JOHANNIS DEVOTI

DEI ET APOSTOLICAE SEDIS GRATIA

EPISCOPI OLIM ANANIENSIS

NUNC

ARCHIEPISCOPI CARTHAGINENSIS

INSTITUTIONUM CANONICARUM

LIBRI IV.

NOVA EDITIO VENETA

OMNINO AD INSTAR ULTIMAE ROMANAE

Ab Auctore recognita et Additionibus locupletata.

TOMUS PRIMUS

Admittitur JACOB. Card. Patr.

VENETIIS

SUMPTIBUS JOSEPHI GNOATI QU. SILVESTRI

MDCCCXXXIV.

Tunc enim status membrorum integer manet, si Caput fidei nulla pulset injuria, et Canonum maneat incolumis, atque intemerata semper auctoritas.

S. Gregorius M. lib. 13. epist. 37. ad Joannem Panormitanum Episcopum col. 1244. tom. 2. edit. Maurin. Paris 1705.

PRÆFATIO

AD CUPIDAM SACRORUM CANONUM JUVENTUTEM.

Omnis fere aetas magnam effudit copiam Scriptorum, qui juris Canonici Institutiones mandarunt literis; sed inter eos vix ullum invenimus, cujus scripta usui possint esse vobis, optimi Adolescentes, in quos erudiendos omnes nostras curas et cogitationes conferre debemus. Quidam enim ita sunt inopes et jejuni, ut ossa solum, non sanguinem videantur tradere ecclesiasticae jurisprudentiae; quidam obruunt ingenia nimia verum copia et varietate, atque intempestivis verbosisque quaestionibus, quas cum ipsis principiis absurde confundunt, adeunt nosci interdum vix, plerumque autem ne vix quidem possit, quid pro certo sumendum, quid dubium controversumque sit; quidam nullum sibi negotium sumunt de causis rerum, et memoria vetustatis; quidam denique ita eruditionis studio rapiuntur, ut ad antiquitatem, atque ad omnem rerum excurrentes originem prope obliviscantur recentiorum aetatum. Nos omnes studuimus declinare scopulos, ad quos ceteros offendisse novimus. Quantum effecerimus, aliorum sit judicium, conatus certe esse prae nobis ferimus. Nam nostris Institutionibus complexi sumus antiquam, mediam, novam Ecclesiae disciplinam, atque uno in conspectu posuimus non tantum vetustas leges, quae Juris corpore continentur, sed etiam Canones Tridentinos et constitutiones recentiorum Pontificum, et responsa, quae a Sacris Cardinalium Consiliis, quas Congregationes vocant, in dies emittuntur. Initium duximus a Prolegomenis, quibus Juris Ecclesiastici fontes patefecimus, ac celebriores explicavimus collectiones, quae ab Ecclesiae incunabulis usque ad hanc nostram aetatem in manus hominum pervenerunt. Neque enim recentiorum collectionem, quibus nunc in Scholis, et in Foro utimur, vim, et rationem scire ac tenere possumus, nisi primum antiquiores, unde illae ductae excerptaeque sunt, cognoscantur. Explicatis autem collectionibus, ad rem

ipsam accedimus, quam pluribus, uti mos est, titulis comprehendimus universam. Quorum in partitione titulorum eum ordinem sequuti fuimus, qui nobis commodior atque concinnior videbatur; quin etiam titulos secuimus in partes, ut quasi in genera digereremus Ecclesiasticam Jurisprudentiam, deinde eorum generum quasi quaedam membra dispertiremus. Nam nisi adolescentes, qui nunc primum in viam ingrediuntur, accuratam habeant et simplicem, unoque in conspectu positam rerum divisionem, nunquam in suis studiis progressus facere possunt, et saepe fracti ac debilitati metu propter rerum obscuritatem, voluntatem discendi simul cum spe perdiscendi abjiciunt.

Et quoniam ornatur Jurisprudentia eruditionem primum, et quasi colore quodam, et succo suo, idcirco nos rerum origines investigare curavimus, atque hausimus ex fontibus Ecclesiasticae Historiae ea, quae ad rem nostram ita pertinere arbitrabamur, ut non irruisse in alienum locum, sed in suum immigrasse viderentur. Ita scilicet operam dedimus, ut vobis panderemus viam non solum ad forensem peritiam, verum etiam ad omnem interiorem, atque reconditam Ecclesiasticam Jurisprudentiam. Volo enim talibus doctrinis excoli vestros animos, ut habeatis adjumenta, quibus instructi sacram jurisditionem, ac jura certissima Sedis Apostolicae plane comperta atque explorata habeatis. Obruimur copia Scriptorum, quibus duo tantum proposita fuisse videntur, alterum ut vos in errores rapiant, alterum ut in Ecclesiae caput Romanum Pontificem virus evomant acerbitatis suae. Quorum e numero nescio equidem, an post Bohemerum, Thomasium, ceteros haereticos, ullus sit, qui Eybelio anteferendus videantur. Homo videlicet, qui ausus est improbare confessionem, quam aure excipit Sacerdos, ut noscat crimina, de quibus judicium ferre debet (a), qui gravissimus error merito damnatus (b), facile intelligitis, quantum valeat in rebus Ecclesiasticis, et quas juris Canonici Institutiones scriptitare potuerit. Hujus hominis scripta, et ce-

(a) Vid. Concil. Trident. *Sess.* 14, *cap.* 5, *de Sacr. poenit.*
(b) Deterrimi libelli titulus latine redditus est: *Quid continent documenta antiquitatis Christianae de auriculari Confessione ab Eybel. Vindobonae* 1784; eum vero damnavit optimus ac sapientissimus Pontifex Pius VI Apostolicis literis *Mediator Dei* datis die 11 Novembr. 1784. Ipsius autem Eybelii *Introductionem in jus Ecclesiasticorum Catholicorum* damnavit Sac. Indicis Congregatio die 16 Februarii ejusdem anni.

tera similia, quae merito damnata sunt judicio verissimo Sedis Apostolicae, vitanda et fugienda vobis sunt diligenter, ne vos admisceatis, atque implicetis erroribus, quibus facile vestra haec aetas infici potest imprudens, et qui postea difficilius ex animis effluunt, cum semel infusi sunt. Horum quoque Scriptorum a nobis facta est interdum mentio in nostris Institutionibus (quod tamen parce et continenter fecimus); sed quidquid in iis erat, quod vobis compertum esse oporteret, id totum nos hausimus, atque expressimus, indeque in nostra scripta derivavimus. Quod eo mihi praedicendum fuit, ne quis forte vestrum curiosius velit scripta ipsa evolvere damnatorum Auctorum, quorum a nobis injecta mentio est. Principio eos legere nefas est, nisi primum venia a Sede Apostolica impetrata sit; deinde illi etiam, qui hanc facultatem obtinuerant, caveant diligenter, ne iis legendis animum tenerum pravis opinionibus imbuant, hauriantque errores, quibus illi undique referti sunt. Magna nobis, divina ope, copia est librorum optimorum: hos sine periculo legite, atque perlegite, et *per religiosi itineris vias, ac veritatis semitas, quas universa tenet Ecclesia, gradientes, magis magisque haereticorum devia, et diabolica calcate figmenta* (*a*).

Reliquum est, ut aliquid dicam de notis, quibus Institutiones has meas illustrandas curavi: quoniam haec in primis earum scribendarum ratio, et hoc propositum fuit. Nimirum Institutiones tantum certis constare principiis, ac modicis regionibus circumscriptae esse debent, et quaestiones suum in iis locum habent nullum. Quare nos ita Textum conscripsimus, ut in eo, quantum nostrae patiebantur vires, neque aliquid abesset, quod proprium esset Institutionum, neque redundaret. Sed quae Textu strictum exposita sunt, ea in Academiis viva voce Doctores in lucem proferuntur, latiusque explicantur; et tunc res omnis accuratius expenditur, atque etiam attinguntur quaestiones, quae scitu utiliores esse videantur, ut ita una cum seminibus propago quoque studiosis, atque seges occurrat materiarum. Id nos in notis praestitimus, ubi non tantum indicavimus locos, unde sumpta sunt ea, quae in Textu traduntur, sed etiam in

(*a*) Verba hæc sunt S. Maximi Taurinensis *Hom.* 9, *int. hyem.*, cujus egregia opera, & reliqua adhuc latentia, ut plus prodessent, diligenter recognosci, splendideque ac magnifice in lucem edi curavit S. D. P. PIUS VI.

magis abditam ac penetralem jurisprudentiam excurrere, et praecipuas etiam quaestiones attingere voluimus, ut postquam cum iis primarum, ac certarum rerum genera ipsa didicistis, reliqua non incommode persequamini. Quod si quis copia varietate et rerum, quae in notis disputantur, impediri se putet, a discendoque deterreri, is licet hinc, quantum ei videbitur, circumcidat, atque amputet, tamen Textus sobrietate contentus habebit, quod ad instituendos juvenes accommodatum est. Quamobrem pergite, ut facitis, optimi Adolescentes, atque ad haec studia contendite, ut et vobis honori, et Reipublicae utilitati esse possitis, ac magis commendemini SS. PRINCIPI, cujus exquisita doctrina, intelligens judicium, effusa in literas beneficentia vos ad haec studia cohortatur.

PROLEGOMENA

CAPUT I.

De Ecclesia, ejusque Natura, et Caracteribus.

§. 1. Juris nomen sive a *justitia* factum est (1), sive a *jubendo*, quoniam Majores nostri jura dicebant *jusa*, aut *jussa* (2), quod ea continerent, quae jussisset populus. Ejus autem non una est significatio: nam et quod aequum, bonumque est, ac rationi consentaneum (3), et artem ipsam aequi atque boni (4), et legitimam quid habendi, ac retinendi potestatem (5) jus appellamus. Nobis hoc loco jus est collectio legum, ac regularum, quibus utitur humanum genus, ut justa, es injusta distinguat. Nam ad justitiam recte gerendam leges pertinent, et omnes in commune bonum sunt.

(1) Isidorus Hispalen. *etymol. lib.* 5, *cap.* 3, *p.* 57, *edit. Paris* 1601. *Leg.* 1, *ff. de justit. et jur.*
(2) Festus *de verb. signif. lib.* 10, *verb. jussa p.* 200, *ed. Paris* 1681.
(3) Terentius *Heautontim. act.* 4, *scen.* 2, *vers.* 29, *pag.* 380, *edit. Lugd. Batav. an.* 1657. *Quid cum illis agas, qui neque jus, neque bonum atque æquum sciunt?*
(4) *Leg.* 11, *ff. de justit. et jur.*
(5) Terentius *Adelphor. act. I. scen.* 1, *vers.* 26 *et* 27, *pag.* 443. *Non necesse habeo omnia pro meo jure agere.* Alia etiam de juris nomine, & significatione habent Menagius *amoen. jur. c.* 39, *verb. jus*, Grotius *de jur. bel. et pac. in proleg.* §. 12. Scip. Gentilis *Orig. Tom.* 2, *op. p.* 413 *et seq. ed. Neap. an.* 1763.

§. 2. Sunt autem quaedam publice utilia, quibus nimirum Reipublicae salus continetur; quaedam vero privatim, quae scilicet ad commodum pertinent, atque utilitatem singulorum. Hinc distinctio oritur publici et privati juris. Publi-

ci nobilior pars est, quae Sacerdotum jura, et rerum constituit divinarum; quo quidem jure nulla fere gens carere consuevit, quamquam pleraeque et superstitionis, et fabularum plenam haberent religionem. Hebraeis Deus ipse leges dedit, quae a Moyse receptae, et collectae Pentateucho continentur.

§. 5. Translato per Christum Sacerdotio, sacra etiam translata sunt et antiquata Hebraeorum. Itaque nova constituta Christianorum Republica nova lex, novique ritus introducti sunt a Christo Domino, qui sacramenta instituit, fidei mysteria explicavit; eaque homines docuit, morum praecepta, naturaeque leges confirmavit; cetera autem arbitrio commisit Ecclesiae, hoc est Episcoporum, in primisque Petri, et eorum omnium, qui post eum Pontificatu Maximo fungerentur, quos sui Vicarios, et Ecclesiae supremos Principes esse voluit.

§. 4. Nam hi sunt Rectores Ecclesiae, quae definitur societas hominum sub legitimis Pastoribus, praesertim vero sub visibili omnium capite, centroque unitatis Romano Pontifice Christianam Religionem profitentium, eorumdemque sacramentorum colligatione in unum corpus coalescentium a Christo instituta (1). Ex quo patet, Ecclesiam societatem esse *inaequalem*, in qua scilicet alii sunt, qui regunt atque imperant, alii, qui reguntur et parent (2); esseque praeterea visibilem, quoniam animo et corpore constant homines, quibus ea conflata est. Et certe non falsa solum, sed etiam absurda est Protestantium (3) sententia, qui sibi invisibilem confingunt Ecclesiam, societatem scilicet hominum visibilium, quam ut Dei Filius constitueret, assumpta humana natura, visibilis factus est, quam ipse per Evangelii annunciationem, rem videlicet sub sensus cadentem (4) propagari voluit, quam constrinxit vinculis sacramentorum, quae visibilibus constant rebus, ac praesertim Baptismo, quo homines in eam cooptantur.

(1) Manca igitur, & minus propria est Ecclesiæ definitio, quam post Febronium, & ceteros hujusmodi tradit Dominicus Cavallarius, *Inst. Jur. Canon. par.* 1, *c.* 1, §. 1, cum inquit, Ecclesiam esse *christianorum conventum, qui sub suis pastoribus ad vitam æternam assequendam exercentur.* Quid in hac definitione est, quod hæretici non probent, quodque genti catholicæ satisfaciat? Non enim memorat legitimos pastores, hoc est Episcopos a Spiritu San-

cto positos gerendarum Ecclesiarum causa; non item Summum Pontificem, qui similiter divinitus est constitutus Ecclesiæ caput, & centrum unitatis; non denique sacramenta, quæ catholicis omnibus eadem sunt, & in quibus hæreticorum longe discrepans ratio est. Non enim, quæ nobis sacramenta sunt, in sacramentis numerant; neque vero quæ habent, talia quædam esse putant, qualia nos credimus. Atque illa sane Cavallarii definitio quadrat etiam in Pseudo-Eccl. hæreticorum, quæ *suos* habent pastores, quæque omnes *exercere* se jactant *ad vitam æternam assequendam*.

(2) Ex quo intelligitur, quam falsum, & absurdum sit *systema collegiale*, seu societatis *æqualis*, quod novissime placuit Protestantibus (nam longe aliud eorum Majoribus visum est) ex quo profluere ajunt illa *jura Ecclesiæ Collegialia*, *et Majestatica*, quæ Ecclesiæ veluti collegio æquali, & Principi tamquam Patrono collegiorum, quæ in suo imperio sunt, attribuunt. Ipsi etiam saniores Protestantes ineptissimum hoc commentum refutarunt, atque ex eorum numero Gasp. Zeiglerus *in præf. ad tract. de superintend.* pluribus ostendit, quam necessaria in Ecclesia sit hæc *inæqualitas*, *et subordinatio*, *quæ regendi et parendi partes distribuit* ... *Pares enim*, inquit, *et æquales ubi esse cupiunt omnes*, *quid aliud inde sperandum*, *nisi inordinata confusio*, *discerptis sententiis*, *at præposteris temporibus omnia pessime disturbans?* Idem habent Carpzovius *de jur. eccl. lib.* 2, *def.* 247, & Voesius *de politica Ecclesiastica*, aliique complures. Vide Vincentium Lupolum *præl. jur. canon. c.* 5, §. 4 *et seq. t.* 1, *p.* 141 *et seq.*, ubi Justi Enningii Boehemerii ea de re errores refutantur, ac vide in primis Mamachium *ep.* 2, *ad Justinum Febronium*, §. 7, *n.* 19, *p.* 285, *t.* 1, ubi hæc inæqualis societatis ratio adversus Febronium gravissime, accuratissimeque explicatur.

(3) Confer Melchiorem Canum, *de loc. Th. lib.* 4, *c.* 1 *et ult.*, a quo in primis solide & luculenter refutantur deliramenta eorum, qui invisibilem Ecclesiam fingunt.

(4) Apostolus ad Rom. X. 14 & seq. *Quomodo invocabunt*, inquit, *in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine prædicante* ... *Ergo fides ex auditu*, *auditus autem per verbum Christi*. Atque huc etiam spectat illud Matth. 18, 17, *quod si non audierit eos*, *dic Ecclesiæ*, *si autem non audierit Ecclesiam*, *sit tibi sicut ethnicus et publicanus*. Pauli I. ad Timoth. 3, 15: *ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari*, *quæ est Ecclesia Dei vivi*. Luc. act. 20, 28, *attendite vobis*, *et universo gregi*, *in quo vos Spirit. S. posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*. Num ad Ecclesiam deferri crimen, in ea quis versari, eademque *regi posset*, *nisi aperta omnino esset*, *atque visibilis?*

§. 5. Quod si visibilis est Ecclesia, visibili etiam imperio, et administratione regatur necesse est. Qua in re gravissimus est error illorum, qui putant, imperium in hominem ita a Deo esse divisum Civilem inter, atque Ecclesiasticam potestatem, ut haec tantum animis, illa vero cor-

poribus imperet, ac jura constituat. Ita scilicet non hominum societas esset Ecclesia, sed animorum, hoc est incideremus in errorem Protestantium de Ecclesia invisibili; neque civilis Respublica hominum, sed corporum societate constaret. Quo quid dici potest absurdius, aut exitiosius non Ecclesiae solum, sed etiam civili Reipublicae? Nam si Ecclesia solis animis praeficiatur, non ei licebit ex. gr. leges de jejunis constituere, quoniam eorum observatio solo corpore perficitur; civiles vero leges inutiles erunt omnes atque ridiculae, cum imperent corpori, quod sine animo parere non potest (1).

(1) Vide Diatrib. *de Eccles. potest. Romae editam an.* 1774, ab Hermanno Dominico Christianopulo Ord. Præd. §. 1, *c.* 1, *n.* 3, *pag.* 8 *et seq.* ubi solide nervoseque refutantur commenta eorum, qui discrimen civilem inter, atque ecclesiasticam potestatem sic statuunt, ut alteram corporibus, alteram vero animis præesse arbitrentur.

§. 6. Est etiam Ecclesiae proprium, ut ea non *Collegii*, sed Reipublicae rationem habeat a civili distinctae, et ideo proprio eoque summo regatur imperio. Sed Protestantes Ecclesiam in civili Republica collegii instar esse putant, quoniam ea post institutas civitates, atque Respublicas orta est. Et cum summum earum imperium sit, consequens esse ajunt, ut ab iis pendere debeat Ecclesia, ne duo sint summa imperia, unde gravis rerum confusio, perturbatioque oriretur.

§. 7. Sed aliae sunt partes Civilis Potestatis, aliae Ecclesiasticae, et utraque habet suum certum ac definitum genus, in quo summa est. Illa nimirum curat civium commoda, et civilem societatem, altera res sacras atque divinas. Nullum hinc absurdum, et nulla rerum confusio, neque *status in statu* est, quod inquiunt Protestantes, sed *status* uterque diversi generis est, et habet uterque provinciam suam, quam transilire non debet (1). Atque in eo quidem omnis est posita vera, atque accurata distinctio ecclesiasticae ac civilis potestatis, quod haec est ordinis naturalis, illa supernaturalis (2), altera curat res civiles ac temporalem hominum felicitatem, altera praeest rebus sacris atque divinis, et curam gerit eorum, quae ad aeternam beatitudinem pertinent.

(1) Vide Laurentium Velth. *Richer. Syst. confut. sect. c. 3, §. 56 et seq. p. 325, et seq. Aug. Vindelic.* 1783, & Franciscum Ant. Zaccariam *in Antifebr. t.* 1, *dissert.* 1, *et in Antifebr. vindicat. p.* 1, *dissert.* 2, *c.* 1.
(2) Vide Librum *de l'autorité des deux Puissances* editum anno 1782, *Tom. I.*

§. 8. Jamvero multa sunt et praeclara Divinarum Scripturarum loca, ex quibus manifestum est, Ecclesiam a Christo fuisse institutam non instar collegii, sed Reipublicae, quae res sacras, divinasque regeret imperio suo. Huc enim spectat ampla illa, quae Apostolis, eorumque successoribus data est, potestas *ligandi et solvendi* (1); huc ea lex, qua ad Ecclesiam deferri jubentur querelae inter Christianos exortae, cujus decreto si reus non steterit, habendus est tanquam ethnicus et publicanus (2); huc denique illud Christi: *qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit* (3). Itaque in ipsum Christum peccat, qui Ecclesiae non obtemperat.

(1) Matth. XVI. 19. XVIII. 18. (2) Matth. XVIII 17.
(3) Luc. X. 16. Joan. XIII. 20.

§. 9. Verum huc potissimum referenda est ea Christi oratio, qua in coelum migraturus usus est, cum Apostolos ad propagandum in universum orbem Evangelium mitteret: *Data est mihi*, inquit, *omnis potestas in coelo, et in terra; euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus S., docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis* (1). Quibus sane verbis non solum Apostolis, eorumque successoribus potestas fit ubique gentium, vel invitis civitatum Principibus, nunciandi Evangelium, civesque quicunque voluissent, baptismo initiandi, sed etiam in tradicta doctrina continendi, et confirmandi omnes, qui in Christianam societatem essent cooptati. Quod idem est ac praecipisse, ut Christiana institueretur societas, quae leges sibi constitutas observando conservaretur (2).

(1) Matth. XXVIII. 18.
(2) Vid. laudatam Diatrib. *de Eccl. potest. c.* 1, §. 2, *n.* 7 *et seq. p.* 19, & Cl. Martinum Gerbertum *Ecclesia Militans cap.* 19, *tom.* 1, *pag.* 124 *et seq.*

§. 10. Neque aliter habere se res ipsa potest. Nam collegium nonnisi intra certae civitatis, aut provinciae fines,

veluti in dominationis in loco, constitui potest (1); at vero Ecclesia nullis locorum comprehenditur angustiis, sed omnes complectitur gentes propagata, atque diffusa per orbem universum. Rursum collegium sine venia Principis institui et coire non potest (2); verum Ecclesia invitis ipsis Principibus et instituta, et confirmata est, quoniam Deo potius, quam hominibus parere oportet (3). Denique collegium recte dissolvitur, si quae suboriantur causae, propter quas ipsum dissolvendum videatur.(4). Quis autem tam insigniter improbus est, qui id de Christi Ecclesia audeat dicere?

(1) Leg. 1, *in princ. ff. de colleg. et corpor.*
(2) Leg. 23, *ff. eod. tit.* Leg. 1, *in princ. ff. quod cujusq. univers.*
(3) Unde ad Optimates & Seniores Judæorum: *Petrus vero, et Joannes respondentes dixerunt ad eos: si justum est in conspectu Dei vos potius audire, quam Deum, judicate.* Act. IV 19.
(4) Vide Mamachium *ep.* 2 *ad Justin. Febronium*, §. 6 *et* 7, *p.* 207 *et seq. tom.* 1, qui gravissime exagitat Pufendorfii de Ecclesiæ *collegialitate* errorem, quem Febronius sequitur.

§. 11. Satis non erat, quod visibilis, atque ut distincta Respublica Ecclesia, Deo ipso auctore, constitueretur. Necesse etiam erat, eam habere signa quaedam et notas, quibus certo dignosci posset a sectis haereticorum, qui sibi falso decus, nomenque adscribunt Divinae Religionis. Ad ea autem signa cum primis pertinet Ecclesiae *unitas* (1), quae una fide, eorumdem sacramentorum communione, subjectione legitimis Pastoribus (2), et uno visibili capite (3) continetur et cernitur.

(1) Quæ unitas sæpe ab Apost. laudatur, comparatione humani corporis, quod unicum est, licet pluribus constet membris, quæ singula suo funguntur munere, 1 *ad Cor. XII* 27, *et ad Ephes. IV* 3 *et seq. solliciti*, inquit, *servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus, et unus spiritus, sicuti vocati estis in una spe vocationis vestræ, unus Dominus, una fides, unum Baptisma*; & huc spectat S. August. *serm.* 103, *c.* 3 *de verb. Dom. edit. Maurin. Venet.* 1731, *tom.* 5, *col.* 536, & S. Cyprianus *in lib. de unit. Eccl. pag.* 78, *edit. Amstel.* 1700.
(2) Matth. XXVIII 18: *euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, et Spiritus Sancti, docentes eos servare omnia, quaecumque mandavi vobis*; quibus verbis comprehenditur unitas fidei, sacramentorum, subjectionis. Atque hanc a Christo datam unitatis doctrinam Apostoli, ubi opus fuit, & magis explicarunt, & sedulo tradiderunt; atque spectat Paulus *loc. cit.*

(3) Apposite S. Hieron. *epist.* 15, *n.* 2, *ed. Vallarsii Veron.* 1734, *t.* 1, *col.* 38 *ad Damasum P. de hypostasibus: ego nullum*, inquit, *primum, nisi Christum sequens, Beatitudini tuae, idest cathedrae Petri communione consocior. Super illam petram aedificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio ... Non novi Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum. Quicumque tecum non colligit, spargit; hoc est qui Christi non est, Antichristi est.* Et *ep.* 16, *n.* 2, *ad eumd. Dam. col.* 41, qua eum iterum rogat, ut sibi significet, cum quo debeat communicare ex tribus, quos inter Antiochena Ecclesia dividebatur. *Hinc enim*, inquit, *praesidiis fulta mundi Ariana rabies fremit: hinc in tres partes scissa Ecclesia ad se rapere me festinat ... ego interim clamito: si quis cathedrae Petri jungitur, meus est.*

§. 12. Similiter *Sancta* est Ecclesia ex Condictore suo (1), ex fine institutionis, ex mediis ad finem comparatis; quae sanctitas elucet in doctrina fidei et morum, atque in ipsa disciplina (2), in sacramentis, quae instrumenta sunt divinarum in nos gratiarum, in gloria miraculorum, in praeclaris Ecclesiae membrorum virtutibus: denique *Catholica*, hoc est universalis, nullis temporum ac regionum finibus definita (3), atque *Apostolica* tum propter doctrinam, tum propter ordinis, ac jurisditionis potestatem, ab ipsis Apostolis repetentem originem, ac perpetuo continenti serie propagatam (4).

(1) *Jesus ut sanctificaret per suum sanguinem populum ... passus est*, inquit Apostolus *ad Heb. XIII* 12, atque ex hoc mundo discessurus promisit Apost., sese missurum Spiritum sanctitatis, & veritatis, Joann. xiv, 16, 17, 25, 26.

(2) Etiam in constituenda disciplina Ecclesia regitur a Spiritu S., ideoque unus, idemque semper est disciplinae spiritus, quamquam illa interdum pro temporum ratione mutetur. Confer Jacobum Zallinger *Inst. Jur. Nat. et Eccles. public. lib.* 5, §. 319 *et seq. Aug. Vindelic. ann.* 1784, qui omnes Ecclesiae notas & characteres solide, accurateque recenset.

(3) Quare Augustinus *epist.* 52, *n.* 1, *col.* 119, *t.* 2: *Ipsa est enim*, inquit, *Ecclesia catholica, unde* κατολικη *graece appellatur, quod per totum orbem terrarum diffunditur; et serm. de temp.* (si vere est auctor ejus sermonis, quem PP. Maurini Fausto tribuunt, & rejiciunt *ad app. t.* 5, *ser.* 242, *col.* 398. Ecclesiam appellari *Catholicam*, inquit hoc est, *toto orbe diffusam; quia diversorum haereticorum Ecclesiae ideo catholicae non dicuntur, quia per loca, atque per suas quasque provincias continentur, haec vero a Solis ortu usque ad occasum unius fidei splendore diffunditur.* Vide etiam eumdem Augustinum *ep.* 49, *col.* 115, *et in lib. de unitat. Eccl. t.* 9, *col.* 337, qui totus in eo est, ut ex Lege, Prophetis, Evangelio, atque ex Actis Apostolorum *Catholicam* esse Ecclesiam contra Donati-

stas ostendat, & vide Vincentium Lirinensem *com. c.* 3, *in Biblioth. Patr. t.* 7, *p.* 250, *ed. Lugdun. an.* 1677.

(4) Nam post Christum fundamenta etiam præterea Ecclesiæ fuerunt Apostoli, teste Paulo *ad Epist. II.* 20, *superædificati*, inquit, *super fundamentum Apostolorum et Prophetarum.* Vide Irenæum *lib.* 3, *c.* 4. *contr. hæres. tom.* 1, *pag.* 178. *edit. Venet.* 1734.

§. 13. Jamvero omnia haec signa ad Romanam Ecclesiam pertinent: quo fit, ut ea vera Christi Ecclesia haberi debeat. Nam *una* ipsa est, sive fide, cum nonnisi ea, quae ab Apostolis per verbum traditum, aut scriptum accepit, credenda proponat; sive sacramentis, cum eadem illa, quae Christus instituit numero septem, quaeque ad sese perpetua traditione pervenerunt, administret atque custodiat; sive demum Pastoribus, qui accepta manuum impositione rite, et recte praepositi Ecclesiae regimini communione junguntur cum Romana cathedra, ad quam omnis Ecclesia conveniat necesse est (1).

(1) Ad Romanam cathedram, ut inquit S. Irenæus *contr. hæres. lib.* 3, *c.* 3, *n.* 2, *p.* 175, *edit. Massuet Paris* 1710; *propter potiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam.*

§. 14. *Sancta* item est tum deposito doctrinae, quod sibi divinitus creditum semper sartum tectum servavit, atque tuetur; tum facta fidelibus copia sacramentorum, praesertim Eucharistiae, qua ipsum Christi corpus et sanguis traditur; tum ecclesiasticis regulis et puro Religionis cultu, quo homines ad veram pietatem instituuntur, atque excitantur; tum praeclaris virtutibus, pietate, miraculis eorum, qui Ecclesiam, cujus in sinu educati sunt, illustrant, semperque illustrarunt. *Catholica*, cum diffusa per orbem universum pateat, quum contra singulae infidelium, atque haereticorum sectae, aliae alibi, suis quaeque finibus arcentur. *Apostolica* tum quod in Petri cathedra numquam intermissa Pastorum successio viget (1), eaque nonnisi per ordinationem Episcopali manuum impositione factam ad haec usque tempora deducitur, tum quod unam semper, eamdemque obtinuit doctrinam, quae Apostolica aetate obtinebat. Atque haec Ecclesia neque fallere, aut falli (2), neque umquam perimi ac deleri potest (3).

(1) Recte Augustinus *contra epist. Man. quam vocant fundamenti*, *cap.* 4, *tom. col.* 153, *cit. edit. Venet.* causas significans, propter quas Romanæ Ecclesiæ adhæreret, hoc demum ait: *tenet me ab*

ipsa Sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad praesentem Episcopatum successio Sacerdotum.

(2) Joan. XIV. 16, *et* 26, *et* XVI. 13. Paulus I. *ad Timoth. III*, 15. Hinc S. Fulgentius *ep.* 5, *ad Prob. cap.* 5, *in Bibl. Patr. tom.* 9, *pag.* 92, *ed. Lugdun.* 1677: *Ecclesia*, inquit, *virgo in fide et charitate persistens, et sapientiam possidet et virtutem: ideo nec seductione decipitur, nec violentia vincitur, quia internae virginitatis integritate fulcitur.* Et S. Irenaeus *contr. haeres. lib.* 3, *c.* 4, *n.* 1, *p.* 178, *cit. edit. non oportet*, inquit, *adhuc quaerere apud alios veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere; cum Apostoli, quasi in depositorium dives, plenissime in eam contulerint omnia, quae sint veritatis, ut omnis, quicunque velit, sumat ex ea potum vitae.*

(3) Matth. XVI. 18, XXVIII. 20, Luc. XXI. 32. Et Chrysostomus *Hom.* 4 *in illud Isa. Vidi Dominum c.* 2, *t.* 6, *p.* 122, *ed. Montfauconii, Ven.* 1734: *facilius*, inquit, *est Solem extingui, quam Ecclesiam deleri.* Vide etiam Augustinum *in psalm.* 103, *serm.* 2, *t.* 4, *col.* 1145, *edit. cit.*

§. 15. At vero nullum ex iis signis, quibus vera Christi Ecclesia dignoscitur, quadrare in Protestantium Ecclesias ulla ratione potest. Neque enim eorum Ecclesia *una* est aut fide, in qua variae sunt, interque se dissentientes illorum confessiones (1): aut in sacramentis, quorum in numero definiendo dispar est omnium fere sententia (2); aut demum Pastoribus, cum quidam nullam agnoscant ecclesiasticam hierarchiam, quidam varium habeant Ecclesiarum regimen, cuncti vero careant uno omnium capite, cum quo conveniant, aut sub quo concilium aliquod instituant (3). Non item *Sancta*, tum quod sectarum auctores perditos ac nefarios fuisse homines constat (4); tum quod eorum doctrina plena licentiae ac vitiorum est. Non *Catholica*, tum quod non semper fuit, cum haeretici, antequam in errores inciderent, cum Romana Ecclesia communione jungerentur; tum quod ubique non est, cum Protestantium sectae, si conjunctim omnes accipiantur, non unum sint, sed inter se valde differant (5), si disjunctim singulae, modicae quaedam partes sint, quae universitatem habere non possunt (6). Non demum *Apostolica*, cum neque Apostolorum sit eorum doctrina, neque Episcoporum successio ab Apostolis repetatur, neque Apostolica sit missio, cum neque Calvinus Episcopus fuerit, neque Lutherus; licet ipse Episcopos ordinare ausus fuerit (7).

(1) Extant hae confessiones unum in corpus collectae Genevae an. 1612. Vide Bossuetum *Histoire des variations des Eglises Pro-*

testantes, *oeuvres t.* 4, *à Liege* 1766, *et defense de l'Histoire des variations contre la response de M. Remage, tom.* 5.

(2) Lutherus tria tantum probat sacramenta: *quamquam si usu*, inquit *lib. de c. Bab. t.* 2, *opp. p.* 260. *Jenæ* 1600, *Scripturæ loqui velim, nonnisi unum sacramentum habeam, et tria signa sacramentalia.* Melanct. tria videtur agnoscere; Zuinglius matrimonium etiam recenset; Calvinus baptismum tantum & cœnam retinet, licet etiam ordinationem adjicere videatur; denique Dallacus Minister Calvinianus quæstionem de sacramentis, rem levem ac nullius momenti esse arbitratur.

(3) Varium est apud Lutheranos Ecclesiarum regimen; Calvinianis nulla est hierarchia, neutris unum omnium caput.

(4) Lutheri flagitia carpit ipse Calvinus, *epist. ad Bulingerum, tom.* 9, *opp. pag.* 239, *Amstel.* 1667, omnibus vero comperti sunt perditi utriusque mores. Nam hic ab Urbe Novioduno ob infames turpitudines, ab Urbe Geneva tamquam seditiosus publice ejectus est; ille vero deseruit Regulare Institutum, quod solemnibus emissis votis susceperat, & palam uxorem duxit virginem monialem, ex qua tres filios procreavit. Multa de eo scripsit Jacobus Bossuetus *in Histor. Variation.*, & multa etiam sunt apud Berninium *Istoria di tutte l'eresie tom.* 4, *cap.* 5.

(5) Angli a Calvinianis, Calviniani a Lutheranis, Lutherani ab Anabaptistis, Anabaptistæ a Zuinglianis communione dissiti, discretique sunt.

(6) Idem dictum volo de schismaticis in Oriente; nam Æthiopes ab Ægyptiis & Alexandrinis, hi ab Armenis, Armeni a Constantinopolitanis, & hi a Russis invicem separantur.

(7) Consule Bellarminum *de not. Eccles. lib.* 4, *c.* 8, *pag.* 88, *tom.* 2, *opp. Venet.* 1721. Habert *Theolog. dogmat. tom.* 1, *prol. cap.* 3, Bertium *de Theolog. disciplin. lib.* 30, *cap.* 13, *n.* 5, *tom.* 8. *p.* 438, *edit. Romæ* 1745. Colletum *Inst. theolog. cap.* 5, *de var. ordin. specieb. tom.* 9, *p.* 72, *edit. Taurin.* 1778. Petavium *Theolog. Dogmat. de eccles. hierarch. lib.* 4, *c.* 2, *n.* 5, *tom.* 6, *pag.* 178, *edit. Ven.* 1757.

CAPUT II.

De Ecclesiae Regimine, et Potestate.

§. 16. Hactenus quae vera Ecclesiae natura sit, et quibus ea notis, signisque noscatur, exposuimus; nunc de ejus potestate disputemus. Neque enim societas hominum, quali Ecclesia est, stare et consistere potest, nisi imperii auctoritate contineatur, et nisi leges habeat, quibus ea re-

gatur, et quibus omnes pareant. Ex quo intelligitur, ecce in Ecclesia condendarum legum potestatem.

§. 17. Nam Christus cum homines praefecit, qui visibilem Ecclesiam visibiliter regerent, in eos etiam contulit imperium, quo carere non potest quisquis societati praefectus, curare debet, ut ea optimis abundet legibus et institutis, atque ut poenis etiam coerceantur, qui non obtemperant legibus, quibus reipublicae salus et incolumitas continetur. Regendae enim societatis summa tota est posita in imperandi, puniendique potestate; eam Christus Ecclesiae dedit, eaque semper Apostoli, ceterique Episcopi, praesertim vero Romani Pontifices usi sunt (1).

(1) Confer Doujat. *praenot. canon. lib.* 2, *c.* 2; prae ceteris autem confer Mamachium *Origin. & antiquit. Christian. lib.* 4, *par.* 1, *cap.* 2, §. 5, & *cap.* 3, *pag.* 259 & *seq. tom.* 4; ubi de Ecclesiae potestate ac regimine graviter, accurateque disputatur.

§. 18. Atque hanc quidem potestatem plerique ex Protestantibus ad Aristocratiam referunt (1); quamquam non desint ex Lutheranis, qui Ecclesiae regimen democraticum esse contendant, atque hominum voluntate discrimen inter clericos et laicos inductum putent (2). Cujus erroris absurdum noverunt etiam plerique ex Lutheranis et Calvinianis, adeo ut vix dignus sit qui a nobis refutetur. Revera quidquid Christus de Ecclesiae potestate dixit, non plebi, sed Apostolis dixit aut omnibus, aut Petro nominatim (3), legesque omnes de rebus ecclesiasticis non a populo, sed ab Episcopis, ac praesertim a summis Pontificibus sunt perpetuo constitutae. Eorum videlicet est, semperque fuit leges condere, curare diligenter, ut ab omnibus observentur, atque in reos criminum animadvertere (4).

(1) Confer Mamachium *Origin. & Antiqu. Christ. l.* 4, *par. II, c.* 1, §. *III, t.* 5, *pag.* 12 & *seq.*, ubi horum complures recensentur.

(2) Ineptissimum hunc errorem ipse etiam refutavit Josephus Binghamus, homo videlicet ex Protestantium numero, *Orig. Eccl. vol.* 1, *lib.* 1, *cap.* 5. *pag.* 41 & *seq. edit. Halae Magdeburg, an.* 1751. Vide Mamachium *loc. cit. pag.* 11, *not.* 1.

(3) Quo pertinet Matth. XVI, 19. *Tibi dabo claves &c. quodcumque ligaveris &c.* Joann. XXI. 15, *sequ. Pasce agnos meos, pasce oves meas*, Matth. XVIII. 18, *quaecumque alligaveritis super terram &c.* Joannes XX, 23, *quorum remiseritis peccata &c.* Hinc Petrus *epist.* 1, *c.* 5. *v.* 2, ita Episc. Ponti, Galatiae, Cappadoc. &c.,

quos Seniores appellat, alloquitur: *pascite, qui in vobis est, gregem Dei; pascere* autem idem est ac *regere*, uti patet ex *ps. LXXVII, v. 77 et seq.* ubi David constitutus divinitus dicitur *pascere Jacob servum ejus*, quod est *regere*; nisi forte velis ab Regibus non gubernari, regique populum, sed institui, imbuique doctrina; quo quid fingi potest absurdius? Confer etiam *lib. 11, Reg. c. V, v. 2, & lib. I. Paralip. c. XI, v. 2.* Hujus vero ab Apostolis, eorumque successoribus exercitæ potestatis pleni sunt Sacræ Scripturæ, & Ecclesiasticæ historiæ libri.

(4) De hoc Democraticorum errore multa discimus in opere *Jus Canon. cum universum publicum & privatum tom. 1, cap. 9, §. 5, not. 1, pag. 186 & seq.*

§. 19. Democraticos sequuntur proxime, qui Ecclesiae regimen errore pari Aristocraticum faciunt (1). Sunt autem catholici, qui puram Aristocratiam respuentes, tamen Monarchiam Ecclesiasticam Aristocratia temperatam volunt. Verum cum iter Catholicos omnes conveniat. Romanum Pontificem jure divino praeesse Ecclesiae universae, et vero praeesse non solum honore, ac loco, sed etiam potestate et jurisdictione, facile intelligitur Ecclesiae regimen monarchica ratione contineri, nam Monarchiae nomen designat summum imperium, quod apud unum est.

(1) Videndus Nicolaus Coffetæus *in libris IV, apologeticis pro sacra Monarchia Ecclesiæ Catholicæ, Apostolicæ & Romanæ adv. rempub. M. Antonii de Dominis*; & videndus præsertim *Mamachius Orig. & Antiquit. Christ. tom.* 5, quo toto fere volumine Aristocraticos doctissime, copiosissimeque refutavit.

§. 20. Nihil autem Monarchiae detrahit potestas Episcoporum, quae etiamsi non precaria, sed propria, et nativa sit, tamen cum pendeat a Summo Pontifice, non hujus certe monarchica potestas ex illorum potestate imminuitur (1). Christus enim cum Episcopalem ordinem instituit, nullos distinxit fines Ecclesiarum, quibus singuli Episcopi essent praeficiendi; idcirco ea res tota humano jure fieri debuit; fieri autem non potest, nisi auctoritate ejus, qui universim Ecclesiis omnibus praefectus est. Accedit quod Episcopalis potestatis exercendae modus judicio subest Romani Pontificis, cui non minus ovium, quam pastorum cura commissa est, ut Princeps et Moderator totius Ecclesiae constitueret quidquid ratio temporum, et communis salus postulare videretur (2).

(1) In Concilio Tridentino magna animorum contentione quæsitum est, num Episcoporum auctoritas *ἀμέσως immediate* a Deo, an potius a Romano Pontifice esset repetenda; sed res in medio relicta est, agente præsertim Cardinali a Lotharingia. Nam inter catholicos erat disputatio, non inter catholicos & hæreticos, qua de causa concilium habebatur. Vid. Natal. Alexandrum *Histor. Eccles. sæc. XV & sæc. XVI*, *dissert.* 13, *art.* 14, §. 1 & 2, *tom.* 9, *p.* 558, *ed. Venet. an.* 1776, Pallavicinium *Hist. Conc. Trid. l.* 18, *c.* 14 & 15, & *lib.* 21, *c.* 11, & Zaccariam *in Anti-Febronio*, *t.* 2, *diss.* 2 *c. p.* 6. Ceterum ut immediate a Deo Episcoporum potestas repetatur, nihil id detrahit monarchico Ecclesiæ imperio, quoniam ea subjecta & obnoxia est Summo Pontifici, a quo arctari, amplificari ac tolli etiam potest. Confer. Ballerinium *de potest. eccles. Summor. Pontificum & Concil. gener. c.* 1, §. 5 & 6, *pag.* 16 & *seq. ed. August. Vindelic. an.* 1770. Ita etiam si a Summo Pontifice in Episcopos jurisdictionem derivemus, non inde efficitur, eos meros esse ipsius vicarios, cum ipsa potestas quoad originem suam a Deo sit instituta. Confer Zallinger. *loc. cit.* §. 3, 163.

(2) Quo referendum illud Conc. Trid. *sess.* 14, *cap. de sacram. pœnit.*: *merito Pontifices Maximi, pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa tradita, causas aliquas criminum graviorum suo potuerunt peculiari judicio reservare.* Atque huc etiam spectat illud Leonis M. *ep.* 14, *cap.* 1, *opp.* 1, *col.* 686, *ed. Ballerin. Ven.* 1753; Vigilii *ep.* 2 *ad Eutherium num.* 7, *t.* 5; *Concil. collect. Labbæi*, *col.* 1293, *edit. Venet.*, aliorumque complurium, Episcopos in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis esse vocatos.

§. 21. Neque Ecclesiastica Monarchia temperationem aliquam Aristocratiae accipere potest ex Concilio oecumenico, quod in ipsum Romanum Pontificem imperii potestate pollere quidam putant. Ego vero Summo Pontifici praestare Concilium nego, et pugnantia eos loqui intelligo, qui cum ex catholicae fidei doctrina ecclesiasticam monarchiam agnoscant, tamen opinionem illam repente, ut equidem puto, saeculo XIV ex medio schismatis incendio (1) ortam, et in aristocratiam denique recidentem sequuntur; id quod non modo a Catholicis reliquis, qui ab eis dissentiunt, sed etiam a Protestantibus (2) animadversum est.

(1) Hæc opinio induci cœpit, meo quidem judicio, an. 1395, cum alia fuisset usque ad eam ætatem sententia Majorum nostrorum, quorum nemini umquam in mentem venit, Pontificem Maximum Concilii potestati subjicere. Quadrat in hanc rem aptissime illud Tertulliani *lib. de præscript. cap.* 31, *pag.* 213, *edit. Venet.* 1744, *id esse Dominicum, & verum, quod sit prius traditum, id autem extraneum & falsum, quod sit posterius immissum.* Vid. Ballerinium *loc. cit. cap.* 5, §. 3, *num.* 20 & *seq.*, *pag.* 84 & *seq.*, & Veith *Richerii system. conf. sect.* 2, *cap.* 1, *art.* 3, §. 25 & *seq. p.* 114 & *seq.*, & *art.* 3, §. 29 & *seq. pag.* 143 & *seq.*

(2) Joan. Laurentius Moshemius *in diss. de Gall. appellat. ad*

conc. univers. Eccl. unitatem Ecclesiae visibilem tollentibus ita scribit: *Quod universis, sive singulis Ecclesiis praeesse Pontifi. dicunt, non universae Ecclesiae, id tam mihi scitum videtur, ac si quis affirmaret, membra quidem a capite regi, non vero quod ex membris constat corpus; aut urbes quidem omnes, villas, & praedia subesse Regi, non vero, quae his continetur, ipsam provinciam.* Samuel Pufendorfius *de habitu Relig. Christian. ad vit. civil.* §. 38 habet haec: *Concilium esse supra Papam thesis est... Sed quod isti quoque hanc propositionem asserere velint, qui Sedem Romanam omnium ecclesiarum centrum, ac Papam oecumenicum Episcopum agnoscunt, id quidem non parum absurditatis habet, cum status Ecclesiae Romanae monarchicus sit, ista autem thesis meram aristocratiam oleat.*

§. 22. Revera si monarchiae ratio in eo est posita, ut omnes uni subjiciantur, ecquae demum erit monarchia, si Romanum Pontificem Episcopis in unum congregatis subjiciamus? At enim in concilio collecti Episcopi Ecclesiam universam repraesentant, Pontifex vero quamquam singulis Ecclesiis *distributive* praesit, *collective* tamen, hoc est Ecclesiae universae non praeest, inquiunt, ipse, sed subest. Atqui falsum in primis est, Episcopos una collectos, nisi secum habeant Pontificem, qui eos conjungat, et copulet, universam Ecclesiam repraesentare. Erunt enim Antistites illi quidem singularum Ecclesiarum, sed Ecclesiam, quae necessario una est, referre universam non poterunt, nisi inter eos fuerit Summus Pontifex, hoc est commune unitatis centrum, quo disjunctae illae inter se potestates conjunguntur.

§. 23. Atque illud concedendum nullo modo est, Ecclesiam *distributive* caput habere, *collective* non habere, et quod caput *dispersae* erat, idem *collectae* repente aliud quodvis membrum evadere. Huc enim redeunt, qui Pontificem Ecclesiis omnibus *distributive* anteponunt, *collective* autem obnoxium faciunt. Atqui in primis universitas, quae ab omnibus in unum collectis conficitur, opus habet capite, a quo regatur; neque unitas Ecclesiae universae, cujus tuendae, et conservandae causa Christus et honoris, et jurisdictionis primatum instituit, conficitur a singulis tantum, sed ab omnibus *collective* sumptis, atque in unum coactis Hinc supra petram non singuli lapides, sed universa Ecclesia aedificata est; claves Petro sunt datae non unius alteriusve conclavis, sed regni coelorum universi; ipse jussus est praeesse toti gregi, non singulis tantum agnis, et ovi-

bus; denique si fratres singulos, etiam universos confirmare debet (1).

(1) Confer Balleriniuni *loc. cit. cap.* 4, §. 3, *p.* 56 *& seq.*

§. 24. Quamquam tota haec disputatio excogitata est, ut Sedes Apostolica in invidiam rapiatur; cum revera contra Summum Pontificem stare non possit Ecclesia, et concilium, quod vere oecumenicum sit. Ecquod enim erit hoc Concilium, aut collectio totius Ecclesiae, cum procul est Romanus Pontifex, hoc est caput, et pars praecipua, ac nobilissima Ecclesiae? Itaque in concilio si plerique Patres cum Pontifice consentiant, haec conspiratio, et concordia sententiarum nullum relinquet controversiae locum; sin vero dissentiant plerique, nihil horum valebit auctoritas, quoniam a capite divulsi, atque sejuncti, Ecclesiam referre ac repraesentare non possunt.

CAPUT III.

De canone Ecclesiae, et primum de Jure Scripto.

§. 25. Esse in Ecclesia jubendarum legum propriam, et nativam potestatem, demonstratum est; consequens ergo erat, ut ipsa potestate hac divinitus accepta uteretur, suisque legibus, et constitutionibus curaret res sacras atque divinas. Hinc conditae leges Ecclesiae, quas *canones* appellamus, unde juris canonici nomen ortum est. Proprie *canon* est architectorum, aliorumque artificum instrumentum, quo lineae diriguntur, atque etiam norma ac regula, ad quam opus omne in mechanicis, atque in liberalibus artibus exigendum est (1).

(1) Vid. Doujat. *prænot. canon. lib.* 1, *c.* 21.

§. 26. Verum peculiari quadam ratione cum apud Graecos, tum apud Latinos *canonis* nomine morum regula significatur (1). Hoc vocabulum suis constitutionibus accommodavit Ecclesia, sive quod abhorreret ab imperioso legis nomine, quod violentam continet corporis coercitionem, sive quod Juris Ecclesiastici dignitas postularet, ut quae mores hominum formant, regulae appellarentur; sive demum quod legis nomen apud Hebraeos legi Mosaicae plane haeserat, ut Synagogae succedens Ecclesia alio vocabulo constitutiones suas appellandas putaverit.

(1) Hinc ab Euripide jus naturae *κανων του καλου regula honesti* appellatur, atque a Chrysippo *L.* 2, *ff. de leg.* lex generatim dicitur *κανων δικαιων και αδικων regula justorum, & injustorum.*

§. 27. Dicitur etiam Jus Canonicum, *Ecclesiasticum*, aut *Sacrum*, quoniam agit de personis, rebusque sacris, atque ecclesiasticis; item quod Ecclesiastica, hoc est sacra potestate sit latum: dicitur et *Pontificium*, tum quod magna ex parte a Romanis Pontificibus constitutum est, tum ut a Caesareo, sive civili jure distinguatur. Definitur autem jus illud, quod ab Ecclesia per episcopos, praesertim vero per Romanum Pontificem, explicatum, sancitum, vel approbatum est ad rectam Christianorum hominum institutionem. Constat partim divinis, partim humanis legibus, partim scriptum est, partim vero non scriptum.

§. 28. Divinae leges, quae Deum ipsum habent auctorem, vel naturales sunt, vel supernaturales, et positivae. Naturales accepimus ab ipsa natura, hoc est a Deo naturae auctore, iisque discimus, quid Deo, quid nobis ipsis, quid aliis hominibus debeamus. Nimirum Deus ipse per rectam rationem impressit animis nostris amorem, et regulas honestatis, ad quam omnes natura ferimur, cuique perpetuo adhaereremus, nisi abstraheremur vitiis, pravisque cupiditatibus (1).

(1) Hæc lex est *ratio profecta a rerum natura*, inquit Cicero, *de legib. lib.* 2, *n.* 4, *tom.* 3, *pag.* 189, *edit. Oliveti Genevæ* 1743, *& ad recte faciendum impellens, & a delicto avocans; quæ non tum denique incipit lex esse, cum scripta est, sed tum cum orta est, orta autem simul est cum mente divina.* Nemo hinc, qui peccat adversus juris naturæ præcepta communiter cognita, excusare se potest juris ignoratione, ut ait Apostolus *ad Roman. II*, 14 & 15.

§. 29. Quidquid hoc jure prohibetur malum est per se, quidquid jubetur bonum; proinde jus naturae mutari non potest. Ejus fundamentum est ordinatus amor erga Deum, nos ipos, aliosque homines. Inde fluunt officia omnia naturalis ordinis, quibus tenetur humanum genus, et quae vel justitiae sunt, sive *absoluta et perfecta*, vel humanitatis et beneficentiae, sive *imperfecta*, vel interdum justitiae, interdum beneficentiae, uti res ipsa sese offert, quae *hypothetica* appellantur.

§. 30. Ex jure naturae efficitur *Jus gentium*, quod fere ipsum est jus naturae, quo reguntur omnes homines societate conjuncti (1). Atque aliquandiu quidem post orbem conditum fuere familiarum societates, quas Deus ipse inchoaverat, sed nullae tamen erant societates Civitatum, et Rerumpublicarum, quas deinceps homines, ratione duce, necessitate suadente iniverunt. Quo temporis cursu non exleges erant homines, cum jure naturae uterentur, haberentque etiam jus revelatum, quod est ad aeternam salutem humano generi necessarium; sed nulli erant servi, et nulli item a civili Republica constituti magistratus, quamquam non deessent, qui illis familiarum societatibus cum potestate praeerant, quoniam sine rectore nulla hominum societas stare potest (2).

(1) Quidam jus gentium dividunt *in primarium*, *&* *secundarium*; illud vocant jus naturæ, hoc vero peculiaria pacta, quæ inter plerasque gentes conventa sunt, quo referunt jura belli, Legatorum, & similia. Sed non inde aliam juris speciem induci posse ostendit Pufendorf. *de jur. natur. & gent. lib.* 2, *cap.* 3, §. 23.

(2) Inane, falsumque est commentum illorum, qui tempus fuisse putant, quo homines nulla prorsus societate conjuncti exleges erant, & bestiarum more vitam traducebant. Vid. Joan. Franciscum Finettum *de princip. jur. nat. & gent. lib.* 12, *cap.* 6, *tom.* 2, *pag.* 299 *& seq. edit. Venet. an.* 1764, ejusdemque libellum inscriptum *Apologia del genere umano accusato d'essere stato una volta bestia*, atque in primis vide libellum egregium, & præstantissimum Emin. D. Card. Gerdil, cui titulus *Discours sur l'homme consideré relativement à l'état de nature, & rélativement à l'état de societé.*

§. 31. Constitutis societatibus civitatum, et rerumpublicarum, ut consociata multitudo recte, apteque regeretur, intituere oportuit, qui ei imperarent. Harum vero societa-

tum fundamentum esse debuit jus commune omnibus, jus nimirum omnium animis impressum, quod deleri, tollique non potest, et quo initio simplices familiarum societates utebantur. Atque hoc est jus gentium, quo omnes gentes utuntur, et quod unum fere, idemque cum jure naturae est. Verum praeter hoc jus, quod non opinio genuit, sed quaedam innata vis inseruit, alias etiam addere oportuit leges, quas et populorum indoles, et rerum ac locorum ratio postulabat. Hinc ortum Jus civile, quod leges continet, quas sibi civitas unaquaeque constituit.

§. 32. Positivae et supernaturales leges a Deo traditae sunt, cum per naturae rationem hominibus compertae esse non possent. Statutae sunt hae leges arbitrio ac voluntate Dei, et continetur Sacrorum Bibliorum veteris, novique testamenti codicibus, et Ecclesiae Catholicae traditione explicantur. Complectitur vetus testamentum *moralia* praecepta, quae ad mores pertinent, *caeremonialia*, quae caeremonias, ritusque sacrorum, *judicialia*, quae judicia respiciunt.

§. 33. *Judicialia* ac *caeremonialia* praecepta adventu Christi sublata sunt; et si qua adhuc vigent, ea servantur, quod ab Ecclesia recepta sunt, non tamquam Mosaicae legis reliquiae, sed tamquam Apostolorum atque Ecclesiae mandata (1). *Moralia* tamen praecepta perpetuo manent: nam ea sunt mandata ipsa juris naturae, quae cum vulgo obscurata essent pravis hominum cupiditatibus, Deus ipse restituit, lapideis tabulis a Moyse propositis, quibus ea continebantur. Et vero si certos tollamus dies festos potissimum Dei cultui dicatos, qui lege Mosaica ad Sabbata pertinebant, cetera moralia praecepta Hebraeorum ab ipsis naturae legibus nequaquam differunt.

(1) Pluribus id ex causis factum est, potissimum quod Ecclesia Apostolorum vestigiis insistens quædam adoptavit, quæ ad rectum Christianæ reipublicæ regimen conducere videbantur. Cujus rei exempla sunt *in Capit.* 1 & *seq. de injur.*, *cap.* 1 & 2 *de adulter.*, *cap.* 1 *de furtis*, *cap.* 1 *de homicid.*, ubi renovantur pœnæ, quæ sancitæ fuerant in Exodo *c.* 21 & 22, contra homicidii, stupri, furti, injuriarum reos. Quæsitum est a viris doctis, utrum Ecclesia cæremoniales Mosaicas leges excitare potuerit. Qua in re secernamus oportet leges illas, quæ mere cæremoniales sunt, uti vestes sacerdotales, altaria, & cetera generis ejusdem, ab iis, quæ cæremoniales, & simul *typicæ* sunt, uti est circumcisio, & similes. Illas quidem Ec-

clesia renovare potuit, has vero non potuit, quoniam venturi Messiæ typi ejus adventu sublati sunt. Vid. orationem S. Amphilochii *in Domin. Circumcis. in Bibliothec. Patr. t.* 5, *p.* 1060, *edit. Lugdun.*, & Calmet *de circumcis. effect. inter dissertationes ejus latinas, t.* 2, *pag.* 187 *ad* 193, *edit. Lucæ* 1739. Licuit quidem aliquo saltem post Christi mortem temporis intervallo cæremonialia Hebræorum præcepta observare Act. Apostol. c. XV, ver. 19, 21, & ideo non statim mortifera evaserunt, donec Evangelium satis late diffusum ac propagatum esset, *ut mortua synagoga cum honore sepeliretur.* S. Thomas 1, 2, *q.* 103, *art.* 4. Quam rem ita explicat S. August. *epist.* 82, *n.* 16, *tom.* 2, *col.* 195, *indicata editionis Venetæ*: *sicut defuncta corpora necessariorum officiis deducenda erat* (*lex vetus*) *quodammodo ad sepulturam, nec simulate, sed religiose; non autem deserenda continuo, vel inimicorum obtrectationibus tamquam canum morsibus, projicienda.*

§. 34. Ut a Deo procedit jus divinum, ita humanum ab hominibus. Ejus autem tres sunt partes: *decreta Summorum Pontificum, Canones Conciliorum, et scripta atque sententiae SS. Patrum.* Romanam Ecclesiam matrem, et magistram Ecclesiarum omnium, et Summum Pontificem Ecclesiae universae caput Christus ipse constituit. Quare si quid ab eo decernitur in commune bonum, id tamquam a D. Petro decretum (1) tenendum a Christianis est, atque esse apud omnes legis loco debet. Feruntur a Pontifice leges ob commune bonum Ecclesiae vel nutu ipsius, vel adhibito consilio Cardinalium, et Episcoporum, aut motu proprio, aut aliquo rogante. Quovis modo lata sit Pontificia lex, ea parendi affert necessitatem.

(1) Frequens illud Patrum & Conciliorum est, quod Petrus per suos successores loquitur. Ita Philippus S. Cælestini Legatus in Concilio Ephesino, probantibus ejusdem Concilii Patribus, dixit hæc: *Petrus ... ad hoc usque tempus, & semper in suis successoribus vivit, & judicium exercet.* Concil. Ephesinum *act.* 3, *col.* 1154, *tom.* 3, *conc. collect. Labbai, edit. Venet.* In Concilio Chalcedonensi cum lectæ sunt literæ a S. Leone ad Flavianum datæ, Patres omnes una voce clamarunt: *Petrus per Leonem ita locutus est.* Conc. Chalcedonense *act.* 2, *col.* 1235, *tom.* 4. Qua eadem formula usi sunt etiam III Costantinopolitani Concilii Patres. *Per Agathonem Petrus loquebatur, act.* 18, *col.* 1090, *t.* 7. S. Prosper *contr. collat. cap. V, n.* 3, *p.* 184, *edit. Venet.* 1754: *Sacrosancta*, inquit, *B. Petri Sedes per universum orbem Papæ Zosimi sic ore loquitur.* Postremo, ne omnes colligam, quod longum esset, S. Petrus Chrysologus *in ep. ad Eutychet. p.* XVI, *ed. August.* 1748: *B. Petrus*, inquit, *qui in propria sede vivit, & præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem.*

§. 35. Prioribus saeculis Romani Pontifices generales re-

gulas plerumque in Concilio edere solebant (1): sed saepe etiam literis ad certas Ecclesias datis, quae deinceps omnibus communes fiebant (2), mandata, legesque suas comprehendebant. Quas literas semper Christiani omnes ea, qua par est, reverentia susceperunt, et semper etiam graviores de fide ac disciplina controversias ad judicium Sedis Apostolicae detulerunt (3). Pontificum generales sanctiones ad Episcopos, Christianosque omnes datas loquendi usus Bullas nuncupavit. Hodie Pontifex si quid pro universa Ecclesia statuit, aut Bulla utitur: aut decreto alicujus Sacrae Congregrationis Cardinalium, quod ipse probaverit. Iisdem utitur in privatis quoque negotiis; sed haec plerumque per Breve expediuntur.

(1) Vid. S. Leo *ep.* 16, *col.* 7, *t.* 1, *cap.* 7, 24, *edit. Fr. Ball. Ven.* 1753.

(2) Cum Summi Pontifices ad aliquem Episcopum decreta mittebant, quibus omnes obstringi vellent, solebant præcipere, ut eadem aliis atque aliis per literas nunciarentur. Quare cum Rimerius Tarraconensis regularum librum a Siricio accepit, jussus est, ut non solum ad Episcopos suæ provinciæ, *sed etiam ad universos Carthaginenses, & Bæticos, Lusitanos, atque Gallicios; vel eos, qui vicinis tibi collimitant hinc inde provinciis, hæc, quæ a nobis sunt salubri ordinatione disposita, sub litterarum tuarum prosecutione mittantur*, uti scriptum est in ejus epist. *n.* 20, apud Coustantium *epist. Rom. Pont. col.* 637, *Paris* 1721. Similiter Zosimus *in ep. ad Hesychium Salonitanum, n.* 4. ap. eumdem Coustantium *l. c. col.* 970, *ne quid meritis*, inquit, *dilectionis tuæ derogaremus, ad te potissimum scripta dreximus, quæ in omnium fratrum, & episcoporum nostrorum facies ire notitiam, non tantum eorum, qui in ea provincia sunt, sed etiam, qui vicinis dilectionis tuæ provinciis adjunguntur.* Quod etiam ex pluribus Leonis M. locis manifestum est. Ita *ep.* 159 *ad Nicetam Aquilejen. c.* 7, *col.* 1335, *t.* 1: *hanc autem*, inquit, *epist. nostram, quam ad consultationem tuæ fraternitatis emisimus, ad omnes fratres, & comprovinciales tuos Episcopos facies pervenire, ut in omnium observantia data prosit auctoritas.* Hinc quædam Pontificiæ literæ, quæ initio ad certos Episcopos, aut ad certas provincias datæ erant, cum deinceps ad alios Episcopos, aliasque provincias missæ fuissent, in quibusdam manuscriptis illam in epigraphe additionem acceperunt *& universas provincias.* Ita epist. 4. S. Leonis M. inscripta est non solum *omnium per Campaniam, Picenum & Tusciam*, ad quos initio fuisse videtur, sed *& universas provincias constitutis*; qua de re vide notas Fratrum Balleriniorum in eamdem epistolam *t.* 1, *col.* 611. Ex quo intelligitur, quemadmodum Pontificiæ leges, quæ literis comprehendebantur, omnibus facile innotescerent, quamquam nullus esset publicus earum codex, uti ostendit Petrus Constantius *præfat. ad t.* 1, *ep. Romanor. Pontif. num.* 45, *pag.* XLVII, *Paris an.* 1721.

(3) Primo Ecclesiæ sæculo S. Clemens I. a Corinthiorum Ec-

clesia consultus *scripsit*, uti narrat S. Irenaeus *l.* 3, *contr. haeres. c.* 3, *n.* 3, *p.* 176, *ed. Massueti, Paris* 1710, *potentissimas literas Corinthiis ad pacem eos congregans*, & *reparans fidem eorum*, & *annuncians, quam in recenti ab Apostolis acceperat, traditionem*. Quam epistolam S. Dionysius Corinthiorum Episcopus apud Eusebium *Eccles. Hist. lib.* 4, *cap.* 23, *pag.* 187, *edit. Valesii, Cantabrigiae* 1720, S. Epiphanius *advers. haer. l.* 1, *haer.* 27, *n.* 6, *pag.* 107, *t.* 1, *ed. Petavii, Paris* 1622, S. Hieronymus *de Vir. illustr. c.* 15, *p.* 839, *t.* 2, *ed. Vallarsii, Veron.* 1734, aliique memorant, quaeque extat apud Coustantium *epist. Rom. Pont. pag.* 9, quo opere etiam reliquae, quae nunc manent, Summorum Pont. decretales epistolae comprehenduntur. Magna pars harum epistolarum temporis injuria periit, ut multae perierunt, quae a S. Damaso datae sunt, & in quibus conscribendi multam ei sese operam praebuisse testatur S. Hieronymus *ep.* 123. *n.* 10, *t.* 1, *p.* 901. Sed tamen certum est, semper cunctas Ecclesias ad Romanam matrem, & magistram omnium graviores controversias detulisse, quod manifestum est ex omnibus Ecclesiasticis monumentis; atque ex decretalibus epistolis Summorum Pontificum, tum quas memorant antiqui Patres, tum quae nunc etiam extant. Ac dignae in primis memoratu sunt literae SS. Pontificum Innocentii I. & Leonis M., ex quibus intelligitur, quam multa ex tota Ecclesia negotia omnes ad Sedem Apostolicam deferrent, ut ejus judicio finirentur. Nam ille scribens ad Patres Concilii Milevitani *epist.* 30, *apud Coustantium, col.* 895, sese eorum literas accepisse, inquit, *inter ceteras Romanae Ecclesiae curas*, & *Apostolicae Sedis occupationes, quibus diversorum consulta fideli, ac medica disceptatione tractamus*; & paulo post ipsis compertum esse ait: *quod per omnes provincias de apostolico fonte petentibus responsa semper emanent*. Quod etiam confirmat ipse Inn. *ep.* 37, *col.* 910, ubi testatur id semper factum fuisse, scilicet omnia *ad nos, quasi ad caput, atque ad apicem Episcopatus referre, ut consulta videlicet Sedes Apostolica ex ipsis rebus dubiis certum aliquid, faciendumque pronuntiet*. Leo autem M. *epist.* 10, *tom.* 1, *col.* 634, *edit. Ballerin.*, ostendit Apostolicam Sedem *innumeris esse consultam*. Huc quoque spectant literae datae ab Justiniano Imper. ad Joannem Summum Pontificem, quae descriptae sunt in *L.* 8. *C. de Sum. Trinit. Nec enim*, inquit Imperator, *patimur, quidquam, quod ad Ecclesiarum statum pertinet, quamquam manifestum*, & *indubitatum sit, quod movetur, ut non etiam vestrae innotescat sanctitati, quae caput est omnium sanctarum ecclesiarum*.

§. 36. Et cum Pontificiae leges vel generales sint, vel speciales, quae scilicet ex certa causa, persona, loco, tempore prodierunt; illae omnes generatim obstringunt, hae vero ad illos pertinent, pro quibus editae sunt (1). Speciales constitutiones etiam rescripta dicuntur, quae cum altero rogante emitti soleant, illud semper tacite habere censentur, *si preces veritate nitantur* (2). Quare per subreptionem, atque obreptionem irritum est rescriptum, cum nimirum aliquid falsi narratum est, aut praetermissum veri

quod omnino scire oportebat (3). Sunt autem rescripta vel *justitiae*, quae ad justitiam recte administranda pertinent, vel *gratiae*, quae ex Principis beneficio et liberalitate procedunt. Atque huc spectant privilegia, quae jus singulare concedunt vel certo homini, vel hominum certo generi, modo ad tempus, cujus generis sunt privilegia personalia, modo in perpetuum, quo vocantur privilegia realia, vel quae certo personarum generi perpetuo tribuuntur (4).

(1) *Can.* 3, *dist.* 5.
(2) *Cap.* 2, *de rescript.*
(3) *Cap.* 6, 8, 10, 20, *de rescript. c.* 5, *de Offic. Vic.*
(4) Proprie in singulas personas confertur privilegium, sed nunc latior huic vocabulo significatio data est. Consule Cujacium *observ. lib.* 15, *cap.* 8, *opp. tom.* 13, *col.* 397, *edit. Venet.* 1758, & Gravinam, *orig. jur. lib.* 2, *cap.* 74, *pag.* 141, *edit. Neapol.* 1722.

§. 37. Partem alteram juris canonici scripti conficiunt canones conciliorum. Quemadmodum conventus hominum deliberandi, vel aliquid decernendi causa instituti Synodi apud Graecos, Concilia apud Latinos dicebantur, ita in Ecclesia utroque nomine appellantur coetus, et consessus Catholicorum Antistitum, qui ecclesiasticis de causis unum in locum convenerunt. Jam inde ab Apostolorum aevo existimatum est, bene Ecclesiae futurum, si graviora negotia, si controversiae, disceptationesque componerentur, ac definirentur ab Episcopis in unum congregatis. Quod non semel fecerunt Apostoli, quos inter se convenisse constat, ut alius sufficeretur Apostolus Judae proditori, ut eligerentur Diaconi, curarenturque viduae, atque ut Christiani Mosaica lege, et Circumcisione soluti declararentur (1). Apostolorum exemplum sequuta Ecclesia saepe conciliis est usa, cum magna christianae reipublicae utilitate (2).

(1) Act. Apost. I. 26 & *seq.*
(2) Ad nullam tamen fidei controversiam, quantumvis obscuram, definiendam generale Concilium *absolute* esse necessarium ostendit Zaccaria *in Antifebron. tom.* 2, *dissert.* 2, *cap.* 11, *num.* 7, & *in Antifebron. vindic. pag.* 2, *dissert.* 5, *cap.* 7; quamquam valde utile sit, & interdum etiam pro temporum ratione necessarium esse possit.

§. 38. Concilia vel oecumenica, aut generalia, vel topica, aut particularia sunt. Ut concilium generale habeatur, tria servare oportet. I. Concilium indicendum est consen-

su, et auctoritate Romani Pontificis (1), qui per se ipsum, vel per Legatos suos Concilio praesse debet (2). II Omnes vocandi sunt ex toto orbe catholici Episcopi: quamquam nihil referat, quod omnes praesentes non sint (3). III Denique concilii acta a Pontifice sunt confirmanda (4).

(1) *Can.* 1 *& seq. dist.* 17. Atque id quidem diserte profitentur Patres Concilii Constantinopolitani I. *in epist. synod. ad Damasum*, quæ est apud Theodoretum *Hist. lib.* 5, *cap.* 9, *p.* 180, *ed. Valesii, Taurini* 1748; idemque docent Pelagius II, *epist.* 8 ad Episcopos, quæ Constantinopolim vocaverat Joannes Patriarcha Constantinopolitanus apud Labbæum *tom.* 6, *Conc. col.* 633 *& seq. edit. Ven. Coleti*, quam epistolam probavit etiam Pelagii successor Gregorius M. *ep.* 44, *lib.* 4, *opp. t.* 2, *col.* 770, *edit. Paris* 1705, idem præterea Nicolaus I. *ep.* 22, *ad Episc. Galliæ & German. tom.* 9, *Conc. Labbæi col.* 412, *edit. ejusd.* atque Hincmarus Rhemensis *opusc.* 55, *c.* 20, *t.* 2, *pag.* 451, *& seq. edit. Sirmondi, Paris* 1645. Vide Christianum Lupum *schol. in can.* 16, *dictat. S. Gregorii VII, t.* 5, *opp. p.* 234, qui hoc jus Romano Pontifici late vindicat contra Joannem Launojum; Bianchium, *della potestà e della poliz. della Chiesa t.* 4, *lib.* 2, *c.* 3, §. 8. *p.* 512. Bertium *Histor. Eccl. t.* 3, *dissert.* 1, *c.* 18, *p.* 31, *& dissert.* 5, *c.* 3, *n.* 2 *seq. pag.* 188, *ed. Bassani* 1769; Ballerinum *de potest. Eccles. Sum. Pontif. & Conc. gener. cap.* 6, §. 1, *p.* 88, *edit. Aug. Vind.* 1770; Zaccariam *Anti-Febron. par.* 2, *lib.* 4, *c.* 1 *seq.*, Cerbonium *de jur. & leg. discip. tom.* 3, *lib.* 22.

(2) Hinc Vitus, & Vincentius Romani Presbyteri, atque, ut plerique sentiunt, Hosius Cordubensis Episcopus nomine S. Silvestri Concilio Nicæno præfuerunt, atque ita in posterum factum est in omnibus conciliis usque ad novissimum Tridentinum.

(3) Consulem Melchiorem Canum, *de loc. theolog. lib.* 5, *cap.* 3, *pag.* 149, *edit. Patavii* 1727.

(4) De Nicæni Concilii confirmatione videndus Bertius *loc. cit. diss.* 1, *c.* 30, *n.* 3, *p.* 50. De eadem confirmatione testimonium perhibet Synodus Romana, *epist. ad cl. & Mon. orient.* apud Labbæum, *t.* 5, *Concil. col.* 248, cujus verba sunt hæc: *trecenti decem & octo Ss. Patres apud Nicæam congregati confirmationem rerum, atque auctoritatem S. Rom. Ecclesiæ detulerunt.* Atque id quidem consentaneum est antiquæ regulæ, quam memorat Socrates, *Hist. l.* 2, *c.* 8, *pag.* 74, *ed. Taur.* 1747, inquiens: *canon ecclesiasticus vetat, ne decreta absque sententia Episc. Romanæ Eccl. sanciantur, & c.* 17, *p.* 83. Quid vero egerit, & quam potestatem exercuerit Constantinus Imper. in eadem Nicæna Synodo ostendunt Christianus Lupus *schol. c.* 9, *opp. t.* 1, 281, *edit. Venet.* 1742, & Bertius *loc. cit. cap.* 17 *&* 18; *p.* 29 *seq.* De Constantinopolitana, deque Ephesina Synodo hoc est II & III œcumenico, fuse agit Bianchius *della potestà e della polizia della Chiesa l.* 2, *cap.* 3, §. 11, *num.* 3 *& seq. t.* 4, *p.* 556 *seq.*, qui ostendit, quas in his duabus synodis partes Apostolica Sedes habuerit. Concilii Chalcedonensis œcumenici IV. Patres *in relatione ad S. Leonem M.* eorum, quæ in synodo gesta fuerant *t.* 4, *Conc. col.* 1778, *collect. Labbæi, edit. Venet.* approbari a Summo Pontifice, confirmarique postularunt ea, quæ ipsi in

Concilio constituerant, *& alia quaedam*, inquiunt, *pro rerum ipsarum ordinata quiete, & propter ecclesiasticorum statutorum definivimus firmitate, scientes quia & vestra Sanctitas addiscens & probatura, & confirmatura est eadem.* Similia scribit Marcianus Imp. ad S. Leonem P. *inter epist. S. Leonis* 100, *opp. t.* 1, *col.* 1114, *ed. Baller. Venet.* 1753, & Anatolius Episcopus Constantinopolitanus, *ib. ep.* 101, *c.* 5, *col.* 1134, *& ep.* 132, *c.* 4, *col.* 1263, *sic, &* inquit, *gestorum vis omnis, et confirmatio auctoritati vestra Beatitudinis fuerit reservata.* Leo M. jus suum agnovit confirmandi Concil. decreta; noluit tamen confirmare privilegia Eccl. Constantinopolitanae, quae in ea Synodo fuerant stabilita, uti patet ex ejus literis datis ad Anatolium, ad Marcianum *cit. tom.* 4, *Concil. c.* 1785, *seq.*, atque Synodum universam, *ib. col.* 1827, in quibus per suam *approbationem gestorum synodalium* rata firma se haberi velle declarat tantum ea, quae de fide fuerant constituta. Videnda est etiam ipsius Leonis, *epist.* 117, *ad Julianum Coensem, col.* 1208, *tom.* 1, *opp. S. Leon. edit. cit.*, in qua testatur se Chalcedonense Concilium, ut omnem adimat dubitationem iis, qui *infirma vel dubia videri volunt statuta Concilii, quae nulla sunt consensus mei sententia roborata.* Synodum V. oecumenicam confirmavit Vigilius Pontifex, uti testatur Evagrius *histor. eccl. lib.* 4, *c.* 38, *pag.* 379, *edit. Taurin.* 1748, patetque ex Vigilii epistola Decretali apud Labbaeum *t.* 6, *Concil. col.* 239, *seq.*, in quam epistolam videnda est Dissertatio P. de Marca *ib. col.* 245, *seq.* Synodi VI. confirmationem ad Agathonem literis apud Labbaeum *tom.* 7, *Concil. col.* 1114, postularunt ejus Concilii Patres his verbis: *quum ut iterum per honorabilia vestra rescripta confirmetis, vestram oramus paternam sanctitatem.* Mitto cetera oecumenica Concilia, ne longus sim, atque in Tridentino consistam, cujus Patres cum hanc in Romano Pontifice auctoritatem manifesto deprehenderent, dederunt operam, ut quae in Concilio decreta fuerant, a Pio IV confirmarentur. Pontifex igitur concilii decreta confirmat, atque iis etiam recte derogat, quod in primis fit saepissime in impedimento cognationis intra quartum gradum, quod est inductum a Concilio Lateranensi IV. Atqui neutrum facere posset Romanus Pontifex, nisi concilio praestaret. Late de hoc argumento disserui in opere *Ius Canonicum universum, tom.* 3, *lib.* 2, *tit. ult.*

§. 59. Generalium conciliorum duo sunt potissimum, definire catholicum dogma, atque ecclesiasticam disciplinam constituere. Atque illa quidem, quae in oecumenicis conciliis de fidei dogmatibus sancita, et a Summo Pontifice approbata sunt, divinam obtinent auctoritatem; quae disciplinam respiciunt, eorum quoque sancta est auctoritas, tum quod hi canones *Spiritu Dei* conditi habentur, tum qnod ecclesiasticam disciplinam moderari semper pastorum fuit proprium, et praecipuum munus. Verum hujusmodi canones, qui de disciplina sunt, uti postulat ratio temporum, non raro immutantur, quo spectat illud Augustini (1): *concilia plenaria priora posterioribus immutari.*

(1) *Confess. lib.* 3, *c.* 7, *col.* 93, *t.* 1, *et de baptism. lib.* 2, *cap.* 3, *tom.* 9, *col.* 98, *citat. edit. Ven.*

§. 40. Generalibus conciliis, praeter Episcopos, intersunt etiam, atque subscribunt S. R. E. Cardinales, qui certo eo jure usi sunt in conciliis Lugdunensibus I. et II, itemque Moderatores, sive, ut vocant, Generales Ordinum Regularium, et Abbates ab Episcopo benedicti. Principes quoque, et Imperatores vel per se ipsos, vel per Legatos suos adesse consueverunt, sed ut praesentia sua omnes in officio continerent, atque ad exitum perducenda curarent, quae ab Episcopis sancita fuerant, non ut quidquam de rebus sacris, atque divinis constituerent (1). Quin etiam interdum vocatos constat Presbyteros et Diaconos, aliosque Clericos, praesertim ut adversus haereticos disputarent (2).

(1) *Expedit, ut Reges et Principes*, inquit, *in tract. de reform. Eccles. cap.* 6, *inter opera Jo. Gersonii, t.* 2, *col.* 915, *edit. Antuerpiæ* 1706, Cardinalis Petrus de Alliaco, *mittant ad generalia concilia, non ad onerandum et confundendum, sed ad honorandam et confortandam Ecclesiam, et ad ea, quæ ibi decreta fuerint, quantum in eis est, exequendum.* Et recte Hosius apud S. Athanasium *Hist. Arian. ad Monach. c.* 44, *tom.* 1, *part.* 1, *p.* 293, *edit. Maurin. Patavii an.* 1777, ajebat Constantio Imperatori: *Ne te rebus misceas ecclesiasticis; neu nobis his de rebus præcepta mandas, sed a nobis potius hæc ediscas. Tibi Deus imperium tradidit, nobis ecclesiastica concredidit. Ac quemadmodum qui tibi imperium subripit, Deo ordinanti repugnat, ita metue, ne si ad te ecclesiastica pertrahas, magni criminis reus fias.* Vid. Eusebium *in vit. Constant. lib.* 4, *cap.* 24, *p.* 638, *edit. Valesii, Cantabrigiæ an.* 1720. Quod luculentius expressit Marcianus Imperator in Concilio Calcedonensi, *act.* 6, apud Labbæum *tom.* 4, *col.* 1473, & Valentinianus apud Sozomenum *lib.* 6, *c.* 7, *p.* 210, *ed. Taurin.* 1747.

(2) Id de Nicæna Synodo testatur Eusebius *de vit. Constant. lib.* 3, *cap.* 7 *et* 8, *pag.* 521 *et* 522, *edit. Valesii Taurin.* 1746 & Socrates *Histor. Eccles. lib.* 1, *c.* 8, *pag.* 16. *edit. ejusd.* & dignus præsertim memoratu est Athanasius, qui adhuc Diaconus huic synodo interfuit, ut adversus Arianos disputaret. Presbyteri & alii clerici interdum etiam ad concilium veniebant tamquam Procuratores absentium Episcoporum. Qua in re magnum inter Orientalia & Occidentalia concilia discrimen erat. Nam in Orientalibus absentis Episcopi procurator eum tenebat locum, quem Episcopus ipse tenere debuisset, in occidentalibus suum post omnes Episcopos locum habet. Vide Christianum Lupum *in not. ad can.* 7, *Concil. Trullani, tom.* 3, *oper. pag.* 64, *ed. Venet.* 1724.

§. 41. Particularia aut topica concilia alia a Patriarchis, alia a Metropolitis, alia ab Episcopis convocantur. Patriar-

cha omnes sui Patriarchatus, Metropolita omnes Provinciae Episcopos vocat; atque lex Patriarchalis concilii omnes afficit Patriarchatus ecclesias concilii autem Provincialis ecclesias omnes Provinciae. Si Metropolita aut Primas, vel Patriarcha concilio, totique nationi praesit, concilio nationale appellatur.

§. 42. Provinciale concilium tertio quoque anno habendum est a Metropolita (1), eove impedito, aut vacua sede ab Episcopo provinciae antiquiore (2); convenireque jussu ejus debent omnes provinciae Episcopi, Abbates et quotquot venire consueverunt, quin etiam Episcopi exempti, quibus eligendus est vicinus aliquis Metropolita, ad cujus provinciae synodum accedant (3). Omnes hi concilio interesse coguntur, et si justa causa impediantur, procuratorem mittere, et excusationem debent (4). Ea vero, quae in Concilio provinciali sunt constituta, antequam promulgantur, mittenda sunt ad Sacram Congregationem Concilii, ut emendetur si quid minus recte decretum sit (5); quin etiam interdum i Summo Pontifice confirmantur. Verum haec confirmatio non efficit, ut canones extra provinciam, in qua sunt conditi, vim consequantur (6).

(1) Concil. Tridentin. *sess.* 24, *cap.* 2, *de reform.* Olim vero provincialia concilia bis in annis singulis haberi debebant, *can.* 2, *dist.* 18, *Canon. Apostolor.* 38 *seu* 30, *apud Cotellerium PP. Apostolic. pag.* 447, *tom.* 1, *edit. Amstelodami an.* 1724, *Concilium Nicænum can.* 5, *tom.* 2, *col.* 35, *collect. Labbæi, ed. Venet.*

(2) Vid. Fagnanum *in Cap.* 25, *de accusat. n.* 16, & Benedict. XIV. *de Synod. Diœces. lib.* 2, *cap.* 9, §. 8.

(3) Concil. Trident. *sess.* 24, *cap.* 2, *de reformat.* Vocandos etiam esse Canonicos Ecclesiarium cathedralium, non tamen invitos cogendos esse ad veniendum, ostendit Benedictus XIV, *loc. cit. lib.* 3, *cap.* 5, §. 1.

(4) *Can.* 9, *et* 10, *dist.* 18.

(5) Sixtus V., *in Constit. Immensa* 117, *t.* 3, *par.* 4, *Bullar. postrem. Edit. Roman. p.* 396.

(6) Confer Benedict. XIV, *loc. cit. l.* 3, *c.* 3, §. 4, ubi etiam aliquot provincialia concilia a Summo Pontifice approbata recensentur.

§. 43. Episcopus autem vocat ad Concilium suum, quod Dioecesanum dicitur, Archipresbyteros, Archidiaconos et ceteros, qui Dignitatem habent, Personatum, Officium, Vicarium generalem et Vicarios foraneos (1), Parochos et omnes, nemine prorsus excepto, qui curam habent animarum (2), praeterea Capitulum Ecclesiae Cathedralis, et Ca-

nonicos Collegiatarum (3), Abbates saeculares, atque etiam Regulares, qui generalibus Capitulis non subduntur (4), cunctosque exemptos; qui alioquin, sublata exemptione, ad synodum venire deberent (5).

(1) Consule Benedictum XIV, *loc. cit. lib.* 3, *c.* 3. Quin etiam interdum simplicia quoque beneficia obtinentes ad synodum venire debent, uti ostendit ipse Benedictus, *loc. cit. cap.* 6.

(2) Ita Regulares, omnesque exempti ab Episcopi jurisdictione venire ad synodum debent, cum habent curam animarum, Conc. Trident. *sess.* 24, *c.* 2, *de reform.*, eademque lege teneri etiam Capellanos Religionis Hierosolymitanae decrevit S. Pius V, *Constit.* 104, *t.* 4, *par.* 3, *p.* 49 *Bullar.* & Gregorius XIII, *Constit.* 125, §. 5, *loc. cit.* *p.* 456.

(3) Vid. Benedictum XIV, *loc. cit. lib.* 3, *c.* 4.

(4) An etiam Abbates, qui dicuntur *nullius dioecesis*, ad Episcopi synodum venire compellantur, disputat Benedictus XIV, *loc. cit. lib.* 3, *cap.* 1, §. 16.

(5) Conc. Trident. *sess.* 24, *cap.* 2, *de reform.*

§. 44. Habenda sunt haec concilia annis singulis (1), quaeque ibi decreta sunt, obstringunt dioecesim universam. Ea cure indicit Episcopus electus, et confirmatus, haud vero Archiepiscopus, antequam pallium acceperit (2), neque Episcopus *Titularis* (3), neque Vicarius generalis, nisi peculiarem ea de re potestatem ab Episcopo impetraverit (4), neque Vicarius capitolaris, nisi post annum ad proxime habita synodo (5), neque demum Vicarius Apostolicus, non impetrata venia a Summo Pontifice (6).

(1) Concil. Trident. *sess.* 24, *cap.* 2, *de reformation.*

(2) Vid. Benedictum XIV, *loc. cit. l.* 2, *c.* 5 *et* 6. Sunt vero quidam Episcopi, qui a Sede Apostolica pallii usum obtinuerunt, sed eos habere synodum posse, etiam antequam pallium acceperint, ostendit ipse Benedictus, *cit. cap.* 6.

(3) Benedictus XIV, *ib. cap.* 7.

(4) Benedictus XIV, *ib. cap.* 8.

(5) Ib. *cap.* 9.

(6) Quod intelligendum modo in literis, quibus Vicarius Apostolicus est constitutus, non sit expressa facultas, quae ut plurimum exprimi solet, habendae synodi; nam si haec expressa fuerit, dubitandi locus esse non potest, quin ei synodum habere liceat. Ceterum si Vicarius Apostolicus sit constitutus, ut regat Ecclesiam, quae vacua est propter Episcopi obitum, aut translationem, is in cogenda synodo utitur eodem jure, quo Vicarius Capitularis. Vide Benedictum XIV, *loc. cit. cap.* 10.

§. 45. Denique tertia pars juris humani scripti Sanctorum Patrum sententiis continetur. Non hae porro sententiae suo

jure Christianos obligant, cum SS. Patres non latores legum sint, sed interpretes tantum, atque doctores. Verumtamen scitum est, eos fidem probabilem facere, si complures; certam vero, si plerique omnes in eandem sententiam conveniant. Quin etiam Summi Pontifices plures unius, alteriusve Patris sententias in juris corpus retulerunt; atque hae Pontificia auctoritate vim legis habent. Appellantur autem Sancti Patres pii illi, doctique viri, qui praesertim usque ad duodecimum Ecclesiae saeculum res divinas scriptis illustrarunt, quorum opera ad Ecclesia probata sunt, et magna ex parte ad nos pervenerunt (1).

(1) Sancti Patres nobis sunt, ut inquit S. Vincentius Lirinensis, *in commonit. cap.* 39, *p.* 261, *tom.* 7, *Biblioth. Patr. ed. Lugd.*, *qui in fide et communione Catholica sancte, sapienter, constanter viventes, docentes et permanentes, vel mori in Christo fideliter, vel occidi pro Christo feliciter meruerunt. Hi enim,* ut inquit S. Aug., *lib.* 2, *contr. Julian. Pelagian. cap.* 10, *tom.* 13, *col.* 679 *et* 682, *edit. Maurin. Venet.* 1768, *quod invenerunt in Ecclesia, tenuerunt; quod didicerunt, docuerunt; quod a Patribus acceperunt, hoc filiis tradiderunt ... et his post Apostolos Sancta Ecclesia plantatoribus, rigatoribus, aedificatoribus, nutritoribus crevit.*

§. 46. Placuit etiam summis Pontificibus in corpus Juris Canonici referre leges quasdam civiles eductas potissimum ex codicibus Theodosiano et Justinianeo, atque ex Capitularibus Regum Francorum (1). Verum haec omnia non suo jure pertinent ad Canonicam Jurisprudentiam, quae tota propria est Ecclesiae, sed tantum legem faciunt, quoniam a Romanae Pontificibus sui juris corpore comprehensa, et proposita sunt, ut legis loco essent.

(1) Capitularia continent leges Regum Francorum, quæ hoc nomine appellantur, quoniam *capitulatim* fere omnes edicebantur. Proprie leges ipsæ *capitula*, & singulæ capitulorum editiones *capitularia* dicebantur. His capitulis intererant etiam Episcopi, ideoque in iis de rebus quoque ecclesiasticis agebatur. Non omnia tamen capitula legis nomine constituebantur, in quo errat Stephanus Balutius, qui de cetero hæc capitularia magna doctrina, magnoque studio, ac diligentia collegit. Vide Diatribam *de Ecclesiast. vit. institut. &c. Romæ editam an.* 1778 ab Hermanno Dominico Christianopulo, *sect.* 3, §. 38, *pag.* 46, ubi multa de his capitularibus præclara observantur.

CAPUT IV.

De Jure non Scripto.

§. 47. Jus non scriptum traditione comprehenditur, et consuetudine. Traditionis nomine intelligimus mandata, quae non scripto, sed viva voce populis nunciata sunt; et Ecclesiae observata consensu quasi per manus tradita ad nos pervenerunt. Maxima semper in Ecclesia fuit Traditionis auctoritas, et qui eam despiciunt, plectuntur poena anathematis a Concilio Tridentino (1). Non enim omnes oportuit Ecclesiae res scripto mandare, satisque fuit, si in pectore Sacerdotum servarentur cum traditione, tum Ecclesiae usu quotidiano. Cujus disciplinae causas viri docti copiose, et diligenter explicarunt (2).

(1) *Sess.* 4.

(2) Egregie S. Basilius apud Gratian. *can.* 5, *dist.* 11, inquit: *Dogmatum & Institutionum, quae in Ecclesia servata sunt, alia quidem habemus ex doctrina, quae literis consignata est, & alia vero ex Apostolorum traditione ad nos transmissa in Mysterio recepimus. Quae utraque eamdem vim ad pietatem habens, atque his sane nemo contradixerit, qui vel exigua legum ecclesiasticarum peritia sit praeditus.* Et paulo post: *Non enim iis contenti sumus, quorum Apostolus, & Evangelium mentionem fecerunt; sed alia quoque cum antea, tum post discimus, utpote quae magnum momentum ad ipsum Mysterium habeant doctrina non scripta, sed tradita eruditi.* Vid. Tertull. *de coron. c.* 3, *p.* 101 & 102, *ed. Venet.* 1744. Irenæum *tom.* 262; S. Hieronymum *in Dialog. advers. Lucifer. c.* 8, *t.* 2, *col.* 180, *ed. Vallarsii.* S. Augustinum *l.* 2, *c.* 7, *contr. Donat. t.* 9, *col.* 102; & *contr. Julian. Pelag. l.* 5, *c.* 23 & 24, *t.* 10, *col.* 640. Melchior. Canum *de loc. Theolog. lib.* 3, *c.* 3, Coustantium *in præfat. ad epist. Roman. Pontif. par.* 2, *n.* 51, *p. LVI.* Pertinet etiam ad traditionis necessitatem ostendendam disciplina *arcani*, quam ab ipsa Christi, & Apostolorum memoria repetit, quamque egregie præter ceteros illustravit Emanuel Schelestratus peculiari dissertatione, *De disciplina arcani.*

§. 48. Traditio vel divina, vel humana est. Divinae auctorem habet Deum ipsum, humana Ecclesiarum Rectores, hoc est Apostolos, vel eorum successores Episcopos, quibus placuit nonnulla decernere voce, et praedicatione (1). Hinc humana traditio vel Apostolica, vel Ecclesiastica appellatur, prout ab Apostolis, vel ab Episcopis proficiscitur.

(1) Multi sunt, qui Apostolicas traditiones in *mere Apostolicas* & *Divino-Apostolicas* dividendas putant: illas vocant, quæ ab Apostolis, tamquam Ecclesiarum Rectoribus, originem repetunt; has contra, quæ a Christo immediate Apostolis, ab his vero Ecclesiæ viva voce datæ sunt, atque ad nos usque transmissæ. Sed hæc divisio naturam, atque originem confundit traditionis cum modo, per quem ea propagatur. Quidquid a Deo procedit divinum est, neque discrimen aliquod inducere potest modus, quo ad nos delatum est, cum ejus originem divinam esse constat. Quare omnis traditio, quam Apostoli Christi ore, aut Spiritu S. dictante acceptam ad nos transmiserunt ut Christi præcones, & Christi nomine loquentes, divina haberi debet. Ac si aliam traditionum divisionem educere velimus ex modo, quo ea propagatur, etiam traditiones ecclesiasticas *Divino-Ecclesiasticas* appellabimus, quandoquidem etiam Ecclesia divinas traditiones ad nos transmittit.

§. 49. Inter divinas, et humanas traditiones magnum discrimen est. Nam illae ad catholicum dogma pertinent, vim eamdem habent, quam habent Sacrae Scripturae, observandae sunt in Ecclesia universa, quae illas abrogare non potest, quamquam ejus tantum sit interpretari divinas traditiones, easque ab humanis scernere. Quo fit, ut ea solum divina traditio haberi debeat, quae talis Ecclesiae judicio existimatur (1). Contra vero humanae traditiones Ecclesiae disciplinam respiciunt, mutantur ab Ecclesia, cum id ejus utilitatis, aut necessitatis ratio postulat (2); denique etsi interdum universales esse possint, pleraeque tamen certis continentur regionibus, neque ad totam Ecclesiam pertinent (3).

(1) Cum unitati Religionis in primis obsit doctrinæ christianæ incerta fides, hinc constituenda nobis est auctoritas aliqua, cui secernendis traditionibus sine metu erroris adhærere possimus. Quæ auctoritas uni Ecclesiæ data est. Quare omnis traditio, quæ hujus judicii caret auctoritate, in pretio haberi non potest, & apposite S. Aug. in celebri illa de rebaptizandis hæreticis controversia, *lib.* 2, *c.* 32, *contr. Crescon.* *t.* 12, *col.* 544, *edit. Venet.* 1756: *Non accipio*, inquit, *quod de baptizandis hæreticis & schismaticis B. Cyprianus sensit, quia hoc Ecclesia non accipit, pro qua B. Cyprianus sanguinem fudit.* Habet autem Ecclesia quosdam canones ad cognoscendam vim & naturam traditionis, de quibus late disputant scriptores rerum theologicarum.

(2) In quo tamen caute semper Ecclesiam rem omnem egisse docet Innocentius *in ep.* 17, *num.* 9, *ad Episcop. Maced. col.* 835 & *epist.* 25, *ad Decent. Episc. Eugub. col.* 855, *apud Coustantium Episc. R. Pont.*

(3) Ita ex gr. non eadem ubique est in pervigiliis Sanctorum jejunandi ratio. Sed ecclesiasticæ universalis traditionis illustre exemplum est *in biduo ante pascha absque divinorum sacramen-*

torum celebratione transigendo, quam in tota Ecclesia semper observatam Innocent. I. *in epist.* 25, *n.* 7, *ad Decent. Episc. Eugubin. ap. Coustantium, col.* 859, *et ap. Gratian. dist.* 3, *can.* 13, *de consecr.* ex Ecclesiæ institutione ad Apostolorum imitationem educit his verbis: *Utique constat, Apostolos biduo et in mœrore fuisse, et propter metum Judaeorum se occuluisse. Quod utique non dubium est, in tantum eos jejunasse biduo memorato, ut traditio Ecclesiæ habeat isto biduo sacramenta penitus non celebrari.* Quomodo autem traditio ab Ecclesia Romana ad alias transire deinceps possit, & vim ubique obligandi consequatur, docet ipse Innocentius, *loc. cit.* 2.

§. 50. Consuetudo jus est inductum moribus hominum, et usu diuturno, quae vim habet legis, modo honesta sit, laudabilis, ab omnibus diu servata, tacito, aut expresso Pastorum consensu introducta. Et saepe recedimus a jure scripto, interdum non recedimus; illam consuetudinem *contra jus*, et hanc *praeter jus* appellamus. Utraque consuetudo opus habet frequentia actuum, quibus inducatur (1); voluntate ejus inducendae in illis, qui eam servare debent (2); consensu Legislatoris, qui novum hoc jus observari consentiat (3); diuturnitate temporis, quod in consuetudine contra jus esse debet annorum quadraginta, decem vero in consuetudine praeter jus, quod longum tempus in jure est (4). Cum haec servata sunt, non modo consuetudo legi vim adimit, sed etiam vim tantam habet, ut et recentiori lege non derogetur, nisi id nominatim conscriptum, cautumque sit (5). Decreta tamen Concilii Tridentini contraria consuetudine tolli non possunt (6).

(1) Confer Cujacium, *observ. lib.* 10, *c.* 1, *tom.* 3, *col.* 525, *edit. Mutin. seu Venet.* 1758.

(2) *Leg.* 35, *ff. de legib.* Ceterum jus consuetudinis vim nullam habet, si quid populus agat voluntarie, ac sine animo suscipiendæ obligationis; quemadmodum pii quidam, diuturnique usus jejunandi, aut orandi, cum desit voluntas populi, nullam obligationem inducunt.

(3) *Cap.* 18 *de praben.*

(4) Confer Interpretes in *Cap.* 25, *de verb. signific. cap.* 6, *de Offic. Ordin. in* 6, *et Leg.* 2 *et* 3, *C. quæ sit long. consuet.*

(5) *Cap.* 1, *de Constit. in* 6. Quare Tridentini Patres in decretis reformationis omnes contrarias consuetudines etiam immemorabiles expresse abrogare voluerunt, parique ratione utuntur Legislatores omnes tum profani, tum ecclesiastici, cum novas constitutiones emittunt.

(6) Pius IV, *Constit. In Principis* 109, *in Bullar. Mag. ult. edit. Rom. tom.* 4, *part.* 2, *pag.* 214.

CAPUT V.

De Antiquis Juris Canonici Collectionibus.

51. Origo collectionum canonicarum.
52. Earum ratio.
53. Canones Apostolorum.
54. Collectio lecta in concilio Chalcedonensi.
55. Collectio Jo. Scholastici.
56. Ejus Nomocanon, & aliae Graecorum collectiones.
57. Initium collectionum canonum apud Latinos.
58. Graecorum Codex latine redditus.
59. Collectio Dionysii Exigui.
60. Methodus hujus collectionis.
61. Collectio Hadriana.
62. Collectiones Africanae, Hispanicae, Gallicanae, & Fulgentii Ferrandi.
63. Collectiones Martini Bracarensis, & Cresconii.
64. Collectio Isidori Mercatoris.
65 Capitula falso adscripta Hadriano.
66. Isidori collectionis auctoritas.
67. Romae sero cognita.
68. Falsa sunt monumenta ea collectione comprehensa.
69. Cur ab Isidoro conficta?
70 & 71. Tota collectio spectat ad arcendas Episcoporum accusationes.
72. Canones Poenitentiales. Collectiones Reginonis, Burchardi, Ivonis.

§. 51. Patefactis fontibus Juris Canonici, reliquum est ut videamus, quemadmodum ab iis fontibus deducti sint Canones, atque in unum corpus collecti, ne incerto vagarentur, atque ut omnibus facilius innotescerent. Vix ullas initio novas leges condere opus fuit; sed labentibus annis cum multa quotidie inciderent, quae regulis indigebant, quibus apte componerentur, oportuit, evulgare canones; quod factum ab Ecclesia est, non modo Costantino Imperatore, cum quies, et tranquillitas Ecclesiae data, seu Christianis libere permissa Religio est, sed etiam cum ipsi ethnicorum jugo premerentur. Hinc aucto in dies Canonum numero, visum est eos ex multis Conciliis collectos in unum corpus conferre, idque primum in Orientali, tum in Occidentali Ecclesia factum est.

§. 52. Variae variis temporibus prodiere hujusmodi canonum collectiones; sed non eadem omnium ratio fuit. Aliae canones integros, aliae contractos, quaedam solum canones, quaedam canones simul, et leges habent, atque hae a Graecis *Nomocanones* appellantur. Quod attinet ad methodum, in antiquioribus servata est ut plurimum ratio temporum, in recentioribus materiarum, scilicet ad certa capita, et titulos relati sunt canones, ut materia ipsa postulare videbatur. Nos primum *antiquiores* persequemur Juris Canonici collectiones, postea *recentiores*, quibus hodie in scholis, et in foro utimur, denique explicabimus *jus novum*, quod postremo editum est.

§. 53. Antiquissima, cujus mentio fit in ecclesiasticis monumentis, et collectio *Canonum Apostolorum*, quos Graeci numerant *octuaginta quinque*, Latini tantum *quinquaginta* (1). Prodiit haec collectio una cum *libris octo Apostolicarum Constitutionum* nomine Clementis Romani Pontificis (2), ac fuerunt, qui eas regulas Apostolis tribuendas putarent (3). Sed cum earum nulla sit mentio apud illos, qui tribus prioribus saeculis res Ecclesiae scriptis illustrarunt (4); cum in iis multa sint, quae cum Apostolorum aetate componi nulla ratione possunt (5), et quaedam etiam, quae Ecclesiae doctrinae adversantur (6); cum demum viri fuerint doctrina et auctoritate graves, qui eos apocryphos judicarent (7); certum omnibus, exploratumque est, eos Apostolis adscribi non posse (8). Unum autem in corpus collecti videntur III, aut forte etiam IV Ecclesiae saeculo potissimum diversis ex synodis, atque ex ea disciplina, et legibus, quibus per tria priora saecula Orientales Ecclesiae regebantur (9).

(1) Revera Dionysius Exiguus tantum quinquaginta retulit Canones Apostolorum, ejus exemplum sequuti sunt in suis collectionibus Cresconius, Isidorus Mercator, aliique apud Latinos canonum collectores. Quare in concilio Romano, quod habitum est anno 769. Stephano III Pontifice, *act.* 4, *collect. Labbæi*, *t.* 8, *col.* 485, *ed. Venet.* habentur hæc: *non amplius suscipiantur Apostolorum Canonum prolata per S. Clementem, nisi quinquaginta capita, quæ suscipit Sancta Dei Catholica Romana Ecclesia.* Quod etiam constitutum est, *can.* 3, *dist.* 16. Itaque viri docti *in can.* 2, *dist.* 16 legendum esse animadvertunt *quinquaginta*, non *sexaginta*, quæ tamen Decretalis Zephyrino Pontifici attributa ab Isidoro Mercatore conficta est.

(2) Duas hujus Pontificis epistolas tamquam veras judicant eruditi: altera integra est, alterius vero tantum fragmenta supersunt. Tum illa, tum hæc referuntur a Coustantio *in epist. Roman. Pontific. pag.* 9 *et seq.* & a Cotelerio *PP. Apostolic. t.* 1, *pag.* 143 *seq. edit. Antuerp.* 1698. Harum epistolarum veritatem late demonstrat Natalis Alexander, *histor. eccles. sæc.* 1, *cap.* 12, *art.* 12, *t.* 3, *pag.* 41, *edit. Venet.* 1776. Sed libros octo Apostolicarum Constitutionum, & cetera, quæ Clementi tribuuntur, ejus revera non esse, ostendunt Bellarminus, *lib. de Script. Eccles. in Clement. Rom. t.* 7, *oper. pag.* 23, *edit. Venet.* 1728, Baronius *Annal. Ecclesiast. ad an.* 32, §. 18, *t.* 1, *pag.* 96, *edit. Luc. an.* 1738, ibique Pagius *in critic. ad an.* 100, §. 8, *num.* 9. Petronius *Traité du S. Sacrament, lib.* 2, *du S. Sacrament. de l'Eucharistie, cap.* 2, Petavius *ad Epiphanium Expos. Fid. l.* 3, *n.* 10, *pag.* 290, *edit. Paris* 1622, Christianus Lupus *Synod. general. par.* 3, *in can.* 2, *Conc. Trullan. t.* 3, *p.* 55, *ed. Ven.* 1724 *opp.* De Marca *Concord. Sacerdot. et Imper. lib.* 3, *c.* 2, Natalis Alexander *Hist. Ecc. sec.* 1, *diss.* 19, *p.* 189, *t.* 3, *cit. ed. Ven.*, Cotelerius *l.c.*

(3) Fuit hæc pene recepta Græcorum sententia. Certe Joannes Antiochenus in ea se fuisse opinione, non obscure declarat epigraphe ante hos canones descripta: *Sancti Domini Discipuli, et Apostoli octoginta quinque canones Clementis opera ediderunt.* Eadem videtur fuisse sententia Concilii Trullani *can.* 2, uti ad hunc Canonem animadvertunt Balsamon & Zonaras, *in pand. can. Beveregii, pag.* 159. *Oxonii* 1672, *t.* 1. Quin etiam S. Joannes Damascenus, *l.* 4, *de fid. Orthodox. cap.* 17, *t.* 1, *p.* 284, *edit. Lequienii, Paris* 1712: canones Apostolorum inter libros hagiographos Sacræ Scripturæ recensendos putat; quod tamen eum inconsulto fecisse animadvertit Baronius *ad an.* 102, *num.* 10, *tom.* 2, *p.* 18, *edit. Lucæ.* Quam Græcorum sententiam aliqui etiam ex Latinis sequuti sunt, veluti Turrianus *adv. Centur. Magdeb. l.* 1, Panvinius *in tab. conc. præmiss. vit. Pont. Platinæ.*

(4) Certe Victor Pontifex in controversia de Paschate celebrando contra Asiaticos nusquam meminit Canonum Apostolorum, neque eos item memorarunt S. Cyprianus, aut Firmilianus, cum adversus Stephanum Pontificem gravis illa de Baptismo hæreticorum controversia ferveret, quamquam omnes horum canonum auctoritate sententiam suam tueri possent. Maximi etiam momenti est silentium Eusebii Cæsariensis & S. Hieronymi, qui in conservanda scriptorum Apostolicorum memoria diligentissime versati sunt.

(5) In his canonibus mentio est *Cantorum*, *Lectorum*, *Hyppodiaconorum*, similiter habetur Parochiarum distributio, annua concilia metropolitana, distinctio bonorum Ecclesiæ a bonis Episcopi, quo referuntur Canones 14, 15, 27, 38, 40, 43 ap. Cotelerium *PP. Apostol. pag.* 443 *seq. t.* 1, *edit. Amstelædami* 1724. Verum hæc omnia multo post Apostolorum, & S. Clementis ætatem instituta sunt.

(6) Ita can. 46 & 47, hæreticorum baptismus rejicitur; & can. 50, trina mersio in baptismo necessaria dicitur ad vim sacramenti. Quod utrumque ab Ecclesiæ doctrina alienum est.

(7) Gelasius Pontifex & Isidorus Hispalensis uterque *apud Gratian. can.* 3, *dist.* 15, *& can.* 1, *dist.* 16, apocryphos vocant canones apostolorum. Sed illud, quod de his canonibus in Gelasiano decreto est, non Gelasio, sed Hormisdæ Pontifici tribuendum putant Fratres Ballerinii *in Appendic. ad Opera S. Leonis M. t.* 3, *par.* 3, *c.* 11, §. 10, *pag. CLVIII.* Non enim ante interpretationem Dionysii Exigui Apostolorum canones Latinis cogniti fuisse videntur; cum antiquioris versionis, per quam illis his canonibus uti potuerunt, nullum uspiam indicium sit.

(8) Vid. Tillemontium *in vit. S. Clem. art.* 7, *t.* 2, *pag.* 164, *ed. Venet.* 1732. Albaspinæum *l.* 1, *observ.* 13, *pag.* 32, *edit. Neap.* 1770. Pagium *in critic. Baron. ad an.* 102, §. 10, *pag.* 19, *t.*, 2 *edit. Luc.* Van-Espen *dissert. in Canon. Apostol.* Natal. Alexandrum *Histor. Eccles. t.* 3, *sec.* 1, *dissert.* 18, *pag.* 179, *edit. Venet. an.* 1776; Petr. de Marca *Concord. Sacerd. & Imper. l.* 3, *cap.* 2; Beveregium *in Præfat. ad suas in hos Canones adnotat.*, quæ extant *in fin. t.* 2, *Synodic. sive Pandect. canon. pag.* 1 *et seq. Oxonii* 1672, *et in Cod. Canon. Eccles. primitiv. vindic.* Cotelerium *in Patr. Apostol. t.* 1, *pag.* 429, *edit. Amstelædami* 1724.

(9) Sunt qui II aut III ineunte sæculo, sunt etiam qui tantum sæculo V hos canones collectos putant, Bevereg. *loc. cit.* Doujat *prænot. canon. lib.* 3, *cap.* 2.

§. 54. Proximum (1) post Canones Apostolorum locum obtinet collectio, cujus in Concilio Chalcedonensi mentio est (2). Non satis exploratum est, quibus canonibus ea collectio constaret, et forte initio tantum comprehendit Canones Nicaenos, Ancyranos, Neocaesarienses, atque Gangrenses, licet postea canones etiam aliarum Synodorum adjuncti fuerint (3). Nam primum accesserunt canones Antiocheni, tum in aliquo codice Chalcedonenses, et Constantinopolitani, in aliquo Laodiceni, Constantinopolitani, et Chalcedonenses. Non enim omnium Codicum eadem est ratio, cum non una mens esset eorum, qui additiones illas in primo codice faciebant arbitrio, et voluntate sua (4).

(1) Petrus Pithoeus in Synopsi historica eorum, qui canones collegerunt, profert Sabinum Heracleæ in Thracia Episcopum; quem Socrates, *l.* 1, *cap.* 8, *pag.* 21, *edit. Valesii, Cantabrigiæ an.* 1720, testatur *diversarum synodorum acta unum in corpus collegisse.* Sed hic, teste ipso Socrate *loc. cit.*, Macedonianæ sectæ Episcopus non canones catholicorum conciliorum, sed hæreticorum synodos, eaque collegit monumenta, quæ suo magis placebant ingenio, quædam immutans, & quædam prætermittens, ut cuncta ad suum institutum, sensumque pertraheret. Nam & convellendæ Nicænæ fidei causa ejus concilii antistites tamquam imperitos deridebat. Quare hæc Sabini collectio inter codices sacrorum canonum, de quibus agimus, locum habere non potest. Christophorus Justellus *Codicem Canonum Ecclesiæ universæ*, quem Parisiis edidit an. 1610, illum esse putat antiquum codicem, cujus in Chalcedonensi Concilio fit mentio, & quo ante ipsum Concilium tum Orientalis, tum Occidentalis Ecclesia utebatur. Verum illam *Codicis Canonum Ecclesiæ universæ* inscriptionem uti nimis speciosam improbant Fr. Florens, *in dissert. de orig. art. et auctor. Jur. Canon. pag.* 27, *t.* 1, *edit. Norimbergæ* 1756, & Petrus Coustantius *in præfat. ad epist. Roman. Pontific.* §. 1, *n.* 53 *& seq. pag. LVIII*; neque hæc collectio, uti est a Justello edita, in ullo antiquo codice reperitur, sed eam ipse ex pluribus collectionibus suo arbitrio composuit. Extat hic Justelli Codex *in Biblioth. Jur. Canon.* Guillelmi Voelli, & Henrici Justelli, *t.* 1, *pag.* 29, *edit. Paris, an.* 1661, atque hi in præfatione Bibliothecæ prefixa Christophorum defendunt, quod amplum illum suæ collectioni titulum adjecit.

(2) In quibusdam Chalcedonensis Conc. actionibus non solum codicis canonum expressa fit mentio, sed etiam aliqui ex eo codice canones recitantur, & quidam etiam distincti numeris, qui perpetuam ostendunt numerorum seriem, quæ nonnisi in canonum collectionem quadrare potest. Quod videri potest *act.* 4, *act.* 11, *et in actione* de Caroso & Dorotheo apud Labbæum *t.* 4, *Concil. col.* 1418, 1427, 1610, *edit. Venet.*

(3) Hæc quidem, meo judicio, probabilior sententia est, quam late demonstrant Fratres Ballerinii, *in app. ad oper. S. Leonis M. t.* 3, *par.* 1, *cap.* 2, *num.* 5 *& seq. pag. XIII et seq.* Vulgata tamen opinio est, quam ipsi Ballerinii refellunt, quod antiquissima hæc

collectio, cujus in Chalcedonensi Concilio mentio est, contineret canones XX, Nicænos XXIV, Ancyranos XIV, Neocæsarienses XX, Gangrenses XXIV, Antiochenos LIX, Laodicenos & Constantinopolitanos III. Verum ea collectio non alios initio comprehendisse videtur canones, quam Nicænos, Ancyranos, Neocæsarienses, Gangrenses; canones autem reliquarum Synodorum deinceps additi videntur.

(4) Quod cum retineatur, facile componi poterunt dissidia, quæ inter eruditos sunt, de antiquissimo Græcorum Codice, quem Chalcedonense Concilium memorat. Nam quidam codices majorem, & quidam minorem habent numerum canonum; atque omnes ex hac codicum multitudine, & varietate eruditorum controversiæ exoriuntur. Ego, codice in Concilio Chalcedonensi lecto, comprehensos arbitror canones quatuor conciliorum, quorum paulo ante facta mentio est, præterea canones Antiochenos. Sed plures deinde huic codici factæ sunt accessiones, eæque dissimiles, uti ferebat ingenium ac studium eorum, a quibus hujusmodi accessiones fiebant. Inde orta est illa codicum diversitas, unde tot inter eruditos turbæ exortæ sunt.

§. 55. Medio sexto saeculo additi sunt canones Ephesini; ac denique Joannes cognomento *Scholasticus*, quod esset ex schola, sive ordine Advocatorum, Presbyter. primum Antiochenus, deinde Justiniano Imperatore Patriarcha Constantinopolitanus novam canonum collectionem tributam in titulos quinquaginta adornavit. Continet haec collectio Apostolorum canones LXXXV, Nicaenos XX, Ancyranos XXV, Neocaesarienses XIV, Sardicenses XXI, Gangrenses XX, Antiochenos XXV, Laodicenos LIX, Constantinopolitanos VI, Ephesinos VIII (1), Chalcedonenses XXVII, denique canones eductos ex epistolis S. Basilii LXVIII. Postremos hos canones ab aliis emissos primus Joannes in sua collectione descripsit, reliquos omnes ex antiquioribus arripuit (2).

(1) Joannes Scholasticus in præfatione describens ordinem canonum in suo codice exhibitum numerat canones Ephesinos VII, sed tamen in corpore operis *tit.* 1 etiam octavum laudat.

(2) Quod diserte testatur ipse Joannes in præfatione suæ collectionis, quæ est apud Voellum & Justellum, *Biblioth. Jur. Canon. vet. t.* 2, *pag.* 499 *& sequ.* Quare vehementer errat Christophorus Justellus, qui primum Sardicenses canones Græco Codici Joannem Scholasticum addidisse arbitratur. Certo quidem statui non potest, num Sardicenses canones habuerit antiquissimus ille codex, qui continenti serie numerorum in Concilio Chalcedonensi lectus fuit; sed tamen dubitari non potest, quin aliis quibusdam Codicibus etiam Sardicenses canones comprehenderentur, quod late ostendunt Fratres Ballerinii, *loc. cit. par.* 1, *cap.* 6, *pag.* XXXIV *& seq.*

§. 56. Edidit ipse Joannes etiam *Nomocanonem* (1), divisum item in titulos quinquaginta, ac per materias distinctum; iisque adjecit leges eductas praesertim ex Codice, et Novellis Justiniani. Novas quoque additiones accepit Graecorum codex, cum Trullana, aut Quinisexta Synodus habita est (2); neque suus apud Graecos honor defuit collectionibus Photii, qui Graecorum schismatis vel auctor, vel certe pars magna fuit, Simeonis Logothetae, Alexii Aristini, Arsenii, Harmenopuli, de quibus omnibus singillatim dicere longum est, ac non necessarium (3).

(1) Nomocanonis nomine hæc collectio appellatur, quoniam continet legum cum canonibus collationem. Harum igitur collectionum, quæ ex legum & canonum mixtura *Nomocanones* appellatæ sunt, quæ apud Græcos plures numerantur, originem ab Joanne Scholastico repetit Fr. Floren. *loc. cit. pag.* 30. Hic etiam Joannis Scholastici *Nomocanon* est apud Voellum & Justellum *Biblioth. jur. canon. tom.* 1, *pag.* 693 *& seq.*

(2) Synodus hæc, quæ Latinis conciliabulum est, Trullana appellatur, quod habita fuit in Trullo palatii Constantinopolitani; dicitur autem Quinisexta, quod ejus Præsules editis de disciplina canonibus videri vellent supplevisse illud, quod V & VI generales Synodi non præstiterant. Romana Ecclesia eos tantum probavit hujus Concilii canones, qui nihil haberent, quod superioribus synodis, probatisque moribus adversaretur, sicuti Humbertus Cardinalis Episcopus Silvæ candidæ, Leonis IX Legatus apud Græcos declaravit. Integram hanc Græcam collectionem cum scholiis Zonaræ, & Balsamonis hominum schismaticorum, Oxonii edidit Guillelmus Beveregius an. 1672.

(3) De his omnibus collectionibus agunt Joannes Doujat, *prænot. canon. lib.* 3, *cap.* 6 *& seq.*, & Joseph Anton. Brunus *Introduzione alla Giurisprudenza Canonica par.* 4, *cap.* 1, §. 3 *& seq.*; & hæ quoque descriptæ sunt a Justello & Voello, *Bibliothec. canon. t.* 2, *p.* 673 *& seq.*

§. 57. Serius in Latina Ecclesia canonum collectiones adhiberi coeperunt. Ea enim ante Nicaenam Synodum non aliis usa videtur regulis, quam Sacris Scripturis, et Traditione; ita ut tota fere disciplina moribus, et consuetudine magis, quam jure scripto plerisque in rebus regeretur. Sed post habitam Nicaenam Synodum ejus canones latine redditi sunt, atque iis Latina Ecclesia uti coepit una cum Sardicensibus (1).

(1) Insignis est locus Innocentii I. *in ep.* 7 *ad Cler. & Popul. Constantinopolitanum* apud Coustantium *epist. Roman. Pont. tom.* 1, *col.* 799 ubi inquit: *Quod autem ad canonum observationem attinet, solis illis parendum esse dicimus, qui Nicææ definiti sunt; quos*

solos sectari, & agnoscere debet Ecclesia Catholica. Ipse Innocentius *in epist.* 5 *ad Theophilum Alexandrinum* apud eumdem Coustantium, *col.* 790 habet hæc: *Tu igitur, si judicio confidis, siste te ad synodum, quæ secundum Christum fuerit, et ibi expositis criminationibus sub testibus Nicæni Concilii canonibus (alium Canonem Romana non admittit Ecclesia) securitatem habebis contradictionis expertem.* Cum Nicænos canones Innocentius memorat, intelligit etiam Sardicenses, quoniam hoc concilium tamquam Nicæni appendix habebatur. Locus hic Innocentii satis evidenter ostendit, usque ad eam ætatem Romanam Ecclesiam Nicænos tantum canones agnovisse; non defuerunt tamen, qui ea verba aliter intelligenda esse putarunt, sed eos late refellunt Fratres Ballerinii, *loc. cit. cap.* 1, §. 1 *et* 2, *pag. LI & seq.*

§. 58. Temporum autem cursu evenit, ut Graecorum codex privato studio latine redderetur; ac duae praesertim ante Dionysium sunt hujusmodi antiquae versiones totius Graeci Codicis canonum, altera, quae *Isidoriana*, altera, quae *Prisca* appellatur. Illa forte est antiquior, fuitque vulgata ex collectione Isidori, a quo nomen accepit; Isidorus autem eam ex antiquiori Hispanica collectione transcripsit. Continet canones Nicaenos, Ancyranos, Neocaesarienses, Gangrenses, Sardicenses, Antiochenos, Laodicenos, Constantinopolitanos et Chalcedonenses. Initio fortasse non omnes hos canones comprehendebat, sed novas recentiori aetati aliorum canonum accessiones accepit. *Prisca* Graecorum canonum versio paulo minus antiqua videtur, eaque complectitur canones Ancyranos, Neocaesarienses, Nicaenos, Sardicenses, Gangrenses, Antiochenos, Chalcedonenses, Constantinopolitanos (1).

(1) *Prisca* Græcorum canonum Latina interpretatio ea solet appellari, quam ex antiquo MS. Codice vulgarunt Henricus Justellus & Guillelmus Voellus, *in Biblioth. jur. can. tom.* 1, *pag.* 227, *Paris* 1661. Eam diligentius cognitam, & emendatam iterum ediderunt Fratres Ballerinii *in append. ad oper. S. Leonis M. tom.* 3, *col.* 481 *& seq.* Sunt hæ; *Isidoriana* nimirum & *Prisca*, celebriores Græcorum canonum Latinæ versiones, quæ ante Dionysium in manibus hominum versabantur, sed tamen dubitari non potest, quin alias quoque collectiones Latini habuerint, quæ tamen omnes privato studio perfectæ sunt. Earum quædam, præter Orientalium Ecclesiarum canones, etiam Africanos, & quasdam etiam Summorum Pontificum decretales comprehendebant. Nam ante ceteros Occidentales Afri primum collegisse videntur canones suos, qui ita celebres fuerunt, ut e Latinis codicibus græce translati in Græcas etiam collectiones migraverint. His igitur canonibus locupletatas, auctasque fuisse constat aliquas Latinorum collectiones, & aliis etiam Romanorum Pontificum decretales accesserunt. Non enim

iis assentior, qui Dionysium primum fuisse putant, qui illas decretales collegerit. Fuit is quidem primus, qui decretales a canonibus conciliorum discrevit, atque ordine recensuit, cum in antiquis collectionibus omnia permixtim, & confuse describerentur, omnes tamen hæ collectiones privato studio absolutæ sunt, & ideo nulla earum constituere potuit codicem canonum, qui publica auctoritate receptus jus Latinæ Ecclesiæ contineret. Codicis loco, ut arbitror, usque ad octavum sæculum Romanæ Ecclesiæ fuit Bibliotheca, quæ dicebatur *Archivium*, *Scrinia*, *Chartarium*, ubi decretalium authographa, atque acta, & canones conciliorum, ceteraque ecclesiastica monumenta servabantur, qua de re videndi Coustantius *præfat. ad epist. Roman. Pontif. n.* 44, *pag.XLV et seq.*, & Cajetanus Cennins *in dissertationibus Italicis Pistorii editis an.* 1778, *tom.*1, *dissert.* 1, *pag.* 65 *et seq.* Pontificiæ literæ ad certas Ecclesias initio datæ omnibus postea communes fiebant, sicuti demonstratum est *in not.* 2 *ad* §. *XXXV*, ut omnibus innotescerent, & omnes parerent legibus, quæ ipsis literis erant constitutæ. Earum authographum in scriniis, aut archivio Sedis Apostolicæ servabatur, & hujusmodi authographum adhibebatur ad dirimendas controversias, quæ forte orirentur. Sic Hieronymus, *adv. Rufin. lib.* 3, *opp. tom.*2, *pag.*549, *ed. Vallar. Veronæ*, Rufinum de literis ab Anastasio I. ad Joannem Hierosolymitanum datis dubitantem, *ad chartarium* provocat. Quare multa moliendo faciunt ut nihil agant Van Espenius, & ceteri, qui neminem ante Dionysium Pontificias decretales collegisse contendunt, ut inde illud educant consequens, quod ante Dionysium tantum conciliorum canones, non item Apostolicæ Sedis decreta auctoritatem obtinuerint. Fac verum esse, quod certe falsum est, id quod ajunt de Pontificiis Decretalibus primum a Dionysio collectis, id tamen vetustæ earum auctoritati nihil detrahit. Cum enim privati codices nihil iis aut addere, aut adimere possent, quid intererat Sedis Apostolicæ, sive ejus decretales in iis descriptæ essent, sive essent omissæ? Vis earum non ex his privatis collectionibus, sed ex Pontificis potestate, atque ex ipso authographo in archivio servato repetebatur. Certe Siricius, *epist.*1 *ad Himer. Tarracon.* apud Coustantium, *epist. Roman. Pontific.* §. 29, *col.* 637 postquam Himerium hortatus est *ad servandos canones, & tenenda decretalia constituta*, generalem illam sententiam pronunciat, quod *statuta Sedis Apost.*, *vel can. venerabilia definita nulli Sacerdot. Domini ignorare sit liberum.* Etiam Leo M. *ep.*4, *cap.*6, *opp. tom.*1, *col.* 616, *edit. Venet.* 1753, memorat decretalia *constituta Decessorum* suorum, & Comprovinciales Episcopi Metropolis Arelatensis datis ad Leonem M. literis *opp. S. Leonis, tom.*1, *epist.*65, *cap.*2, *col.* 995, *edit. cit.* non ex aliquo canonum codice, sed ex *scriniis* Sedis Apostolicæ decretorum Zosimi Pontificis vim omnem, & auctoritatem repetunt, uti observant Fratres Ballerinii *not.*11, *in diss.*12, *Quesnelli opp. S. Leonis*, *t.* 3, *col.* 697 *et* 698, *edit. ejusd.*, quos etiam consule *in append. par.* 3, *c.*1, §.2, *pag. CLXXVIII*, *eod. tom.* 3. Cum igitur Ecclesia Romana, meo quidem judicio, usque ad VIII. sæculum nullum habuerit codicem canonum, qui publicam auctoritatem obtineret, facile est judicare de codice, quem dedit Justellus *in Biblioth. Jur. Canon. t.* 1, *pag.* 29, itemque de codice, quem edidit Quesnellus *in append. oper. S. Leonis M.*, quemque ipse existimat antiquissimum esse codicem,

quo Innocentio, Zosimo & Leone Pontificibus Romana Ecclesia utebatur. Omnes privati codices sunt, ac de Codice Quesnelliano graviter, vereque disserunt Fratres Ballerinii, *loc. cit. par.* 2, *c.* 8, *pag.* CXXII *& in adnot. & observ. ad dissert.* XII. *Quesnelli pag.* 685 *& seq.* Idem debet esse judicium de antiquis codicibus, quos memorat Petrus Coustantius *in præfat. ad tom.* 1, *epist. Roman. Pontific.* § 2, *num.* 60 *& seq. pag.* LXII; nam hi similiter Codices privati sunt.

§. 59. *Priscam* hanc versionem indicare videtur Dionysius Exiguus, cum iniquit, *se confusione priscae translationis offensum* ad novam versionem animum appulisse. Fuit hic Dionysius instituto Monachus, natione Scytha, moribus et domicilio Romanus, doctrina vero, ac vitae integritate praeclarus (1). Vitam agebant V et VI saeculo (2), ab eoque nostrae vulgaris epochae origo repetenda est (3). Celeberrimum hujus Dionysii opus est collectio canonum, et constitutionum Sedis Apostolicae, quae ab autoris nomine *Dionysiana* appellatur. Ea dividitur in partes duas, quarum altera conciliorum canones, altera Summorum Pontificum epistolas complectitur. Non uno et eodem tempore, sed diverso utraque est edita, utraque peculiares habet literas, quas *nuncupatorias* dicimus.

(1) De hoc Dionysio loquuntur Cassiodorus *divin. literar. cap.* 23, *pag.* 551, *t.* 1, *edit. Rothemag. an.* 1679; Trithemius *de Script. Eccl. n.* 207, *in Biblioth. Eccl. Fabricii circ. med. p.* 57, *Hamburgi* 1718; Bellarminus *de Script. Eccl. oper. t.* 7, *pag.* 201, *edit. Venet.* 1728. Dictus autem est Dionysius *Exiguus*, non quod corpore pusillus esset, uti plures existimarunt, cum neque id tradiderint antiqui Scriptores, qui de Dionysio egerunt, neque credibile sit, Dionysium, qui semetipsum *exiguum* appellat, suum hoc corpori vitium præseferre voluisse. Potius sese *exiguum* Dionysius vocasse videtur modestiæ causa, quo nomine alii etiam, atque in primis Monachi, quorum e numero ille erat, uti solebant. Sic Anastasius Bibliothecarius sese *exiguum* appellat *Apologia* pro Honorio ad Joan. Diaconum *in coll. Conc. Labbæi, tom.* 6, *col.* 1521, cujus epigraphe est hæc: *Carissimo Fratri Jo. digno Christi Levitæ Anastasius exiguus in Christo salutem.* Etiam S. Bonifacius Moguntinus sese *exiguum* appellare solebat, uti deprehendi potest ex ejus epistolis 9, 11, 13, 18, 20, 23 *in Biblioth. PP. tom.* 13, *pag.* 73, 74, 75, 76, 78, 80, *ed. Lugd.*, atque inter has epistolas aliorum quoque exempla sunt, qui se modestiæ causa *exiguos* appellabant. Quin etiam piæ mulieres sese *exiguas* vocabant, uti patet ex epistola Cæsariæ Arelatensis, apud Martenium *Thesaur. nov. Anecdot. t.* 1, *col.* 3, *Paris* 1717. Atque id etiam sibi vult Hincmarus Rhemensis, cum *in epist.* 17 *ad Nicolaum I. pag.* 246, *t.* 2, *edit. Sirmondi, Paris* 1645 memorat literas *exiguitati meæ directas*; ex quibus omnibus patet, fuisse pluribus commune nomen hoc *Exigui*; & modestiæ causa usurpari consuevisse.

(2) Dionysius Romam venit Anastasio II Pontifice, qui Pontificatum tenuit usque ad annum 498. Aut sub eo, aut sub Symmacho, qui proxime Anastasium sequutus est, primam suæ collectionis partem Dionysius edidit; sed pars altera certe post Anastasii obitum vulgata est. Nam in ea sunt Anastasii epistolæ, non item Symmachi, & cum Dionysius dicat, *se præteritorum Sedis Apostolicæ Præsulum constituta* collegisse, manifestum est, hanc partem, quæ Anastasii epistolas habet, eo mortuo vulgatam fuisse. Vid. Doujat. *prænot. canon. lib.* 3, *cap.* 15, *num.* 2.

(3) Confer ea de re Doujat. *loc. cit. n.* 7.

§. 60. Primo canonum collectioni Dionysius operam dedit. Nam novam Graecorum canonum versionem absolvit, suaque collectione complexus est L canones Apostolorum, tum sub una numerorum serie canones Nicaenos, Ancytanos, Neocaesarienses, Gangrenses, Antiochenos, Laodicenos, Constantinopolitanos, deinde Chalcedonenses, quibus ex Latino authographo subjecti sunt Sardicenses XX, ac tandem Africani distincti in numero CXXXVIII. Pars altera, quae serius in lucem venit, comprehendit epistolas decretales Summorum Pontificum a Siricio usque ad Anastasium II, quibus postea decretales etiam aliorum Pontificum aliena opera accesserunt. Magna hujus collectionis celebritas, et magnus ubique honor fuit (1).

(1) Cassiodorus medio VI sæculo inquit, *loc. cit. Quos* (Græcos canones a Dionysio latine redditos) *hodie usu celeberrimo Ecclesia Romana complectitur.* Solus videlicet intelligendus est usus, qui ei collectioni nullam publicam auctoritatem attribuit, neque eam publicum Romanæ Ecclesiæ Codicem fecit.

§. 61. Eam quibusdam additionibus locupletatam Carolo M. Francorum Regi Romae tradidit Hadrianus I. Summus Pontifex, atque haec collectio est, quae *Hadriana* vocatur, et quam illae praesertim additiones a Dionysiana distinguunt (1). Non tamen hujus collectionis, sive harum additionum Autor ipse Hadrianus habendus est (2); sed cum ita Summus Pontifex collectionem ipsam probasse visus fuerit, Apostolicam quamdam auctoritatem ea obtinuit, et *Codex Canonum* passim appellari coepit (3).

(1) Hadriano I. Pontifice Carolus M. ter Romam venit, uti observavit Jacobus Sirmondus; ei vero in primo ejus adventu collectionem illam traditam fuisse putat Coustantius, *loc. cit.* §. 8, *n.* 128, *pag. CVIII.*

(2) Incertum est, quo primum tempore Dionysianæ collectioni

illæ factæ sint additiones, quarum recentiores ad Gregorium II pertinent. Sed eas ante Hadrianum jam factas fuisse certum est; quoniam Zacharias Pontifex *in epistola ad Pippinum & Episcopos, Abbates & proceres Francorum*, quæ est *ep.* 7, *in collect. concil. Labbai, t.* 8, *col.* 241, *n.* 3 canones aliquot recitat *ex Concilio Africano*, alios vero ex *Concilio Carthaginensi*; quæ Africanorum canonum inscriptio, & distinctio Hadrianæ collectionis propria est.

(3) Hinc falsas epistolas Isidori Mercatoris, quæ postea prodierunt, aliqui rejiciendas putarunt; quia *in toto Codicis canonum corpore non continerentur conscripta*, uti patet ex *ep.* 42 Nicolai I, *ad univ. Episc. Gall. in Reg. Conc. collect. pag.* 784, *tom.* 22, *Paris* 1644. Quo nomine *Codicis canonum* intelligi Hadrianam collectionem, manifestum est ex Hincmaro Rhemensi, *ep. adv. Hincmar. Laudenen. pag.*543, *tom.*2, *ed. Sirmondi*, *Paris* 1643, qui Isidorianas decretales repudiat; ac tantum retinendos contendit canones, *quos Apostolica Sedes ... & omnis Catholica Ecclesia CANONES appellat, quique ... in nostris CODICIBUS, quos ab Apostolica Sede Majores nostri acceperunt sequendos*, locum habent. Ex quo recte, vereque colligit Coustantius, *loc. cit.* §. 8, *n.* 131, *p.* CX, quod qui a nobis Hadrianus codex vocatur, ab Hincmaro ex usu, & consuetudine sermonis apud Romanos, & Gallos recepti *Codex canonum* vocatus est.

§. 62. Celebrantur etiam collectiones Africanae (1), Hispanicae (2), Gallicanae (3); quae plures numero sunt, cum fere in unaquaque natione non defuerint, qui de colligendis canonibus laboraverint. Atque in his collectionibus vel integra, vel fere integra Ecclesiastica monumenta describuntur, habita potius ratione temporum, quam rerum et materiarum. Sunt enim collectiones aliae, quae breviter, ac summatim canones indicant, aut certos in titulos tribuunt ipsos canones, et rem canonicam universam. Intet eos, qui tantum canonum summam dederunt, primum locum obtinet Fulgentius Ferrandus Carthaginensis Ecclesiae Diaconus, qui collectionem suam *Breviationem canonum* vocavit (4).

(1) Africanorum canonum collectionem cum titulo *Codex canonum Ecclesiæ Africanæ* græce & latine edidit Christophorus Justellus, eamque postea descripserunt ejus filius Henricus & Guillelmus Voellus, *in Biblioth. jur. canon. tom.* 1, *pag.* 321. Verum hæc collectio non alios comprehendit canones, quam eos, quos Dionysius Exiguus excerpsit ex Synodo Carthaginensi anni 419, cujus tantum gesta ante oculos habuit. Plures Africanas collectiones post Harduinum memorant eruditi Fratres Ballerinii *loc. cit. par.* 2, *cap.* 3, *pag. LXXIV & seq.*

(2) Plures sunt Hispanorum collectiones, sed una in primis memoratu digna est, quæ Hispanica vocari solet, quæque post Dionysianam ceteris rerum ordine, & copia præstat. Primus eam me-

moravit Ant. Augustinus, *de quibusd. veter. can. coll. c.* 17, *t.* 3, *p.* 225, *edit. Luc. an.* 1767, accuratius exposuit Coustantius, *in praef. ad t.* 1, *ep. Rom. Pontif.* §. 9, *n.* 132 *& seq. p.* CXI *& seq.* denique Fratres Ballerinii, *loc. cit. c.* 4, *part.* 3, *p.* CXCV, qui ceterorum industriam & diligentiam superarunt, quique una cum ceteris Occidentalis Ecclesiæ collectionibus etiam Hispanicas copiosissime persequuntur. Forte hæc collectio vel a S. Isidoro Hispalensi, vel ipsius jussu perfecta est; qua de re videndus est Cennius *in præfat. ad dissertationes ad antiqu. Eccles. Hispan. t.* 1, *p.* V *&* XI *seq.* §. IV *&* XI *& seq. Romæ* 1741. Ejus vero compendium una cum additionibus, quæ postea factæ sunt, vulgavit Cardinalis de Aguirre initio *tomi III Conciliorum Hispaniæ*, postea vero diligentius illustravit Cajetanus Cennius, atque edidit cum titulo: *Codex veterum canonum Ecclesiæ Hispanæ*, qui præmissus est operi, *de antiquit. Eccles. Hispan. tom. I. pag.* XXXIII *& seq.* Sed Cennium reprehendit Cl. Carolus de la Serna Santander, *in veram & genuin. collect. veter. Canon. Eccles. Hispan.* §. 111, *num.* 61, *pag.* 42, *Bruxellis an.* 7 *Reipublic*, quod indicem pro ipsa collectione acceperit. Ceterum de Hispanis collectionibus omnium diligentissime agit Cl. Arevalo *in opp. B. Isidori Hispalensis tom.* 2, *par.* 3, *c.* 91, *pag.* 155 *seq. edit. Romæ* 1797.

(3) De his quoque Gallicanis collectionibus, præter Sirmondum *præfat. in Concil. Gal.*, videndi Ballerinii, *loc. cit. par.* 2, *cap.* 10, *pag.* CXXIX *et seq.*

(4) Fulgentius Ferrandus, qui magistro usus est S. Fulgentio Ruspensi Episcopo, Justino ac Justiniano Imperatoribus floruit. Viden. *Fr. Floren. de orig. art. et auctor. jur. canon. pag.* 35. Descripta est hæc collectio a Voello & Justello, *loc. cit. t.* 1, *pag.* 448.

§. 63. Eadem, qua Ferrandus, aetate floruit Martinus Bracarensis Episcopus, cujus est omnium sermone celebrata canonum, seu capitulorum collectio, cujus pars una complectitur, quae ad Episcopos, atque ad universum Clerum, altera, quae ad laicos pertinent (1). His recentior est Cresconius Africanus Episcopus, cujus duo circumferuntur opera, alterum quod *Breviarium Canonum*, alterum, quod *Concordia*, aut etiam *Liber Canonum* appellatur (2). Alias quoque viri eruditi ediderunt canonum collectiones, quae circa ea tempora, aut paulo serius lucubratae videntur, sed nobis propositum non est in omnibus immorari (3).

(1) Pannonius fuit S. Martinus Episcopus Bracarensis, uti testatur S. Gregorius Turonensis *in hist. Fran. lib.* 5, *cap.* 38, *col.* 247, *edit. Ruinarii, Parisiis* 1699, ac pro Hispanica Ecclesia suam perfecit collectionem, in quam contulit Græcos canones latine redditos, & multa etiam ex Latinis fontibus expressit. Sed sæpe antiquos canones ad recentiorem disciplinam accommodavit, & ideo sæpe multa addidit, aut detraxit, quod observant Romani Correctores, *ad can.* 18, *dist.* 18, & Antonius Augustinus, *de emend. Gra-*

tian. lib. 1, *dial.* 10, 11, 12, *pag.* 58, *t.* 3, *edit. Luc.* Gratianus multa in decreto capitula descripsit, quae extant in collectione Martini Bracarensis, sed cum hac inscriptione, *ex Concilio Martini Papae*, non sub nomine Martini Episcopi Bracarensis, quemadmodum & Ivo Cartonensis multa retulit Martini Bracarensis capitula cum hac inscriptione, *ex decretis Martini Papae*, uti observant Antonius Augustinus, *de emendat. Gratian. lib.* 1, *dial.* 10, *pag.* 55, & Romani Correctores *in canon.* 15, *distin.* 18. Extat haec collectio apud Voellum & Justellum, *loc. cit. in append. pag. VII.*

(2) Vitam agebat Cresconius, sive, ut alii malunt, Crisconius Leontio Imperatore, cum Saraceni Africam occuparunt, hoc est VII Ecclesiae saeculo. Utrumque opus, tum scilicet *Breviarium*, tum *Concordia* Cresconii revera est, quamquam aliud nonnulli existiment; quos inter est Coustantius, *in cit. praef. ad epist. Roman. Pontif.* §. 7, *num.* 124 *et seq. pag.* CV *et seq.*, & utrumque ediderunt Voellus & Justellus, *in Bibl. jur. can. tom.* 1, *pag.* 456 *et in append. ejusd. tom. pag.* XXXIII. Vide Pagium *in critic. ad Baron. an.* 527, *num.* 14, *pag.* 587, *t.* 9, *edit. Luc.* & Mabillonium, *Mus. Ital. par.* 1, *p.* 69, *edit. Paris.* 1687.

(3) Hujusmodi sunt collectiones Hibernensis, Herovalliana, Andegavensis, Divionensis, Pithoeana, aliaeque similes, quae a Sirmondo, Petito aliisque laudantur, quasque omnes accurate describunt Fratres Ballerinii, *loc. cit. par.* 4, *cap.* 7, *pag. CCLXXIII.*

§. 64. Digna tamen est, quae paulo diligentius exponatur, collectio Isidori *Mercatoris, aut Peccatoris* (1), quae IX Ecclesiae saeculo in manus hominum pervenit (2). Magnae ob eam turbae ortae sunt, cum Isidorus veris monumentis, quae a collectione Hispanica, Hadriana, aliisque a locis (3) arripuit, multa falsa admiscuerit, quorum partem ipse confinxit, et partem aliorum ingenio confictam literis consignavit. Habet haec collectio, praeter quinquaginta canones Apostolorum ex Hadriana collectione descriptos, potissimum epistolas Summorum Pontificum a Clemente usque ad Silvestrum, quae cunctae ex ingenio Isidori prodierunt, exceptis duabus Clementis ad Jacobum literis (4), tum canones plurimorum conciliorum (5), postremo Pontificias literas ab ipso Silvestro usque ad Gregorium M., et alias item epistolas ac monumenta, quorum pars aliunde sumpta vera ac germana est (6), pars una cum actis Concilii Romani sub Julio I, et Concilii V et VI sub Symmacho ab Isidoro excogitata et inventa est.

(1) Alii sunt codices, qui *Mercatoris*, & alii, qui *Peccatoris* nomen inscriptum habent. Quod postremum nomen quosdam rapuit in eam opinionem, ut crederent, hujus collectionis auctorem fuisse aliquem Episcopum, quoniam ea formula Episcopi utebantur,

ut demissum de se animi sensum testarentur, uti patet, *ex conciliis Carpentoratensi an.*527, *t.*5, *col.* 805, *Vasensi III, an.* 529, *col.* 823, *Parisiensi III, an.*557, *tom.* 6, *col.* 495, *Turonensi II, an.* 567, *ibid. col.* 547, *Collect. Labbæi*, atque ex monumentis Ecclesiæ Cenomanensis apud Mabillonium, *in Veter. Analect. pag* 267 *et seq. edit. Paris. an.* 1723. Verum Carolus Blascus, qui commentario Neapoli edito, an. 1760, *de collectione canonum Isidori Mercatoris* late de hac collectione disseruit, observat. *cap.* 6, *p.* 46 *et* 47, quod Episcopi fere semper addebant nomen *Præsulis*, aut *Episcopi* cum illud *Peccatoris* vocabulum usurpabant. Quin etiam & Chorepiscopi eum eodem utebantur nomine, addebant & dignitatem suam, per quam distinguebantur, uti ex epistola Thegani Chorepiscopi Trevirensis ad Hactonem ipse Blascus ostendit. Nomen hoc potius Monachorum proprium erat, & si certum esset, Isidorum potius *Peccatoris*, quam *Mercatoris* nomen præsetulisse, inde educi conjectura posset, quod Isidorus Monachus vel fuerit, vel voluerit videri. Sed perdifficile est id ostendere ad veritatem; potius ipsa operis ratio, quæ omnis fere in eo est posita, ut Episcopis consulat, & ab iis arceat accusationes, aliquam probabilem affert conjecturam, propter quam ea collectio alicui Episcopo tribuenda videatur.

(2) Recentius monumentum, quod Isidoriana collectione comprehenditur, est Concilium Parisiense an. 829, quare ante hoc tempus illa edita non videtur. Sunt qui eam setius prodiisse arbitrantur, nimirum circa tempus, quo Benedictus Levita Capitularium libros vulgavit, hoc est circa annum 845, & ideo prima falsarum decretalium mentio est in Synodo Carisiaca *apud Baluzium in Capitul. Reg. Franc. tom.* 2, *col.* 62, *edit. Venet. an.* 1773. Videndi sunt Fratres Ballerinii *in cit. append. opp. S. Leonis par.*3, *cap.* 6, §. 4, *pag. CCXXII seq.* Carolus Blascus *comment. cit. de collect. Canon. Isidori Mercatoris*, Zaccaria *Anti-Febron. tom.*2, *diss.*5, *c.* 5 *seq.*, Cl. Arevalus *in opp. S. Isidori Hispalensis, tom.*2, *Isidor. par.*3, *c.* 91, §. 4, *pag.*202 *seq.*, *edit. Romæ* 1797. Nullus plane videtur esse dubitandi locus, quin hæc collectio primum Moguntiæ prodierit, & doctis viris plerisque persuasum est ejus auctorem fuisse hominem Germano-Francum, cum Francorum Regibus ex veteri Galliarum descriptione Germania subjiceretur. Sed quis hic fuerit, incertum est. Cl. Carolus de la Serna Santander, *loc. cit. p.* 69, §. 6 putat, ex vera Isidori Hispalensis collectione suam confecisse Isidorum Mercatorem, vera illa corrupta & depravata, additisque monumentis non illis quidem plane falsis, sed falso adscriptis Pontificibus, quorum revera non sunt; idque a Riculpho Moguntino Episcopo, vel ejus auctoritate factum existimat. Equidem non dubito, qui fundus hujus collectionis fuerit vera, & omnis falsitatis expers collectio Isidori Hispalensis, quam Mercator, seu Peccator fœdavit tot falsis monumentis, unde nova collectio facta est. Sed opus a Riculpho conditum atque vulgatum, vehementer nego. Is enim ex hac vita migravit an. 814; contra in Isidoriana collectione Epistolæ quædam sunt, uti Urbani I. & Joannis III, quibus Isidorus inseruit ad verbum sententias aliquot Concilii Parisiensis habiti an. 829; unde intelligimus, Riculphum hujus collectionis auctorem haberi non posse. Si in re tam obscura & incerta dandus est conjecturæ locus, valde simile veri esse videtur, Mercato-

rem sumpsisse collectionem Isidori Hispalensis, cujus magna celebritas erat, ut sua commenta in vulgus ederet, eamque vulgasse ejusdem Hispalensis nomine, quasi novis additamentis locupletatam, falsis scilicet monumentis, quæ recondita in scrinio Moguntini Episcopi Riculphi sese invenisse affirmavit. Haud revera in hoc scrinio ea delituisse arbitror: sed Mercator hanc fabulam venditavit, ut suæ collectioni auctoritatem conciliaret. Neque me de mea sententia dimovet Hincmarus Rhemensis, qui in *opusc. advers. Hincmar. Laudunen. c.* 24, *pag.* 476, *opp. tom.* 2, *pag.* 45, *edit. Paris.* 1645, inquit, *quod librum collectarum epistolarum ab Isidoro de Hispania allatum Riculphus Moguntinus Episcopus ... obtinuit, et istas regiones ex illo repleri fecit.* Nam Hincmarus fraudis nescius sequutus est fidem collectoris, qui cuncta se eduxisse testatus est e scrinio Riculphi Episcopi Moguntini. Forte totius fraudis architectus fuit Benedictus Levita Moguntinus, qui Capitularium libros vulgavit circa annum 845, & forte eadem collectio non est eo anno vetustior. Et quoniam Isidorianæ collectionis mentionem fecimus, omittenda non est ingeniosa conjectura Caroli Blaschi, qui diatriba, quam Neapoli edidit an. 1778 *de Papissa Joanna*, hujus fabulæ originem ab Isidori collectione reperi posse arbitratur. Inquit enim, fortasse aliquem fuisse Isidorianæ fraudis non ignarum, qui cum videret, falsas decretales pro veris haberi, quasi per ænigma fraudem detegere conatus est. Itaque dictitari cœpit, fuisse Papissam Joannam nomine; eam pepelisse &c. Ænigma hoc, in quo dissolvendo plane Oedipo conjectore opus erat, non recte intellectum, primum uti fabula vulgari, ac denique tanquam vera historia haberi cœpit. Ingeniosa, inquam, hæc conjectura, & in illa tam incerta hujus fabulæ origine probabilis divinatio est.

(3) Necesse est fontes noscere, unde Isidorus multa derivavit in collectionem suam; nam quidquid in his non invenitur, id ab ipso confictum haberi debet. Fontes autem præcipui sunt collectio Hadriana & Hispanica, ac vetus collectio a Quesnello edita, cujus supra facta mentio est. Quædam etiam arripuit ab Historia Tripartita, atque ab aliis locis, quos indicant Bartolus, *Inst. Jur. Can. c.* 18, & Fratres Ballerinii, *loc. cit.* §. 5, *p. CCXXV & seq.*

(4) Quinque sunt literæ S. Clementis in Isidori collectione; duæ ad Jacobum jam a Græco aliquo confictæ fuerant, & a Rufino latine redditæ, easque seculo V laudavit Concilium Vasense, *can.* 6, *col.*717, *t.* 4, *collect. Labbæi, edit. Venet.* Has literas Isidorus excerpsit ex Gallicanis collectionibus, sed ipse tamen eas suis additionibus corrupit. Reliquæ tres ex ejus ingenio prodierunt.

(5) Pars hæc, quæ concilia complectitur, habet *constitutionem Constantini ad Silvestrum*, quæ falsa habetur: reliqua vera & germana sunt omnia, eaque desumpta ex auctiori collectione Hispanica originis Gallicanæ.

(6) Multa in hac parte sunt falsa veris admixta; quæ omnia accurate discriminant Fratres Ballerini, *cit. par.* 3, *cap.* 6, § 5; *pag. CCXXV*, & Blascus, *cap.* 2, *p.* 9 *et seq.* Hinc omnes Pontificum Siricio antiquiorum epistolæ ab Isidoro decriptæ falsæ habentur, exceptis Sancti Damasi ad Paulinum literis, quas ille secuit in parte tres.

§. 65. Accesserunt ad cetera commenta etiam capitula adscripta Hadriano I. Pontifici et Angilramno Metensium Episcopo tradita, quae certe post falsas decretales prodierunt, et forte ab ipso illarum opifice conficta sunt (1). Nam hodie eruditis omnibus compertum exploratumque est, ea capitula recentiora esse Isidorianis decretalibus, neque ea tribui posse Hadriano aut Angilramno, cum in iis multa sint aliena ab utriusque moribus atque instituto (2), et longe alia sit ratio Hadrianae collectionis, cujus supra facta mentio est.

(1) Pontificum decreta, ex quibus præsertim ea capitula collecta dicuntur, non alia fere sunt, nisi falsæ Isidori decretales, in quibus eadem sententiæ, & eadem sæpe verba occurrunt; uti ex Antonii Augustini notis in eadem capitula, quæ extant, *tom.* 3, *ejus oper. edit. Luc. an.* 1767, *p.* 349 *et seq.* deprehendi potest. Qui consensus earum decretalium & capitulorum non obscuro argumento est, eumdem omnium architectum fuisse. Quare in Isidori collectione hæc Hadriani capitula reperiuntur, & in antiquissimo Vaticano Codice 630 in appendice descripta sunt, quoniam, ut observant Fratres Ballerinii, *loc. cit.* §. 2, *num.* 8, *pag.* CCXIX *et* CCXX, hæc capitula secundis Isidori curis adjecta sunt, cum abessent a collectione, quam antea vulgaverat. Vide etiam Blascum in Diatriba *De Capitulis Hadriano I. Papæ vulgo tributis ad calcem commentarii de collect. can. Isid. Mercator. pag.* 221.

(2) Hincmarus Rhemensis, *in opusc. adver. Hincmar. Laudunen. cap.* 24, *pag.* 475, *tom.* 2, *edit. cit.*, inquit, hæc capitula Hadriani nomine fuisse edita, & Angilramno Metensium Episcopo data. Errant igitur Stephanus Balutius, *in præfat. ad Dialog. A. Augustin. num.* 4, *par.* 6, *tom.* 3, *edit. Luc.*, & Natal. Alexander, *Histor. Eccl. sæc. VIII, cap. I. art.* 9, *t.* 6, *p.* 11, *edit. Venet. an.* 1776, cum hæc capitula Angilramno adscribunt; cum vera operis inscriptio non Angilramnum, sed Hadrianum auctorem præseferat. At neuter revera eorum capitulorum auctor fuit; & certe verus canonum codex, quem Carolo M. obtulit Hadrianus, nihil habet ex putidis illis mercibus, sed veras complectitur epistolas summorum Pontificum a Siricio ad Gregorium. Quod late ostendunt Ballerinii & Blascus, *loc. cit.* Id unum addam, quod in antiquo Vaticano codice, *n.* 1338, vetus extat exemplar collectionis, cujus revera Hadrianus P. auctor est, in eoque post indicem eorum, quæ codice continentur, habentur hæc: *Iste Codex est scriptus de illo authentico, quem Dominus Hadrianus Apostolicus dedit gloriosissimo Carolo Regi Francorum et Longobardorum, ac Patricio Romanorum, quando fuit Romæ.* In hac autem collectione nullus omnino locus est falsi Isidori mercibus, sed quidquid ea continetur ex veris germanisque fontibus desumptum est. Initio describuntur canones, *qui dicuntur SS. Apostolorum* (quibus verbis ostendit Hadrianus, quid ipse de his canonibus sentiat); postea Concilia Orientalia, Africana, Gallicana, Hispa-

nica; postremo referuntur Decretales Siricii, Innocentii, Zosimi, Bonifacii, Cœlestini, iternque pars illarum Decretalium, quæ a Leone M. editæ sunt. Vera hæc est Hadriani collectio; non ea, quæ multos post annos Isidori ingenio excogitata in lucem venit. Atque hoc quidem loco notanda est confidentia Van-Espenii, qui nihil omittit, ut suum expleat odium, quo fertur in Sedem Apostolicam, & ideo de his capitulis inquit, *in Comm. in canon. et dec. jur. veter. ac nov. pag.* 3, *sect. ac dissert.* 2; quod et si ab Hadriano non confecta, probata saltem sunt, ut nova inde jura Romani Pontifices consequerentur. Si ea probata Hadriano sunt, cur eadem neque ipse Hadrianus, neque ceteri Pontifices, qui eum consequuti sunt, per tria pene sæcula laudarunt? Primus enim Summus Pontifex, qui ea capitula laudasse videtur, fuit Leo IX, qui medio sæculo XI vitam traducebat, nimirum postquam ea Burchardus Hadriani nomine in sua collectione descripserat. Verum omnis nunc ea de re sermo conticescat necesse est, cum constet, ea capitula post Hadriani obitum fuisse conficta ab auctore decretalium, quæ Isidori collectione comprehenduntur.

§. 66. Isidori collectio sensim et pedetentim usum, atque auctoritatem habere coepit, cum in illorum temporum caligine nemo esset, qui suspicaretur, vel potius intelligeret, falsa esse monumenta, quae in ea descripta fuerant. Primus Hincmarus Rhemensis, qui eam antea probaverat, cum sibi adversarias maxime nosceret Isidorianas decretales in causa quam habebat cum Hincmaro Laudunensi, eas coepit respuere, quod *in Codice Canonum* non reperiebantur (1). Eadem quoque de causa rejectae sunt ab Episcopis Gallicanis in causa Rothadi Episcopi Svessionensis, qui in Synodo provinciali depositus ad Sedem Apostolicam provocaverat.

(1) Hincmarus epist. *ad Hincmar. Laudunen. t.* 2, *par.* 543 *et seq. edit. Sirmondi, Paris.* 1645. Recte tamen respondit ipse Nicolaus *epist.* 42, *ad Episc. Gall. in Oper. Hincmar. Rhemens. tom.* 1, *pag.* 627, non ideo despiciendas esse decretales, quod in codice canonum descriptæ non essent, quoniam earum auctoritas non ex eodem codice, sed ex earumdem auctoribus, qui Pontifices fuisse credebantur, erat repetenda; quod etiam animadvertit Fleuryus, *part.* 1, *cap.* 1, *num.* 8, *de origin. jur. Eccl.* Quare Wenilo Archiepiscopus Senonensis cum literis, quæ ejus nomine datæ sunt ad Nicolaum apud Labbæum, *collect. concil. tom.* 9, *col.* 1530, ageret de observanda epistola Melchiadis, id tantum quærendum duxit, num ea apud Summum Pontificem, hoc est in archivio Romanæ Ecclesiæ reperiretur.

§. 67. Serius Romae haec collectio innotuisse videtur et Leo IV, qui Pontificatum obtinuit ab anno 847 usque

ad annum 855, cum responderet Episcopis Britanniae (1), Decretales memorat eorum Pontificum, quibus tunc in Ecclesiasticis judiciis Romana Ecclesia utebatur; sed nullam tamen facit mentionem decretalium, quas Isidorus collegerat, licet harum multae ad haec judicia pertineant. Imo neque Nicolaus I., qui post Leonem Pontificatum obtinuit, laudavit umquam, aut approbavit falsas Decretales, quae Isidori collectione continentur (2). Quod vel unum argumentum plane refellit calumniam eorum, qui aliquas in ea collectione Pontificum Romanorum partes fuisse arbitrantur.

(1) Extat hæc epistola apud Sirmondum, *t.* 3, *Conc. Gall. pag.* 72, *edit. Parir. an.* 1629.
(2) Confer Ballerinios, *loc. cit. cap.* 6, *pag.* CCXV, & Blascum, *loc. cit. cap.* 4, *pag.* 31.

§. 68. Hodie perspicua, non suspiciosa omnibus est falsitas decretalium ac monumentorum, quae ex penu Isidori Mercatoris educta sunt. Nam I. Dionysius Exiguus, maxima cura ac diligentia lustratis, excussisque scriniis Sedis Apostolicae, nullam illarum decretalium invenire potuit. II Scriptores Ecclesiastici, qui per octo priora saecula floruerunt, et Concilia, quae per eam aetatem habita sunt, nullam harum decretalium mentionem faciunt, quamquam plus semel facere debuissent. III Denique multa in iis occurrunt recentiora aetate Pontificum, quibus illa adscribuntur, uti Sacrorum Bibliorum sententiae secundum vulgatam, leges ex utroque Codice petitae, posteriores canones Conciliorum, ac Decretales Summorum Pontificum, et cetera generis ejusdem (1).

(1) Adde & illud, quod hujus collectionis Auctor eam tribuit S. Isidoro, quem Episcopum & Hispanum fuisse significat, qualis non alius esse poterat, quam S. Isidorus Hispalensis. Atqui post ejus obitum sunt habita octo Toletana concilia a V ad XIII, & unum Bracarense, quæ in ea collectione referuntur; similiter vivo Isidoro habitum nondum fuerat Concilium œcumenicum VI, cujus in præfatione mentio est.

§. 69. Quae praesertim hujus collectionis evulgandae ratio fuerit, facile intelligit quisquis paulo diligentius consideret, quo potissimum tota referatur. Non falluntur egregie homines male animati in Sedem Apostolicam, qui eam

editam putant, ut ejus opifex Romanorum Pontificum auctoritatem amplificaret, atque defenderet. Quamquam enim Apostolicae Sedis amplitudo, et auctoritas pluribus commendetur, non tamen hoc Pseudo-Isidori propositum atque institutum fuit, neque ea Sedes, cujus jura et privilegia certissimis nituntur monumentis, falsis illis decretalibus indigebat (1).

(1) Vide Baronium *ad an.* 865, *n.* 8, *pag.* 18, *t.* 15, *edit. Luc.*

§. 70. Longe aliud Pseudo-Isidori consilium fuisse demonstrat ipsa praefatio, ac totius operis ratio. Nam in ea satis declarat, sese illa collegisse monumenta, ut omnes ab Episcoporum accusationibus deterreat (1), tum vehementius invehitur in eos, qui Episcopos audent accusare, et multa proponit, per quae hujusmodi accusationes difficillimae evadant. Huc etiam tota spectat collectio, et huc falsa monumenta, in quibus eadem est semper de accusatis Episcopis cura et sollicitudo.

(1) Postquam in præfatione Isidorus documenta indicavit, quibus sua collectio conficitur, hanc eorum colligendorum rationem affert; *Quatenus Ecclesiastici ordinis disciplina in unum a nobis coacta atque digesta, & Sancti Præsules paternis instituantur regulis, & obedientes Ecclesiæ ministri vel populi spiritualibus imbuantur exemplis, & non malorum hominum pravitatibus decipiantur. Multi enim pravitate et cupiditate depressi, ACCUSANTES SACERDOTES DEPRESSERUNT*. Quod multis persequitur acerbe objurgans illos, qui Episcopos accusant, *ut se per illos excusent, vel eorum bonis ditentur*, ac multa hujusmodi judiciorum incommoda describens illud urget; Episcopos accusatos; & rebus suis spoliatos, aut gradu motos, aut e sede pulsos ad dicendam causam cogi non posse, nisi primum fuerint restituti, & quædam addit de accusationibus, atque accusatoribus rejiciendis.

§. 71. Atque hoc quidem consilium maxime perspicitur in capitulis Hadriano tributis, quae veluti summam exhibent falsorum monumentorum, unde potissimum excerpta sunt. Nam pleraque eo spectant, ut ne a quolibet Episcopi accusentur, ut ne facile accusatores audiantur, sed ut multis ex causis tum eos, tum judices liceat recusare. Cum haec summa sit, et hic finis totius collectionis, quis non facile intelligit, id sibi unum falsis illis mercibus voluisse Isidorum, ut consuleret Episcopis, qui accusabantur (1)?

(1) Quod late vereque ostendunt Fratres Ballerinii, *in cit.*

par. 3, *cap.* 6, §. 5, *n.* 10, *p.* CCXX, & Blascus, *l. c. cap.* 7 *et seq. pag.* 62 *et seq.* Idem etiam ante ipsos observaverat Fleuryus, *lib.* 44, *n.* 22, *Histoir. Eccles. La principale*, inquit, *matière de ces décretales sont les accusations des évêques : il n'y en a presque aucune, qui n'en parle, et qui ne donne des règles pour les rendre difficiles. Aussi Isidore fait assez voir dans la préface, qu'il avoit cette matière fort à cœur*, & idem similiter Van-Espenius, *Comment. in quæst.* 7, *caus.* 2, ubi de Gratiano disserens inquit: *Hic rursus adducit varia fragmenta fictarum decretalium, quæ praecipue ad eximendos Episcopos ab omni criminali judicio adornata apparent.* Sed vide fidem & inconstantiam hominis, quem rapit in Sedem Apostolicam virus acerbitatis suæ. Adversus hanc, quam noscit, veritatem inquit, *in Jur. Eccles. univers. par.* 3, *tit.* 3, *cap.* 4, *n.* 16. Isidorianam collectionem pertinere *præcipue ad amplificandam Sedis Apostolicæ auctoritatem.* Falsitatem monumentorum, quæ Isidoriana collectio complectitur, præter Hincmarum, ceterosque antiquiores, agnoverunt etiam, atque indicarunt ex catholicis Antonius Contius, Antonius Augustinus, Bellarminus, Baronius, Petronius, Petrus de Marca, Cajetanus Cennius, aliique complures. Egregie rem hanc universam persequuntur Fratres Ballerini, Blascus, *loc. cit.*, & Franciscus Antonius Zaccaria *Anti-Febronio, t.* 2, *dissert.* 3. Ceterum, ut ipse fatetur David Blondellus, his decretalibus infensissimus, omnes fere ex usu eorum temporum, atque ex veris posteriorum aliorumque Scriptorum operibus excerptæ sunt, atque in eo fuit fraus Isidori, quod ipse eas sententias iis auctoribus adscripsit, quorum revera non sunt, & recentiorem disciplinam antiquis Patribus attribuit, quasi eadem etiam antea viguisset, quod recte etiam observant, atque demonstrant Fratres Ballerini, *loc. cit.* §. 3, *num.* 11, *pag.* 221, *et de potest. Eccles. Summor. Pontific. et Concil. general. in vindic. auctor. Pontific. cap.* 5, §. 2, *p.* 195 *et seq. edit. Aug. Vindelic.* 1770. Ex quibus intelligitur, quam iniustæ, vanæque sint querimoniæ Van-Espenii, Febronii, Eybelli, ceterorum generis ejusdem, qui per Isidorianas decretales fractos putant ecclesiasticæ disciplinæ nervos, jus novum inductum, perturbata Episcoporum & provincialium conciliorum jura, novamque in Sedem Apostolicam collatam potestatem. Quis non intelligit, quam iniusta reprehensio sit, cum Isidorus suis decretalibus comprehenderit jus ab aliis constitutum, aut jam suæ ætatis more & consuetudine receptum? Quare perperam, & minus recte Cavallarius eorum, quorum nunc memini, aliorumque vestigiis insistens *in Institut. J. Canonici*, quas non multis abhinc annis Neapoli evulgavit, *in prolog. c.* 6, ita partitus est rem canonicam, ut ab Isidoriana collectione novi juris initium repetat. Si novum non est jus Isidorianum, quid illa partitione ineptius dici fingique potest? Vera totius rei partitio est, ut *jus antiquum* conficiant collectiones, quæ nunc antiquatæ sunt, *novum* collectiones, quibus in scholis, & in foro utimur, *novissimum* recentiores leges ecclesiasticæ, quæ post illas editas collectiones prodierunt.

§. 72. Plures deinde sequutae sunt collectiones, quarum non eadem methodus omnium fuit. Principio collectio oe-

currit cum titulo *Canonum Poenitentialium*, cujus incertus est auctor, quaeque tametsi illam praeseferat inscriptionem, tamen rem totam ecclesiasticam complectitur (1). Sunt etiam memoratu dignae collectiones Reginonis Monachi Benedictini, qui opus edidit *de Ecclesiastica Disciplina et Religione Christiana* (2); Burchardi Vormatiensis, cujus in manibus hominum versatur *Magnum decretorum volumen* (3); Anselmi Lucensis, cui tribuitur *authentica et compendiosa collectio Regularum, et sententiarum SS. Patrum, et authorabilium Conciliorum*, ac praeterea opusculum ex pluribus SS. Patrum operibus excerptum (4); denique Ivonis Carnotensis, qui et *Excerptiones Ecclesiasticarum regularum*, et *Panormiam* vel *Pannormiam* evulgavit (5). Sunt et alii, qui suam in colligendis canonibus operam, studiumque posuerunt; sed de omnibus dicere longum esset, et jam nos ad se vocant collectiones, quibus nunc, antiquatis vetustioribus, corpus juris canonici conficitur.

(1) Codicem hunc, quem pridem manu scriptum inspexerat Joannes Morinus, primus in lucem emisit Lucas Dacherius, *Spicil. Veter. Script. t.* 1, *p.* 510 & *seq. edit. Paris.* 1723. Est autem divisus in libros tres, quorum primo agitur *de Pœnitentibus et de Pœnitentiis*, altero *de judiciis*, tertio *de ordinationibus, gradibus*, & *officiis Clericorum atque Episcoporum*. Sunt & aliæ collectiones, quæ *Canonum Pœnitentialium* titulo inscribuntur, ac de quibus agunt Fratres Ballerinii, qui integro, *t.* 3, *Append. ad oper. S. Leonis M.* vetustas collectiones omnium diligentissime persequuntur.

(2) Regino Prumiensis Monasterii Abbas jussu Radbodi Trevirensis Archiepiscopi anno, ut creditur, 906 suam collectionem absolvit tributam in libros duos, quorum primus *de personis* agit, *rebusque ecclesiasticis*, alter *de laicis*. In ea conficienda usus est collectione Dionysiana, Hispanica, & forte etiam Isidori Mercatoris, decretis Summorum Pontificum, canonibus conciliorum & sententiis Sanctorum Patrum, quibus etiam civiles leges adjunxit petitas tum ex codice Theodosiano, tum ex capitularibus Regum Francorum. Collectionem hanc an. 1671 primus Parisiis edidit, notisque illustravit Stephanus Balutius.

(3) Prodiit hæc collectio initio sæculi XI, divisaque est in libros viginti, & vulgo *decretum* appellatur. Multa ex Reginone desumpsit Burchardus, neque ejus tamen mentionem fecit, ut observat Balutius *in præf. ad Regin.* Reginonis autem erratis sua etiam addidit, præsertim ex falsis Isidoris decretalibus, quædam etiam ex veteri novoque Testamento, atque ex libri pœnitentialibus accepit.

(4) Primum illud opus Anselmo tribuendum non esse suspican-

tur Antonius Augustinus, Natalis Alexander, Balutius, ceteri, qui alterum eidem opus adscribunt.

(5) Utraque hæc collectio pertinet ad exitum sæculi XI, aut ad initium sæculi XII. *Excerptiones Ecclesiasticarum regularum* nunc vulgus appellat *decretum*, quod divisum est in Libros septemdecim; *Panormia*, quæ dividitur in libros octo, veluti ejus compendium est, atque ita dicitur quasi omnes comprehendat normas vitæ ac disciplinæ ecclesiasticæ. Bellarminus, *de script. eccles. t.* 8, *oper. p.* 351, *edit. Venet. an.* 1728, Antonius Augustinus *de quibusd. collector. can. cap.* 30, *p.* 241 & 242, *t.* 3 *edit. Luc.* Natal. Alex. *Histor. Eccl. sæc.* 1, *append. ad dissert.* 20, *n.* 9, *p.* 201, *t.* 3, *ed. Venet. an.* 1776, Jo. Baptista Bartolus, *Institut. jur. can. c.* 52, Joannes Molinæus, qui primum Lovanii an. 1561 decretum edidit, *in præfat.*, aliique complures disputant, num Ivo Panormiæ auctor revera sit. Burchardi & Ivonis fidem sequutus Gratianus in iisdem erratis hæsit, in quas ipsi pridem inciderant.

CAPUT VI.

De recentioribus Juris Canonici collectionibus.

73. Gratiani decretum.
74. Ejus methodus.
75. Decreti laudes.
76. Vitia.
77. Eorum emendatio.
78. De nomine Paleae.
79. Decreti auctoritas.
80. Collectio Bernardi Circa.
81. Collectiones Gilberti Alani, Joannis Galensis.
82. Collectione Decretalium Innocentii III.
83. Decretales Honorii III.
84. Collect. Gregorii IX.
85. Cur Decretalium nomine appelletur?
86. Ejus fontes.
87. Divisio.
88. Collectio Bonifacii VIII.
89. Clementinae.
90. Extravagantes.
91. Glossae.

§. 73. Transgredimur nunc ad recentiores Juris Canonici collectiones; et primum quidem occurrit Gratianus Monachus Benedictinus Clusii natus, qui medio saeculo XII scripsit *Concordantiam discordantium canonum*, quam nunc *decretum* vocamus (1). Tota haec collectio conflata est ex locis S. Scripturae, ex canonibus quinquaginta Apostolorum, ex conciliis generalibus ac particularibus, ex operibus Patrum, Scriptorumque Ecclesiasticorum, ex libris Juris Civilis Romanorum, Capitularibus Regum Francorum, et rescriptis aliquot Imperatorum, denique ex historia ecclesiastica, gestisque Summorum Pontificum plerumque desumptis ex libro diurno, atque ex ordine Romano.

(1) Decreti nomen, quod nunc Gratianeam collectionem appellamus, in eam quadrare nulla ratione posse, cum non unum, sed plura decreta referantur, jamdium observarunt viri do-

cti, praesertim Antonius Demochares, Antonius Augustinus, Romani correctores. Sed usus fori, & scholarum fecit, ut nunc ab omnibus eo nomine Gratiani collectio appelletur. Vide Antonium Augustinum, *de emend. Gratian. l.* 1, *dial.* 1, & notas in eumdem locum, *lit B, pag.* 17, *t.* 3, *edit. Luc. an.* 1767.

§. 74. Dividitur autem universa collectio in partes tres, quorum prima de personis praesertim agit, continet *distinctiones* 101, et sub qualibet distinctione plures *canones*, qui ita allegantur ex. gr. *can. omnes, dist.* 1, hoc est *can.* qui incipit *omnes, dist.* 1, vel per numerum canonis ex. gr. *can.* 5, *dist.* 1. Pars altera judicia persequitur, eaque divisa est in causas, quae sunt numero 36, sub unaquaque causa sunt plures *quaestiones*, et sub questionibus plures *canones*. In altera hac parte laudantur *numerus, causae* et *quaestiones*, praeterea numerus, vel priora canonis verba, *ex. gr. can.* 2, *caus.* 8, *quaest.* 2, vel *can. nemo caus.* 11, *quaest.* 3. Extat in hac decreti parte, hoc est *in caus.* 33, *quaest.* 3, tractatus *de poenitentia* in septem distinctiones tributus. Cum indicatur canones, qui in hoc tractatu referuntur, ne cum canonibus primae partis confundantur (eodem enim modo procedunt), additur *de poenitentia* et causa nequaquam citatur; ex. gr. *Can. quem poenitet. dist.* 1, *de poenitent.* Denique *ad res* pertinet tertia pars, eaque complectitur tractatum, *de consecratione* tributum *in quinque distinctiones*, quarum canones laudantur hoc modo *can. tabernaculum dist.* 1, *de consecr.* vel *can.* 1 *de consecr. dist.* 1. Additur *de consecratione*, ut noscatur, canonem ad partem tertiam pertinere.

§. 75. Dici vix potest, quantis plausibus, et quanta hominum approbatione Gratiani collectio fuerit excepta, adeo ut in scholis publice legeretur, et in foro tamquam pars communis juris haberetur. Magna sane, et illustri laude merito celebratus est Gratianus, tum quia non ordinem sequutus temporum, ut plerique fecerant, sed sub certis titulis distribuit materiam universam, tum quia multo ceteris uberiorem, atque ampliorem dedit collectionem, qua complexus est quidquid fere pertinet ad rem ecclesiasticam, tum quia magno ingenii acumine, et diligentia, aptaque non scholis tantum, sed etiam forensi exercitationi methodo omnia ad concordiam vocare conatus est, inter quae pugna esse videbatur.

§. 76. Verumtamen illud accidit perincommode, quod tanta vir sedulitate, tamen, quae illius temporis condictio erat, neque satis fuit antiquitatum gnarus et rivos sectatus pleraque in opus suum derivavit non ipsis ex fontibus, sed ex mendosis collectionibus Burchardi, Ivonis, ceterorum. Factum hinc est, ut saepe falsa pro veris usurpet; fidem adjungat decretalibus Pontificum Siricio antiquiorum; confundat canones quinisextae in Trullo synodi cum canonibus sextae synodi œcumenicae, sententias Patrum cum decretis Pontificum Romanorum aut conciliorum, et Patrem unum, aut unum Concilium, atque Pontificem cum alio Pontifice, Concilio, Patre; corrumpat auctorum nomina & loca, atque iis sententiam adscribat, quam numquam animo conceperunt (1).

(1) Verissimum hoc est de Gratiano judicium, quod tradidit Antonius Augustinus, *lib. dial.* 1, *de emend. Gratian. t.* 3, *pag.* 21, *edit. Lucen.*

§. 77. Cum hæc animadvertissent Antonius Contius, & Antonius Demochares, de Gratiani emendatione sedulo cogitare cœperunt. Primum itaque canones omnes per numeros distinxerunt, ut facilius inveniri, laudarique possent, deinde plures decreto notas, atque emendationes addiderunt. Sed cum multa adhuc essent emendanda; Pius IV et S. Pius V selectis quibusdam viris, quos *Romanos Correctores* vocamus, Decreti emendationem commiserunt, quæ demum Gregorio XIII Pont. fuit absoluta. Antonius etiam Augustinus Tarraconensis Archiepisc. eruditum vulgavit opus de Gratiani emendatione (1).

(1) Quod comprehenditur duobus dialogorum libris, qui extant, *t.* 2 *ejus operum, edit. Luc.* 1767. Novissime de Gratiani emendatione summo studio ac diligentia laboravit Sebastianus Berardus, qui rem totam absolvit quatuor voluminibus, quorum est titulus: *Gratiani canones genuini ab apocryphis discreti, corrupti ad emendatiorum codicum fidem exacti; difficiliores commoda interpretatione illustrati.* Suam in Gratiani decreto emendando aut explicando operam, & industriam posuerunt Pithoeus, Van-Espenius, Diomedes Brava, Boehemerus, Paulus, & I. A. de Riegger. Paucis ab hinc annis Le Platius disputatione Lovanii edita plane commentitios, ac nullius auctoritatis esse inquit canones, quos Gratianus ex Concilio Carthaginensi IV descripsit. Certe hujus Concilii nulla mentio est in Codice Canonum Ecclesiæ Africanæ, nulla item apud Ferrandum Diaconum, Diony-

sium Exiguum, ceterosque antiquos collectores. Hinc Justellus *in præf. ad cod. Ecc. African. t.* 1, *Biblioth. Jur. Can. p.* 317. Conc. hoc Carthaginense IV repudiandum putat. Verum multi ex eo canones laudantur ab Egberto Eboracensi, Reginone, Burchardo, Anselmo Lucensi, atque alii; & ritus, qui ad ordinationes pertinent, totidem verbis exhibet Sacramentarium Romanum, quod ex Bibliotheca Reginæ Christianæ edidit Thomasius, qui illud in Gallia sæc. VII scriptum putat. Emmanuel Schelestratius, *disser.* 3 *de Eccles. African.* priores canones de ritu ordinationum agentes in Synodo Carthaginensi an. 398 constitutos putat, ceteros autem canones non ea synodo conditos, sed a privato homine partim ex Orientalibus, partim ex Occidentalibus Canonibus collectos fuisse arbitratur. Tillemontius, *art.* 123 *et not.* 29 *in Augustini vit. t.* 13, *p.* 321 *et* 982, *edit. Ven.* 1732. Synodum hanc defendere, atque objectis difficultatibus satisfacere conatur. Late etiam, & graviter de hujus Carthaginensis Concilii auctoritate disputat Ceillierus, *Histoire générales des auteurs sacr. et Eccles. etc. t.* 10, *p.* 686 & 687. Sed utut vera habeatur sententia eorum, qui ad Concilium Carthaginense IV, an. 398 pertinere negant Canones illos 104, qui eidem Concilio adscribuntur; equidem valde dissentio ab iis, qui eosdem canones plane repudiandos ac despiciendos existimant. Constat enim hos canones ante VI sæculum laudari consuevisse, fuisseque agnitam eorum auctoritatem, uti ostendut Fratres Ballerinii, *in append. ad opp. S. Leonis M. t.* 3, *p.* 2, *c.* 5, §. 4, *p. LXXXVIII seq.* Quare omnis si qui est Gratiani error consistit in titulo, sive inscriptione, quia nimirum Concilio Carthaginensi IV canones adscripsit, qui ejus revera non sunt; sed tamen hos canones tamquam commentitios, ac nullius auctoritatis despici & repudiari posse, vehementer nego.

§. 78. In inscriptionibus capitum, quæ in Decreto referuntur, sæpe occurrit nomen hoc *Palea*, quod unde sit desumptum, certo statui non potest. Quidam ea capita hoc nomine designari putant, quod sub illis incerta, ac nullius pretii, vel antiquata aut etiam repetita contineantur; sed horum opinio vera esse non potest, cum non semper his capitibus vilia, antiqua, iterata comprehendantur. Similior forte veri est opinio illorum, qui statuunt, *Paleam* nomen esse auctoris, a quo canones utilitate atque auctoritate præstantes adjecti sint, qui canones, initio in margine appositi, deinceps in libri contextum irrepserint (1).

(1) Observant Romani Correctores, in vetustissimis codicibus paucissima esse capita, quæ *Palleæ* nomen præseferunt; atque eadem in uno codice valde emendato in margine reperiri, in recentioribus autem Decreti exemplaribus plura numero esse, quam in antiquis codicibus reperiantur. Ex quo conficiunt, eadem capita deinceps addita fuisse, cum antea in decreto non haberentur. Non tamen unus fuisse videtur eorum omnium ca-

pitum auctor, neque omnia eodem tempore scripta sunt; & ideo vetustiores codices minorem habent capitum illorum numerum, quam habeant recentiores. Si *Paleam* auctoris nomen esse volumus, cum ipse primus hæc capita addere cœperit, mirum non est, quod ceteri, qui eum sequenti sunt, suis quoque additionibus nomen ipsum inscripserint. Neque despicienda est conjectura eorum, qui putant, decreti studiosos illas in margine scripsisse additiones cum verbis *post alia*, sive P. *alia*, ut significarent, ea capita esse collocanda post ea, quae Gratianus scripserat; errore autem librariorum ex iis verbis deinceps factum esse *palea* nomen. Vide Anton. Aug. *de emendat. Gratian. l.* 1, *dial.* 2, *p.* 26; & notas in eumdem locum, ubi *lit. a.* Romanorum Correctorum ea de re judicium describitur.

§. 79. De auctoritate Decreti sic habendum est omnia, quae in eo referuntur, vim eamdem habere, ac si seorsim a Decreto spectentur. Itaque loca Sacrae Scripturae decreta Summorum Pontificum & generalium Conciliorum, quam sua indole & natura vim habent, eamdem in Decreto retinent: cetera vero auctoritatem, qua per se carent, in Decretum translata non consequuntur. Sunt qui Decretum ab Eugenio III probatum, & publica auctoritate donatum putant; sed hæc opinio nullum habet idoneum fundamentum, quo nisi posse videantur (1). Neque enim umquam a Sede Apostolica Decretum approbatum est (2): quin etiam Gregorium XII huic operi emendando licet primum a Pio IV & V præpositus fuisset, ei tamen Pontificiam auctoritatem tribuere noluit, cum illud se Pontifice absolutum in manus hominum pervenisset.

(1) Dedit quidem Eugenius III facultatem, ut Gratiani collectio *publice posset legi & explicari*, uti habet Kalendarium Gymnasii Bononiensis ad an. 1152, Kalend. Novembr. apud Alexandrum Machiavellium, *in not. ad Sigonium Histor. Bonon.* sed neque id fieri præcepit, neque auctoritate sua decretum confirmavit.

(2) Vid. Antonium Augustinum *l.* 1, *dial.* 3, *de emend. Gratian. t.* 3, *p.* 26 & 27, *edit. cit.*

§. 80. Post editum Gratiani decretum plures prodierunt Summorum Pontificum Decretales, quibus magnus Canonicæ Jurisprudentiæ cumulus accedebat. Itaque Bernardus Circa Præpositus Papiensis, ac postea Faventinus Episcopus, an. 1190 evulgavit *Breviarium Extravagantium*, hoc est decretorum, quæ extra Gratiani decretum vagabantur. Nam hæc collectio non tantum continet antiquiorum Pontificum decretales, canonesque Conciliorum & Patrum

sententias, quæ Gratiani diligentiam effugerant, sed & in primis constitutiones Summorum Pontificum post Gratianum editas, nimirum Alexandri III, Lucii III, Urbani III, Clementis III, præterea canones Concilii Lateranensis III; Collectio hæc *Prima Collectio* appellatur.

§. 81. Bernardum Papiensem sequuti sunt Gilbertus Abbas, & Alanus Episcopus Antissiodorensis, qui omissas a Bernardo constitutiones collegerunt; sed horum collectiones brevi interciderunt. Quare ex iis novam confecit an. 1202. Joannes Galensis, seu Vallensis, qui ea complexus est tum eorumdem Pontificum, de quibus diximus, tum Cœlestini III constitutiones. Atque hæc *Secunda collectio* dicitur.

§. 82. Tum Bernardus Major Compostellanus Archidiaconus ex decretalibus, quas prioribus annis duodecim Innocentius III ediderat, aliam collectionem absolvit, quæ tamen usu recepta non est. Nam ipse Innocentius opera Petri Diaconi Beneventani decretales suas unum in corpus redigendas curavit. Atque hæc collectio, quæ prima ab ipso Innocentio publica auctoritate donata est, *Tertia Collectio* fuit appellata. Hanc vero brevi consequuta est collectio, quæ *Quarta* dicitur, quæque incertum habet auctorem, & comprehendit posteriores Innocentii III decretales, & canones Concilii Lateranensis IV, quod eo Pontifice habitum est.

§. 83. Honorius etiam III, qui post Innocentium Pontifex creatus est, suas decretales colligendas curavit, atque hæc *Quinta* decretalium collectio vocata est. Utraque illa Innocentii, & hæc Honorii collectio Sedis Apostolicæ auctoritate evulgata est. Atque hæc sunt quinque veteres Decretalium collectiones, quarum priores quatuor Antonius Augustinus, postremam Innocentius Cironius ediderunt, notisque illustrarunt (1).

(1) Duas etiam Alexandri III collectiones post Boehemerum memorat Philippus Hedderichius, *elem. jur. can.* par. 1, tit. 7, §. 92.

§. 84. Denique Gregorius IX, qui post Honorium Pontificatum obtinuit, suam confecit collectionem, per quam absolverunt quinque illæ vetustiores, quarum nunc facta mentio est. Prodiit hæc collectio, quam *Decretales* dicimus, an. 1234 (1), studio, atque opera Sancti Raymundi de Pennafort ex Ordine Prædicatorum. Quod Justinianus

in Jure Civili præstiterat, ut ex Codicibus Gregoriano, Hermogeniano, Theodosiano, atque ex Novellis Constitutionibus, quæ deinceps prodierant, illis etiam additis, quas ipse emiserat, novum Codicem absolveret, id in Jure Canonico Gregorius præstitit. Justiniani rationem in eo quoque ipse est imitatus, quod ex decretalibus superiorum Pontificum ea sustulit, quæ inutilia erant, quæque inter se pugnare videbantur.

(1) Romam venit Raymundus an. 1230, in eaque Urbe, jussus a Summo Pontifice, trium annorum spatio operam dedit colligendis decretalibus; atque hanc collectionem in manus hominum pervenisse an. 1234 ostendit exemplum a Bremondio editum epistolæ Gregorii IX, quæ ante ipsas decretales rescripta est, dataque nonis Septembris an. 1234. Vide *Præfationem* §. 3, *n.* 12, *p. VII & notas* 8 *&* 9 *in vitam S. Raymundi*, *p. XXXII*, quæ omnia præmissa sunt *Summæ S. Raymundi de Pennaf. ed. Veronæ, an.* 1744.

§. 85. *Decretalium* nomine collectio hæc appellatur, quod decretales epistolas Summorum Pontificum præsertim complectitur. Sunt autem Decretales epistolæ, quæ etiam absolute *Decretales & Decretalia responsa* vocantur, Pontificiæ literæ, quibus consulenti rescribitur; & quae Decretales dicuntur, propterea quod iis aliquid generatim vim habiturum, re diligenter expensa, decernitur.

§. 86. Deprompæ sunt Gregorianæ Decretales non tam ex constitutionibus Pontificum Romanorum a S. Gregorio I. usque ad Gregorium IX, quam etiam ex locis quibusdam Sacræ Scripturæ, canonibus Apostolorum, decretis conciliorum ab Antiocheno usque ad Lateranense IV, denique ex Patrum, aliorumque Auctorum operibus. Ex quo conficiet fortasse aliquis, huic collectioni minus recte adscriptum fuisse nomen *Decretalium*, cum in ea non tantum Pontificiæ constitutiones, sed & alia permulta referantur. Verum cum maxima pars ejusdem collectionis conflata sit ex Pontificum decretalibus, additis præterea canonibus generalium conciliorum Lateranensium III & IV, quorum auctores Alexander & Innocentius III, facile intelligitur, quam apte in eam quadret Decretalium nomen.

§. 87. Dividitur Gregoriana collectio in quinque libros, quorum ordinem, & res, de quibus agitur in unoquoque eorum, exhibet hic versiculus:

Judex, Judicium, Clerus, Connubia, Crimen.

Libri autem divisi sunt in plures titulos, quorum singuli plura capita continent; & capita, cum longiora sint, in paragraphos distribuuntur. Ex his quoties aliquid laudandum est, indicantur prima verba capituli, vel numerus, vel utrumque simul, hoc modo, ex. gr. *Cap. Venerabilem de elect. c.* 1, *de Cleric. conjug. Cap. tua nos* 26, *de sponsal. et matrim.* (1).

(1) In allegandis hujus collectionis capitibus interjici aliquibus solet verbum *extra* hoc modo, *C.* 7 *extra de elect.*, ut mirum pateat, caput illud extra Gratiani decretum reperiri. Sed hæc minus frequens est allegandi ratio.

§. 88. Gregorianæ collectioni deesse aliquid videbatur, cum novæ deinceps prodiissent Summorum Pontificum constitutiones, dignæ sane, quae in unum corpus redigerentur, partemque communis juris constituerent. Itaque Bonifacius VIII anno quarto, postquam Pontifex creatus fuerat, usus opera Guillelmi Archiepiscopi Ebredunensis, Berengarii Episcopi Bitterensis, & Riccardi de Senis, qui omnes postea Cardinalis facti sunt, collegit canones duorum generalium Conciliorum Lugdunensium, & Decretales Pontificum Romanorum, quæ post editam Gregorii IX collectionem fuerant evulgatæ, atque ex iis, suis etiam comprehensis constitutionibus, confecit *sextum Decretalium*. Quare hæc collectio Gregorianæ est supplementi loco, ac totidem, quot ea, libris constat. Ejus capita cum laudantur, in fine additur *in sexto*, ut a capitibus Gregorianæ collectionis distinguantur, hoc modo ex. gr. *Cap. Concertationi de appellat. in* 6.

§. 89. Paulo post Bonifacium VIII, Clemens V, qui Pontifex renunciatus est initio sæc. XIV, collectionem fieri jussit quamplurium constitutionum, quas ipse emiserat in Concilio Viennensi. Sed cum morte occupatus eam in vulgus edere non potuisset, id perfecit Joannes XXII, qui illam in quinque libros divisam sexto Decretalium adjecit. *Clementina* hæc collectio appellatur ab auctore suo Clemente V, & constitutiones ea comprehensæ citantur hoc modo, ex. gr. *Clement. si furiosi de relig. domib.*

§. 90. Post Clementinas prodiere *Extravagantes*, quæ hoc nomine appellatæ sunt, quia vagabantur extra Corpus

Juris Canonici, atque extra collectiones, quibus tunc Jus ipsum constabat (1). Duplex earum genus est. Aliæ nimirum sunt Joannis XXII; aliæ communes dicuntur, quod non unius Pontificis, quemadmodum Extravagantes Joannis XXII, sed complurium continent decretales ab Urbano IV (2) usque ad Sixtum IV, quo Pontifice hæc collectio privato studio perfecta est (3). Ea vero dividitur in libros V, sicut Gregoriana, et ejus loca sic laudantur, *Extrav. rem. non novam de dol. & contumac. inter commun.* At vero Extravagantes Joannis XXII omnes uno comprehensæ sunt libro, atque ita ejus loca indicantur, *Extrav. cum inter nonnullos Joan. XXII de verb. signif.*

(1) Pontificiæ omnes constitutiones post Decretum editæ olim Extravagantes dicebantur; quod extra volumen illud vagarentur, & ideo primam earum collectionem Bernardus Papiensis *Breviarium Extravagantium* appellavit. Sed posteaquam in manus hominum pervenit collectio Gregorii IX, cum Decretales in ea comprehensæ non amplius vagarentur, & tamen extra primum Juris corpus consisterent, Doctores ejus temporis hanc collectionem indicantes solum vocabulum *extra* retinuerunt.

(2) Antiquissima decretalis, quæ occurrit in Extravagantibus, est Urbani IV si vera est inscriptio *in cap.* 1, *de Simon.*

(3) Decretalis omnium novissima est, *in Cap.* 2, *de reliqu. et venerat. Sanct.* eaque a Sixto IV, an. 1483 vulgata fuit.

§. 91. Atque hi sunt libri illi, videlicet *Decretum*, *Decretales*, *Sextus Decretalium*, *Clementinae*, *Extravagantes*, quibus in scholis, atque in foro utimur, & quibus corpus Juris Canonici conflatum est. Sunt in libris singulis *Glossae*, hoc est commentarii, qui multorum quidem opera exarati sunt, & qui non majorem habent auctoritatem, quam privati Doctoris opinio habere potest in legibus explanandis. Corpus integrum Juris Canonici Gregor. XIII Pontifice editum Romae est, diligenterque emendatum.

CAPUT VII.

De Jure novissimo.

§. 92. Verum editis libris illis, quos hactenus recensuimus, novae prodierunt, & quotidie in lucem prodeunt Summ. Pontificum constitutiones; absolutae sunt etiam, atque ad eum perductae statum, in quo nunc sunt Regulae Cancellariae; habitum Conc. Trident., quod non tantum Lutheri praesertim, & Calvini haereses profligavit, sed multa etiam ecclesiasticae disciplinae capita constituit; denique plures etiam a Sacris Congregat. Cardinalium, praesertim Concilii Trident. interpretum, declarationes emissae sunt. Ex his omnibus conficitur Jus novissimum, videlicet jus constitutum post evulgatos libros, quibus corpus Juris Canonici constare diximus.

§. 93. Primus Gregorius XIII animum adjecit ad colligendas constitutiones Summ. Pontificum, quae post Sixtum IV in lucem prodierant, atque id negotii dedit viris doctis, qui *Septimum decretalium* emitterent. Sed eo mortuo, cum opus adhuc esset infectum, illud perficiendum curavit Sixtus V, quo etiam humanis rebus erepto, denique opus integrum absolutum, & typis excusum est Clemente VIII Pontifice, qui cum Cardinalis esset, ex numero illorum fuerat, qui ea in re suam operam, studiumque posuerant. Sed obortis eo in opere difficultatibus (1), visum est supprimere exemplaria, quae nunc rarissima sunt, & gravi emenda pretio reperiri vix possunt.

(1) Vid. Fagnan. *in Cap. cum venissent de judic. num.* 61. qui rem totam diligenter enarrat.

§. 94. Iisdem fere temporibus Petrus Matthaeus JC. Lugdunensis edidit *Septimum Decretalium* ab se privato studio exaratum; sed hoc opus publica auctoritate caret, multa in eo sunt vitia, & plura etiam desiderantur.

§. 95. Sunt igitur extra corpus Juris Canon., sed tamen ipsius Juris partem efficiunt, posteriores decretales Pontif. Romanorum, quae *Bullae* nuncupantur a *Bulla*, aut *Sigillo* vel plumbeo, vel aureo, quod una ex parte imagines exhibet SS. Apostolorum Petri & Pauli, ex parte altera nomen Pontificis, pendetque ex funiculo, qui interdum sericus, interdum cannabis est.

§. 96. Bullae aliae consistoriales sunt, quae expediuntur in Consistorio adhibito consilio Cardinalium, a quibus subscribuntur, & hae aliud praeterea sigillum *ad formam crucis* habere solent. Aliae vero *non consistoriales*, quae extra Consistorium nullis Cardinalium subscriptionibus emittuntur. Sunt etiam *Bullae dimidiae*, quae tali hoc vocantur nomine, quod in sigillo impressum non habent nomen Pontificis, atque hae feruntur a Pontifice antequam consecretur.

§. 97. Bullae a Brevibus distinguuntur: I. quod haec pro levioribus, illae pro gravioribus plerumque negotiis dari solent; II quod haec Latino eleganti charactere, illae charactere Longobardico, aut Teutonico scribuntur; III Brevia per Cardinalem a Secretis Brevium Bullae in Cancellaria Apostolica expediuntur; IV Bullae sigillum habent aureum vel plumbeum pro ratione eorum, ad quos mittuntur, Brevia sigillum cerae rubrae, in quo impressa est imago Sancti Petri piscationem exercentis, unde expediri dicuntur *sub annulo Piscatoris*; V denique pro Bullis suboscurae, crassioresque membranae pro Brevibus albae, & subtiles adhibentur (1).

(1) Vid. *Constit.* 145. Benedicti XIV, *p.* 361, *t.* 1 *ejus Bullar. edit. Romae* 1754.

§. 98. Bullas, sive Extravagantes Pontificum constitutiones a S. Leone M. usque ad Sixtum V primus collegit Laertius Cherubinus JC. Romanus, easque comprehendit uno volumine, quod *Bullarium* appellavit. Auxit deinceps suum hunc librum constitutionibus Pauli V, ac tertiam quoque parabat Bullarii editionem, qua etiam ceterae constitutiones postea latae continerentur. Sed cum re infecta e vita excessisset, susceptum a patre opus absolvit Angelus Maria Cherubinus, qui Romae edidit *magnum Bullarium Romanum* divisum in Tomos quatuor, quibus com-

plexus est omnes constitutiones, quas pater collegerat, & quas omiserat, atque illas in primis, quae post ejus obitum prodierant, usque ad Innocentium X. Quatuor his libris quintum addiderunt Angelus a Lantusca, & Paulus a Roma, qui constitutiones collegerunt, quae superiori tomo praetermissae, quaeque usque ad Clementem X editae in lucem fuerant.

§. 99. Sed ceteris palmam praeripuit *Bullarium Magnum*, quod non multis ab hinc annis editum Romae est a Hieronymo *Mainardo* divisum *in tomos* 14, quodque omnes continet Bullas Summorum Pontificum a Sancto Leone M. usque ad Clementem XII. Est etiam Bullarium Benedicti XIV, quod ejus Pontificis constitutiones comprehendit, quodque in 4 tomos divisum est; & sunt item Bullae nondum uno libro comprehensae Clementis XIII, Clementis XIV, & Pii VI, quem diu Deus servet incolumem & Ecclesiae, & nostrum omnium bono (*). Neque defuerunt qui Bullarum summam, sive compendium conficerent, qua in re laborarunt Stephanus Quaranta, & Flavius Cherubinus Laertii filius, & novissime Aloysius Guerra, a quo Tomis quatuor comprehensa est: *Pontific. Constitutionum in Bull. M., & Rom. contentar., & aliunde desumptar. epitome.*

(*) Observandum est quod scriberet auctor. an. 178... Regnante Pio VI. P. M. (*Nota Edit.*)

§. 100. Regulae Cancellariae originem repetunt ab Joanne XXII, qui primus scripto mandari voluit has leges, ut iis Apostolica Cancellaria regeretur. Nam antea non scriptis regulis, sed consuetudine ac viva voce ejus negotia expediebantur. Consequentes Pontifices, ac praesertim Nicolaus V varie auxerunt has regulas, easque perduxerunt ad eum statum, in quo nunc sunt. Hodie Cancellariae Regulae numerantur 72, in quas, praeter ceteros, commentarios scripsit omnium uberrimos atque accuratissimos, & quatuor tomis comprehensos Joannes Baptista Rigantius.

§. 101. Hae regulae vim obtinent, quamdiu sospes est Pontifex, a quo editae sunt, atque ut convalescant, probari & confirmari debent, quod paulo post creationem ab unoquoque Pontifice fieri soles. His vero derogatum in multis est per pacta conventa inter Summos Pontifices,

& potentissimos Europae Principes; quae pacta conventa, sive, ut vocant, *concordata* nos in his Institutionibus suo loco indicabimus.

§. 102. Concilium Tridentinum indictum est a Paulo III, quo Pontifice decem habitae sunt sessiones, octo nimirum Tridenti, & duae Bononiae, quo venerant Concilii Patres fugientes contagionem, qua Tridentum premebatur. A Julio III Tridenti restauratum est, ac sex habitis sessionibus propter bella intermissum. Denique redintegratum est a Pio IV, novemque celebratis sessionibus an. 1563 absolutum. Constat sessionibus vigintiquinque; habet unaquaeque fere sessio partes duas, quarum una comprehendit capita & canones, quibus damnantur haereses, & catholicum dogma constituitur; altera, quae inscribitur *de reformatione*, habet decreta, quae disciplinam respiciunt (1). Sessio XXIV post editos canones de sacramento matrimonii continet decretum *de reformatione matrimonii*, quod in decem capita tributum est, deinceps capita viginti, & unum decreti *de reformatione* generatim; sessio autem XXV, praeter alia *reformationis* capita, complectitur decretum *de Regularibus & Monialibus*, quod est divisum in capita viginti duo.

(1) Hujus Concilii historiam docte accurateque conscripsit Sfortia Pallavicinius Cardinalis, *Hist. Conc. Trid. contra Petri Suavis narrationem*. Ipsum vero Concilium legitimum, & œcumenicum ab omnibus orthodoxis habendum, colendum & suscipiendum esse præter ceteros, ostendit Natalis Alexander, *Histor. Eccles. t.* 9, *diss.* 12, *art.* 16, *pag.* 566, *edit. Venet.* 1776.

§. 103. Denique ad Jus Canonicum pertinent etiam declaratione Sacr. Congregationum Cardinalium. Sunt autem Congregationes coetus Cardinalium, quibus a Summo Pontifice certa negotia noscenda ac definienda commissa sunt. Plures hae sunt, atque earum definitiones vim magnam habent, & cum consulto Pontifice feruntur, legem constituunt (1).

(1) Vid. Bullam *Immensa* 117. *Sixti V in Bullar. Magn. tom.* 4, *par.* 4, *pag.* 392. De Congregationibus Cardinalium late agit Jacobus Cohellius *Notit. Cardinal.*

LIBER I.

TITULUS I.

De Jure Personarum, deque Laicis, et Clericis generatim.

1. Personarum divisio.	5. Clericorum jurisdictio.
2. Baptizati Ecclesiae imperio subjiciuntur.	6 ad 8. Forum jura et privilegia.
3. Cathecumeni.	9 Vita et honestas.
4. Hierarchia ordinis et jurisdictionis.	10. Habitus.
	11 et 12. Tonsura.

§. 1. Ut Civile, ita etiam Jus Canonicum pertinent ad *Personas, Res & Judicia.* Personarum causa reliqua constituta sunt; itaque a Personis exordiemur. Summa personarum divisio est, ut alii hominum Laici, alii Clerici sint (1). Qui divino cultui, & Ecclesiae ministerio ab Episcopo in eorum ordinatione, seu consecratione addicti sunt, Clerici (2), reliqui Fideles Laici appellantur. Clerici dicuntur a graeco verbo κληρος, quod latine *sors* est, quoniam peculiari modo pertinent ad sortem, atque haereditatem Domini (3); *Laici* a graeco verbo λαος, quod latine populum significat, quoniam populum & plebem Ecclesiae constituunt. Est & quoddam tertium genus personarum, quas Ecclesiasticas vocamus, cujusmodi sunt Monachi ordinibus non initiati, Moniales, & si qui sunt alii, qui quamquam inter clericos relati non sint, fruuntur tamen privilegiis clericorum ob peculiare vitae genus, quod profitentur.

(1) *Can.* 7, *caus.* 12, *quæst.* 1. Negligit nunc Jus Canonicum summam illam personarum divisionem, quam proponit Tribonianus, §. 1, *Instit. de jur. personar.*, quod nimirum omnes homines aut liberi sunt, aut servi; sed olim suos Ecclesia servos habuit, quorum mentio est in Concilio Agathensi *can.* 7 apud Labbæum *collect. Conc. t.* 5, *col.* 522, Aurelianensi IV *can.* 9, *col.* 1365, Emeritensi *can.* 20, *col.* 522, *t.* 7, locisque aliis, & in Decretalibus *cap.* 3 *et* 4 *de rer. permutat.* Ecclesiæ servos manumittebat Prælatus, tamquam procurator, non tamquam dominus; quoniam dominium Ecclesiæ erat proprium, eaque idcirco *manumittens* dicitur *in cap.* 4, *de serv. non ordin.*, quia nimirum ejus auctoritate manumissio fiebat, licet actus ipse manumissionis ab Episcopo peragere-tur. Justa autem causa opus erat, & sine hac causa manumissi in servitutem revocabantur, ne quid Ecclesia caperet detrimenti. Con-

cilium Hispalense I. *cap.* 1 *et* 2, *t.* 6, *concil. collect. Labbæi, col.* 1515, & Emeritense *can.* 20, *col.* 522, *t.* 7. Ecclesiæ servi debebant operas, atque obsequium Ecclesiæ, a qua manumissi fuerant, ut quilibet libertus patrono suo, & huc referendum est Concilium Aurelianense IV, *col.* 1565, *t.* 5 *cit.*, & Emeritense, *can.* 20, *col.* 522 *cit. t.* 7, cum hi liberti ab Ecclesiæ *patrocinio* aut *officio* discedere prohiberentur. Quin illud peculiare erat in Ecclesiæ servis, ut non modo ipsi, qui manumissi fuerant, sed etiam eorum liberi, sub Ecclesiæ patrocinio esse deberent. Concilium Toletanum III, *can.* 6 apud Balutium, *loc. cit. col.* 400; & Emeritense *cit. can.* 20. Ante ætatem Caroli M. triplex erat manumittendi modus, aut coram Principe *per denarium*, aut in Ecclesia *per chartam* seu *tabulam*, aut etiam *per privatam epistolam*. Manumissio *per denarium* in eo erat posita, ut servus manu teneret denarium, quem Princeps jactabat, atque excutiebat, uti habet vetus hujusce manumissionis formula apud Pithoeum, *Formul. antiq. in Codic. canon. veter. Eccles. Rom. num.* 4, *p.* 437, *edit. Paris.* 1687, & in *Gloss. Leg. Salic. tit.* 28, post Balutium *Capitular. Reg. Franc. t.* 1, *col.* 477, *edit. Venet.* 1773, & Bignonium ad Marculfum, *eod. loc. col.* 614, atque uti constat ex Marculfo, *Formular. lib.* 1, *cap.* 22, *et in append. cap.* 24 apud eumdem Balutium, *loc. cit. col.* 264 & 300, ubi præceptum, & charta denarialis occurrit. Genus hoc manumissionis ex lege Ripuaria repetitur in Capit. Dagoberti Regis, *n.* 57 apud Balutium *Capitular. Reg. Franc. t.* 1, *col.* 28, *edit. Venet. an.* 1772, ex Lege Salica a Marculfo, *loc. cit.*, ex quo recte colligit Bignonius *in notis* ad illum Marculfi locum, *col.* 614, manumissionem hanc *ex lege Salica, Ripuaria, aut alterius adventitiæ gentis* processisse. Servi hoc modo manumissi *denariales* homines, & *denariales liberti* in Capitularibus Regum Francorum, atque in Legibus Longobardorum appellantur. Hujus manumissionis exemplum, præter cetera, extat apud Martenium *Anecdot. t.* 1, *p.* 104, *edit. Paris.* 1717. Altera manumissio in Ecclesia fiebat per chartam, ut est *in Capit.* 6 *Caroli M. an.* 788, apud Balutium *t.* 1, *col.* 152, *edit. cit.*, *qui per chartam in Ecclesia juxta altare dimissi sunt liberi*; eaque erat charta libertatis, quam Dominus a se scriptam, aut subscriptam, atque in Ecclesia recitatam manumisso tradebat, aut a se scriptam tradebat Archidiaconus, si Dominus liberum esse servum ore pronunciaret. Atque hæc illa ipsa est manumissio, quam in Sacrosanctis Ecclesiis fieri dixit Tribonianus, §. *multis Instit. de Libertin.*, quamque memorat Constantinus M. *in L.* 1 *&* 2, *C. de his qui in Eccles. manumitt.*, & qui eo modo liberi fiebant, secundum Legem Romanam manumitti dicebantur, atque ad hanc pertinet *Cap.* 58 legis Ripuariorum apud Balutium, *loc. cit. t.* 2, *col.* 28. Denique manumittebantur etiam servi per privatam epistolam, aut chartulam, et hinc Gregorius Turonensis, *Hist. lib.* 9, *c.* 26, *col.* 450, *edit. Ruinarti, Paris.* 1699, narrat, quod Ingoberga Chariberti regis vidua, *subitanea ægritudine fatigata, migravit a sæculo, multos per chartulas liberos derelinquens.* Servi manumissi per chartulam aut tabulam, sive ea privatim esset conscripta, sive publice in Ecclesia recitata *chartularii et tabularii* dicebantur, quos *Capitulare* 24. Caroli M. *anni* 803, *n.* 8 *&* 9, apud Balutium, *loc. cit. col.* 281, *t.* 1, *& cap.* 7, Pippini *ibid. col.* 369 distinguit

a *denarialibus*, quorum supra est facta mentio. Hujusmodi manumissionis exemplum est apud Martenium, *loc. cit. pag.* 914. Manumissi in Ecclesia patronam habebant ipsam Ecclesiam, manumissi coram Principe ipsum Principem; qui verò per epistolam ita manumittebantur, ut nullum obsequium manumissor retineret, defensionem Ecclesiæ, aut Principis aut etiam alterius potentis impetrabant, ut esset qui eorum libertatem tueretur, et ab omni injuria eos vindicaret. Manumissi in Ecclesia ingenui fiebant; ac Romana civitate donabantur ex Constitutione Imperatoris Constantini, *Leg.* 1, *Cod. Theod. de Manumiss. in Eccles.*, quam memorat Sozomenus, *Hist. l.* 1, *cap.* 9, *pag.* 21, *edit. Cantabrigiæ* 1720; sed et manumissi extra Ecclesiam ingenuitatis jura consequabantur: cum ea lege a Domino libertatem obtinuerant, uti patet ex Lege Ripuaria, *cap.* 57, et ex Lege Salica, *cap.* 28, apud Balutium *Capitular. Reg. Franc. t.* 1, *col.* 28 *&* *col.* 213, atque ex Marculfo, *Formul. lib.* 2, *cap.* 32 *& in append. cap.* 48, *col.* 290 *&* 318 apud eumdem Balutium, *t.* 2. Nam ea res a domini arbitrio pendebat, et forte, uti putat Bignonius ad Marculfum, *lib.* 2, *cap.* 32, *col.* 639, apud Balutium, *loc. cit. t.* 2, ea tempestate libertinorum, et ingenuorum discrimen sublatum fuerat. Extincta inter Christianos servitute, summa hæc servorum divisio non amplius obtinet: sunt tamen in decretalibus Gregorii IX tituli *de conjugio servorum*, *de servis non ordinandis*. Extant etiam *in append.* 2, *ad opp. S. Paulini Aquilejensis*, *p.* 270, *ed. Venet.* 1737, tria manumissionis documenta, quorum duo pertinent ad annum 1351, tertium vero ad annum 1352. Aliud simile, quod est anni 1317, memorat Balutius, *ad Capitular. Reg. Franc. lib.* 1, *cap.* 82, *t.* 1, *col.* 764.

(2) *Can.* 1, *dist.* 11. Eleganter Constantinus M. *L.* 11, *C. Theodos. de Episc. & cleric.* describit Clericos: *qui addicti divino cultui ministeria religionis impendunt.*

(3) Ad rem Hieronymus, *epist.* 52, *ad Nepot. n.* 5, *t.* 1, *col.* 206, *edit. Vallarsii, Veronæ*: *Ministri Dei*, inquit, *propterea vocantur clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia Dominus sors, id est pars Clericorum est.* Multa & preclara de origine nominum clericorum & laicorum habet doctissimus Mamachius, *orig. & antiquit. christian. lib.* 4, *cap.* 1, §. *VI*, *t.* 4, *p.* 15 *& seq.* Vide etiam Petrum de Marca, *dissert. de discrim. cleric. & laicor.*

§. 2. Spectant Laici ad jus civile, ejusque legibus tamquam reipublicae cives subjiciuntur; sed ad Ecclesiam quoque pertinent, quia Baptismo donati inter ejus filios cooptati sunt. Itaque in eos in rebus spiritualibus imperium exercet Ecclesia, iique gaudent bonis omnibus, quae ex christianae communionis vinculo proficiscuntur. Quinimo merita plectuntur poena, et bonis privantur suis, si fidem deserant baptismo susceptam, seque conferant ad castra infidelium; si haeretici fiant, et sequantur errores ab Ecclesia damnatos, neque moniti resipiscant; si tamquam schismatici Ecclesiae, & ejus Capiti Romano Pontifici parere recusent; si ab Ecclesiae sinu fue-

rint ejecti, & excommunicati. In hos omnes Ecclesia suo unitur imperio & potestate, tamquam extorres filios & criminosos.

§. 3. Qui inter Ecclesiae filios recepti non sunt, ii nullo modo ad Ecclesiam pertinent, nisi forte Baptismum petierint, & fiant quasi candidati Christianae Religionis, uti sunt ii, quos Cathecumenos appellamus (1). Hos rei Christianae elementa docet Ecclesia; tradit symbolum, & signum crucis; instituit ad Baptismi gratiam recipiendam. De laicis nonnisi pro re nata, & pro relatione, quam habent ad res sacras, agendum nobis est.

(1) *Quod signum crucis*, inquit Augustinus, *tract.* 11, *in Jo. c.* 3, *t.* 3, *par.* 2, *col.* 376, *edit. Maur. Ven.* 1730, *habent in fronte cathecumeni, jam de domo magna sunt, sed fiant ex servis filii. Non enim nihil sunt, qui jam ad domum magnam pertinent.* Interdum cathecumeni christiani dicuntur, quo multi referunt canonem 39 Concilii Eliberitani; licet Gabriel Albaspinaeus, *in notis ad hunc canonem*, *pag.* 175, *edit. Neapol.* 1770, eum longe aliter explicandum putet. De cathecumenis alius erit agendi locus Libro II, cum de Baptismo disputabimus.

§. 4. Omnis igitur sit tractatio de clericis, ex quibus efficitur Hierarchia (1), quae constat ex Episcopis, Presbyteris et Ministris (2), quaeque Divina Lege instituta est, ut haberet Ecclesia, qui ea praestarent, quae sunt ordinis, sive sacri ministerii, et quae sunt regiminis, sive jurisdictionis. Quare universa clericorum potestas vel ad ordinem, vel ad jurisdictionem pertinet, et alia est hierarchia, quae ordinis, alia, quae jurisdictionis seu regiminis appellatur. Singulos nos persequemur ecclesiasticae hierarchiae gradus, atque omnem ordinis et jurisdictionis potestatem explicabimus. Sed antequam de singulis dicere aggrediamur, noscenda sunt, quae universos clericos generatim attingunt.

(1) Hierarchia apte definitur potestas a Christo suis Apostolis, eorumque legitimis successoribus tributa, ut Ecclesiam regant, & divina religionis mysteria in ea celebrent, atque distribuant. S. Dionysius Areopagita, sive potius auctor operis, quod ejus nomine circumfertur, *de Cœlesti Hierarchia*, *cap.* 3, *pag.* 41, *tom. opp.*, *edit. Antuerpiæ* 1634: *Est Hierarchia*, inquit, *meo quidem judicio sacer ordo, et scientia et actio, quae ad Deiformitatem, quantum fas est, accedit, atque insitis sibi divinitus illustrationibus proportione quadam ad Dei subvehitur imitationem.* Ac S. Maximus initio, *scholior. in cœlest. Dionys. Hierarch. pag.* 6: *Quandoquidem*,

inquit, *hierarchiæ nomen inscribitur huic operi, solet appellare Dionysius Hierarchas Episcopos. Sciendum est igitur, hierarchiam quidem esse principatum, ac velut curam ordinandorum sacrorum, Hierarcham vero, qui sacris præest, eaque curat, ac moderatur.* Confer præter Petavium & Hallerium, qui *de Ecclesiastica Hierarchia* peculiaria opera ediderunt, Cl. Mamachium *orig., et antiq. Christ. lib. 4, par. 1, c. 3, §. 4, t. 4, p. 278.*

(2) *Si quis dixerit*, inquit Conc. Trident. *sess.* 23, *can.* 6, *de sacr. ordin., in Ecclesia catholica non esse hierarchiam divina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris et Ministris, anathema sit.*

§. 5. Principio soli clerici ecclesiasticam jurisdictionem habere possunt, sacrumque imperium, quo fruuntur erga illos, quos sibi jure subjectos habent. Hujus potestatis, quam spiritualem jurisdictionem vocamus, plura sunt capita, de quibus suis locis disseremus, cum de jure personarum ecclesiasticarum, deque sacris Magistratibus agentes videbimus, quae sacri imperii pars quibusdam clericis, quae aliis sit attributa.

§. 6. Deinde certis fruuntur clerici privilegiis, quorum quaedam personas ipsas, et quaedam res eorum attingunt. Quae ad personas pertinent, ea vel honoris sunt, aut juris, vel personalem exemptionem, et reliqua personalia clericorum commoda respiciunt. Honoris ac juris privilegia eo spectant, ut clerici nobiliorem occupent in templo locum, et praeeant collegiis atque corporibus laicorum, ut soli ecclesiasticas Dignitates, et Beneficia, ex iisque pensiones habere possint, et soli jus habeant utendi, fruendi redditibus rerum ecclesiasticarum et Beneficiorum.

§. 7. Jura exemptionis in eo sunt posita, ut neque publicis fungi muneribus (1), neque ad laicos judices venire compellantur, sed solum ecclesiastico magistratui subesse debeant (2). Reliqua privilegia eo fere vocantur omnia, ut in jus vocati a creditoribus in id solum, quod est supra decentem eorum tuitionem, condemnentur (3); ut clerici filiifamilias plenum habeant dominium bonorum adventitiorum (4); ut qui in clericum violentas manus injecit, statim expers ecclesiasticae communionis, sive excommunicatus evadat (5).

(1) Vide Codic. Theodos. *tot. fere tit. de Episc. & Cler.*, ubi clerici immunes confirmantur ab omnibus publicis muneribus, atque ab iis etiam, quæ honorifica habebantur. Eadem probatur immunitas a sordidis muneribus, *in tit. de extraordin., sive sordid.*

muner., & in *Leg.* 15 *cod. tit.* sordida hæc munera enumerantur. Idemque sancitum est in Capitularibus Regum Françorum, *l.* 7, *cap.* 185; *apud Balutium, tom.* 1, *col.* 711, *edit. Venet. an.* 1772.

(2) *Cap.* 1, *de form. compet.* & *tot. caus.* 11, *quæst.* 1. Vide etiam Capitularia Reg. Francorum, *l.* 5, *c.* 378 *et* 390, *et l.* 7, *cap.* 347, 436; *apud Balutium t.* 1, *col.* 604, 606, 736, 750, & locis aliis compluribus.

(3) *Cap. Odoardus de solut.*

(4) *Auth. Presbyteros, Cod. de Episc. et Cleric.*

(5) *Can. si quis suadente caus.* 17, *q.* 4.

§. 8. Ad res Clericorum pertinent realis exemptionis jura. Propterea Clericorum bona, quemadmodum et bona Ecclesiarum, immunia sunt ab oneribus, atque a vectigalibus, quae a laicis imponuntur (1). Quam recte, quamque merito haec sibi clerici privilegia vindicent, non semel Principes declararunt, eaque probarunt suis etiam legibus et constitutionibus (2.) Æquum enim est, esse in Civitate gratiosos, uti et apud ethnicos erant, qui sacris in rebus versantur, ac praeterea compensanda sunt onera, quibus in sacris explendis officiis et ministeriis afficiuntur.

(1) *Cap.* 4 *et* 6 *de immunitat. Eccl. c.* 1, 3 *et* 4, *eod. tit. in* 6.

(2) Quod videre est præsertim in titulo *Cod. Theodos. de Episc. et Cleric.*, *et in tit. de extraordin. et so rdid. muner.*

§. 9. Tenentur praeterea Clerici peculiaribus quibusdam legibus, cujusmodi sunt, ut in primis morum integritate, sanctitate vitae, doctrina ceteris exemplo sint (1); ut parce et frugaliter vivant, atque ut opes conferant ad pauperum levamen, non ad inanes sumptus; ut corporis cultu utantur, qui luxu simul carent, et sordibus, ne contemptum, aut invidiam pariant (2); ut non modo sceleris puri sint, sed omnem etiam aliorum offensionem suspicionemque declinent; ut se abstineant a saecularibus negotiis atque muneribus (3), a fœminis secum in una, et eadem domo retinendis, nisi arcta cognatio omnem suspicionem excludat (4), ab omni turpi lucro, et quaestuosa negociatione (5), a choreis, comœdiis aliisque spectaculis (6), a ludis alearum (7), a venationibus (8), a saeculari militia (9), a nutrienda nimis eleganter coma (10), ab armis deferendis (11), atque a ceteris ejusdem generis, de quibus agitur in Titulo *de vita et honestate clericorum.* Nam eos servare oportet diligenter leges omnes, quae pro eorum moribus, et disciplina Ecclesiasticis canonibus latae sunt, quaeque aut

in corpore Decretalium extant, aut in Bullis Summorum Pontificum, aut in decretis Concilii Tridentini, quae dicuntur *de reformatione*, aut in provincialibus dioecesanisque constitutionibus.

(1) Vide S. Jo. Chrysostom. *de Sacerdot. l.* 3, *cap.* 3, *p.* 416, *et l.* 6, *cap.* 4, *pag.* 423, *tom.* 1, *edit. Montfauconii, Paris. an.* 1718.

(2) *Cap.* 5, *de vit. et honest. clericor.* S. Hieronymus *epist.* 52, *ad Nepotian. t.* 1, *col.* 262, *edit. Vallarsii, Veron.* ita admonebat Nepotianum: *vestes pullas aeque devita, ut candidas. Ornatus ut sordes pari modo fugiendae sunt; quia alterum delicias, alterum gloriam redolet.* Concilium Lateranense II habitum Innocentio II Pont. *can.* 4, *apud Labbaeum, col.* 1500, *t.* 12 habet haec: *nec in superfluitate, scissura aut colore vestium; nec in tonsura, intuentium, quorum forma et exemplum esse debent, offendant aspectum.*

(3) Tot. Tit. *ne cleric. aut monach. saecul. negot. se immisc.*

(4) *Cap.* 9, *de cohabit. cleric. et mulier.* Quin etiam removendae sunt & foeminae cognatae, quae pravos habent mores, & in quas aliqua cadit suspicio, *Cap.* 5, *de cohab. cleric. et mulier.* De clericis, qui secum domi mulieres retinere prohibentur, est etiam notatione dignus canon 3 Concilii Nicaeni, *col.* 43, *t.* 2, *collect. Labbaei, ed. Venet.*, ubi statuitur, nemini, *qui in clero est, licere subintroductam*, hoc est extraneam *habere mulierem*, secundum Dionysii Exigui interpretationem. Quo quidem canone fretus S. Basilius, *epist.* 55, *pag.* 149, *t.* 3, *opp. edit. Maurin. Paris.* 1730. Paregorium Presbyterum, quamquam ipse vir esset septuaginta annos natus, ejicere jussit mulierem quam secum domi retinebat, minatusque est, si non pareret, depositionis & excommunicationis poenam.

(5) *Can.* 9, *dist.* 88, *can.* 1, *cap.* 14, *quaest.* 4, *cap.* 6, *ne cleric. vel monach.*, *Clem.* 1, §. *adversus de vita et honest. cleric.*, Concil. Nicaenum, *can.* 16, *t.* 2, *col.* 39. Concil. Arelat. 1, *can.* 12, *t.* 1, *col.* 1452, *collect. Labbaei, edit. Venet.*, Concil. Trident. *sess.* 22, *de reform. cap.* 1. Quaedam tamen sunt negociationes, quibus clerici non interdicuntur, & quas diligenter expendunt Teophilus Raynaudus, *in discept. de Relig. Negociat.*; Gonzalez, *in cap.* 6, *ne cleric. vel monach. num.* 6, aliique Decretalium interpretes *in eumdem titulum.* Ita licet Clerico labore manuum suarum, & honesto artificio sibi victum comparare, praeterea vendere res collectas ex propriis praediis, & carius etiam vendere res, quae supersunt, quasque ipsi emerunt, pro se, & familia sua, modo se intra fines justi pretii contineant. Prohibentur tamen clerici etiam sub alieni nominis involucro *cambia*, uti vocant, *activa* contrahere, & similes quaestuosas negotiationes exercere, Benedictus XIV, *Constitut: Apostolicae* 13, *t.* 1 *ejus Bullarii* 19, *edit. Rom. an.* 1754. Pertinent etiam ad eamdem materiam Encyclicae Literae *cum primum* Clementis XIII, datae die 17 Sept. 1759 ad Patriarchas, Primates, Archiepiscopos & Episcopos, quibus statuitur, ne Clerici & sacerdotes ministri aut procuratores laicorum sint, ipsique praeterea ab omni quaestuosae negotiationis genere repelluntur. Consule Giraldum, *Exposit. Iur. Pontific. part.* 1, *sect.* 342, *t.* 1, *p.* 222, & *par.* 2, *t.* 2, *sect.* 73, *p.* 913 *seq.*

(6) *Can.* 37, *dist.* 5, *de consecr. can.* 19, *dist.* 34. Vide S. Carolum Borromaeum, *in Concil. Provinc. I. par.* 2, *æt. Eccl. Mediol. part.* 1, *pag.* 19, decreta Concilii Burdigalensis, *cap.* 3, *num.* 7, *col.* 1549. Bituricensis, *tit.* 25, *can.* 6, *col.* 907, Aquensis, *tit. de vit. & honest. cleric.* apud Labbaeum, *col.* 975, *tom.* 21.

(7) Can. Apostolorum 35, apud Coteleriurn, *PP. Apost. t.* 1, *pag.* 448, *edit. Amstelodami* 1724, *Episcopus, Presbyter, vel Diaconus aleis, & ebrietatibus vacans vel desinat, vel deponatur, Subdiaconus, aut lector, aut cantor similia faciens vel desinat, vel segregetur.*

(8) Vide Benedictum XIV, *de Synod. Diœc. l.* 11, *cap.* 10, §. 6 *& seq.*, ubi etiam quæritur, num clerici quodlibet venationis genus exercere prohibeantur? Certe duplex venatio est, altera scilicet clamorosa, seu saltuosa, quæ fit cum magno tumultu, strepituque armorum, et canum ad occidendos apros, cervos majoresque feras; altera quieta, quæ nimirum exercetur solis laqueis, retibus, aut etiam cum armis, sed paucis adhibitis canibus, sine ullo strepitu ad capiendos volucres, minoresque belluas non feroces. Communior sententia est, tantum clamorosam venationem clericis esse vetitam, sed magis est consentanea Juri opinio illorum, qui utrumque genus venationis interdictum putant.

(9) Can. Apost. 74 apud Coteleriurn, *loc. cit. p.* 453.

(10) *Can.* 23, *dist.* 23, *cap.* 4, *de vit. & honest. cleric.* Hinc Concilium Agathense, *can.* 20 apud Labbæum, *Concil. t.* 5, *col.* 524, *edit. Venet.*, jubet Archidiaconum, clericos comam nutrientes, *etiamsi noluerint, invitos detondere.*

(11) *Cap.* 2, *de vit. et honest. Cleric.* Verum Clericis iter facientibus ob necessariam defensionem ex consuetudine armorum gestatio permittitur. Confer Girardum, *Exposit. Jur. Pontific. part.* 1, *sect.* 311, *pag.* 214, ubi plures ea de re Summorum Pontificum Constitutiones describuntur.

§. 10. Tonsi item clerici esse debent, vestemque ferre clericalem, quae duo in illis Ecclesiae primordiis minime servabantur (1). Clerici, aeque ac laici tunicam, togamque Romanam gestabant, neque usus erat ullus tonsurae clericalis (2); sed postea saeculo praesertim sexto laici vestimentum illud brevius a Barbaris in Italiam illatum usurpare coeperunt, clerici autem vestem illam retinere oblongiorem, propriamque Romanorum.

(1) De vestibus clericorum plerique sic statuunt, nullam initio inter clericos, interque laicos fuisse discrimen, atque hoc deinceps induci cœpisse sexto præsertim sæculo, posteaquam Barbari, qui Italiam occupaverant, vestimentum illud brevius intulerunt. Nam ad sextum sæculum pertinent. Gregorius Turonensis, qui *in Hist. Franc. l.* 5, *cap.* 14, *col.* 214, *edit. Ruinar. Paris.* 1690, hæc scribit: *Merovechus cum in custodia a patre retineretur tonsuratus est, mutataque veste, qua clericis uti mos est, Presbyter ordinatur*; Gregorius M. *Dialog. l.* 4, *cap.* 40, *col.* 444, *t.* 2, *& homil.* 4, *in Evang. lib.* 1, *num.* 5, *col.* 1449, *t.* 1, *edit. Mau-*

rin. Paris. 705; Concilium Agathense, *can.* 20 apud Labbæum, *concil. t.* 5, *col.* 524, *edit. Venet.*; Matisconense I. *can.* 5, *col.* 659, *t.* 6; Trullanum, *canon.* 27, *col.* 1359, *t.* 7, ex quibus omnibus patet, alias ea tempestate fuisse clericorum, & alias laicorum vestes. Ego libenter do & concedo, iisdem initio vestibus tum clericos, cum laicos usos fuisse, & facile etiam assentior iis, qui tantum post Barbarorum in Italiam adventum laicorum vestes a vestibus clericorum brevitate distingui cœpisse arbitrantur. Verum multo antea vestes ipsas clericorum, si non forma, & colore, materia certe, ac modestia distinctas fuisse arbitror. Concilium Charthaginense IV habitum anno 398, *can.* 45, *loc. cit. col.* 1441, *t.* 2: *Clericus professionem suam*, inquit, *& in habitu & in incessu probet.* Hieronymus, *in ep.* 130 *ad Demetriadem de virginit. servand. n.* 5, *col.* 937, *t.* 1, *edit. Vallarsii*, quæ epistola scripta est an. 414, Demetriadem ipsam laudat, quod pro gemmis, & serico, & exquisitis epulis appetierit *jejunium, laborem, asperitatem vestium; victus continentiam*, & quod *omnes corporis cultum, & habitum sæcularem quasi propositi sui impedimenta projecerit, ut vili tunica indueretur, & viliori pallio tegeretur.* Salvianus scriptor V sæculi *lib.* 4 *de gubernat. cap.* 7, *pag.* 70, *edit. Balutii Pedeponti* 1743 diserte distinguit habitum sæcularem, & *lib.* 4, *cap.* 1, *pag.* 282: *quidam, ut arbitror, filiorum tuorum*, inquit, *sub religionis titulo a religione dissentiunt, & habitu magis sæculum relinquere, quam sensu.* Nec mihi quis objiciat locum Cœlestini Pontificis *in ep.* 4, *ad Episc. provinc. Viennen.*, *& Narbonen. c.* 1, apud Coustantium *epist. Rom. Pontific. col.* 1067, qui reprehendens Gallicanos Clericos, quod pallio & cingulo uterentur, habet hæc: *discernendi a plebe vel ceteris sumus doctrina, non veste, conversatione, non habitu, mentis puritate, non cultu.* Nam hic locus haud certe ostendit, clericales laicasque vestes ea ætate aliquo modo dissimiles non fuisse; tantum conficit, fuisse *contra ecclesiasticum morem* pallium illud & cingulum, quo Gallicani clerici utebantur, *credentes se scriptura fidem non per spiritum, sed per literam completuros*; itemque conficit clericos, quod nemo non intelligit, doctrina præsertim ac pietate a laicis distinctos esse oportere. Satis igitur, ut mihi quidem videtur, compertum exploratumque est, non solum sexto, sed etiam quinto quartoque sæculo aliquod fuisse discrimen inter vestes, quibus laici, quibusque clerici utebantur.

(2) Caput Clericorum, *desuper in modum sphæræ radi* jubet Anicetus apud Gratianum can. 21, *dist.* 23, sed hic canon pertinet ad falsas decretales Isidori Mercatoris. Credibile autem non est, clericos ea tempestate, qua se ethnicis ignotos esse cupiebant, sese illis tam perspicua nota patefacere voluisse, & nullus antiquus scriptor tonsuræ meminit, imo eam desertissime excludunt Optatus Milevitan. *de schismat. Donatist. advers. Parmenian. lib.* 1, *cap.* 23, *pag.* 46, *edit. Antuerpiæ* 1702, & Hieronymus, *in Ezech. lib.* 13, *cap.* 44, *t.* 5, *col.* 547, *citat. edit. Vallarsii.*

§. 11. Per idem forte tempus clericalis tonsura coepit adhiberi. Triplex in ecclesiasticis monumentis occurrit tonsurae genus, Poenitentium, Monachorum, & Clericorum.

Poenitentium tonsura omnium antiquissima, eam sequuta est Monachorum, qui Poenitentes imitari videbantur, postremo tonsura Clericorum (1); sed haec longe distat a reliquis, eaque nunc accipiendis ordinibus tam pueri, quam adulti initiantur, non solum tonsis & circumcisis capillis ad instar coronae, sed etiam raso summo capitis vertice, ut a laicis discernantur (2). Et haec tonsura illa clericalis, quae hodie sumitur, antequam ordines suscipiantur, cujusque ritus describuntur *in Pontificali Romano* (3).

(1) Pœnitentes primum crines tondere cœperunt, ut populo despectui essent, quem usum arripuerunt deinceps etiam Monachi, qui pœnitentium vitam imitabantur. Denique etiam Clerici, qui monasticæ vitæ perfectionem imitari cupiebant, tonsuram adhibere cœperunt; antea tantum brevioris capilli modestiam servare, non item caput radere jubebantur. Vide Thomassinum, *Veter. et Nov. Eccles. disc. part.* 1, *lib.* 2, *cap.* 37 *et seq.* Quare cum antiquioribus ecclesiasticis monumentis clerici brevioribus, tonsisque capillis uti jubentur, id non ita est intelligendum, quasi summum verticem radere jubeantur. Nam hoc postremum sevius inductum est; verum illa capillorum brevitate semper clerici modestiæ causa usi sunt. *Clericus*, inquit Concilium Carthaginense IV, *can.* 44 apud Labbæum, *Conc. t.* 2, *col.* 1441, *edit. Venet.*, *nec comam nutriat*, *nec barbam*. Recte Hieronymus in illud Ezechielis, *caput suum non radent*, *neque comam nutrient*, *sed tondentes attondebunt capita sua*, inquit, *l.* 13 in *Ezec. t.* 5, *col.* 547, *cit. edit. Vallarsii: Perspicue demonstratur*, *nec rasis capitibus*, *sicut Sacerdotes*, *cultoresque Isidis*, *atque Serapidis*, *nos esse debere*, *nec rursus comam dimittere*, *quod proprie luxuriosum est*, *barbarumque et militantium*, *sed ut honestus habitus Sacerdotum facie demonstretur; nec calvitium novacula esse faciendum*, *nec ita ad pressum tondendum caput*, *ut rasorum similes esse videamur*, *sed in tantum capillos demittendos*, *ut operta sit cutis*. Ergo Hieronymi ætate clerici non radebant caput, sed tantum brevioribus capillis utebantur. Hieronymo antiquior Optatus Milevitanus, *lib.* 2, *contr. Parmen.* p. 54, *ed. Paris. anni* 1676. Donatistas reprehendit, quod catholicis Sacerdotibus per vim capita rasissent: *docete*, inquit, *ubi vobis mandatum sit radere capita Sacerdotibus*, *cum e contrario tot sint exempla proposita*, *fieri non debere*. Ex quibus intelligitur, olim clericos non rasum habuisse caput, quale nunc habent, sed tamen tonsos ac breves gerebant crines, atque ita omnes amputata cæsarie inter clericos referebantur. Martinus Bracarensis, *c.* 66 apud Labbæum, *coll. conc. t.* 6, *col.* 595, *edit. Venet. Non oportet*, inquit, *clericos comam nutrire & sic ministrare*, *sed attonso capite*, *patentibus auribus*, *& secundum Aaron talarem vestem induere*. Gregorius Turonensis, *t.* 1, *Hist. Franc. Scriptor. Andr. Du Chesne*, *Paris.* 1636, *p.* 302, *t.* 11, *Script. Rer. Gallic. Mart. Bouquet*, *Paris.* 1739, *p.* 197 *& sibi*, inquit, *propria manu capillos incidens clericus factus est*. Marculfus, *in præcept. de clerical. formul. l.* 1, *n.* 19 apud Balutium *Cap.*

Reg. Franc. t. 2, *col.* 263, *edit. Venet.* 1737; *Veniens ille*, inquit, *ad nostram praesentiam petiit strenitati nostrae, ut ei licentiam tribuere deberemus, qualiter comam capitis sui ad onus clericatus deponere deberet.* Quare clericorum tonsura olim consistebat in tonsis brevibusque capillis, eaque est tonsura, quae saepe *corona* dicitur, cum ad instar coronae tonsi essent crines, & clerici *coronati* vocantur, *in Leg.* 38, *Cod. Theodos. Episc. et Cler.*, quemadmodum legem ipsam explicat Gothofredus, *l.* 6, *tit.* 2, *Codic. Theodos. p.* 85, *t.* 6, *par.* 1, *edit. Lipsiae an.* 1743. Hinc *coronam* pro clero & clericali reverentia accipiunt Hieronymus, *ep.* 142, *col.* 1060, *t.* 1, *edit. Vallarsii*, August. *ep.* 33, *t.* 5, *col.* 63, c. 2, *edit. Maur. Venet. ann.* 1729; Sidonius, *l.* 6, *ep.* 3, *pag.* 160, *ed. Sirmondi, Paris.* 1652; Ennodius, *l.* 4, *ep.* 22 *et* 29 *ad Symmach. in Biblioth. PP. t.* 9, *edit. Lugdun. pag.* 238 *et* 239. Mos radendi clericos a Monachis fortasse ortum habuit, uti putat Hallierus, *de sacr. elect. & ordinat. par.* 3, *sect.* 8, *c.* 9, *num.* 6, *t.* 3, *pag.* 518, *ed. Romae* 1740.

(2) Joannes Morinus, *de ordination. par.* 3, *exerc.* 15, *cap.* 3, putat, nullos olim fuisse clericos, qui sola tonsura distinguebantur, eamque nonnis cum ordine Lectoratus, aut Ostiariatus conferri solitam, neque ante septimum saeculum inductum morem, ut ea separatim tribueretur. Sed Morino adversatur Joannes Mabillonius, *Acta SS. Ordin. S. Benedicti in praefat. ad saec.* 3, *Benedict. t.* 3, *part.* 1, §. 1, *n.* 19, *pag. VI*, *edit. Venet.* 1734, qui citius, quam ille putat, tonsuram separatim ab ordinibus conferri coepisse arbitratur. Sane quae supra descripsimus, praesertim ex Gregorio Turonensi, qui sexto saeculo vita functus est, evidenter ostendunt, ea aetate per solam tonsuram clericos fuisse factos, neque iis simul cum tonsura ordinem aliquem attributum. Accedit testimonium Pauli Emeritensis Diaconi, qui, *l.* 1, *de Patrib. Emerit. cap.* 5, *pag.* 22, *edit. Antuerp.* 1638 scribit, Paulum Allatum Emeritensem Episcopum sexto saeculo Fidelem puerum sororis suae filium primum *tonderi* praecepisse, deinde *per singulos gradus* eum perduxisse, ac denique Diaconum ordinasse. Sed haec & alia, quae Mabillonius collegit, monumenta ostendunt, in Ecclesiis quibusdam, non tamen ubique, citius tonsuram ab ordinibus fuisse sejunctam; ex quo intelligitur, non uno & eodem tempore a cunctis Ecclesiis eamdem disciplinam receptam fuisse. Confer Hallierum & Mabillonium, *loc cit.*, ubi plura de tonsura habes. Vide etiam Christianum Lupum *in scholis ad can.* 14 *Concil. Œcumenic.* 7 *t.* 3 *opp. pag.* 199 *ed. Venet.* an. 1424, & Thomassinum *vet. & nov. Eccl. discipl. par.* 1 *l.* 2 *cap.* 37 *& seq.*

(3) *Par.* 1 *lit. de cleric. facien. pag.* 90, *edit. Catalani, Romae* 1738.

§. 12. Clericalis tonsura nulla tonso tribuit potestatem ad sacrificium spectantem, neque ullum confert ministerii genus; sed tamen eum lata significationem clericum facit, hoc est ita in ordinem refert clericorum, ut inter illos tonsus locum haheat in sacris conventibus, & linteatus divinis officiis intersit. Quo fit, ut privilegia, jura, immunitates clericorum tonsos etiam attingant, si vestes deferant clericales (1), eaque servent, quae de vita & ho-

nestate clericorum sancita sunt. Haec ad Clericos universos generatim pertinent; nunc de singulis agendum est.

(1) Concil. Trident. *sess.* 14, *c.* 6 *&* *sess.* 22. *cap.* 1 *de reformat.* modestas esse jubet vestes clericorum, quæ procul absint ab habitu & consuetudine sæcularium; verum omnes, quæ deinceps habitæ sunt, synodi eas oblongas, nigrique coloris esse volunt. Ita statuit S. Carolus Borromæus in Concilio Mediolanensi I. *par.* 1 *act. Eccles. Mediol. pag.* 16, *edit. Pat.* 1754, Concilium Mechliniense an. 1570 *tit. de vit. & honest. cler. c.* 3, *t.* 21, *col.* 597, Rhemense an. 1583, *tit. de cleric. in gener. n.* 8, *col.* 701 *dict. t.* 21 Burdigalense an. 1583, *tit.* 21, *coll. Labbæi, ed. Venet.* Extat etiam ea de re Sixti V Constitutio *Cum sacrosanctam* 141, *t.* 5, *part.* 1, *p.* 42, *Bullar. Roman. ult. edit.*, qua omnes clerici, qui beneficia, aut pensiones possident, non modo tonsuram, sed etiam longas, sive talares vestes gestare jubentur, pensionibusque, ac beneficiis privantur, qui huic legi non obtemperant, a qua tamen eadem lege ipse Sixtus V, *Constit. Pastoralis, loc. cit. pag.* 44, solvit eos, quorum pensiones anno quoque non superant aureos, sive ut vocant, ducatos de Camera 60, præterea quosdam Sum. Pontificis familiares. Accessit Benedicti XII, *Constitutio Apostol. Eccl.* 61, *t.* 11, *p.* 400, *cit. Bullar.*, qua similiter constitutis pœnis provisum est, ne clerici laicorum vestes deferant. Quamquam autem Sixti V, Constitutio & decreta Conciliorum, quorum paulo ante facta mentio est, clericos gestare velint longas seu talares vestes, nunc tamen usu receptum est, ut illi clericalibus quidem non tamen ad talos productis, vestibus utantur, atque ut has postremas gerere debeant, cum Ecclesiam ingressuri sunt, sive ad Missarum mysteria celebranda, sive ad divina officia & ecclesiastica munera obeunda. Nimirum cum Synodus Tridentina, *sess.* 14, *cap.* 6, *de reform.* Episcopis tribuat facultatem clericalis indumenti formam definiendi, tacito eorum consensu factum videtur, ut clerici per urbem incedentes breviores etiam vestes gerant. Confer Benedictum XIV, *de Synod. diœc. lib.* 11, *cap.* 8 *& Instit. Eccles. Instit.* 34 *&* 71.

TITULUS II.

De Hierarchia Ordinis.

1. Quare a Christo instituta hierarchia ordinis et jurisdictionis?
2. Utriusque vis, ratio.
3. Potestas ordinis.
4. Potestas jurisdictionis.
5. Potestas ordinis a jurisdictionis potestate sejungi potest.
6. Quid requiritur, ut Episcopus utramque potestatem habeat?
7. De ordinis hierarchia tractatio suscipitur.

§. 1. Duplicem esse diximus hierarchiam, & duplicem clericorum potestatem, ordinis, & jurisdictionis, sive regiminis (1). Christus enim cum Ecclesiam constituit, eges dedit societati hominum, quos frui bonis spiritualibus, & quos

optime regi voluit, ut deinceps aeternae felicitatis participes esse possent. Ut homines fruerentur bonis spiritualibus, creavit ordinis potestatem; ut optime regerentur, potestatem jurisdictionis instituit.

(1) *Duplex est*, inquit D. Tho. 22, *qu.* 29, *art.* 3, *in corp.*, *spiritualis potestas*, *una quidem sacramentalis*, *alia jurisdictionalis*, *Sacramentalis quidem potestas est*, *quæ per aliquam consecrationem confertur .... et talis potestas secundum suam essentiam remanet in homine*, *qui per consecrationem eam est adeptus*, *quamdiu vivit*, *sive in schisma sive in hæresim labatur* .... Tamen hæretici & schismatici *usum potestatis amittunt*, *ita scilicet*, *quod non liceat eis sua potestate uti. Si tamen usi fuerint*, *eorum potestas effectum habet in sacramentalibus*, ... *Potestas autem jurisdictionalis est*, *quæ ex simplici injunctione hominis confertur. Ei talis potestas non immobiliter adhæret. Unde in schismaticis et hæreticis non manet*; *unde non possunt nec absolvere*, *nec excommunicare*, *nec Indulgentias facere aut aliquid hujusmodi. Quod si fecerint*, *nihil est actum.* Eamdem potestatis divisionem pluribus aliis locis S. Thom. proponit, præsertim, *par.* 3, *qu.* 63, *art.* 2, & eamdem etiam non obscure tradit Synod. Trident. *sess.* 23, *c.* 7, ubi in Episcopis utrumque requiritur, scilicet legitima *ordinatio* & legitima *missio*, quarum altera confert ordinis, altera jurisdictionis potestatem. Quid quod etiam extra Catholicam Ecclesiam hæretici & schismatici, qui rite ordinati sint, ordinis potestatem habere possunt, jurisdictionis autem, quia deest legitima missio, omnino non possunt? Ergo utraque potestas distincta est, neque sola ordinatio facit, ut simul utraque potestas ordinis & jurisdictionis acquiratur. Monenda hæc esse volui, ut mature pateat error Canonici Georgii Sicardi, & aliorum generis ejusdem; qui notissimam hanc, receptissimamque potestatis distinctionem falso, & audacter improbant. Eos, præter ceteros, solide refutavit Bolgenius, *diatrib. sulla giurisdizione ecclesiastica*, Romæ edita an. 1791.

§. 2. Ex quo intelligitur, quid sibi vellit vis, & ratio utriusque potestatis & hierarchiae. Scilicet potestas, & hierarchia jurisdictionis omnis est posita in regendis, gubernandisque subditis; ac jurisdictio, quae tota in hoc regimine, ac gubernio consistit, haberi non potest, nisi subditi sint, qui regantur, & gubernentur. Verum hierarchia & potestas ordinis pertinent ad sacrum ministerium, atque ad spiritualia bona Christiano populo tribuenda, maxime Sacramenta, quae sunt hujus vincula societatis; eaque constat Episcopis, Presbyteris & Ministris.

§. 3. Quod attinet ad hanc hierarchiam, unus & idem est ordo, atque una eademque potestas omnium Episcoporum, cum neque Metropolitae, neque Patriarchae, ne-

que ipse Summus Pontifex ordinem habeant ab Episcopatu distinctum. Nam in iis, quae ordinis sunt, in Episcopo inest plenitudo potestatis, quae a Deo ipso per sese, sive *immediate*, ut ajunt, ordinatione tribuitur. Quamquam enim sacramenta hominum ministerio peragantur, vis tamen eorum a Deo ipso procedit; & ideo, cum ab eo, qui habet potestatem, ordo rite confertur, nihil impedimento esse potest, quominus vis impressa sacramento consistat. Ex quo efficitur, ut qui semel accepit ordinis poestatem, is legitimo quidem ejus usu prohiberi multis de causis possit, sed vis ipsa potestatis semper haereat, adeo ut nequeat auferri, coercerive ita, ut non efficiat, quod efficere divino instituto debet. Quare Episcopus excommunicatus, haereticus, schismaticus, cum rite confert ordinis aut confirmationis sacramenta, impie quidem agit, sed rata firma confirmatio ordinatioque est.

§. 4. Verum hierarchiae, & potestatis jurisdictionis longe dispar est ratio. Cum enim ea pendeat ab imperio in subditos, neque hoc imperium in omnibus Episcopis unum iidemque sit, facile intelligitur, dispares eorum gradus esse oportere. Quare alia est jurisdictio Episcopi, qui unam dioecesim regit, alia Metropolitae, qui provinciae, alia Patriarchae, qui pluribus provinciis praeest; alia denique Summi Pontificis, quem Christi toti Ecclesiae praefecit, quemque esse voluit ejus caput, & centrum unitatis, a quo cuncta Ecclesiae membra copulentur (1).

(1) Consule, præter cæteros, S. Leonem M., *ep. 14 in fin. opp. tom. 1, col.* 691, *edit. Ven.* 1755.

§. 5. Potestas haec, quae jurisdictionis dicitur, aut regiminis, non ita cohaeret ordinis potestati, ut ab ea sejungi non possit. Quamquam enim Christus ad Ecclesiae regimen Episcopatum instituerit, non ex eo tamen efficitur, ut quisquis Episcopalem ordinationem accepit, hoc ipso regendi munus possit exercere. Ita haereticus ab haeretico, schismaticus a schismatico ordinatus Episcopus habet ordinis potestatem, cum servata sunt omnia, quae servare oportebat, sed cum nullos habeat subditos, quos jure regat, plane nullam habere potest regiminis aut jurisdictionis potestatem. Similiter Episcopus e gradu dejectus, cum amiserit subditos, quos antea regebat, nullam amplius re-

tinet jurisdictionem, quae sine subditis esse nequit, uti nemo sine servis dominus, nemo sine filiis pater est (1).

(1) Atque adeo verum est, a nomine jurisdictionem per simplicem ordinationem, nisi etiam accedat legitima, missio, exerceri posse, ut id etiam fateantur ii, qui proxime, sive *immediate* a Deo repetunt Episcopalem potestatem non tantum ordinis, sed etiam jurisdictionis. *Nam Episcopi*, inquit Thomassinus, *vet. & nov. Eccl. discip. part.* 2, *lib.* 1, *cap.* 45, *n.* 3, *obtinent illi quidem immediate a Christo jurisdictionem suam, sed non ab illo immediate consecuti sunt territorium hoc suum & peculiarem diœcesim; cum hæc partitio facta fuerit volventibus sæculis ab Ecclesia, nec fieri potuerit, aut perpetuari, nisi consensione Capitis, in quo est cardo, & centrum ecclesiasticæ unitatis.* Sic etiam Jueninius, *de sacrament. diss.* 9, *de ord. in spec. quæst.* 1, *c.* 1, *art.* 3 *ad obj.* 1 & 3, & Natalis Alexander *histor. eccl.*, *sæc. I. diss.* 4, §. 4, *n.* 3, *tom.* 3, *pag.* 87, *ed. Ven. an.* 1776.

§. 6. Itaque ut Episcopus et ordinis habeat, et jurisdictionis potestatem, utrumque habere debet, scilicet et ordinationem et legitimam missionem, per quam ei certi assignentur subditi, in quos imperium exerceat. Quae subditorum assignatio non divini, sed humani juris est, fierique debet ab eo, cui subsunt Episcopi, et cujus potestas fertur in orbem universum. Quis autem, nisi Summ. Pontif., Ecclesiae caput et princeps, hanc habet in totum orbem a Christo acceptam potestatem? Quare aut ab ipso, aut eo saltem consentiente et probante unicuique Episcopo missio tribuenda est, nimirum certi sunt assignandi subditi, quos regat, atque ita omnes Episcopi jurisdictionis potestatem consequuntur (1).

(1) Ea de re, uti sapienter animadvertit doctissimus Cardin. Gerdil, *auctor opusculorum ad hierarchicam Ecclesiæ constitutionem spectantium*, *op.* 3 *pag.* 132, *ed. Parmæ* 1789, duo in primis ante oculos habenda sunt catholica dogmata a Trident. Syn. definita, *sess.* 23, *c.* 7 & 8 *de sacrament. ord.* Alterum est: *si quis dixerit, eos, qui nec ab ecclesiastica & canonica potestate rite ordinati, nec missi sunt, sed aliunde veniunt, legitimos esse verbi, & sacramentorum ministros, anathema sit.* Alterum autem est: *si quis dixerit, Episcopos, qui auctoritate Romani Pontificis assumuntur, non esse legitimos & veros Episcopos, sed figmentum humanum, anathema sit.* Itaque certum exploratumque est, uti eadem Synodus, *cap.* 4, *sess. ead.* diserte statuit, *eos, qui tantummodo a populo, aut sæculari Potestate, ac Magistratu vocati & instituti ad hæc* (ecclesiastica) *ministeria exercenda ascendunt, & qui ea propria temeritate sibi sumunt; omnes non Ecclesiæ ministros, sed fures & latrones per ostium non ingressos, habendos esse:* itemque certum & compertum est, legitimos ac veros Episcopos habendos,

atque esse revera, qui a Summo Pontifice Episcopi constituuntur. Quæ generalis Concilii definitio plane nullis aut loci, aut temporis arctata finibus illustre præbet argumentum præstantissimæ potestatis, quam in constituendis Episcopis Romanum Pontificem habere novit Synodus Tridentina, decretoque dogmatico confirmavit. Consule Hallierum, *de sacr. elect. & ordin. par.* 3, *sect.* 5, *cap.* 4, §. 1, *n.* 18, *tom.* 3, *pag.* 14, & *art.* 3, §. 6, *num.* 45 *et* 55, *pag.* 94 *et* 102, *ed. Romæ* 1740.

§. 7. Jam ordinis hierarchiam nunc explicaturi primum agemus de Episcopis, quorum in ea summus est gradus; postea de Presbyteris et Ministris, atque ita haec hierarchia uno in conspectu posita habebitur. De his autem agentes explicabimus utramque potestatem, quae in ipsis inest, ordinis scilicet et jurisdictionis: ne, cum alterum persequemur genus ecclesiasticae hierarchiae, redire cogamur ad ea, de quibus superiori loco disseruerimus.

SECTIO I.

De Episcopis.

8. Episcopi officia.
9 Visitatio Dioecesis.
10 et 11. Onus in eo residendi.
12. Potestas Episcopalis quae respicit vel ordinem.
13 et 14. Vel jurisdictionem fori interni et externi.
15 et 16. Vel legem dioecesanam.
17 ad 19. Potestas delegata Episcopi in exemptos.

§. 8. Episcopus graeca vox est, quae latine *inspectorem* significat, et quae munus designat Antistitis, ut populo sibi commisso praesit, ejusque mores speculetur (1). Hinc Episcopi esse debet curare divinum cultum, et Christianam defendere Religionem; preces indicere; videre, ne quid peccetur in rebus Fidei, in divinis celebrandis officiis, in Sacramentorum administratione; animadvertere in eos, qui turbas excitant in re Christiana: inquirere diligenter in libros, qui in lucem emittuntur, ne qui in iis obrepat error (2); sacras in templo conciones habere, quod munus ita proprium Episcopi est, ut illud ceteri clerici sine ejus venia, aut consensu exercere prohibeantur (3); fidei mysteria, et Sacrorum Bibliorum sensum secundum mentem Ecclesiae populo aperire, eumque in officio scripto, et sermone continere.

(1) Multa de variis, quibus Episcopi appellantur, nominibus

habet Mamachius, *orig. et antiqu. Christian. l.* 4, *c.* 4, *t.* 2, *p.* 254 *et seq.*

(2) Conc. Trident. *sess.* 4, Leo X. *Bulla Inter sollicitudines* 13, *tom.* 3, *part.* 3, *pag.* 409, *Bullar. ultim. edit. Romanæ.*

(3) Conc. Trid. *sess.* 24, *cap.* 4, *de reformat.*, & vero prædicationis munus adeo sui proprium agnoverunt Apostoli, ut Paulus non dubitarit asserere, se non ad baptizandum, sed ad evangelizandum fuisse missum I. *ad Corinth. I.* 17. In Oriente jam inde ab antiquis temporibus Presbyteros Episcoporum mandato divinum verbum prædicasse constat. Chrysostomus, cum adhuc Presbyter esset, plures Antiochiæ orationes habuit; quod etiam Hierosolymis, & Cæsareæ in Palestina Originem præstitisse scribit Eusebius, *Histor. l.* 6, *cap.* 27, *p.* 293, *edit. Valesii Cantabrig.* 1720. Eodem quoque munera Atticum Constantinopoli, alios vero Presbyteros Cæsareæ in Cappadocia, atque in insula Cypro functos fuisse tradit Socrates, *Histor. l.* 5, *c.* 22, p. 297, *cit. ed. Valesii.* Pertinet etiam ad hanc Orientalium consuetudinem id, quod memoriæ prodidit ipse Socrates, *loc.* cit., ea tempestate, qua Arius Ecclesiam perturbavit, Presbyteris Alexandriæ sacra prædicatione interdictum. In Occidente, ac præsertim in Africanis Ecclesiis, Episcopi ipsi divinum verbum populo nunciabant; et hinc apud Cyprianum crebro occurrit ea formula *tractante Episcopo*, ut videre est, epist. 52, *p.* 70, & *epist.* 56, *p.* 88 *edit. Rigaltii Paris.* Qua eadem formula utitur etiam Pontius Diaconus *in vita Cypriani*, *n.* 18, *p.* 187, *Act. SS. Mart, Sincer. edit. Ruinartii Veron.* Primus Valerius Hipponensis Episcop. Augustino Presbytero dedit, etiam se præsente, divini verbi prædicandi facultatem, uti inquit Possidius, *in vit. Augustini*, *cap.* 5, *col.* 260, *t.* 10, *opp. ejusd. Augustini*, *edit. Venet.* 1733. Quod licet nonnulli Episcopi reprehenderent, tamen Valerius Orientalium Ecclesiarum consuetudine factum tuebatur suum, quod postea complures alii sequuti sunt, Possidius *loc. cit.*; ac præsertim Aurelius Carthaginensis, qua de re scripta ad eum ab Augustino, Alypioque epistola 41, gratulationis plena, *col.* 87, *t.* 2, *edit. Maurin. Venet.* 1729. Synodus Tridentina, *sess.* 5, *cap.* 2, *de reformat.* prohibuit Regularibus prædicare *in ecclesiis non suorum Ordinum sine Episcopi approbatione*, *vel in ecclesiis suorum ordinum sine Episcopi benedictione*; tum *sess.* 24, *cap.* 4, *de reformat.* constituit: *nullus autem sæcularis*, *sive regularis etiam in Ecclesiis suorum ordinum contradicente Episcopo prædicare præsumat.*

§. 9. Cumque Episcopale munus pertineat ad totam dioecesim, inducta est ejus visitatio, quam Episcopus altero quoque anno obire debet, aut per se ipsum, aut per alium, ubi justo impedimento tenetur (1). Qua in re Episcopus quidquid ad visitationem, aut ad morum correctionem pertinet, agere debet sine strepitu judicii (2), neque ulla appellatio suspendit vim eorum, quae mandata, aut decreta sunt (3). Verum si solemnis judicii ritus servare placuit, per appellationem vis editae sententiae suspenditur (4).

(1) Conc. Trident. *sess.* 24, *c.* 3 *de reformat.* Episcopi Diœcesim lustrantis munera describit his verbis: *Visitationum præcipuus sit scopus sanam orthodoxamque doctrinam, expulsis hæresibus, inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, populum cohortationibus & admonitionibus ad religionem, pacem innocentiamque accendere; cetera, prout locus, tempus & occasio feret, ex visitantium prudentia ad fidelium fructum constituere.* Hujusmodi sunt curare, ut reparentur Ecclesiæ, atque ut omnia fiant secundum ea, quæ sacris legibus sunt constituta. Ceterum visitationem hanc inter præcipua Episcopi munera recenset S. Jo. Chrysost. *Homil.* 2, *in epist. ad Titum, t.* 11, *p.* 737, *ed. Montfauc. Paris.* 1734, & S. Augustinus, *epist.* 56 & 209 *tom.* 2 *col.* 144 & 777, *edit. Venet. an.* 1729.

(2) Vid. Fagnan. *in cap. dilectus de rescript. n.* 26 & *seq.* qui late ea de re disputat, & plura memorat decreta Sac. Congreg. Concilii.

(3) *Cap.* 13 *de offic. Jud. Ordin.* Conc. Trid. *cap.* 10 *sess.* 24 *de reformat.*, Benedictus XIV, *Constit. Ad militantis* 48, *de appellat. & inhibition. conced. vel denegan.* §. 21 *t.* 1*q.* 81, *ed. Romæ* 1754. Datur tamen appellatio, ut dicitur, *in devolutivo*, quæ scilicet Episcopi decretum defert ad judicem superiorem, posteaquam exitum habuit.

(4) *Vid. Fagnanum, loc. cit.*, & Barbos. *in Conc. Trid. sess.* 13, *cap.* 1, *de reformat. n.* 7.

§. 10. Cuncta quae in visitatione sunt gesta ac reperta Congregationi Concilii significanda sunt, tum ut Ecclesiae Capiti, cui est a Christo commissa cura et administratio gregis universi, omnium paticularium Ecclesiarum status compertus sit, tum ut cuncti Episcopi suam cum Sede Apostolica societatem et communionem ostendant (1). Iisdem de causis longa consuetudine recepta (2), et scripta etiam lege confirmata est visitatio sacrorum liminum Apostolorum Petri et Pauli, quam omnes Episcopi variis temporibus expedire debent; nimirum unoquoque triennio qui in Italia, insulisque adjacentibus, in Dalmatia, finitimisque Graecorum regionibus commorantur. Ceteri vero Episcopi, qui longius absunt, intra quatuor aut quinque, aut etiam decem annos pro diversa locorum distantia (3). Pari lege hujus visitationi obstinguntur Abbates, Priores, Praepositi, ceterique omnes etiam Cardinales, qui monasteria, aut Ecclesias habent cum jurisdictione quasi episcopali ac territorio separato (4). Qui definito tempore justis de causis suo munere fungi nequeunt, causas ipsas jurati decere debent; Romamque mittere procuratorem virum ecclesiasticum, qui huic legi satisfaciat (5).

(1) Consule Benedict. XIV, *in append. t.* 1, *ejus Bullarii, n.* 1,

p. 370, *edit. Romæ* 1754, ubi de hoc toto negotio instructio proponitur.

(2) *Can.* 4, *dist.* 93. Qui canon a Gratiano tribuitur Anacleto & Zachariæ. Verum Anacleti certe non est, sed potius adscribendus Zachariae, uti putat Sebastianus Berardus, *Gratiani canones genuini ab aprocryphis discreti etc. part.* 2, *cap.* 2, *pag.* 57, *ed. Ven.* 1783.

(3) Confer. Constitutionem *Romanus Pontifex* 24 Sixti IV, *tom.* 4, *part.* 4, *pag.* 173, *Bullarii Mainardi.*

(4) Benedictus XIV, *Constitut. Quod sancta* 7, *tom.* 1 *ejus Bullar. pag.* 12, *edit. cit.*

(5) Vide *cit. Constitutionem Benedicti XIV*, §. 6.

§. 11. Et quia recte suo fungi munere Episcopi nequeunt, nisi in diœcesi commorentur, sive resideant, idcirco eos residere oportet in Episcopatu suo (1). Hinc Episcopi, qui per sex prepetuos menses abfuerint a diœcesi sua, privantur quarta parte fructuum unius anni, quae conferenda est in fabricam Ecclesiae, aut in levamen pauperum; absentes sex aliorum mensium spatio amittunt aliam quartam partem eorumdem fructuum, tum gravioribus etiam plectuntur pœnis, si diutius absint, non festinantes reditum ad diœcesim suam (2).

(1) Conc. Trident. expresse definire noluit, Episcoporum in sua diœcesi residentiam divini juris esse, qua de re multis disputatum est, uti narrat Pallavicinus, *in histor. conc. l.* 7, *c.* 6, *l.* 16, *c.* 4; sed enumeratis muneribus, quæ Episcopi jure divino commissa sunt, inquit, *sess.* 23, *cap.* 1, *de reformat.*, *ea præstari non posse ab iis, si gregi suo non invigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt.* Vid. *Bened. XIV*, *de Synod. l.* 7, *cap.* 1.

(2) Conc. Trid. *sess.* 6, *cap.* 1, *de reform.* Pius IV, *in Bulla de salute* 12, *pag.* 36, *tom.* 4, *part.* 2, *Bullar. ultim. edit. Rom.*

§. 12. Si quis tamen velit aliquantulum abscedere, datur ei quoque anno spatium duorum, triumve mensium, modo id aequa ex causa fiat, ac sine ullo populi detrimento (1). Quod si quis aliter abfuerit, quam Sacri Canones abesse sinunt, beneficii fructus, donec abfuit, suos non facit, quod de omnibus cautum est generatim, qui curam habent animarum. Sunt autem justae causae, quae Ecclesiae Pastores excusant a personali residentia, si nimirum Summo Pontifici probatae fuerint, *christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesiæ, vel Reipublicæ utilitas* (2).

(1) Fieri id debet, ut inquit Synodus Tridentina, *sess.* 23, *cap.*

1, *de reformat. aequa ex causa, sine ullo gregis detrimento, et extra festos dies Adventus, Quadragesimae, Nativitatis, Resurrectionis, Pentecostes, et Corporis Christi.*

(2) Concil. Trident. *d. Sess.* 23 *cap.* 1, *de reform.* Pertinet etiam ad Episcoporum residentiam Constitutio *Sancta Synodus* 471 Urbani VIII, *t.* 6, *par.* 2, *p.* 13, *cit. Bullar.*, qua sancitum est, ut Episcopi recens in Urbe creati infra mensem ab ea discedere, atque ab proprias dioeceses migrare debeant, quod tamen tempus decreto Synodi Romanae sub Benedicto XIII, Cardinalis Vicarius ad alios quadraginta dies prorogare potest; atque uti Episcopi ad Apostolorum limina accedentes quatuor menses abesse possint a dioecesi sua, cum citra montes, vel mare sunt; cum vero sunt ultra, menses septem. Ne qua vero fraus fieret his de residentia legibus, Benedictus XIV, *in Constitut. ad universa* 18 *tom.* 1 *ejus Bullar. pag.* 78, *edit. Romae* 1754, sancivit, ut qui uno anno usus non est beneficio trium mensium, quos Synodus Tridentina concedit, is altero anno diutius quam tres menses a sua dioecesi abesse non possit, atque ut tres postremi menses anni superioris conjugi nequeant cum tribus primis mensibus anni consequentis, adeout sex perpetui menses efficiantur. In qua quidem Benedicti Constitutione multa praeclara, & animadversione digna habentur de residentia Episcoporum.

§. 13. Praestat Episcoporum potestas divina institutione Presbyteris (1), atque dividitur in ea, quae sunt ordinis, in ea, quae sunt jurisdictionis, in ea, quae sunt legis dioecesanae. Ordinis potestatem consecratione acquirit Episcopus (2), semel acceptam numquam amittit; eamque alteri delegare non potest, ut recte delegat potestatem jurisdictonis (3). Ab ea manat Regum, Sacrarum Virginum (4), altarium, ecclesiae consecratio, ejusque post pollutionem expiatio (5), Abbatum benedictio, collactio ordinum, et Sacramenti Confirmationis (6), confectio chrismatis, et olei infirmorum (7).

(1) Catholicam hanc veritatem contra haereticos Presbyterianos vindicat Concilium Trident. *sess.* 23 *can.* 7, & jampridem S. Epiphanius, *lib.* 3, *haeres.* 76, *c.* 1, *p.* 904, *edit. Petavii Coloniae* 1682, graviter perstrinxerat errorem Arrii, qui Episcoporum & Presbyterorum potestatem parem esse arbitrabatur. Vide Beveregium, *Codic. canon. Eccles. primitiv. illustrat. lib.* 2, *cap.* 11, apud Cotelerium *PP. Apostolic. t.* 2, *p.* 123, *ed. Antuerp.* 1698, Petavium, *t.* 6, *theol. dogm. l.* 1, *dissert. ecclesiast. cap.* 1 *et seq. pag.* 21, *edit. Venet.* 1757, Mamachium *Origin. et antiquit. Christian. lib.* 4, *cap.* 4. §. 2, *p.* 311 *et seq. tom.* 4, ubi divina Episcoporum institutio, eorumque supra Presbyteros potestas latissime ostenditur.

(2) *Cap.* 15, *de elect.*

(3) *Cap.* 9, *de consecrat. Eccles.*

(4) *Can.* 24, *distinct.* 23, *can.* 1, §. *ad Episcopum*, *distin.* 25,

(5) *Cap.* 9, *de consecrat. Eccles. cap. unic. eodem in* 6.

(6) Concil. Trident. *sess.* 23, *cap.* 4, *de Sacramento Ordin.*
(7) *Can. perlectis*, *distin.* 23. Dicam alio loco, quemadmodum interdum Sedes Apostolica quædam eorum, quæ Episcopi propria esse monui, etiam Sacerdoti permittat.

§. 14. Ad potestatem jurisdictionis, quam Episcopus adipiscitur post electionis confirmationem (1), refertur imperium, quod ipse habet in clericos, atque laicos dioecesis suae, in illos in universum, in hos vero quantum attinet ad res sacras atque divinas. Quod imperium Episcopi internum respicit, et externum forum. Pertinet ad internum forum potestas ligandi et solvendi in sacramento poenitentiae, tollendi irregularitates et suspensiones, quae ex occulto crimine procedunt, excepto homicidio voluntario (2), servandi sibi jus dandae veniae in quibusdam criminibus (3).

(1) *Cap.* 15, *de elect.*
(2) Conc. Trident. *sess.* 24, *cap.* 6, *de reformat.*
(3) Concil. Trident. *sess.* 14, *can.* 11. Argumentum hoc, quod pertinet ad reservationes, quæ in quibusdam casibus tum a Summo Pontifice, tum ab Episcopis suo jure fiunt, solide accurateque persequitur Christianopulus in anonymo libro nuper Romæ edito, cui titulos „ *Della nullità delle assoluzioni ne' casi riservati all' Autore della lettera stampata in Milano per la validità delle medesime asssoluzioni.* "

§. 15. Spectat ad externum forum potestas legislativa, judicialis et criminalis. Itaque Episcopus leges condit pro bono regimine suae dioeceseos, vocat ad Synodum dioecesanos, beneficia confert, nisi quae Apostolicae Sedi sint reservata, nova instituit, et interdum antiqua in unum conjungit (1), Ecclesias visitat, animadvertit in crimina clericorum, eosque gradu movet, tribunal habet, in quo judicat causas ecclesiasticas, et mixtas (2), atque etiam civiles, in quibus clericus rei partes sustinet (3), poenas indicit adversus eos, qui sunt poena digni, publicos poenitentes arcet ab Ecclesia, eosque restituit (4).

(1) Conc. Trid. *sess.* 21, *cap.* 5, *de reformat.*
(2) *Cap.* 8 *et* 11, *de for. compet.*
(3) Can. 13 & 14, cap. 11, quæst. 1.
(4) Vide Pontificale Romanum, *part.* 4, *tit.* 2, §. 6, *p.* 21, *ed. Catalani.*

§. 16. Ad legem dioecesanam pertinet jus exigendi synodaticum, sive cathedraticum, hoc est tributum in honorem

cathedrae Episcopalis praestandum, item jus exigendi procurationem, quartam funeralium, quartam decimationum, et cetera, de quibus suis locis disputabimus.

§. 17. Episcopi jurisdictio fertur in totam dioecesim; sed quidem tamen beneficio Sedis Apostolicae ab ea sunt exempti, quo privilegio potissimum fruuntur Regulares. Verum etiam in loca, et personas exemptas suam interdum Episcopus jurisdictionem exercet tamquam Apostolicae Sedis Delegatus. Nam ejus jurisdictioni subsunt exempti in iis, quae contra haereticos sunt instituta (1); ipse confert apostolica auctoritate beneficia, quae a Praelatis Regularibus idoneo tempore collata non sunt (2), animadvertit in Parochos exemptos, qui debitis diebus divinum verbum populo nunciare neglexerint; atque in omnes, qui haereses praedicaverint (3); itemque in Regulares, qui ab se non impetrata facultate confessiones saecularium, aut ab se non approbati Monialium confessiones excipiunt (4); quinque praedicant in Ecclesiis suorum Ordinum vel non petita ab se benedictione, vel se contradicente, vel sine sua venia in alienis ecclesiis (5); et qui graviter delinquunt in administratione cujuslibet Sacramenti (6).

(1) *Cap.* 9, *de hæret.*
(2) *Clement. unic. de supplen. neglig. Prælat.*
(3) Conc. Trid. *sess.* 5, *cap.* 2, *de reform.*
(4) Vide Benedictum XIV, *de Synod. diœcesan. cap.* 15, *num.* 9.
(5) Gregorius XV, *Constit. Inscrutabili* 50, §. 6, *pag.* 2, *tom.* 5, *par.* 5, *Bullar. ed. cit.*
(6) Gregorius XV, *cit. Constit. Inscrutabili*, §. 4.

§. 18. Similiter visitat, et cum deliquerint, punit et corrigit Regulares extra claustra degentes (1); qui vero intra claustra degunt Regulares, ac palam extra claustra delinquunt cum ceterorum scandalo, et offensione, rogatu Episcopi, atque intra tempus ab eo definitum a Praeposito suo meritis plectendi sunt poenis, atque eorum, quae gesta sunt, certior est faciendus Episcopus, cui secus integrum erit in criminosos animadvertere (2). Rursus in censuris, et interdictis Episcopi jussu evulgandis, atque servandis, diebus festis, eorumque ritibus custodiendis, et in ceteris ejusdem generis Regulares omnes, quamquam exempti, Episcopo obnoxii sunt (3).

(1) Conc. Trident. *sess.* 6, *cap.* 3, *de reform.* Benedictus XIV, *Constit. Pontific.* 7, *p.* 53, *t.* 2 *ejus Bullarii*, *edit. cit.*

(2) Vide Constitutionem, *Suscepti muneris* 118; Clementis VIII, *tom.* 5, *part.* 2, *p.* 93 *Bullarii*, ubi etiam arcentur fraudes, quae fieri possunt adversus Episcopum loci, in quo Regularis deliquit, cum eum Præpostitus mittit in monasterium extra diœcesim, ne ipsum punire cogatur.

(2) Conc. Trident. *sess.* 25, *cap.* 12, *de Regular.*

§. 19. Sed et alia sunt capita delegatae jurisdictionis, quam Episcopus in exemptos habet. Nimirum inquirit in obreptionem et subreptionem gratiae, per quam aliquis liberatus est a poena, quae ab se inflicta fuerat (1), & visitat capitula exempta, nullo etiam ex canonicis ad consilium adscito, quos sibi adjungere extra visitationem in causis exemptorum capitulorum debet (2). Denique omnes ecclesiae sæculares, quæ in dioecesi sunt, etiam exemptæ, monasteria quoque commendata, Abbatiæ, Prioratus, Præpositurae (3), hospitalia, collegia, & sodalitia etiam laicorum ab Episcopo tamquam Apostolicae Sedis delegato visitantur, exceptis illis, quae sub immediata Regum protectione sunt (4).

(1) Conc. Trid. *sess.* 13, *cap.* 5, *de reform.*

(2) Conc. Trid. *sess.* 6, *c.* 4 & *sess.* 25, *cap.* 6, *de reformat.* Vide Benedictum XIV, *de Synod. diœc. lib.* 13, *cap.* 9, *num.* 5.

(2) Conc. Trid. *sess.* 7, *cap.* 8, & *sess.* 21, *cap.* 8, *de reformat.*, ubi etiam observandum discrimen inter monasteria, in quibus viget, aut non viget regularis observantia.

(4) Conc. Trid. *sess.* 22, *cap.* 8, *de reformat.*

SECTIO II.

De Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, de reliquis Ordinibus.

§. 20. Ab Episcopis ad Sacerdote pergimus, universum deinde ministrorum ordinem explicaturi. Nobilissimum est

officium, et nobilissima potestas Sacerdotum novae legis, qui Deo non vitulos aut hircos immolant, sed lege a Christo lata ipsum Dominicum corpus et sanguinem consecrant, atque offerunt in Missae sacrificio.

§. 21. Sacerdotes a sacris faciendis appellati sunt. Vocantur etiam *Presbyteri* latine Seniores (1) magis tamen sapientiae, quam aetatis gratia (2). Omnis eorum potestas vel ex ordine, vel ex jurisdictione procedit.

(1) Quod summo haberetur in pretio, essetque maxime venerandum πρεσβυτατον Aristoteles vocat, & frequens illud Homeri πρέσβα θεὰ veneranda Dea.

(2) Eodem Presbyteri, & Sacerdotis nomine vocabantur etiam Episcopi; Cyprianus *epist.* 83, *pag.* 47, *edit. Rigalt. Paris* 1666, Chrysostomus, *in epist. ad Philipp. c.* 1, *Homil.* 1, *pag.* 195, *t.* 11, *edit. Paris.* 1734: Vide Coteleriurn, *in Ignat. ep. ad Magnes. n.* 10; *t.* 2, *FP. Apostol. p.* 17, *ed. Amstelod.* 1724; & Fabrotum *in paratitl. Cujac. lib.* 1, *tit.* 3, *col.* 24, *tom.* 2, *par.* 1, *edit. Mutin.*, *seu Venet. an.* 1758. Sed, ut plurimum, ne qui esset errori locus, Episcopi, aut *Summi Sacerdotes*, aut *Sacerdotes primi ordinis*; Presbyteri autem *secundi ordinis Sacerdotes*, aut *Sacerdotes secundi* appellati sunt. Tertullianus, *de Baptism. n.* 17, *p.* 230, *ed. cit.*, Ambrosius, sive potius Hilarius, *in ep. ad Ephes. c.* 4 *col.* 286; *t.* 4, *oper. ejusd. Ambrosii*, *ed. Maurin. Venet.* 1751; Leo M. *serm.* 48, *de Quadrages. tom.* 1, *col.* 181, *ed. Baller. Venet.* 1753; Vide Calmet, *in epist. Pauli ad Philipp. n.* 1, *pag.* 416, *t.* 8, *ed. Lucae* 1738; Jacobum Gothofredum, *in paratitl. Cod. Theodos. de Episc. et Cler. t.* 6, *par.* 1, *pag.* 17, *edit. Lipsiae, an.* 1743, & Petavium *de eccles. hierar. lib.* 1, *Theol. Dogm. c.* 12, *t.* 6, *pag.* 82, *ed. Venet.* 1757.

§. 22. Ex ordine trahitur infirmorum unctio, consecratio divini corporis et sanguinis, divini verbi praedicatio, potestas baptizandi et ligandi, atque solvendi in Sacramento pœnitentiae. Trahitur ex jurisdictione actus ipse, et jus exercendi hanc potestatem, quod ab Episcopo accipitur, et Episcopi arbitrio confertur, aufertur, laxatur, contrahitur, excepto mortis articulo, quo Presbyteris liberam Ecclesia in morientem attribuit dimittendi peccata potestatem (1). Recte hinc eorum munera describit Pontificale Romanum (2); cum inquit: Sacerdotem oportet *offerre, benedicere, praeesse, praedicare et baptizare.*

(1) Conc. Trid. *sess.* 23, *cap.* 15, *de reform.*

(2) *Part.* 1, *tit.* 12, §. 5, *p.* 126, *ed. Catalani, Romae anni* 1738.

§. 23. Sed non haec omnia a quolibet Sacerdote fieri pos-

sunt. Quamvis enim Sacerdoti in ordinatione assignetur titulus, sive Ecclesia, cui inserviat, non omnibus tamen assignatur populus, quem regant, et cui in rebus spiritualibus praeesse debeant. Tituli assignatio facit, ut in eo Missae sacrificium offerant, panemque Eucharisticum populo distribuant, et quasdam benedictiones impertiant (1). Verum quod attinet ad reliqua munera, quae in Pontificali memorantur, aptum quidem ad ea facit Presbyterum et idoneum ordinatio; sed cum respectum habeant ad populum, sintque indicia spiritualis in eum jurisdictionis et potestatis, hinc omnis Presbyter, qui sibi populum subjectum non habet, facultate eorum jurium exercendorum, quam in ordinatione accepit, partim contra canones illicite utitur, partim frustra omnino et inutiliter.

(1) Duplex distinguitur benedictio, altera, quæ major & solemnis dicitur, quæque Episcopi propria est; altera minus solemnis, quam etiam Presbyteri emittere jus est, *can.* 96, *c.* 1, *qu.* 1, *c.* 3, *ibiq. Glos. de priv. in* 6. Sunt & aliæ benedictiones, ut aquæ, novorum fructuum, & similes; sed in his servandi sunt ritus, & consuetudines Ecclesiarum, ex quibus quædam benedictiones Episcopis, quædam Parochis, quædam aliis ab Episcopo delegatis Presbyteris reservantur.

§. 24. Ministrorum duplex est genus: alii majores, et sacri; alii minores, et non sacri appellantur. Sacri sunt Diaconus et Subdiaconus, qui sacri dicuntur, quod inter Missarum solemnia ordinibus initiantur, et suo funguntur munere supra gradus altaris.

§. 25. Diaconi ab Apostolis instituti sunt numero septem (1), quem numerum diu Romana Ecclesia retinuit (2). Electi autem sunt non tantum ut mensis, sed etiam ut altari ministrarent (3). Explicat eorum munera Pontificale Romanum (4) his verbis: *Diaconum oportet ministrare ad altare, baptizare, praedicare.*

(1) Act. VI. Id tamen ab Apostolis Christi mandato factum est: Vid. Theologos, & Salam *in not. ad Bonam* Oper. Liturg. *l.* 1, *cap.* 25, *tom.* 2, *pag.* 350.

(2) Confer Sozomenum, *l.* 7, *c.* 19, *p.* 307, *ed. Valesii, Cantabr.* 1720, *et Auctorem Comm. in* 1 *ad Timoth. inter oper. S. Ambrosii, col.* 351, *t.* 4, *ed. Maurin. Venet.* 1751, quem quidam Ambrosium fuisse putant, vere tamen est Hilarius Sardus Ecclesiæ Rom. Diaconus, qui IV sæculo vitæ usura fruebatur. Petavius, *de Eccl. Hierarch. lib.* 1, *cap.* 12, *n.* 7, opus illud Hilarii esse negat sed eum refellit Natal. Alexander *sac.* 4, *c.* 6, *art.* 14, *pag.* 296, *tom.* 4.

(3) Cyprianus, *in can.* 25, *dist.* 93. *Diaconos*, inquit, *Apostoli sibi constituerunt Episcopatus, et Ecclesiæ ministros.* Quod idem habet Ambrosius, *de offic. lib.* 1, *c.* 50, *n.* 255 *et seq. col.* 76 *et seq. t.* 3, *edit. Maur. Ven.* 1761. Revera Diaconos electos legimus: *viros plenos Spiritu S.*, eosque impositis manibus consecratos, quod clara ostendit, eos non tantum mensis, sed etiam altaris ministerio fuisse præpositos. Fuse ea de re disputat Petavius, *Diss. Eccl. l.* 2, *c.* 1, *t.* 6, *theolog. dogmat. p.* 35, *ed. Ven.* 1757, Jueninius *de Sacrament. diss.* 9, *de ord. in spec. qu.* 4, *c.* 1, ac Mamachius, *in dissert. de septem Diaconis*, quæ edita Romæ est anno 1749, atque defensa a Fr. Clemente Chodvkiewiez. Ord. Prædic., ubi agitur, copiose de institutione & officio Diaconorum.

(4) *Part.* 1, *tit.* 11, §. 4, *n.* 110, *edit. Catalani.*

§. 26. Debent igitur Diaconi Episcopo, et Sacerdoti sacra facientibus ad aram stantes inservire (1); olim etiam Eucharistiam populo tribuebant, sed hodie tribuere non possunt praesente Presbytero; et nisi id necessitas flagitet (2). Eorum etiam est baptizare; sed eo jure uti nequeunt, cum adest Sacerdos, et cum procul est causa necessitatis (3). Denique munus etiam praedicandi proprium est Diaconorum, atque id non solum respicit Evangelium, quod legunt in Missis solemnibus, sed veram etiam divini verbi praedicationem, quae ad institutionem spectat populorum (4). Verum munus hoc praedicationis, ut Presbyteri, ita etiam Diaconi, sine Episcopi venia, et auctoritate exercere non possunt.

(1) Diaconus, inquit Conc. Chartagin. IV, *can.* 37 *apud Labbæum*, *t.* 2, *col.* 1440, *edit. Ven. ita se Presbyteri, ut Episcopi ministrum noverit.* Alicubi Diaconi per summam audaciam sacrificium obtulerunt, sed eam compressit Conc. Arelatense I. *can.* 5 apud eumdem Labbæum, *t.* 1, *col.* 1452. Nam ipsi ad ministerium, non ad Sacerdotium consecratur, ut recte inquit Conc. Carthagin. IV, *can.* 3 *apud dictum Labbæum tom.* 2, *col.* 1437. At enim Diaconos Dominicum etiam sanguinem in Latina Ecclesia consecrasse videtur tradere S. Ambrosius, *De offic. l.* 1, *cap.* 41, *n.* 214, *col.* 64, *t.* 3, *ed. Maur. Ven.* 1751; nam apud eum Laurentius Diaconus ita Sixtum Episcopum suum ad martyrium properantem alloquitur: *Quo, Sacerdos Sancte, sine Diacono properas tuo? Numquam sacrificium sine ministro offerre consueveras. Quid in me ergo displicuit, Pater? ... Cui commisisti Dominici sanguinis consecrationem, cui consumandorum consortium sacramentorum, huic sanguinis tui consortium negas?* Verum hoc loco *sanguinis consecratio est sanguis consecratus*, ut a Jurisconsultis thesaurus dicitur *pecuniæ dei positio*, hoc est *pecunia deposita*, & Ambrosius Laurentio committit sanguinem consecratum, ut eum distribuat, quod Diaconi ufficium, erat, non ut ipsam sanguinis consecrationem faciat quod proprium tantum est Episcopi & Sacerdotis. Vide Cardin

Bona Rer. Liturg. *lib.* 1, *cap.* 5, §. 4, *p.* 504, *t.* 2, *edit. Taur. an.* 1749, & Salim *in notis*, *p.* 506, & eruditos Monachos Congregat. S. Mauri in ipsum Ambrosii locum *cit. col.* 64.

(2) Cit. Concil. Carthagin. IV, *can.* 38, *t.* 2, *col.* 1440, & Conc. Arelantese II, *can.* 15, *t.* 5, *col.* 4, Diaconos ipsis Presbyteris dare ausos Eucharistiam coercuit Nicæna Synodus, *can.* 18, *tom.* 2, *col.* 42, *coll. Labbæi*, *edit. Venet.*

(3) S. Cyrillus Hierosolymitanus, *catech. XVII*, *n.*35, *p.* 281, *edit. Maurin. Paris.* 1720. Extat ea de re, *in act. Apostol. VIII* 38 exemplum Philippi Diaconi; sed tamen cum id Diaconus præstabat, Episcopi accedebat auctoritas. Tertullianus, *de Baptism. n.* 17, *t.* 1, *p.* 263, *cit. ed. Rigaltii*; Gelasius P. *in Decret. c.* 7, *apud Pithoeum*, *Codex Canonic. veter. Eccles. Roman. p.* 265, *Paris.* 1687; S. Hieronymus *dial. contr. Lucifer. c.* 9, *col.* 182, *t.* 2, *ed. Vallarsii*, *Veronæ*; Conc. Eliberitanum, *can.* 87, *col.* 100, *t.* 1, *coll. Labbæi*, *ed. Venet.* Atque ita intelligendus Auctor, *Constitutionum Apostolicarum*, *l.* 8, *cap.* 28 apud Cotelerium *PP. Apostol. t.* 1, *pag.* 416, cum Diaconum baptizare negat. Consule Martenium, *de antiquis Eccles. ritib. tom.* 1, *p.* 14 *& seq. ed. Retomag. an.* 1700.

(4) *Can.* 1, *dist.* 25. Quod Stephanum & Philippum Diaconos, qui Apostolis suppares fuerunt, fecisse constat *ex actis Apostolorum VI* 10, *VIII* 5, tum etiam Origenem, Chrysostomum, atque alios, cum adhuc Diaconi essent, prædicationis munus obiisse memoriæ proditum est. Quod similiter Philostorgius, *Hist. Eccl. lib.* 3, *cap.* 17, *p.* 499, *& lib.* 4, *cap.* 5, *p.* 504, *ed. Valesii*, *Cantabrigiæ* 1720, scriptum reliquit de Leontio Antiocheno Episcopo, deque ejus successore Eudoxio, quorum alter Actium, alter Eunomium designavit ad ordinem Diaconatus, & utrique dedit divinum in Ecclesia verbum nunciandi facultatem. Cujus quoque rei fortasse exempla præbere possunt sermones S. Ephrem Diaconi Syri, quos magnis effert laudibus S. Hieron. *de Script. Eccles. cap.* 115, *col.* 929, *t.* 2, *cit. edit. Vallarsii.* Recte igitur Stephanus Balutius, *in not. ad epist.* 8; *S. Salviani*, *p.* 416 *ed. Pedeponti an.* 1743, illud ejusdem Salviani, *de juvenibus*, qui *magistri Ecclesiarum esse cœperant*, ad Diaconos arbitratur pertinere, quoniam clerici ad Diaconatum vocati primum ab Episcopo docendi facultatem accipiebant.

§. 27. Omnia haec sunt munera, quibus nunc Diaconi funguntur. Olim et curam gerebant viduarum, virginum, orphanorum, pauperum, martyrum in custodia detentorum, quibus potissimum providere debebant, ne quid deesset ad vitam necessarium (1); in vitam moresque populi inquirebant, et crimina Episcopo nunciabant (2); oblationes accipiebant, nominaque offerentium (3), et sacra diptycha (4) in Ecclesia recitabant; communes preces indicebant (5); increpabant, et corrigebant eos, qui aliquid in Ecclesia agerent, quod minus decere videretur (6); finitis precibus, sacrisque peractis ab Ecclesia discedere jubebant populum, qui ad eam venerat (7).

(1) Cyprianus, *ep.* 2 *p.* 9 *ed. Rigaltii, Paris.* 1666; Dionysius Alexandrinus apud Eusebium, *Histor. Eccles. lib.* 7 *cap.* 22 *p.* 549 *ed. Valesii Cantaburigiæ* 1720; Auctor, *Constit. Apostol. lib.* 3 *cap.* 19 apud Coteleriumj *PP. Apostol. tom.* 1 *p.* 293 *ed. Amstelodami* 1724.

(2) Auctor *Const. Apostol. lib.* 2 *cap.* 44 *p.* 255 *loco indicato.* Atque hanc ob causam Diaconi sæpe Episcopi *oculi aures, os, dextera & cor* appellantur, uti patet ex Auctore, *Constit. Apostol. cit. c.* 44, *pag. cit.*; Clemente, *epist. ad Jacob. n.* 12, apud eumdem Coterlerium, *pag.* 619 *loc. cit.*; Isidoro Pelusiota, *lib.* 1 *ep.* 29, *p.* 6, *edit. Ven.* 1745.

(3) Hieronymus, *in Ezech. cap.* 18, *lib.* 6, *tom.* 5; *col.* 209, *ed. Vallarsii.* Accipiebat autem Diaconus oblationes, quas tradebat Sacerdoti, a quo illæ super altari Deo offerebantur. Deinceps Diaconus offerentium nomina publice recitabat, quæ recitatio dicebatur *offerre nomina*, uti patet ex Cypriano, *ep.* 9, *pag.* 21, *ed. Rigaltii, Paris. an.* 1666, atque ut observant ipse Rigaltius, *in not. ad ep.* 60, *Cyprian. p.* 97, & Bona *Rer. Liturgicar. l.* 2, *cap.* 8, §. 7, *t.* 3, *p.* 191, *ed. Augustæ, Taur.* 1753. Latius de oblationibus agam libro II.

(4) Diptycha erant libri, sive tabulæ sacræ, in quibus erant descripta nomina viventium, & mortuorum, qui ceteris aut generis nobilitate, aut virtute aut dignitate præstarent. Hinc alia erant viventium, & alia mortuorum diptycha. Ductum est nomen a ptychis, sive plicis, & ideo tabulæ, quæ duas habebant plicas, *diptycha*, quæ tribus constabant, aut quinque tabulis, *triptycha & pentaptycha* dicebantur, de quibus agit Turnebus Advers. *lib.* 9, *cap.* 23. Diptycha ecclesiastica diversa erant a profanis; nam illa chartacei aut membranacei codices erant, hæc autem tabulæ eburneæ, in quibus aureis characteribus novi Consulis nomen quoque anno scribebatur, eaque sunt diptycha, quæ consularia appellantur. Sacra diptycha Diaconus ex ambono, aut pulpito in ecclesia recitabat, uti patet ex Concilio Constantinopolitano an. 536 sub Menna habito, *act.* 5, *t.* 5, *coll.* 1154, *collect. Labbæi ed. Venet.* Cavebat autem diligenter Ecclesia, ne sacris diptychis inscripta nomina expungerentur errore, vel calumniis hominum, quoniam hæc pœna erat, qua plectebantur, qui propter aliquod crimen ab ecclesiae communione sejuncti fuerant, vel a fide defecerant; atque huc spectant Cyprianus, *epist.* 66, *ad Cler. Furnitan. p.* 100, *ed: Rigaltii, Paris.* 1166; Augustinus, *epist.* 77, n. 2, *col.* 182, *& epist.* 78, *col.* 184, *t.* 2, *edit. Maurin. Venet.* 1729; Evagrius, *lib.* 4 *cap.* 33 *p.* 419 *edit. Valesii, Cantabrig.* 1720; Socrates, *l.* 7 *pag.* 393 *t.* 2 *cit. ed. Valesii*; Cyrillus, *in ep. Synodic. ad Domn. in act.* 14 *Concil. Chalced. t.* 4 *col.* 1646; Justinianus, *epist. in collat. Conc. Constantinopolit. an.* 553 *t.* 6 *col.* 25 *collect. Labbæi.* Et notæ sunt disputationes de S. Joann. Chrysostomi nomine in diptycha referendo, cum multi id facere recusarent, quoniam ipse a Theophilo Alexandrino, tametsi iniqua sententia, exauctoratus, & non absolutus ex hac vita migraverat. Interdum in homines vel viventes, vel mortuos excommunicatio injuste ferebatur, & tunc eorum nomina iterum scribebantur in sacris diptychis, unde pridem expuncta fuerant, ut ecclesiasticæ communioni restituerentur. Ita Alexandrum Antiochenum Episcopum Chrysostomi nomen scripsisse in

tabulis ecclesiasticis, in quibus plures annos omissum fuerat, narrat Theodoritus, *lib.* 5 *cap.* 35 *p.* 235 *cit. ed. Valesii, Cantabrig.*, & ita Joannes Episcopus Constantinopolit. in Synodo anni 518 diptychis restituit ea nomina, quæ delata fuerat fraude Anastasii Imp., qui Eutychianam hæresim sequebatur, uti patet *ex act.* 5 Concil. Constantin. sub Menna habiti, *t.* 5 *col.* 1155 *collect. Labbæi, ed. Ven.* De diptychis, præter Card. Bona, *Rer. Liturg. l.* 2, *cap.* 12, §. 1 & 2, & Rr. Sala, *in notis ad eumdem*, p. 260 & *seq. t.* 3, *ed. Augustæ, Taurin. an.* 1753, late atque erudite disputat Card. Norisius, *in Dissert. Historic. de Synodo V*, *cap.* 5.

(5) Communes preces Diaconus indicebat, non tantum quod eas populum fundere jubebat, sed etiam quod ei præibat verborum formula, quam in his precibus adhibere oportebat: S. August. *epist.* 55, *ad Januar. cap.* 18, *col.* 142, *t.* 2, *edit. Maurin. Ven.* 1729, *Can.* 23, *dist.* 93.

(6) Auctor, *Constit. Apostol. l.* 2, *cap.* 57 apud Coteleriuni *PP. Apostol. tom.* 1 *p.* 163 *et* 266 *edit. Amstelod.* 1724; S. Joan. Chrisostomus, *homil.* 24 in *act. num.* 4 *pag.* 198, *t.* 9, *edit. Montfauconii Paris.*

(7) Primum Judæos, ethnicos, catechumenos, pœnitentes, postea vero fideles Diaconus dimittebat. Nam omnibus hominibus, si protervos quosdam peccatores excipias, quique in imo erant pœnitentium gradu, ac *flentes* dicebantur, in Ecclesia adesse licebat, cum sacræ conciones habebantur, ac psalmodia, lectioque scripturarum perficiebatur, uti patet ex Patrum homiliis, præsertim ex Chrysostomo, *hom.* 1, *in Pelag. n.* 4, *p.* 590, *t.* 2, *in Phocam n.* 2, *p.* 707, *t.* 2, *in Psalm.* 44, *n.* 1, *col.* 160, *t.* 5, *ed. Montfauconii Paris.*, locisque aliis compluribus. Nam Ecclesiæ Patres catechumenos, pœnitentes, & omnes, qui *ex diverso* erant, uti loquitur Synodus Valentina *can.* 1 apud Labbæum, *Conc. tom.* 5, *col.* 739, *ed. Ven.*, evangelia, sacrasque conciones audire volebant, quoniam, ut ipsa inquit Synodus Valentina, *loc. cit.*, *sic Pontificum prædicatione audita nonnullos ad fidem attractos evidenter scimus*, quo etiam spectat Concilium Arausicanum I. *can.* 18, apud eumdem Labbæum, *t.* 4, *col.* 704, *ed. ejusd.*, ubi sancitum est, ut *cathecumenis evangelia legantur.* Illa vero publici cultus pars, quæ peragebatur præsentibus cathecumenis, dicebatur *missa catechumenorum*, cujus mentio est in Concil. Carthagin. IV, *can.* 84, *t.* 2, *col.* 1444; Valentino, *can.* 1, *loco mox citato*; Ilerdensi, *can.* 4, *col.* 752, *t.* 5. Ea vero finita Diaconus dimittebat ethnicos, hæreticos, & qui in altero erant pœnitentium gradu, & *audientes* dicebantur, dimittebat inquam ea formula, quam habet Auctor, *Apostol. Constit. l.* 8, *cap.* 5, *pag.* 596, *loc. cit. Ne quis audientium, ne quis infidelium.* Tum fundebantur preces pro cathecumenis, qui *substrati* vocabantur, pro energumenis, pro competentibus, qui scilicet brevi baptismum erant suscepturi, denique pro illis, qui in summo pœnitentium gradu versabantur. His peractis Diaconus exire jubebat omnes, qui mysteriis interesse non poterant, ac denique missa fidelium inchoabatur, in qua nonnisi communicantes præsentes esse poterant. Ea vero absoluta Diaconus universum conventum dimittebat ea formula *in pace discedite.* S. Jo. Chrysostomus, *Hom.* 59, *in eos qui pascha jejunant*, *pag.* 614, *t.* 1, *ed. Montfauconii*, *Paris.* 1718; sed de his omnibus opportunior erit

disserendi locus in II Libro, cum de Sacramenti disputabimus, ubi etiam videbimus, num hæc, quæ certe fuit Ecclesiæ Græcæ, fuerit etiam Ecclesiæ Latinæ disciplina.

§. 28. Diaconis veluti subsidiarii accesserunt Subdiaconi, qui diu fuerunt minorum clericorum numero, sed postea in Latina Ecclesia majoribus adscripti sunt, quod factum videtur undecimo Ecclesiae saeculo Urbano II Pontifice (1). Munus eorum est Diacono in altaris ministerio opem ferre, parare vinum, panem, sacra lintea et cetera ad sacrificium necessaria, Episcopo et Sacerdoti manus in Sacrificio abluentibus aquam effundere, in Missa epistolam legere (2).

(1) Subdiaconatum inter sacros ordines ab Urbano II fuisse relatum evidenter, meo judicio, ostendit Innocentius III, *in cap. 9, de ætat. et qualit. et ord. præfic.* Porro dubitari non potest, quin Urbano II Pontifice Subdiaconatus esset inter minores ordines; cum id constet ex ejus decreto, quod refert Innocentius, & quod est apud Gratianum, *in can. 4, dist.* 60. Ejus verba sunt hæc: *nullus in Episcopum, nisi in sacris ordinibus religiose vivens inventus fuerit, eligatur; sacros ordines dicimus Diaconatum et Presbyteratum, hos siquidem solos primitiva Ecclesia legitur habuisse.* Memorat deinde Innoc. decretum alterum ejusdem Urbani, quo Subdiaconatus inter majores ordines relatus est. *Cum hodie*, inquit, *Subdiaconatus inter sacros ordines computetur sicut Urbanus P. II expressit, erubescant etc.* Duo igitur sunt inter se pugnantia Urbani II decreta, quorum alterum inter minores, & alterum inter majores ordines Subdiaconatum refert. Quod recte intelligi explicarique non potest, nisi dicamus, fuisse Subdiaconatum inter minores ordines, cum Urbanus II Pontificatum obtinuit; ab eo vero deinceps fuisse relatum inter majores ordines, quo spectat alterum Urbani decretum, quod fortasse editum est post Synod. Benevent. an. 1091. Thomassinus, *p.* 1, *lib.* 2, *c.* 35, *n.* 2 *et* 3, cum quo sentit Van-Espenius, *jus Eccl. par. tit.* 1, *c.* 5, *n.* 2, duo hæc inter se pugnantia Urbani decreta admiratur; inquit tamen, revera ab Innoc. III, Subdiaconatum majoribus ordinibus adscriptum fuisse. Sed non video, quomodo id componi possit cum auctoritate ipsius Innocentii, qui Urbano tribuit decretum, quo Subdiaconatus inter sacros ordines relatus est. Antequam vero Subdiaconi inter majores clericos recenserentur, jam ipsis imposita fuerat lex perpetuæ continentiæ, uti constat ex S. Leone M. *epist.* 14, *c.* 4; *col.* 687, *t.* 1, *ed. Baller.*, ex S. Gregorio, *lib.* 1, *ep.* 44, *col.* 538, *et l.* 4, *ep.* 36, *col.* 716, *t.* 2, *ed. Maurin. Paris.* 1705, atque ex Concilio Romano sub S. Silvestro, *cap.* 8 *col.* 1584 *t.* 1 *collect. Labbæi, ed. Venet.*, & Toletano VIII, *can.* 6 *t.* 7 *col.* 420.

(2) *Can. cleros, dist.* 21 *can. non liceat, dist.* 23 *can. perlectis, dist.* 25; Subdiaconi officia describit Pontificale Romanum, *pag.* 1 *tit. XI*, §. 8 *pag.* 101 *ed. Catalani Rom.* his verbis: *Subdiaco-*

num oportet aquam ad ministerium altaris præparare; Diacono ministrare; pallas altaris, et corporalia abluere; calicem et patenam in usum sacrificii eidem offerre.

§. 29. Majoribus succedunt minores ordines Ministrorum; atque hi sunt Acolythi, Exorcistae, Lectores, Ostiarii. Nomina haec et officia, quae his nominibus designantur, ad ipsum *Ecclesiae initium* refert Synodus Tridentina (1); sed cum non definiverit, quo id tempore factum fuerit, multi existimant, omnes minores ordines una cum Subdiaconatu, procedente tempore, Ecclesiam instituisse (2). Verum cum initio Diaconorum partes essent, quae labentibus annis minorum clericorum propriae esse coeperunt, recte sentiunt, qui minores ordines origine sua, hoc est quatenus Diaconatu comprehendebantur, ad ipsam hujus ordinis institutionem referunt. Tum quod Diaconi pares non essent omnibus his muneribus obeundis, Ecclesia veluti partes quasdam ex Diaconatu decerpsit, ac pro singulis proprios ordines instituit (3).

(1) *Sess.* 23, *cap.* 2, *de Sacram. ord.*

(2) Disputant inter se viri docti, num minorum ordinum origo ab ipsis Apostolis sit repetenda. Affirmant Baronius, *ad ann.* 44 *n.* 88, *t.* 1, *p.* 313, *edit. Lucæ* 1738, & Bellarminus *de Cleric. l.* 1, *c.* 11 *& seq. p.* 122 *& seq. t.* 2, *oper. ed. Venet.* 1721; Negant Morinus, *de sacr. ordinat. exerc.* 1, *n.* 3; Card. Bona *Rer. Liturg. l.* 1, *c.* 25, §. 17, *t.* 2, *p.* 263, *edit. Augusta Taurin. an.* 1749; Cotelerius, *in Constit. Apstol. l.* 2, *c.* 15, *n.* 13, *p.* 241, *t.* 1, *edit. Amstelod.* 1724; Goarius, *in not. ad Eucholog. Græcor. p.* 238; Juvenin. *De sacram. dissert.* 9, *qu.* 6 *c.* 1; ac diserte Amalarius, *De offic. eccles. l.* 2, *c.* 6 *in Bibliot. PP. t.* 14, *p.* 97, *ed. Lugdun.*; P. Lombardus, 4 *sent. dist.* 24. D. Thomas, *supp. part.* 3, *quæst.* 37 *art.* 2 tradunt eos post ætatem Apostolorum ab Eccl. fuisse institutos. Vide Arcundium, *Concord. Eccles. Occident. et Orient. lib.* 6, *c.* 9, *p.* 536 *et seq. ed. Paris.* 1679; Emanuelem a Schelestrate, *Antioch. Conc. restitut. c.* 10. §. 17, *art.* 2, *p.* 519 *ed. Antuerpiæ* 1681; Benedictum XIV *De Synodo Diœces. l.* 8 *c.* 9 *et seq.* qui rem expendunt, enumeratis argumentis, quæ ab utriusque sententiæ defensoribus proponuntur. Sane Cornelius Pontif., qui medio III sæculo vitæ usura fruebatur, singulos illos ordines distinctim recensuit, *in ep.* 9 *ad Fabium Antiochen. n.* 3 *col.* 150 apud Coustantium, *ep. Roman. Pontific.* cum de Novatiano disputans: *ignorabat*, inquit, *unum, Episcopum esse oportere in ecclesia catholica, in qua tamen sciebat Presbyteros quidem esse quatuor et quadraginta, septem autem Diaconos, totidemque Subdiaconos, Acolythos duos et quadraginta Exorcistas, et Lectores cum Ostiariis* 52. Sed non idem semper ubique in antiqua Ecclesia minorum ordinum numerus fuisse videtur. Nam Auctor *ep. ad Antiochenos*, quæ Ignatii nomine circumfertur apud Cotelerium *PP. Apostol. t.* 2 *p.*

107, itemque Auctor *Canonum Apostolorum can.* 42; Auctor etiam *Constitut. Apostolicarum l.* 3 *c.* 11 *et l.* 8 *c.* 28 uterque apud Cotelerium *l. c. p.* 448 *et p.* 287 *et* 415 cum minores clericos memorant, nullum de Acolythis verbum faciunt; quin Auctor ep., quæ Ignatii nomen præsefert, medios inter Ostiarios, atque Exorcistas constituit *Laborantes*, quos Apostolorum canones, atque Apostolicæ constitutiones omittunt. Clericatus initia interdum a Lectoratu facta constat ex Siricio *ad Himerium ep.* 1, *c.* 9 *col.* 633 & Zosimo *ep.* 9 *ad Hesychium col.* 971 apud Coustantium; Cypriano *ep.* 20 *par.* 208 *ed. Amstelod.* 1700; Paulino *de S. Felic. Nat.* 4 *vers.* 8 *col.* 591 *ed. Muratorii, Veron.* 1736; Lectores in Ecclesia Alexandrina nullo discrimine, uti loquitur Socrates *l.* 6 *c.* 22 *p.* 296 *ed. Valesii Cantabrigiæ* 1720, sive ex fidelibus capiebantur, sive ex cathecumenis, qui certe clerici non erant, & interdum quis ex Lectoratu statim ad Diaconatum evehebatur: Socrates *l.* 6 *c.* 5 *p.* 312 *edit. cit.*; Palladius *in vit. Chrysostomi, t.* 13 *opp. Chrysost. p.* 16 *et* 17 *ed. Montfauconii, Paris.* 1738. Huc etiam spectat Gregorius Turonensis *Hist. lib.* 4 *cap.* 6 *col.* 146 *ed. Ruinarti Paris.* 1699, apud quem Cato Presbyter omnes numerans clericatos gradus, in quibus versatus fuerat, memorat tantum *Lectoratum, Subdiaconatum, Diaconatum, Presbyteratum.* Vide Arcudium *De Concord. Eccles. Occid. et Orient. lib.* 6 *c.* 9; Morinum *De Sacr. Ordinat. part.* 2 *exerc.* 11 *c.* 31; Thomassinum *Veter. et nov. Eccles. disciplin. part.* 1 *l.* 2 *c.* 33 *n.* 10; Martenium, *De antiquis Eccles. rit. t.* 2 *l.* 1 *c.* 8. *p.* 19 *et seq. ed. Venet.* 1763.

(3) S. Thomas *Supplem.* 3 *part. quæst.* 37 *art.* 2. Vid. Salanŧ, *in notis ad Bonam loc. cit. pag.* 365 *et seq.*

§. 30. Summus inter minores clericos gradus est Acolythorum, qui ita dicuntur, quasi apparitores, et pedissequi Episcoporum (1). Eorum munus est ceroferarium ferre, Ecclesiae luminaria accendere, vinum et aquam ad Eucharistiam Subdiacono ministrare (2).

(1) Acolythi quasi perpetui testes erant, & comites Episcoporum; & hinc magna erat eorum fides. Erat autem in Ecclesia Romana major Acolythorum, quam aliorum separatim minorum clericorum numerus, quoniam illorum plura erant officia, & vero alii dicebantur Palatini, qui Sum. Pontif. inserviebant; alii Stationarii, qui in templis aderant, in quibus Stationes celebrabantur; alii Regionarii, qui nomen ducebant ab Urbis Regionibus, in quibus cum Diaconis munus suum exercebant. De Urbis Regionibus, deque Stationibus late agit Mabillonius, *Musæum Italic. t.* 2 *Ord. Roman. I. p.* 3 *& Comment. in eumd. ordin. n.* 5 *p. XXXI, Paris.* 1689. Consule etiam Fratres Ballerinios, *in S. Zenonem, l.* 2 *tract.* 47, *not.* 1 *p.* 273 *t.* 1 *ed. Augustæ Vindelic.* 1758. Olim etiam Acolythorum erat officium Dominicis diebus Eucharistiam per Titulos ad Presbyteros missam deferre, uti constat ex Innocentio I. *ep. ad Decentium Episc. Eugub. c.* 5 apud Coustantium, *col.* 860, atque ex Usuardo & Martyrologio Romano ad diem 15 Aug. in vita S. Tharsicii Acolythi, *qui cum quodam*

die deferret Christi corporis sacramenta, nec vellet ea discutientibus prodere paganis, tamdiu est fustibus, et lapidibus ab eis maceratus, quousque exhalaret spiritum. Quin etiam ipsam Eucharistiam Pontifici ad altare procedenti præferebant in capsis, quas tenebant apertas, uti recte observat Mabillonius, *in cit. Ord. Roman. p.* XXXIX, *dum Pontifex sancta adorasset; atque ex eis particulam assumi jussisset in usum sacrificii, quod mox ab ipso celebrandum erat.* Finito autem sacrificio sacculos ad confringendas in Missa oblatas consecratas portabant, easque Sacerdotibus confracturis exhibebant; ideoque in sua ordinatione sacculos ab Episcopo accipiebant, ut illud eorum officium designaretur. Partes quoque erant Acolythorum manu tenere tum fistulam, per quam fideles Christi sanguinem ex calice hauriebant, quamque tradebant ministro calicem gestanti, cum illi Christi sanguinem ebibebant; tum patenam supponendam ori illorum, qui Eucharistiam accipiebant, ne quid ea in terram delaberetur; præterea scribere nomina baptizandorum, & susceptorum, & signare catechumenos in scrutiniis, iisque manus imponere & symbolum pro infantibus recitare, quæ omnia late explicantur a Martenio, *de antiqu. Eccles. rit.* 1 *c.* 8 *p.* 19 *edit. cit.*

(2) *Acolythus cum ordinatur*, inquit Concil. Carthagin. IV, *can.* 6 apud Labbæum, *Concil. t.* 2 *col.* 1437 *edit. Venet.* 1706 *ab Episcopo quidem doceatur, qualiter in officio suo agere debeat; sed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, ut sciat se ad accendenda luminaria mancipari; accipiat & urceolum vacuum ad suggerendum vinum in Eucharistiam Sanguinis Christi.*

§. 51. Proximum tenent locum Exorcistae, quorum est daemoniacis manus imponere, malosque spiritus ejicere. Quae functio communis olim erat omnium pene Christianorum, quorum adjurationibus daemones urgebantur (1). Sed cum haec depellendorum daemonum facultas, aliaeque *gratiae gratis datae*, quas Theologi appellant, in illis nascentis Ecclesiae initiis passim a Deo fidelibus concessae, Ecclesiae statu deinceps constituto, desiissent vulgo attribui, quod pervulgatus earum usus minus necessarius evasisset, certus ab Ecclesia factus est ordo Exorcistarum (2). Hodie ad malos spiritus adjurandos Sacerdotes adhibentur.

(1) *Exorcista non ordinatur*, inquit Auctor *Constit. Apostol. l.* 8 *c.* 26 apud Cotelerium *PP. Apost. t.* 1 *p.* 415 *edit. Amstlod.* 1724. *Hac enim certaminis laus pendet a libera & bona voluntate, & a gratia Dei per Christum, adventu Spiritus S.* Verum hoc loco non de illis agi videtur, qui ex officio, ac vi oridnis Exorcistæ munus exercebant. Celebre autem est illud Tertulliani, *Apolog. n.* 23 *p.* 24 *ed. Rigalti, Paris.* 1634 qui ita ethnicos compellat: *edatur hic aliquis sub tribunalibus vestris, quem dæmone agi constet. Jussus a quolibet Christiano loqui spiritus ille, tam se dæmonem confitebitur de vero, quam alibi Deum de falso.* Huc etiam refert Originem, *contr. Cels. l.* 7 *n.* 4 *t.* 1 *p.* 696 *ed. Maurin. Paris.* 1733.

(2) Medio II saeculo Exorcistas inter minores Clericos numerat Cornelius Pontif. *in cit. ep. ad Fabium*; & IV saec. Laodicena Synodo, *can.* 26 *ex interpratione Dionysii Exig. t.* 1 *col.* 1545 *col. lect. Labbaei edit. Venet.* statutum est, *quod hi, qui non sunt ab Episcopo ordinati, tam in ecclesiis, quam in domibus exortizare non possint.* Ritus in Exorcistae ordinatione servandos describit Concil. Carthagin. IV *can.* 7 *loc. cit.* Primum exorcistae curabant, ut energumeni maximam diei partem in Ecclesia versarentur; tum eis omni die manus imponebant: quae omnia patent ex ipso Concil. Carthagin. IV *can.* 90 91 92 *l. c. col.* 1444.

§. 32. Lectores sunt, qui ex sacris libris aliquid in ecclesia legunt (1). Quare olim apud eos sacri codices servabantur, et saepe ethnicis eos postulantibus ab Episcopis responsum constat: *scripturas Lectores habent* (2). Legebant autem e pulpito, sive suggesto, et antequam initium lectioni facerent, silentium a Diacono indicebatur verbo: *attendamus* (3).

(1) Concil. Carthagin. IV *can. loc. indic.* S. Joan. Chrysostomus *Hom.* 3 *in II ad Thessal. c.* 2 *n.* 4 *p.* 527 *t.* 11 *edit. Montfauconii, Paris.* 1734; S. August. *serm.* 135 *t.* 5 *opp. col.* 989 *edit. Maurin. Venet.* 1731, ubi de Evangelii lectione Lectori commissa.

(2) Baronius *ad an.* 303 *n.* 7 12 13 *t.* 3 *p.* 339 & *seq. edit. Lucae.*

(3) S. Joan. Chrysostomus *Hom.* 19 *in act. Apost. n.* 5 *t.* 9 *p.* 159, *edit. Montfauconii Paris.* 1731 Lectoris munus, saepe etiam Presbyteri & Diaconi exercebant, ut ostendit auctor *Constit. Apost. l.* 2 *cap.* 57 apud Cotelerium, *PP. Apostol. t.* 1 *p.* 265 & Hieronymus, *ep.* 147 *ad Sabinian. n.* 7 *t.* 1 *col* 1083 *ed. Vallarsii*; quin etiam eodem se munere fungi dicit S. August. *serm.* 356 & 362 *c.* 22 *col.* 1385 & 1432 *edit. Ven.* 1731, ac Sozomenus, *Histor. Eccl. l.* 7 *c.* 19 *t.* 5 *edit. cit. Valesii* testatur, quod *alicubi in praecipuis festivitatibus Episcopi legunt, ut Constantinopoli primo die paschalis gestivitatis*; quod sua etiam aetate factum scribit Nicephorus Callistus, *Eccles. Histor. l.* 12 *c.* 34 *p.* 298 *t.* 2 *ed. Paris.* 1630, addens praeterea, non solum die Paschatis, sed etiam Kalendis Januarii Patriarcham Constantinopolitanum in Ecclesia Evangelium legere consuevisse. Confer Fratr. Ballerinios. *in S. Zenonem, l.* 1 *tract.* 13 *not.* 1 *p.* 99 *t* 1 *edit. Augustae Vindelic.* 1758.

§. 33. Postremum denique locum occupant Ostiarii, qui, acceptis Ecclesiae clavibus, aperiendis, claudendisque januis, et arcendis infidelibus, atque excommunicatis praeficiuntur (1). Hodie Ecclesiae fores passim laicorum custodiae committuntur. Jamque ante tempora Conc. Trid. Sanctorum Ordinum a Diaconatu ad Ostiariatum functiones pluribus in locis fuerant intermissae, quas propterea Concilium revocari in usum juxta sacros canones jubet (2).

(1) Ostiarios ab Ecclesia institutos ea praesertim de causa pu-

tat Binghamus, *Orig. Eccles. l.* 3 *c.* 6 §. 3 *t.* 2 *p.* 37 *edit. Halæ Magdeburg.*, ut sævientibus ethnicis adversus Christianos stata conventuum, & precationum tempora indicerent. Exteriores Ecclesiæ portas Hostiarii, portas Sanctuarii Subdiaconi custodiebant, ubi nulli erant Ostiarii utrasque Subdiaconi obtinebant. Sæpe etiam Ostiarii vocantur Æditui, atque ita S. Paulinus Nolanus, *ep.* 1 *ad Severum n.* 10 *col.* 7 *ed. Muratori Veronæ* 1736 Ostiarium vocat: *non testor*, inquit, *ipsum quia & ab Æditui nomine, & officio optavi sacram incipere servitutem.* Quo ex loco intelligitur, etiam Paulini ætate Ostiarii munus primum clericatus gradum fuisse. *Ostiarius cum ordinatur*, inquit Conc. Carthagin. IV *can.* 9 *l. c. col.* 1438, *tradat ei Episcopus claves Ecclesiæ de altario, dicens: sic age, quasi redditurus Deo rationem pro his rebus, quæ his clavibus recluduntur.* Luculentius explicat Ostiarii munus Isidorus Hispalensis, *can.* 1, *dist.* 25, *ad Ostiarium*, iniquit, *pertinent claves ecclesiæ, ut claudat, & aperiat templum Dei, & omnia quæ sunt intus, extraque custodiat: fideles recipiat, excommunicatos, & infideles ejiciat.* Quod non ita intelligendum est, quasi infideles, hæretici, Judæi in Ecclesia versari non possent, cum divinum verbum nunciabatur, aut cum aliquid e sacris libris recitabatur. Nam eo tempore ipsis in Ecclesia adesse licebat, uti demonstratum supra est.

(2) Concilium Tridentinum *sess.* 23 *c.* 17 *de refor.*

§. 34. Atque hi sunt quatuor ordines, quos *minores* dicimus, reliquos tres *majores* appellamus. De simplici tonsura quaeri solet, num ea ordinibus adscribi debeat, qua de re inter Canonistas, atque Theologos magna controversia est. Certe qui tonsura donati sunt, vere inter clericos recensentur, et ideo eorum utuntur privilegiis, uti demonstratum supra est, atque iis praesertim, quae *fori* et *canonis* nuncupantur.

§. 35. Non unum inter majores, minoresque ordines discrimen intercedit. Majores clerici omnino castitatem servare coguntur (1), habentque onus recitandi divinum officium aut publice in Ecclesia, aut privatim domi (2), et qui illis initiantur, habere debent ex beneficio, aut ex paterna haereditate, et patrimonio unde honeste vivant (3).

(1) Siricius P. *ep. ad Himer. Tarracon. n.* 8 *& seq. col.* 629 *& seq.*, *& ep. ad Episc. Afric. n.* 5 *col.* 655, apud Coustantium *ep. Roman. Pontific.*; Innocentius I. ad Victric. Rotomag. *n.* 12 apud eumdem Coustantium *col.* 752; Leo M. *ep.* 14 *c.* 4 *col.* 687 *& ep.* 167 *Respons. ad inquisit. III col.* 1421 *t.* 1 *ed. Ballerin.* Vide Thomassin. *vet. et nov. Eccles. discip. par.* 1 *l.* 2 *c.* 61. Quæstio autem est, num majores Clerici ex voto, an potius ex lege Ecclesiastica castitatem servare debeant. Obligationem hanc ex mera constitutione Ecclesiæ continentiam præcipientis repetunt Scotus 4 *dist.* 37 *qu. un.* §. *dico igitur*; Joann. de Lignano *de cleric. Conjug. cap.* 2 Gutier. *qu.*

Canon. l. 2 *c.* 7 *n.* 45; Valent., *de Cælib. c.* 2 *paulo post princip.* contra vero eam ex voto, quod sacris Ordinibus adjunxit Ecclesia, oriri arbitrantur Cajetanus *in opusc. t.* 1 *tract.* 27 *qu. un.* §. *quoad secundum*: Waldens. *de Sacram. c.* 66 *n.* 2; Bellarminus *controv. l.* 1 *de matrim. c.* 21 *paulo post princip.* §. *impedimenta opp. t.* 3 *p.* 662 *ed. Venet.* 1721; Sanchez *de matrim. l.* 7 *d.* 27 *n.* 10. aliique complures. Synodi Trident. Patres de hac evolvenda, definiendaque quæstione minime laborarunt; & Card. Pallavicinus *Hist. Concil. Trid. l.* 23 *c.* 9 *n.* 2 ad rem hanc refert, Sedis Apstol. legatum Ostium voto suo declarasse, quod Synodos *can.* 9 *sess.* 24 haud voluerit definire, cælibatum sacris Ordinibns adjunctum ex ecclesiastica lege procedere, cum nil ea de re disputatum a Patribus esset, sed tantum damnare Lutherum suis ipsius verbis ita conceptis ab eo: *Non obstante lege ecclesiastica, vel voto.* Confer qui ea de re late disputant, Schmalzgrueber *jus eccles. univers. l.* 3 *tit.* 3 *par.* 1 *n.* 28; Laurenium *For. Eccles. l.* 3 *tit.* 3 *qu.* 41, & Amortium *Theolog. Tract. de sacram. Ord.* §. 14 *qu.* 1 *n.* 3.

(2) *Cap.* 1 *et* 9 *de celebr. miss.*

(3) *Cap.* 16 *et* 23 *de præben.* Conc. Trid. *sess.* 21 *c.* 2 *de reform.*

§. 36. Soluti sunt his oneribus minores Clerici; verum cum ineunt matrimonium, sive illud ratum sit, sive cosummatum, sive vires habeat, sive iis careat, modo consensus clerici non desit, non solum impares fiunt ad ecclesiastica beneficia obtinenda; sed, quae habent, etiam amittunt (1). quamquam recuperent quidquid forte Ecclesiae dederunt e patrimonio suo (2).

(1) *Cap.* 1 *et* 8 *de Cleric. conjug.* (2) *Cap.* 3 *eod.*

§. 37. Minores clerici, qui beneficium non habent, ut fori privilegio fruantur, (1), tonsuram, vestesque clericales deferre, atque alicui Ecclesiae mandato Episcopi servire debent (2), vel cum ejus venia in clericorum seminario, aut in aliquo probat gymnasio versari, quasi in via, per quam ad majores ordines perveniant (3). Qui tonsuram, et vestes deseruere clericorum, ad laicum judicem vocari possunt; verum si velit Episcopus, eos vindicare potest, ut adversus ipsos judicium exerceat (4). Atque illud quidem fori privilegium obtinent non tantum clerici cœlibes, sed etiam qui uxorem habent, modo unicam, eamque virginem duxerint; adscriptique ab Episcopo alicui Ecclesiae sint, gerantque tonsuram, et vestes clericales (5).

(1) Quæsitum est, num Clerici, qui tonsuram, vestesque clericales abjecerunt, non tantum fori, sed etiam *Canonis* privilegium amittant, ac præterea beneficium *Cap. Odoardus*; & eos tantum

fori privilegium amittere, non item cetera, definitum est, uti testatur Giraldus, *Exposit. Jur. Pontifi. par.* 2 *sect.* 93 *p.* 939 & 940. Neque vero ut hujusmodi clericis fori privilegium adimatur, monitione aliqua opus est, cum ii statim cadant jure suo; Innocentio XIII, *Constit. Apostol. ministerii*, §. 8, *t.* 11, *Bullar. Rom. ult. ed. p.* 260, quam constitutionem confirmavit Benedictus XIII, *Constit. In supremo* 31 *p.* 330 *eod. Bullar. l. c.* Vide Girald. *l. cit.*

(2) Quamquam Trident. Synod. fori privilegium attribuat clerico, qui *ex mandato Episcopi* Ecclesiæ servit, tamen eodem privilegio fruitur etiam Clericus, qui vel sine Episcopi mandato, vel non illi servit Ecclesiæ, quam Episcopus designavit. Consule Benedictum XIV, *de Synod. diœces. l.* 12 *c.* 6 *n.* 5 & 6.

(3) Concilium Tridentinum, *sess.* 23 *c.* 6 *de reform.*

(4) Vide Bened. XIV, *de Synod. diœces. l.* 12 *c.* 2 *n.* 4 & Giraldum *loc. cit. p.* 940, a quibus plura ea de re decreta referuntur.

(5) *Capit. unic. de Cleric. conjug. in* 6, Conc. Trident. *loc. cit.* Sunt qui putant, clericos conjugatos gaudere privilegio fori tantum in causis criminalibus; sed eos hoc frui privilegio oportere in causis criminalibus & civilibus, modo ea præstent, quæ præstare necesse est; respondit Sacra Congregatio Immunitatis, uti testatur Riccius, *Decret. & Resolut. Sacr. Congr. Immunitatis verb. clerici conjugati quoad privilegium fori & canonis*, & Ferraris *Biblioth. verb. clericus art.* 2 *n.* 53 *et seq.* Ceterum etiam clericos conjugatos, qui ea non præstant, ab Episcopo vindicari posse, ut adversus eos judicium exerceat, respondit Sacr. Congregat. Conc. *in Alatrina jurisd.* 17 *Martii* 1683. Vide Giraldum *l. c.*, & Benedict. XIV, *l. c. cap.* 3 *n.* 1.

TITULUS III.

De Hierarchia jurisdictionis.

§. 1. Demonstrata jam ordinis Hierarchia, nunc Hierarchiam explicabimus, quae jurisdictionis appellatur. Ea pertinent ad optimum Ecclesiae regimen, quod ut recte consistat, suos habere debet Magistratus, sicuti suos habet civilis societas, qui imperium exerceant in illam hominum multitudinem, quibus societas constat, ne inter eos, si nemini pareant, necessario magna perturbatio, et confusio rerum omnium existat. Ea de causa creati sunt a Christo Episcopi, qui non solum spiritualia bona in homines con-

ferrent, sed etiam essent praecipui christianae societatis Magistratus.

§. 2. Sed inter hos Magistratus unus esse debebat, qui ceteris praeesset, societatemque universam regeret, ac moderaretur. Id postulabat divina sapientia Legislatoris, qui huic societati caput et principem daret (1), atque illa unitas tum fidei, qua Christianos omnes convenire volebat, tum caritatis, qua cuncta Ecclesiae membra inter se eodem pacis, et communionis vinculo copulari debent (2). Quae enim esset haec unitas, nisi unus esset toti Ecclesiae praepositus, qui illam tueretur, et custodiret, quique omnes una fide, una caritate, una demum Ecclesia conjungeret? Itaque Petro, ejusque successoribus Summis Pontificibus datus est hic Primatus, ut per unum caput una esset Ecclesia, sive, uti loquitur Hieronymus (3), *ut capite constituto schismatis tolleretur occasio.*

(1) Utar testimonio heterodoxi hominis, sed philosophi præstantissimi Guillielmi Leibnitii, qui ex ratione agnovit Primatus in Ecclesia necessitatem, & in eo etiam necessitatem jurisdictionis. Nam scribens de R. Pontifice, *ep.* 8 *t.* 1 *ep. ed. Lipsiæ, an.* 1734 *p.* 55 habet hæc: *Cum Deus sit Deus Ordinis, et corpus unius Ecclesiæ catholicæ et apostolicæ uno Regimine, hierarchiaque universali continendum juris divini sit; consequens est, ut ejusdem sit juris supremus in eo spirituali magistratus ... directoria potestate, omnique necessaria ad explendum munus pro salute Ecclesiæ agendi facultate instructus:* Utor inquam hoc testimonio, ut omnes intelligant, quid sola possit recta ratio in homine vel hæretico, sed ingenio præstante; ceterum Catholici omnes agnoscunt hanc Primatus necessitatem, ejusque a Christo factam institutionem, quod dogma catholicæ fidei est; cujus quidem Primatus naturam egregie inter ceteros persequuti sunt Bellarminus, *de Rom. Pontif. l.* 1 *et* 2 *fere per tot. p.* 251 *et seq. t.* 1 *opp. ed. Ven.* 1721, Mamachius *Origin. et antiquit. christian. lib.* 4 *part.* 2 *cap.* 1 *et seq. t.* 5 *par.* 5 *p.* 1 *et seq.*; Petrus Ballerinius, *de vi ac ratione Primatus Roman. Pontific.*

(2) Confer Ballerinium, *loc. cit. c.* 8 *et seq.*

(3) *Lib.* 1 *advers. Jovinian. cap.* 26 *col.* 279 *t.* 2 *ed. Vallarsii Veronæ.*

§. 3. Apostolos misit Christus ad nunciandum Evangelium in universum orbem terrarum, neque inter singulos provincias, aut civitates distribuit. Sed ipsi deinceps, aucto Fidelium numero, divisionem illam instituerunt, quam necessariam esse existimarunt, ut recta regiminis ratio constaret. Atque hinc prima est repetenda origo divisionis dioeceseon, et origo etiam Patriarcharum ac

Metropolitarum. Cuncta haec ab Apostolis adumbrata deinceps ab Ecclesia absoluta, ac definite constituta sunt.

§. 4. Quare illa missio in orbem universum propria et peculiaris fuit Apostolorum, per quos ubique nuncianda erat Christi religio (1); sed ea populis nunciata et patefacta, certi sunt constituti fines, intra quos unusquisque Episcopus jurisdictionem exerceat. Hinc Patriarchis plures provinciae, et nationes, Primatibus una natio aut regnum, Metropolitis una provincia, Episcopis dioecesis una data est. Horum quilibet imperium habet in illum terrae tractum, cui praepositus est. Sed ex his omnibus unum debet effici corpus, quale est Ecclesia catholica; effici autem nequit, nisi cuncta in unum conjungantur, conjungi vero non possunt, nisi omnia unum caput et unum commune centrum habeant.

(1) Ampla illa potestas (semper tamen obnoxia Petro omnium capiti & principi), quæ in Ecclesiæ regimine Apostolis data est, in uno Petro ordinaria fuit, ideoque ad ejus successores delata est, verum in ceteris Apostolis fuit extraordinaria, neque ad successores transiit. Sed illorum obitu expiravit. Audiatur Natal. Alex. *Hist. Eccl. diss. 4 ad sæcul. I. §. 4 t. 3 p. 85 ed. Ven.* 1776, cujus hæc verba sunt: *summa potestas in Ecclesia non solum data est Petro, sed reliquis etiam Apostolis, et his quidem ut tamquam extraordinario munere, et cum eis interituro fungerentur. Unde omnes illud Pauli merito sibi vindicare poterant*: instantia mea quotidiana solicitudo omnium Ecclesiarum. *Sancto vero Petro concessa est auctoritas illa suprema tanquam ordinario Pastori, cui perpetuo succederetur, Apostolica tandem auctoritate ad unum revocata. Unde S. Petri Sedes antonomastice Apostolica dicta est a S. Hieronymo etc.* Ita etiam docent Thomassinus, Hallierus, Petrus de Marca, Bossuetius, aliique complures, idque confirmat facultas Parisiensis, quæ damnavit M. Anton. de Dominis negantem niti Sac. Script. discrimen potestatis inter Apostolos, eamque propositionem hæreticam, atque schismaticam declaravit intellectam, *de jurisdict. Apostol. ordinaria, quæ in solo D. Petro subsistebat.* Consule Ballerinium, *de potest. Eccles. Sum. Pontif. etc. c.* 1 *§. 4 p.* 10 *& seq. ed. Augustæ Vindelic.* 1770.

§. 5. Itaque omnes Episcopi, qui suis praefecti sunt Ecclesiis, ceu membris, quae omnia in unum collecta una catholica Ecclesia continet, curare debent, ut particulares Ecclesiae, quas regunt, in unum confluant commune centrum, atque uni capiti subjiciantur. Sic enim Ecclesiae unitas efficitur, et conservatur, cum omnia membra unum caput agnoscunt, et unum habent centrum, in quo conjunguntur.

§. 6. Commune hoc unitatis centrum, et hoc omnium caput Christus Petrum constituit. Sed cum ipse vita fungi deberet, Ecclesia autem usque ad consummationem saeculi esset futura, alius, eo mortuo, constituendus erat, qui Ecclesiam universam regeret. Quis enim ovili perpetuo, cujusmodi Ecclesiam suam Christus esse voluit, temporarium pastorem datum putet (1)? Itaque ad Petri successores transmissum est munus, et translata potestas, quod, et quae Petro a Christo datum, dataque fuerat. Hi sunt Romani Pontifices, qui ipsum tenent in Ecclesia locum, quem vivens tenuit Petrus; hoc est locum Capitis, et Capitis non otiosi, sed praediti instructique potestate, quam habere debet Caput Ecclesiam regens.

(1) Vide Melchiorem Canum, *de loc. theol. lib.* 6 *c.* 3.

§. 7. Non enim Christus hoc Caput constituit, ut vacuum, et inane nomen haberet, sed ut totius Ecclesiae unitatem custodiret. Ex quo efficitur, ut ei dederit omnem potestatem, qua opus est, ut suas impleat partes; cum dici nequeat, Christum alicui dedisse munus, et non dedisse facultates, sine quibus munus ipsum exerceri non potest. Cujus rei consequens est, ut Primatus, quem Petrus, ejusque successores a Christo acceperunt, non tantum honoris et dignitatis, sed etiam jurisdictionis esse debeat. Atque errant vehementer, qui cum ignorare non possint, Primatus instituendi causam fuisse unitatem tot hominum, et tot Ecclesiarum, ex quibus una efficitur Ecclesia catholica, aut nullum esse putant caput, per quod illa hominum, et Ecclesiarum multitudo conjungatur, aut caput fingunt inane, et otiosum, sine vi et potestate, qua homines ad parendum cogat. Quemadmodum si quis exercitum conficeret sine Imperatore, aut Imperatorem daret, qui umbratile haberet nomen vacuum potestate et imperio, cui milites pareant, et per quod in officio contineantur.

§. 8. Cumque Sum. Pontif. omnes, quae una catholica Ecclesia complectitur, dioeceses, provincias, nationes cogere ad unitatem debeat, in omnes potestatem habeat necesse est. Ita ejus imperium, quod totam comprehendit Ecclesiam, fertur in omnes Patriarchas, Primates, Metropolitas, Episcopos; quoniam si quis esset eorum non ob-

noxius huic potestati, is impune disrumpere posset unitatem, quae a catholica Ecclesia disjungi non potest. Atque haec ecclesiasticae hierarchiae ratio est, ut Christiani omnes Episcopis, Episcopi Metropolitis, Metropolitae Primatibus ac Patriarchis, cuncti demum Rom. Pontifici subjiciantur, Episcopi, Metropolitae, Primates, Patriarchae, et omnium Princeps Sum. Pontif. proprie efficiunt hierarchiam, quae jurisdictionis appellatur.

§. 9. Reliqui Magistratus creati sunt, ut auxilio essent Episcopis, atque in eos derivata est pars jurisdictionis, quae integra ad Episcopum pertinet. Hinc instituti Coadjutores, ut Episcopo impedito opem ferrent; Chorepiscopi, ut praessent oppidis dioecesis; Vicarii, ut Episcopi vices gererent; ceteri demum Magistratus, quibus sub Episcopo certa in populum potestas data est.

§. 10. Quin etiam quibusdam clericis tributum est certum officium sine jurisdictione, quibusdam, praeter officium, etiam honoris praerogativa, et hinc ortae Dignitates, Personatus, officia, quae omnia generali beneficiorum nomine comprehenduntur. Adjunctam habent Dignitatem ea beneficia, quorum Rectores, praesertim in cathedralibus, aut in collegiatis ecclesiis, et quadam fruuntur honoris praerogativa, sive praeminentia, et administratione ac jurisdictione, ideoque tametsi cum reliquis canonicis corpus unum conficiant, ab iis tamen propter hanc administrationem, praeeminentiam et jurisdictionem distinguuntur. Personatum habere dicuntur ii, qui solam habent honoris praerogativam sine administratione et jurisdictione (1), officium denique, qui administrationem habent, carent praeeminentia et jurisdictione.

(1) Personatus nomen primum in jure canonico adhibuisse Alexandrum III, illudque a Gallis sumpsisse tradit Cujacius *in tit. de præben. et Dignit. t.* 6 *col.* 962 *ed. Mutin. seu Ven.* 1778.

§. 11. Generatim statui non potest, quae beneficia inter Dignitates, quae inter Personatus, quae inter officia sint referenda, cum unaquaeque ecclesia suas habeat consuetudines, et quam Dignitatem in una ecclesia obtinet Archidiaconus, vel Archipresbyter, in altera eam Decanus, vel Praepositus, vel Primicerius obtineat. Itaque jurisdictio, praeeminentia, munus in omnibus ecclesiis Dignitatem,

Personatum, Officium facit. Nos de omnibus agemus clericis, qui in ecclesia vel munus habent, vel honoris gradum, vel jurisdictionem. Omnes enim referendi sunt ad hierarchiam jurisdictionis, quoniam omnes pertinent ad optimum ecclesiae reginien; quo hierarchia spectat. Illud tamen inter clericos, qui jurisdictionem habent, interque clericos, qui ea carent, discrimen est, quod hi tantum Ministri sunt, illi vero sunt etiam, post Episcopos, in ecclesiastica hierarchia Magistratus.

SECTIO I.

De Summo Pontifice.

12. Papæ nomen.
13. Primatus honoris et jurisdictionis.
14. Summus Pontifex fidei controversias ex cathedra definiens errare non potest.
15 ad 19. Potestas, et Jura, quae ex Primatu descendunt.
20. Primatus totius Ecclesiae adimi nequit Petri successoribus.
21. Potestas Summi Pontificis Episcopalis, Metropolitica, Patriarchica, et potestas temporalis.

§. 12. Ordiamur a Summo Pontif., cujus in ecclesiastica hierarchia supremus gradus, et summa potestas est. Is vocatur Papa a graeco verbo παππας latine *Pater*, quod nomen initio proprium fuit omnium Episcoporum (1); quin etiam saepe ad minores quoque clericos translatum est (2). Sed jamdiu solus Rom. Pontif. eo nomine designatur (3); atque eum etiam Chalced. Conc. Patres *Episcopum universalem* appellarunt. Verum hoc nomen, in quo arrogantia Sedis Constantinopol. audacter invaserat, recusavit S. Gregorius M. contentus modesto nomine *Servi Servorum Dei*, quo ipse primum uti coepit (4), et quo nunc etiam Summi Pontific. utuntur.

(1) Vid. Thomassinum, *veter. et nov. eccl. discip. p.* 1 *l.* 1 *c.* 4 *et l.* 2 *c.* 3 *n.* 17. Cennium *dissert.* 5 *t.* 1 *p.* 152 *seq. ed. Pistorii* 1778, & Mamachium, *origin. et antiquit. christian. l.* 4 *par.* 1 *c.* 4 §. *IX nota* 3 *et seq. t.* 4 *p.* 297 *et seq.*

(2) Consule Du-Cangium, *Glossar. med. et infim. graec.* παππας & πρωτοπαππας, Mamachium, *loc. cit. et not.* 3 *et seq.* Atque huc spectare videtur Walfridus Strabo *de rebus Ecclesiast. c.* 7 *in Biblioth. PP. t.* 10 *col.* 667 *ed. Paris. an.* 1624. *Papa cujusdam paternitatis nomen est, et Clericorum congruit dignitati.* Hinc qui modo Archipresbyter, olim *Protopapa* dicebatur, & Innoc. III, *l.* 15 *ep.* 60 *ad Archiepisc. Theban. pag.* 623 *t.* 2 *ed. Balutii Paris.* 1682 parochiam appellat *Papatum*, secundum usum & consuetudinem Græcorum,

a quibus omnis Sacerdos *Papa* dicebatur. Diverso tamen modo, uti recte est a Mamachio observatum *loc. cit. not.* 1, Græci flectunt vocem, cum Pontificem, & Sacerdotem Papam appellant.

(3) Jam inde a sæculo V, Summum Pontif. ob eminentem ejus dignitatem *Papam*, nullo alio addito, appellari cœpisse ostendit Thomassinus *vet. & nov. eccles. discipl. par.* 1 *l.* 1 *c.* 50 *n.* 14. Sed ea de re vide Christianum Lupum, *schol. in dictat. S. Gregorii VII, can.* 11 *t.* 5 *opp. p.* 215 *ed. Venet.* 1725, & Cajetanum Cennium, *diss.* 5 *inter ejus dissert. Italicas Pistorii edit. an.* 1778 *t.* 1 *p.* 152 *& seq.*

(4) Joannes Diaconus *in vit. S. Gregor. lib.* 2 *cap.* 1 *tom.* 4 *opp. S. Gregorii, col.* 45 *ed Maurin. Paris.* 1705.

§. 13. Est autem Sum. Pontif. jure divino Ecclesiae caput, et centrum unitatis, Petri successor, Christi vicarius, omnium Christianorum pater et doctor, atque habet in tota Ecclesia primatum non dignitatis solum, sed etiam jurisdictionis (1). Quare Pontifex Christianos omnes honore antecedit, atque in omnes jurisdictionem exercet, cum habeat *pascendi, regendi et gubernandi universalem ecclesiam .... plenam potestatem* (2).

(1) Concilium Florent. *in definit. collect. Labbæi t.* 18. *col.* 527, quod pridem etiam expresserat Concilio Lugdun. II, *in profess. fid. col.* 512 *t.* 14 *eod. loc.* Testimonia celeberrima, quæ in primis a Patribus ex Evangelio afferuntur ad Petri, ejusque successorum primatum ostendendum, & ad quæ cetera referri commode possunt, sunt apud Matth. XVI 18: *Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam; & tibi dabo claves regni cœlorum &c.*; apud Jo. XXI 15: *Pasce agnos meos, pasce oves meas*; apud Luc. XXII 32: *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Recte ajebat S. Bernardus ad Eugen. III, *l.* 2 *de considerat. c.* 8 *col.* 428 *vol. I. ed. Mabillonii, Paris.* 1719: *Sunt quidem & alii cœli janitores, & gregum pastores ... Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos: Tibi universi crediti, uni unus. Nec modo ovium, sed & pastorum tu unus omnium pastor. Unde id probem quæris? Ex verbo Domini. Cui enim non dico Episcoporum, sed etiam Apostolorum sic absolute & indiscrete totæ commissæ sunt oves?* Si me amas, Petre, pasce oves meas. *Quas? illius, vel illius populos civitatis, aut regionis, aut certi regni?* Oves meas, *inquit. Cui non planum; non designasse aliquas, sed assignasse omnes? Nihil excipitur, ubi distinguitur nihil. Et forte præsentes ceteri condiscipuli erant, cum committens uni, unitatem omnibus commendaret in uno grege & uno pastore ... Inde est, quod alii singuli singulas sortiti sunt plebes, scientes sacramentum. Denique Jacobus, qui videbatur columna Ecclesiæ, contentus est Hierosolyma, Petro universitatem cedens.*

(2) Verba hæc sunt Concil. Florent. *l. c.* Confer etiam Concil. Lateran. IV, *in decret:* 5 *de dignit. Patriarchar. t.* 13, *Conc. col.* 937, Constantiense, a quo damnata est propositio 41, Joan.

Wiclefi ajentis: *non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias*; *t.* 16 *col.* 121: itemque proposito 9 Joannis Hus, *col.* 249 *ib.* Consule præterea fidei professionem, quæ apud catholicos ubique gentium obtinet, quamque Clerus Gallicanus a calumniis vindicat hæreticorum, *t.* 1 *Actor. Cler. Gallican. p.* 93 *seq. ed. Paris. an.* 1716, & Expositionem fidei eidem Clero probatam, *ibid. p.* 190. Videndæ etiam sunt Pii VI, P. M. literæ gravitatis, dignitatis, veritatis, auctoritatisque plenæ, quæ incipiunt, *Super soliditate*, datæque sunt die 28 Nov. an. 1786.

§. 14. Multa hinc jura sunt, quibus potitur Rom. Pontif., quia caput Ecclesiae est, centrumque unitatis, quia Primatum habet ordinis et jurisdictionis, quia regere et gubernare Ecclesiam universam debet. Nimirum cum unitas Ecclesiae postulet, et una sit omnium fidei, morum, ac generalium capitum disciplinae consensio, consequens est, ut haec regi, administrarique Rom. Pontif. judicio et auctoritate debeant. Itaque earum rerum, quae ad haec cuncta pertinent, Sum. Pontif. ab omnibus certior est faciendus, quo spectat jus petendarum, accipiendarumque relationum (1), ipseque de his rebus controversia judicat.

(1) *Hoc enim optimum*, inquiunt Sardicensis Concilii Patres *in ep. synodic. ad Jul. I.* apud Labbæum *t.* 2 *conc. col.* 690 *ed. Venet.*, *& valde congruentissimum esse videbitur, si ad caput, idest ad Petri Apostoli sedem de singulis quibuscumque provinciis Domini referant Sacerdotes.* Consonant Concil. Ephesini *PP. in relat.*, *ad Cœlestin. P. act.* 5 *ejusd. Concil. t.* 3 *Conc. Labbæi col.* 1187 *ed. Ven. Coleti.* Sane primo ipso Ecclesiæ sæculo Corinthii Clementem P. de eorum Ecclesiæ statu certiorem fecerunt, ab eoque datæ sunt ad illos literæ, quibus omnia considerata & provisa sunt, quæque extant apud Cotelerium *PP. Apostol. t.* 1 *p.* 143 *ed. Antuerp.* 1698, & quas memorat Eusebius *histor. eccles. l.* 5 *c.* 6 *p.* 187 *ed. Taurin.* 1746. Videndus idem Eusebius *l.* 4 *c.* 23 *p.* 160, ubi ostendit, qua reverentia Corinthii tum ipsas Clementis, tum Soteris ejus successoris literas acceperint, & *l.* 5 *cap.* 3 *p.* 188, ubi refert legationem II Ecclesiæ sæculo missam a Confessoribus Lugdunensibus ad Eleutherium Pontif.; pro Ecclesiarum statu. Confer etiam epistolam Dionysii Alexandrini ad Sixtum II apud Coustantium, *Epist. Rom. Pontif. col.* 260. Julium I, *ep.* 2 *n.* 22 *ib. col.* 385, rescriptum Innoc. I. *ad Concil. Carthag. & ad Concil. Milevit.* apud eumdem Labbæum *t.* 3, *Concil. col.* 44 *&* 47; Cyrillum Alexandrin. *ep. ad Cœlestin. P. par.* 1 *Concil. Ephesin. c.* 14, *col.* 889 *eod. t.* 3; Bonifacium I. *ad Episc. Illyric. in collect. Romana Lucæ Holstenii par. I. p.* 69; Basilium *ep.* 69 *n.* 1 *opp. t.* 3 *p.* 162 *ed. Paris.* 1730; Hieronymum, *ep.* 123 *n.* 10 *t.* 1 *p.* 901 *ed. Vallarsii, Veronæ*; Augustinum *ep.* 186 *al.* 106 *ad Paulin. n.* 2 *p.* 505 *seq. t.* 2 *opp. ed. Antuerp.* 1709; Leonem M. *ep.* 12, *ad Anastas. Thessalon. c.* 11 *opp. t.* 1 *col.* 690 *ed. Ven.* 1753. Mitto cetera testimonia, quæ

collegit Mamachius *del diritto libero della Chiesa l. 3 par. 2 c. 3 not. 1 p. 18 & seq.*, & Auctor libri, cui titulus *qui est Petrus?* editi Ratisbonae an. 1791 *par. 3 coroll. 2 p. 192 seq.*

§. 15. Atque in eo quidem judicio, quod Pontifex *ex cathedra* emittit, hoc est univesalis Magistri suscepta persona, in definiendis fidei controversiis errare non potest (1). Nam erroris expertem esse oportet, quem Christus Ecclesiae praeposuit, ut Christianos omnes cogat ad eamdem secum unitatem, praesertim in fide, adeout qui ab ejus doctrina discedit, haereticus et schismaticus habeatur.

(1) Videndi Bellarm. *de Rom. Pontif. l. 4 c. 3 & seq. t. 1 opp. p. 394 ed. Ven.* 1721; Melchior Canus *de loc. theol. l.* 6; Jacobus Hyacinth. Serry *diss. 1 de Rom. Pontif. falli & fallere nescio, cap. 1 & seq.* Cardinalis Orsius *De irreformabili Romani Pontif. in definiendis fidei controversiis judicio.* Petrus Ballerinius *de vi ac rat. Primat. Rom. Pontific. c.* 15 *p.* 260 *& seq. ed. Augustae Vindelic.* 1770; Veith. *Richerii System. sect,* 2 §. 26 *p.* 121; Mamachius *antiqu. Christian. t.* 5 *par.* 1 *p.* 93 *& seq. & in lib. contra Auctorem. opuscul. quid est Papa? t.* 1, *ep.* 1 *n.* 14 *p.* 57 *et seq* & Cl. Vincentinus Lupolus Episc. Telesiensis *Jur. Eccles. praelect. t.* 2 c. 2 §. 39 *in not.* Quando autem Pontifex aliquid ex cathedra definire, aut potius tamquam privatus Doctor rem agere videatur, explicat Ballerinius *loc. cit. c.* 15 §. 6 *p.* 285.

§. 16. Jurisdictionis, & potestatis, quam Sum. Pontif. in universam Ecclesiam habere diximus, multa sunt capita. Nimirum ipse leges ecclesiasticas condit, quibus universa Ecclesia teneatur (1), conditas, cum opus est, relaxat (2), poenis animadvertit in eos, qui legibus non obtemperant (3), judicat graviores causas ecclesiasticas (4), habetque jus appellationum (5). Cum enim recta earum ratio sit, ut ab inferiore judice ad superiorem provocetur, ac denique ad eum, ultra quem progredi judicium non potest, facile intelligitur, in rebus ecclesiasticis appellandum demum esse Summum Pontif., qui omnium est Princeps, et cujus judicium soli Deo subjicitur. Quod si in rebus civilibus semper postrema appellatio ad eum fertur, penes quem est summa earum rerum potestas, cur non etiam in rebus ecclesiasticis postrema haec appellatio dabitur ad Summum Pontif., qui tamquam princeps, et caput Ecclesiae summam in his rebus potestatem habere debet?

(1) Initio Romani Pontif., uti demonstratum supra est *in prolegom. c.* 3 §. 35 *not.* 2 *et* 3 generales leges ut plurimum in conci-

lio edere solebant, sed sæpe etiam mandata sua comprehendabant literis, quibus omnes parere cogebantur. Plures sunt hujusmodi literæ decretales, atque ex iis, ut omnes norunt, pars magna canonici juris conficitur. Dionysius Exiguus has decretales primus collegit sumpto initio a Siricio, sed tamen certum est, ab antiquioribus quoque Pontificibus datas fuisse similes literas, quæ extant apud Coustantium, *Epist. Rom. Pontific.* Certe ipse Siricius *ep.* 1 *ad Himer. Tarraconen. c.* 2 *col.* 625, *apud Coustantium loc. cit.* memorat *missa ad provincias a venerandæ memoriæ prædecessore meo Liberio generalia decreta*. Atque illa Siricii epistola *ad Himerium*, qua Sacerdotes & Diaconi jussi sunt abstinere se ab uxoribus, quas ante sacros ordines duxerant, quot in Hispaniis, uti observat Blanchius *della podestà e polizia della Chiesa l.* 2 *cap.* 5 §. *V t.* 4 *p.* 458 *et seq.*, turbas excitare debuisset, quod tollebatur vetus consuetudo earum regionum, & civili reipublicæ damni aliquid inferri videbatur? Et tamen omnes Pontificiæ legi paruerunt, ac Siricii successor Innocent. I. eamdem legem observari in Galliis voluit datis literis ad Victricium Rotomagensem, & Exsuperium Tolosanum apud Coustantium *loc. cit. col.* 745 *seq. et col.* 789 *seq.* Dubitari vero non potest, quin hæ literæ vim legis habuerint; uti ostendit sanctio, seu pœna constituta in eos, qui his legibus non obtemperarent. Qua eadem sanctione munitæ sunt literæ ceterorum Pontificum, uti patet ex Zosimo *ep.* 9 *ad Hesych. Salonit.*; Cœlestine *ep.* 5 *n.* 3 apud Coustantium *loc. cit. col.* 970 *et* 1074; Leone M. *ep.* 4 *c.* 5 *opp. t.* 1, *col.* 616, *ed. Ballerinii Venet.* 1753 aliisque compluribus, quos omittimus, ne longiores simus. Confer Zaccariam *Anti Febronio par.* 2 *l.* 2 *c.* 1 *et c.* 2 & Confer librum Romæ edit. an. 1791 cui titulus *Testimonianze delle Chiese di Francia ec. t.* 1 *Istruz. Pastorale di M. Vescovo d'Amiens p.* 25 27 31 33 43 49 67 89.

(2) Ut relaxare quis possit legem, supra eam potestatem habeat necesse est. Hanc autem in leges ab universa Ecclesia conditas non alius habere potest, quam qui Ecclesiæ caput, princepsque est, cujus in totam Ecclesiam fertur jurisdictio. Atque hanc quidem potestatem propriam Summi Pontificis agnovit ipsa Synodus Basileensis, *in ep. Sinod. n.* 5 apud Labbæum *concil. t.* 17 *col.* 484, & agnovit ipse Dupinius *de antiq. Eccles. disciplin. diss.* 4 *c.* 2 §. 3. Sane plenæ sunt ecclesiasticæ historiæ dispensationum, quæ a Sede Apostolica concessæ sunt. Paulo post initium IV sæculi Melchiades P. decretum edidit *de Episcopis, qui quibuscumque locis, si duo essent ordinati, quos dissensio geminasset, is confirmaretur, qui fuisset ordinatus prior; alteri autem eorum plebs alia regenda provideretur*, & hanc quidem dispensationem laudat August. *ep.* 53 *ad Glorium et Eleusium n.* 16, *p.* 72 *t.* 2 *opp. ed. Antuerp.* 1700. Eodem IV sæculo ad exitum vergente Siricius, *ep.* 1 *ad Himerium Tarraconen. n.* 19, apud Coustantium, *ep. Pontific. Roman. col.* 636: iis, qui ignorantes ad sacram militiam indebite irrepsissent, veniam dedit, ut in ordine, quem tenerent, perseverare possent; & initio V sæculi Anastasius I. rogatu Episcoporum Africæ clericis, qui Donatistarum partes sequuti fuerant, ministrare permisit in ordinibus, quorum munera exercuerant, cum in ea secta versarentur. Confer Codic. Canon. Eccles. African. *c.* 68 apud Justellum, *Bibliot. Iur. can. t.* 1 *p.* 365, *ed. Fa-*

ris. 1661; Coustantium, *l. c. col.* 733 *et* 734; & Thomassinum, *veter. et nov. Eccles. discipl. part.* 2 *l.* 3 *c.* 24. Illustris est etiam venia data a Simplicio Pontif. *ep.* 14, *ad Zenon.*, apud Labbæum, *t.* 5, *concil. col.* 110, rogatu Zenonis Imperat., qua firmata est ordinatio Episcopi Antiocheni, qui contra Nicænos Canones creatus fuerat. Synodus Romana VI apud Labbæum, *t.* 5, *Concil.* 509, *ed. Venet.*, quæ pluribus constabat tum Italiæ, tum aliarum provinciarum Episcopis, mirifice approbavit testimonium, quod tulit Symmachus Pontif. de auctoritate Sedis Apostolicæ concedendarum dispensationum, quæ temporum ratio postularet. Consule Thomassinum, *veter. et nov. Eccles. Disciplin. par.* 2 *l.* 3 *c.* 24; Natalem Alexandrum, *histor. V, sæc. c.* 1 *art.* 8 *t.* 5 *p.* 8, *et de Photian. schism. diss.* 4 §. 22 *in fin. p.* 558 *t.* 6 *ed. Ven.* 1776 Mamachium *advers. auct. opusc. quid est Papa? ep.* 3. §. 11 *t.* 1 *p.* 232, *ed. an.* 1787; & doctiss. Card. Gerdilium, *Confutazione di due libelli contro il breve Super soliditate t.* 1 *p.* 55, 115 *seq. et t.* 2 *p.* 129, a quibus & alia dispensationum exempla referuntur.

(3) *Quæ enim*, inquit S. Cœlestinus P. *ep.* 5 *n.* 3, apud Coustantium, *l. c. col.* 1074, *sola admonitionis auctoritate non corrigimus, necesse est per severitatem congruentem regulis vindicemus.* Nota sunt omnibus quæ contra quartadecimanos, contra rebaptizantes, contra alios Pontificiis legibus non parentes a Victore, Stephano, ceterisque Pontificibus gesta sunt. Consule præterea, quæ superiore, *not.* 1 diximus de pœna adversus eos constituta, qui Pontificiis legibus non parerent.

(4) Jus hoc, in quo qualibet societate potiri debet quisquis in ea supremum est caput, & summam habet jurisdictione, semper Romanos Pontifices exercuisse certum est: atque hinc ad Sedem Apostolicam graviora quæque negotia semper referri consueverunt, ut de iis judicium ferret. *Si majores causæ*, inquit Innoc. I. *ep.* 2 *ad Victric. Rotomagen. cap.* 3 apud Coustantium, *loc. cit. col.* 749 *in medium fuerint devolutæ, ad Sedem Apostolicam, sicut Synodus statuit, & beata consuetudo exigit, post judicium Episcopale referantur.* Sed dignus præsertim cura, & observatu est Bonifacii I. locus, *ep.* 15, ubi statuitur graviores causas statim, primoque judicio ad Sedem Apostolicam esse deferendas, ac multis, ut ipse inquit *n.* 6 *col.* 1042, apud Coustantium, patere ostenditur *documentis, maximas Orientalium Ecclesias in magnis negotiis, in quibus opus esset disceptatione majore, sedem semper consuluisse Romanam, et quoties usus exegit, ejus auxilium postulasse.* Eadem hæc sententia expressa est in Capitularibus Regum Franc., *Capitular. Aquisgran. an.* 803, apud Balutium, *t.* 1 *c.* 4 *col.* 270, *ed. Venet.* 1772, ubi de gravioribus quibusdam rebus ecclesiasticis visum est *Apostolicam Sedem consulere, jubente canonica auctoritate, atque dicente: si majores causæ in medium fuerint devolutæ, ad Sedem Apostolicam, ut sancta synodus statuit, et beata consuetudo exiguit*, incunctanter *referantur.* Confer etiam Zosimum, *ep. ad Episcop. Galliæ* apud eumdem Coustantium, *col.* 938; Sixtum III, *ep.* 8 *ad Synod. Thessal. col.* 1263, *eod. loc.*; Leonem M. *ep.* 56 13 14 *t.* 1 *col.* 519 622 678-683 *ed. Ballerin.* Atque hi omnes, cum de hoc jure loquuntur, semper illud antiqua consuetudine receptum ostendunt, ut proinde, risum moveant, qui etiam ad hoc jus Sedis Apostolicæ pertrahunt Isidorianas De-

cretales, quæ multo postea prodierunt. Quid? Aliarum insignium Orientalium Sedium hac in re prerogativam quis ignorat? Antiochenæ Sedi, quæ S. Petrum habuit auctorem, hoc jus in toto Oriente ejusdem Sedis Antistiti Alexandro asseruit Innocentius I. *ep.* 24, *n.* 1, apud Coustantium, *col.* 852. *Ut sicut Metropolitanos auctoritate ordinas singulari, sic et ceteros non sine permissu, conscientiaque tua sinas Episcopos procurari.* Et rationem post pauca addit: *quo enim te maxima expectat* (hoc est ut explicat Coustantius *ad te pertinet*) *cura, praecipue tuum debent mereri judicium.* Quid dicam de Episcopo Constantinop., postquam in eam civitatem imperii sedes translata est? Socrates, *histor. ecclesiast. l.* 7 *cap.* 25 *p.* 317, *ed. Taurin.* 1747, legem memorat, *qua sancitum est, ne præter sententiam Episcopi Constantinop. ulla fiat Sacerdotis* (idest Episcopi) *ordinatio.* Extat quoque Theodosii lex ad Philippum Præfect. Prætorio Illyrici, *L.* 45, *Cod. Theodos. de Episc. et Cleric.* qua cautum est, ut Illyricaniis provinciis *si quid dubietatis emerserit, id oporteat non absque scientia viri reverendissimi sacrosancta legis antistitis urbis Constantinopolitanæ, quæ Romæ veteris prærogativa lætatur, conventui Sacerdotali, sanctoque judicio reservari.* Profecto si hoc privilegium concessum est Episcopo Constantinopolitano, quod ea urbs *Romæ veteris prærogativa lætatur*, potiori jure dici debet affixum Romanæ Urbis Episcopo, ut in causis gravioribus nihil sine ejus scientia, & consensu fieret. Ea lex revocata quidem deinceps fuit: sed cum fuerit e medio sublata, ne jura Summi Pontif. aliquid caperent detrimenti, manifestum est eadem jura, quæ ut integra servarentur, lex illa abrogata fuit, in Episcoporum, aliisque gravioribus causis confirmata fuisse.

(5) Jus appellationum, inquit Natalis Alexander, *hist. Eccles. sæcul.* 4, *diss.* 28, *de jur. appellationum etc. t.* 4 *p.* 462 *ed. Venet. an.* 1776, *est appendix Primatus S. Petro, et ejus successoribus a Christo collati, non est a Synodo Sardicensi, aut quavis alia institutum.* Revera complurima sunt exempla appellationum, quæ ante Synod. Sardicensem ad Sedem Apostolic. delatæ sunt. Videnda in primis est dissertatio Romæ edita an. 1768 *de appellationibus ad Roman. Pontif.*, & Joannis Marchetti dissertatio item Romæ ed. an. 1783. *Del Concilio di Sardica, e de' suoi canoni su la forma dei giudizj ecclesiastici.* Verum de appellationibus ad Sedem Apostolicam agam copiose *lib. III.*

§. 17. Ipse etiam Superioris jurisdictione solvit, quos solvendos judicat (1), plenarias Indulgentias largitur (2), generale Concilium indicit, eique praesidet vel per se, vel per Legatos suos, atque ejus decreta confirmat (3). Quis enim omnes vocavit Episcopos, et eorum cœtui præsidebit, et constituta confirmabit, nisi qui omnium est caput, qui omnes in unum commune centrum unitatis conjungit, et sine quo neque Episcopi universam Ecclesiam repraesentare, neque eorum decreta Ecclesiae universae decreta haberi possunt?

(1) Consule S. Bernardum *de considerat. lib.* 3 *c.* 4 *n.* 14 *opp. t.* 1 *p.* 392 *ed. Venet.* 1765; & vide etiam Natalem Alexandr. *histor. sæc.* 11 *et* 12 *c.* 7 *art.* 8 *p.* 155 *t.* 7 *cit. ed. Venet. et diss.* 12 *de sacr. Synod. Trid. art.* 16 *schol.* 1 5 *t.* 9 *p.* 584. Verum ea de re alius erit agendi locus.

(2) Concil. Lateran. IV *c.* 62 apud Labbæum *t.* 13 *Conc. col.* 999 *ed. Venet.*, Constantiense in Bulla Martini V *inter cunctas ibid. t.* 16 *col.* 762, S. Thomas *supplem.* 3 *p. quæst.* 26 *art.* 3.

(3) Confer quæ supra diximus *in prolegom. cap.* 5 §. 38 *not.* 1, 2, 3.

§. 18. Et quoniam Sum. Pontif. non solum ovium, sed etiam pastorum gubernatio, totiusque Ecclesiae procuratio commissa est, curam etiam, et sollicitudinem habere debet Episcoporum, qui particulares Ecclesias regunt. Quare ipse creat (1), ac transfert Episcopos (2), eorumque arctat, et constringit potestatem, quam obnoxiam habet (3), eosdem propter crimina Episcopatu dejicit (4), atque etiam restituit (5), Episcopatus constituit (6), et plures in unum conjungit, aut unum distrahit in plures (7), cum alterutrum postulat Ecclesiae utilitas, cujus solicitudo Sum. Pontif. incumbit.

(1) A Sixto Pontif. septem in Galliis Episcopos constitutos fuisse narrat Gregorius Turonensis, *Hist. Franc. l.* 1 *c.* 28 *col.* 23 *ed. Paris.* 1699, & *Tom. II Rerum Gallic. & Francic. Mart. Bouquet Paris.* 1739 *p.* 147 ab eodem Pontifice *primum in Rhemensem Metropolim directum* fuisse Sixtum scribit Hincmarus Rhemensis *Opusc.* 33 *c.* 16 *p.* 431 *Tom. II ed. Paris.* 1645. Primus Scotorum Episcopus Palladius, eoque vita functo Patritius a Cœlestino P. creatus est; Prosper *in Chronic. col.* 744 *ed. Paris.* 1711; Beda *l.* 1 *hist. Gen. Angl. c.* 13 *p.* 55 *ed. Cant.* 1643. Marianus Scotus *l.* 2 *ætat.* 6 *ad an.* 432. Alia multa ea de re monumenta habes apud Joannem Diacon. *in vit. S. Gregorii M. l.* 3 *c.* 7 *opp. S. Gregor. t. IV col.* 86 *ed. Maurin. Paris.* 1705, & aliud apud Optatum Milevitan. *contra Parmen. l.* 1 *p.* 28 *ed. Paris.* 1676, quem in locum vide Albaspin. *in not.* Mitto cetera, ne nimius videar. Concil. Trident. *sess.* 25 *can.* 8: *Si quis*, inquit, *dixerit*, *Episcopos*, *qui auctoritate Rom. Pontif. assumuntur*, *non esse legitimos & veros Episcopos ... anathema sit.* Itaque si a Concilio tamquam catholicum dogma definitum est, veros ac legitimos esse Episcopos, qui a Summo Pontif. creati sunt, facile intelligitur, legitimam esse Pontifici creandorum Episcopor. potestatem, sine qua illi viri ac legitimi Episcopi haberi non possunt. Confer Hallierum *de sacr. elect. part.* 3 *lib.* 1 *sess.* 5 *c.* 4 §. 1 *n.* 18 & *art.* 3 §. 6 *n.* 45 & 55; Bertium *de theolog. discipl. l.* 36 *c.* 13 *n.* 8 & doctissimum Cardinal. Gerdilium *Confutazione di due libelli diretti contro il Breve Super soliditate t.* 1 *p.* 12 & *seq.*

(2) *Cap.* 2 *de transl. Episc.* Hinc etiam injusti osores Sedis Apostolicæ in scenam revocant Isidorianas decretales, quasi per eas tantum Summi Pontif. jus transferendi Episcopos obtinuerint. Ut mittam Febronium, Eybellium, ceteros hujusmodi, id audacter prædicat Dominicus Cavallarius, *in Instit. Can. par.* 1 *c.* 22 §. 6. Sed

hi omnes vehementer errant. Nam multo ante, quam Isidori collectio prodiret, Bonifac. I. uti constant ex ejus *ep.* 4 & 15 apud Coustantium *col.* 1019 *et* 1039 rogatus a Corynthiis Perigenis translationem permisit; itemque auctoritate Cælestini I., uti narrat Socrates *Histor. Eccl. l.* 7 *c.* 4 *par.* 390 *ed. cit.* Proclus Cizici Episcopus ad Constantinopolit. Ecclesiam translatus est. Quin etiam cum Barchinonenses vehementer cuperent suæ civitatis Episcopum habere Irenæum, qui jam in ejus Diœcesis municipio Episcopatum obtinebat, preces ea de re dederunt ad Tarraconensem Episcopum provincia Metropolitam. Is habita Synodo probavit desiderium Barchinonensium, eaque de re literas dedit ad Hilarium Pontif., ut permitteret translationem, quam Provincialis Synodi auctoritate fieri non posse sentiebat. Pontifex, re diligenter expensa, probare noluit hanc translationem, & ideo facta non est, quamquam ejus magnum esset desiderium Barchinonensium, & magna voluntas Synodi Tarraconensis. Illustre etiam Episcopalis translationis exemplum est in S. Gregorii M. *ep.* 79 *l.* 1 *col.* 563 *t.* 2 *ed. Maurin. Paris.* 1705, per quam a Sumno Pontif. Martinus a Tainatensi Ecclesia ad Saonensem translatus fuit. Neque certe fieri secus potest: quoniam opus est auctoritate Summi Pontif., a quo relaxentur leges Ecclesiasticæ, quibus vetitæ sunt Episcoporum translationes, tollaturque vinculum, quo Episcopus suæ Ecclesiæ alligatur. Quin ex Capitular. Regum Francorum constat, Reges ipsos a Summo Pontif. veniam postulasse, ut penes se Episcopum retinere possent; adeo certum habebatur, etiam ante editas Isidorianas decretales, sine venia Sedis Apostolicae Episcopum deserere non potuisse Ecclesiam, cui addictus erat. Nam in Capitulari Francoford. *an.* 794 apud Balutium *c.* 53 *t.* 1 *col.* 195 habentur hæc: *Dixit etiam Dominus Rex in eadem Synodo, ut a Sede Apostolica, idest ab Hadriano Pontif., licentiam habuisset, ut Angilramnum Archiepisc. in suo palatio assidue haberet propter utilitates Ecclesiasticas.* Quod etiam habet Epit. 30. Codicis Carolini, *p.* 226, *t.* 1, *ed. Cenni, Romæ* 1760, qua Paulus I. Sum. Pontif. Pippino Regi facultatem tribuit apud se retinendi Georgium Episcopum, & Petrum Presbyterum.

(3) Audiatur ea de re Gersonius, qui certe nimii studii in Sed. Apostoli: suspectus videri non potest, *de Stat. Eccles. consider.* 3, *de Stat. Præl. p.* 532, *t.* 2, *ed. Antuerp.* 1706: *Status*, inquit, *prælationis episcopalis habuit in Apostolis, & successoribus usum, vel exercitium suæ potestatis sub Papa Petro & successoribus ejus, tamquam sub habente, vel habentibus plenitudinem fontalem episcopalis auctoritatis. Unde & quoad Italia minores Prælati scilicet Curati subsunt Episcopis, a quibus usus suæ potestatis quandoque limitatur, vel arcetur; & sic a Papa posse fieri circa Prælatos majores ex certis & rationabilibus causis, non est ambigendum.* Confer Ballerinium *de potest. Eccles. Summ. Pontif. &c. c.* 1, §. 16, *pag.* 16 *seq. ed. Augusta, Vindelic.* 1770. *et* Cl. Card. Gerdilium, *Confutazione di due libelli ec. t.* 1, *p.* 25 *et seq. et t.* 2, *p.* 77.

(4) Secundo Ecclesiæ sæculo Victor Pontif. cum Asianos Episcopos, qui Judæorum more ipsa luna 14 pascha celebrabant, sacris interdicere vellet, ejus potestatem agnovit, atque probavit S. Irenæus, uti patet ex fragmento, *ejus ep. ad Vict. p.* 340, *opp. ed. Massueti, Paris.* 1710, licet de impetranda a Sum. Pontif. pro iis

venia magnopere laboraret. Vide Eusebium, *Hist. Eccl. l.* 6. *c.* 24, *p.* 245 *ed. Valesii, Cantabrig.* 1720. Eadem pœna S. Stephanus rebaptizantes plectere volebat, neque umquam hanc potestatem Sum. Pontif. in discrimen revocavit S. Cyprianus, quamquam ipse potissimum contra Stephanum illam rebaptizantium opinionem tueretur. Quin ipse Cyprianus eamdem potestatem agnovit, *ep.* 68, *p.* 292, *ed. Amstelod.*, ubi rogat Stephanum P. his verbis: *dirigantur in provinciam, et ad plebem Arelate consistentem a te literæ, quibus abstento Marciano alius in loco ejus substituatur*. Paulo ante quam illa Stephanus gereret contra rebaptizantes, S. Cornelius P. eadem potestate usus est contra Novatianum, uti patet ex ejus, *epist.* 9, *ad Fabium Antiochenum*, apud Coustantium, *ep. Rom. Pontif. col.* 145 *et seq.* Pertinent hæc ad II & III Ecclesiæ sæculum. Quarto autem sæc. Julius I. graviter objurgavit Eusebianos, quod S. Athanasius in Antiocheno Conciliabulo de Episcopatu dimotus fuerat, quod sine auctoritate Sedis Apostolicæ fieri non poterat. *An ignoratis*, inquit, epist. I. apud Coustantium, *n.* 22, *col.* 386, *hanc esse consuetudinem ut primum nobis scribatur, et hinc quod justum est decernatur?* Quam consuetudinem ab Julio memoratam ne quis ad solam Alexandr. Ecclesiam referandam putet, faciunt Socrates, *Histor. Eccles. l.* 2 *c.* 17 *p.* 96 & Sozomenus, *l. c.* 8 *et* 10 *p.* 102 *et* 105 *ed. Valesii Cantabr.* 1720, qui illud quod Julius proponit, generali Ecclesiæ canone receptum ostendunt. Ad hoc idem sæculum spectat depositio Timothei Episcopi Beriti, quam Romæ absolvit S. Damasus, & quam cum postulassent Orientales ignari eorum, quæ jam ipse gesserat, respondit, *ep.* 14 *n.* 3 *col.* 574 apud Coustantium: *quid igitur depositionem Timothei a me denuo postulatis, qui et hic judicio Sedis Apostolicæ, præsertim etiam Petro Alexandr. Urbis Episcopo depositus est una cum Magistro suo Apollinario?* Præclarum etiam hujus Pontificiæ potestatis monumentum occurrit V sæculo in depositione Nestorii Patriarchæ Constantinopol., quem S. Cœlestinus ab Episcop. ejiciendum pronunciavit, *nisi intra decem dies ab hujus Conventionis die numerandos pravas prædicationes suas scripta professione condemnaret*; uti loquitur ipse Cœlestinus, *in ep.* 11 *ad Cyrillum Alexand. n.* 4 *col.* 1106 apud Coustantium. Sæc. VI Agapetus Antimum deposuit, ejusque loco Mennam Patriarcam Constantinopol. constituit, de qua quidem re ita loquitur Natalis Alexander, *hist. sæc. VI c.* 2 *art.* 7 *p.* 344 *t.* 5 *ed. Venet.* 1776. *Primatum gloriosius exercere non potuit Romanus Pontifex, quam Constantinopol. Patriarcham hæreticum exauctorando, et in ejus locum alium ordinando, idque nulla synodo convocata.* Vide epist. synodicam Conc. Tricassini ad Nicolaum I. P. *t.* 10 *Concil. Labbæi, col.* 578 *et* 579 *ed. Ven. Coleti*, epistol. 3; Simplicii P. *ibid. t.* 5 *col.* 96; S. Bernardum, *ep.* 239 *ad Eugen. opp. t.* 1 *p.* 102 *ed. Ven.* 1765.

(5) Longum esset omnia colligere exempla Episcoporum, quos gradu motos Sedes Apostolica omni ætate restituit; pauca tantum indicabo, ex quibus de hoc jure certissimo Sum. Pontif. facile est judicare. S. Cyprianus, *ep.* 68 *p.* 114 *ed. Rigaltii, Paris.* 1666, de Basilide justas ob causas deposito agens: *Roma pergens*, inquit, *Stephanum Collegam nostrum longe positum, ac tacitæ veritatis ignarum fefellit, ut exambiret, reponi se in Episcopatum, de quo fuerat juste depositus*. Ergo restituendi potestatem in

Stephano Pontif. agnovit. Sæculo consequenti Eustachius Sebastenus Episcopus cum in Conc. Meliteńsi Arianorum depositus fuisset, provocavit ad Liberium Pontif., cujus sententia Sedi suæ restitutus fuit, uti testatur S. Basilius, *ep.* 263, *n.* 3 *p.* 406 *t.* 3 *opp. ed. Maurin. Paris.* 1730, oblatisque literis ejusdem Pontificis susceptus est a Patribus Concilii Tyanensis, quamvis antea hæreseos Arianæ suspectus fuisset. *Quænam autem*, inquit S. Basilius, *sint illi a B. Episcopo Liberio proposita, et ad quæ consenserit, nobis clam est; nisi quod epistolam attulit, qua eum restituebat, eaque ostensa Concilio Tyanensi, in suum locum restitutus est.* Quin etiam cum ipse Eustachius deinceps in errores iterum lapsus fuisset, omnes Episcopi diœceseos Ponticæ in Tyanensi Synodo congregati eum damnare ausi non sunt, nisi primum de ejus crimine certiorem facerent Sum. Pontif., ab eoque facultatem impetrarent, uti constat ex epistola Basilii, cujus nunc mentionem feci. Ac tanti quidem ipse Basilius faciebat literas Sum. Pontif., ut eas *Principatus tesseras* appellaret, sicuti patet ex ejus vita *c.* 10 *n.* 5 *t.* 3 *opp. p. LXXII, ed. Paris.* 1730. S. Joan. Chrysostomus non solum a Synodi judicio, a quo e gradu dejectus fuerat, ad Innocentium P. provocavit, sed etiam suas proposuit querelas adversus Teophylum Patriarc. Alexandrinum, ceterosque Episcopos, a quibus injuriam acceperat, rogavitque Pontificem, *in ejus vita, opp. Chrysostom. t.* 13, *p.* 9, *ed. Montfauc. Paris.* 1738, his verbis: *rogo ut per epistolas denuntietis ea, quæ tam inique acta sunt ab una parte, absentibus nobis, & non declinantibus judicium, nullum habere robur, sicut ex sua natura nullum habent, et ut qui talia ausi sunt, Ecclesiasticarum legum pœnis subjiciantur. Nos igitur, qui nec convicti, nec reprehensi sumus, nec rei demonstrati, literis vestris frui date, et charitate vestra, ceterisque omnibus, ut antea.* Qua in controversia etiam Teophylus, qui omnes illas contra Chrysostomum turbas excitaverat, ad Innocentium provocavit, datis literis, *quibus lectis*, uti narrat Palladius *loc. cit. p.* 4 *B. Papa Innocentius parum abfuit, quin temeritatem Teophyli, atque superbiam condemnans exhorresceret, quod et solus scripsisset, nec claram ejus notitiam misisset, aut cur, aut quibus assumptis negotiis Joannem deposuisset.* Pontifex Chrysostomum restituit, uti ostendit Palladius, *l. c. p.* 9 *et seq.*, neque Alexandrum Antiochenum Patriarcham, & Acacium Ceroensem. Episcopum Apostolicæ Communionis participes fecit, nisi primum *omnibus esset conditionibus satisfactum in causa beati, et vere Deo digni Sacerdotis Joannis*, uti ipse loquitur *in ep.* 19 *ad Alexandrum Antioch. n.* 1 *col.* 845 apud Coustantium. Pertinet etiam ad hunc locum restitutio Theodoriti Episcopi Cyri, quam S. Leo M. fecit; uti patet ex ejus *ep.* 120 ad ipsum Theodoritum *t.* 1 *opp. col.* 1218 *ed. Ballerin.*, quæque etiam Conc. Chalcedonensi probata est *act.* 8 *t.* 4 *col.* 1523 *collect. Labbæi*, Hadriani Episcopi Thebani, quam S. Gregorius M. absolvit, uti constat *ex ejus ep. col.* 627 *t.* 2 *ed. Maurin. Paris.* 1705, atque omnium, quas commemoravi, antiquissima est restitutio S. Athanasii, de qua late agitur *in dissert. Romæ edita an.* 1768 *de appellationibus ad Romanum Pontificem.*

(6) Confer Innoc. I. *ep.* 25 *ad Decent. Eugubin. n.* 2 apud Coustantium *ep. Rom. Pontifi. col.* 856, & Gregorium M. *l.* 2 *ep.* 14

col. 578 *t.* 2 *opp. ed. Maurin. Paris.* 1705, & confer etiam Zacchariam *in Antifebr. p.* 2 *l.* 1 *c.* 7 *t.* 3, ubi multa, & præclara ea de re exempla colliguntur.

(7) Vide S. Leonem M. *ep.* 66 *ad Episc. Metropol. Arelat. c.* 2 *opp. t.* 1 *col.* 999 *ed. Baller. Ven.* 1753, & S. Gregorium M. *l.* 1 *ep.* 8 *ad Bacaudum Formien. Episc. t.* 7 *opp. ed. Ven. an.* 1770 *p.* 12 *l.* 2 *ep.* 45, *ad Benenatum Episc. p.* 142 *ep.* 50 *ad Joan. Ep. p.* 150 *l.* 3 *ep.* 20, *ad Gratianum Episc. p.* 178 *l.* 6 *ep.* 10, *ad Bonifacium Episc. p.* 357 *l.* 4 *ep.* 29, *ad Januar. Episc. p.* 256 *& seq.*, qui quidem Minturnensem diœcesim Formiensi, Misenatem Cumanæ, Trium Tabernarum Velitranæ, S. Anthemianam Nomentanæ, Carinensem Rhegiensi junxit, Phausanianam autem a Calaritana divulsit. Recte igitur, vereque scripsit Urbanus II *ep.* 4 *ad Rainoldum Rhemensem t.* 12 *concil. collect. Labbæi col.* 741 Apostolicæ Sedis esse *Episcopatus conjungere, conjunctos disjungere, aut etiam novos construere.*

§. 19. Sunt et alia Pontificiae potestatis capita, quae omnia pertinent ad amplam illam jurisdictionem, qua ubique fruitur Sum. Pontif., atque ad curam et solicitudinem, quam habere debet. Ecclesiae universae. Ea sunt, ut Breviarium et Missale Rom. corrigat, ac mutet (1), ut Regulares Ordines approbet, atque confirmet, eosdemque etiam justis de causis e medio tollat (2); ut insignes pietate viros albo Beatorum, vel Sanctorum adscribat (3); ut propter amplam, quam habet in tota Ecclesia, jurisdictionem, ubique terrarum pontificalia exercere solus possit (4). Cetera, quae ad Summum Pontificem pertinent, suis locis opportunis explicabimus.

(1) Olim unusquisque Episcopus suæ diœcesis liturgiam moderabatur, quæ tamen a catholicæ Ecclesiæ doctrina non discreparet. Atque hinc orta est diversitas illa cæremoniarum, & precum, quæ occurrit in liturgiis Ss. Basilii, Chrysostomi, Ambrosii, de quibus agit Card. Bona, *rer. liturg. l.* 1 *c.* 6 *t.* 1 *p.* 90 *& seq. ed. Taurin. an.* 1747. Sed denique utilitas concordium precum, & illa, quæ ex crebra rerum mutatione oriebantur, incommoda fecerunt, ut S. Pius V, *in Const. Quo primum* 147 *p.* 116 *t.* 4 *part.* 3 *Bullar. ed. Mainardi* in divinis officiis, sacrisque peragendis ab omnibus servari voluerit ordinem Ecclesiæ Romanæ, quæ aliarum mater & magistra est.

(2) Honorius III Ss. Dominici, & Francisci Ordines confirmavit, quo quidem facto evidenter ostendit, jus esse Romani Pontif. novos Ordines non instituere solum, sed etiam confirmare. Concilium Lugdunense II œcumenicum *can.* 23 apud Labbæum *concil. t.* 14 *col.* 535 *ed. Venet.* sanxit, ut Ordines post Concil. Lateranense instituti, nec tamen a Sede Apostol. confirmati supprimerentur. Itaque Synodus novorum confirmandorum Ordinum in Sum. Pontif. potestatem agnovit. Pergit eadem Synodus, *loc.*

cit. jubetque consistere Ordines post Lateranense Concilium institutos, atque ab Apostolica Sede confirmatos.

(3) Alexander II Sedi Apostol. reservavit potestatem referendi in Sanctorum numerum eos, qui heroica virtute claruissent. Ambigi vero non potest, quin hæc reservatio jure & merito facta fuerit; & Synodus quidem Constantiensis *sess.* 20 *col.* 385 *t.* 16 *concil. Labbæi* id jus Conc. œcumen. & Pontif. adscribit. Revera si vetus est regula, quod majores causæ ad Apostolicæ Sedis judicium deferantur, uti demonstratum supra est, si Rom. Pontif. pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa tradita causas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare, ut inquit Synodus Trident. *sess.* 14 *c.* 7 *de pœnitent.*, quis neget, eos sibi reservare potuisse causam *de canonizatione* Sanctorum, quæ gravissima per se est, & ad virtutem celebrandam, atque ad rem Christianam cunctam pertinet? Jam inde a sæc. V, vel certe non multo post acta Martyrum ad Sum. Pontif. *ex more* mitti consuevisse testatur Mabillonius *Acta SS. Ordin. S. Benedict. præf. in sæc. V. n.* 93 *p. XLVI, edit. Venet.*, *ut vel ab eo auctoritatem acciperent*, *vel ut in Romano Scrinio asservarentur*, *vel denique ut in Sac. Rom. Ecclesiæ dyptichis Martyres locum obtinerent*. Atque ita quidem scribit Mabillonius, quoniam se in veteri codice legisse tradit: *gesta B. Martyris*, *ut moris erat*, *Urbis Romæ Episcopo transmissa fuisse*, *ut sacris Martyrum memorialibus inderentur &c.* Ex quo intelligitur, jam inde ab eo tempore acta Martyrum *sacris memorialibus* rite *indi* non potuisse, nisi, *ut moris erat*, ad Pontificem transmissa, ab eoque iisdem *memorialibus* indita fuissent. Videndus ipse Mabillonius *l. c. n.* 101 *p. LII seq.* qui plures refert a Rom. Pontif. inter sanctos relatos. Confer etiam Benedicti XIV *de Beatif. & Canonizat. SS. l.* 1 *c.* 10 *&* 11, & Mamachium *de Auctor. Opusc. Quid est Papa? epist.* 3 §. 13 *p.* 264 *& seq.*

(4) Sexcenta hujus generis tum antiqua, tum recentia monumenta afferre possem, sed operis brevitas impedimento est. Unum afferam ex Joanne P. L., qui initio sæc. VI die Dominico Resurrect. in Ecclesia Constantinop. Latino ritu pontificalia exercuit. Confer Pagium *in Baron. ad an.* 525 *n.* 4 *p.* 340 *t.* 9 *ed. Luca cit.*, & Card. Orsium *Hist. Ecclesiast. lib.* 39 *num.* 23.

§. 20. Atque ea, quae diximus, jura sunt Rom. Pontif. in tota Ecclesia, quoniam in totam diffunditur Primatus, quem ipse habet tamquam Petri successor, quique a Romana Sede disjungi non potest. Cum enim Christus Primatum attribuerit Petro, atque iis, qui Petro in Episcopatu succederent, cumque ipse Sedem posuerit Romae, ubi mortuus est, sequitur, ut tantum Rom. Pontif. Petri successores sint. Quare Primatus adimi Romanis Episcopis, atque in alium Episcopum transferri non potest, quoniam si transferretur, hic non esset Petri successor; at vero nonnisi Petri successores voluntate, institutioneque Dei Ecclesiae principatum habere debent (1).

(1) Cum Petrus, ut inquit Bened. XIV *de Synod. diœces. l. 2 c. 1 n. 1*, Romæ sedem constituerit, eamque usque ad mortem retinuerit, *sive id evenerit ex divino præcepto, seu expressa revelatione ipsi Petro specialiter a Deo facta, sive ex sola voluntate Petri, licet divinitus inspiratâ; inde factum est, ut supremi Pontificatus prærogativa ita insita remanserit Romanæ Sedi, ut qui in hac Petro succedit, necessario succedat in totius Ecclesiæ primatu Petro, ejusque legitimis successoribus a Christo collato.* Confer, præter eumdem Benedictum Ballerinium *Vindic. auctor. Pontific. &c. c. 8 §. 2 p. 225 & seq. Augusta Vindelic. an.* 1770, Mamachium *ad Auctor. opusc. Quid est Papa? ep. 6 n. 2 p. 65 et seq.*, Dissertat. Augustoduni editam an. 1782, cui titulus *Epistola Sillasipi a Lapide in causa, an Sum. Pontificat. a Romana Ecclesia avelli, & alio transferri possit?* Bolgenium *L'episcopato, ossia della podestà di governare la Chiesa par. 1 c. 3 n. 29 ad 40 p. 59 & seq.*, & doctissimum Cardin. Gerdilium *Confutazione di due libelli &c. t. 1 p. 175 & t. 2 pag. 73 80 182 et 190.* Primus autem Photius vir schismaticus, ut animadvertit ipse Cardinalis Gerdilius *l. c. t. 2 p.* 81 totius Ecclesiæ Primatum ex cathedra antiquæ Romæ ad Sedem novæ Romæ transferre posse putavit, quem errorem antea conclusum, in regionæ schismaticorum integravit Wicleffus propositione illa, quam Synod. Constantiensis damnavit: *Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias.*

§. 21. Sed Sum. Pontif. est etiam Episcopus Urbis Romae, Archiepiscopus, et Metropolita Rom. Provinc. (1), Primas Italiae, Patriarcha Occidentis. Nec praetereunda potestas *temporalis* sive *politica* quam habet in tota ditione ecclesiastica, more Principum ceterorum, qui summo potiuntur imperio. Potestas haec sive repetatur ex consensu populorum, sive ex Principum donationibus, sive ex diuturna praescriptione, sive etiam ex onerosis contractibus, tam justum porro est, tamque legitimum pontificium imperium, ut nemini potiora jura esse possint (2).

(1) Jus Metropoliticum Sum. Pontif. ultra centesimum ab urbe lapidem producendum negant Jac. Gothofredus & Claudius Salmasius, quoniam hoc locorum intervallo contineri putant *suburbicarias Ecclesias, quarum solicitudinem gerere* Pontificem, *ex can. 6 Nicœno*, inquit Rufinus, *histor. l. 10 c. 6 int. Auctor. Hist. eccles. p. 221 Basil.* 1528. Sed longe ampliores hujus metropolitici juris fines esse, demonstrat Sirmondus tribus, quos adversus Gothofredum & Salmasium evulgavit, libris, quorum primus inscribitur, *Censura conjecturæ anonymi scriptoris de suburbicariis regionibus, et ecclesiis*, alter *Adventoria causidico Divionensi adversus Amici ad Amicum Epistola, de suburbicariis regionibus et ecclesiis, cum censura conjectura alterius anonymi*, tertius *Propempticum.* Confer Bianchium *della potestà e della Polizia della Chiesa l. 2 cap. 2 §. 16*, & Benedict. XIV *de Synod. diœces. l. 2 c.*

2, qui jus metropoliticum Sum. Pontif. explicat copiose & diligenter. Non tamen iisdem terminis Romana provincia omni ætate definita est, cum eam lapsu temporum ipsi Rom. Pontif., novis constitutis sedibus Metropolitanis, imminuerint. Innocentius III *in cap.* 5 *de Offic. vicar.* Romanam provinciam inter Capuanam & Pisanam sitam dixit. Sed aliæ deinceps a Summis Pontificibus factæ sunt ejus provinciæ distractiones, & ideo quamquam ea nunc etiam posita dicatur inter Capuanam Pisanamque provinciam, secundum Innocentii decretalem, tamen revera conficitur ex illis tantum Episcopis, qui inter utramque illam provinciam sedent, ac nulli Archiepiscopo subjecti sunt.

(2) Vid. Card. Orsium *del dominio temporale dei Papi*, & *Monumenta dominationis Pontificia, sive Codicem Carolinum* Edit. a Cennio Romæ 1760.

SECTIO II.

De Cardinalibus, et Legatis.

22 ad 24. Cardinalium nomen, origo, dignitas,
25. Cardinales Episcopi, Presbyteri, Diaconi.
26. Eorum insignia, et numerus.
27. Officium.
28. Jura, et privilegia.
29. Legati Apostolici.
30. Legati *a latere.*
31. Legati *missi.*
32. Legati *nati.*

§. 22. Explicandae, exercendaeque potestatis causa Pontifex habet Curiam, et Senatum. Curiam conficiunt Ministri; quorum alii suo funguntur munere in Dataria, alii in Cancellaria, alii in Foro judiciario (1). Senatum autem constituunt Cardinales, quo nomine appellantur *Coadjutores* et *Collaterales* (2) Sum. Pontif., quorum est cum consilio juvare in Ecclesiae regimine et administratione (3). Hoc nimirum munus est, semperque fuit Roman. Cardinalium; quo probe stabilito et fixo, de vera hujus amplissimae Dignitatis origine non obscurum, neque incertum judicium est (4).

(1) Vid. Card. de Luca, *Relatio Romanæ Curiæ.*

(2) Ita Cardin. vocat S. Bernardus ad Eugen. III, *de Consider. l.* 4 *c.* 4 *col.* 444 *vol.* 1 *ed. Paris.* 1719 *et ep.* 237 *col.* 233 inquit Cardinalium esse opem ferre Pontifici in Regim. Eccles. universæ.

(3) C. 17 *de elect. in* 6 *Conc. Trid. sess.* 25 *de reform. cap.* 1 *in fin.*

(4) Confer Cennium apud Catalanum *in præf. ad annal. Muratorii t.* 5 *par.* 1 *p.* XXXIII, *ed. Romæ*, & *præfat. ad ejusdem dissertat. t.* 3 *par.* 1 *p.* XIV, & *in not. ad diss.* 61 *p.* 3 & 15 *t.* 3 *p.* 2, Santinellium, *in dissert. della dignità del Cardinalato, inter opuscula Angeli Calogera t.* 26 *p.* 397; Card. Bromatum, *disser. dell' antica preminenza del Cardinalato*; Cohellium, *Notit. Cardinal.*, Platum, *de*

Cardinal. dignit. & offic. cap. 2, §. 1 *ad* 3 *p.* 23 *Romae* 1758, & Josephum Tamagnam, *Origine e prerogative dei Cardinali.*

§. 23. Omnes Ecclesiae suum semper habuere Senatum, et Presbyterium conflatum ex Presbyteris, et Diaconis (1), quorum consilio Episcopus in regenda dioecesi utebatur. Itaque et Ecclesia Romana semper habuit Senatum suum (2), quique eum conficiunt, semper praestare debuerunt Senatubus ceterarum Ecclesiarum, uti his Ecclesiis praestat Romana, cujus illi *nobilissimae partes, et praecipua membra sunt* (3). Non igitur quod Cardinalium nomen reliquis quoque Ecclesiis esset commune (4), consequens est ut idem esset gradus, eademque dignitas Cardinalium qui Romanae, et qui aliarum Ecclesiarum senatum constituebant.

(1) S. Ignatius Martyr, qui I. Ecclesiæ sæculo florebat, in omnibus fere epistolis, quæ extant apud Cotelerium, *PP. Apostol. t.* 2 *edit. Amstelod.* 1724, commendat obsequium, et reverentiam erga Senatum Presbyterorum, cum quo Diaconos etiam memorat, & qui una cum Episcopo suæ Ecclesiæ regimini præerat. *Episcopo*, inquit, *ep. ad Philadelp. n.* 7 *p.* 146, *intendite, & Presbyt., & Diacon.* Et *epist. ad Smyrn. n.* 8 *p.* 148 *Episcop.*, ait, *sequimini, sicut Jesus Chr. Patrem; Presbyt. sicut Apostolos, Diaconos autem veneramini sicut mandato Dei ministrantes.* Vide etiam ejusdem Ignatii, *ep. ad Magnesianos n.* 6 *p.* 55, *& ad Trallianos n.* 7 *p.* 63 dicit hæc: *Qui vero foris est, hic is est, qui sine Episcopo, & Presbyteris et Diacon. quidpiam agit.* Hinc sæpe occurrunt literæ datæ *ad Presbyteros et Diaconos*, hoc est ad Senatum Ecclesiæ. Confer, *ep. Cypriani ad Cornelium*, apud Coustantium *cap.* 131, & confer can. 24 Concilii Antioch. *an.* 341 apud Labbæum *t.* 2 *col.* 595 *ed. Venet.*, ubi statuitur quod *manifesta sint, quæ ad Ecclesiam pertinent cum cognitione Presbyterorum et Diaconorum, qui sunt circa eum*, hoc est Episcopum.

(2) *Omni igitur actu ad me perlato*, inquit Cornelius P. *ep.* 6 *ad Cypr. num.* 2 *c.* 136, *placuit contrahi Presbyterium.*

(3) Vide Sixti V, *Const.* 76 *tom.* 4 *par.* 4 *p.* 279 *Bullar.*.

(4) Cardinales appellati videntur a *cardinibus*, quia nimirum fixi, & immobiles essent tamquam cardines, & circa eos Ecclesiæ, veluti valvæ circa cardines, volverentur. Omnes igitur, qui certæ Ecclesiæ erant addicti, sive *incardinati*, ut ei semper vel præessent, vel servirent, cardinales dicebantur, iis oppositi, qui certo tantum tempore Ecclesiam regebant, vel ei tamquam auxiliares addicebantur. Ita Gelasius P. *can.* 5 *dist.* 24: Episcopum *Cardinalem* opponit Episcopo *Visitatori*, qui scilicet tamquam Visitator ad tempus Ecclesiam curare, non ei perpetuo addictus esse debeat. Gregorius M. plures memorat Episcopos, & Presbyteros Cardinales, quos describit tamquam addictos certæ Ecclesiæ, in qua officium suum explicare debebant. Romani correctores *in can.* 5 *dist.* 71 censent, eum, qui de una ad alteram Ecclesiam trans-

ferebatur, sive Episcopum, sive Presbyterum, sive Diaconum, in priori Ecclesia *ordinatum*, in altera *incardinatum* a Gregorio dici consuevisse. Quo sensu idem Pontifex, *can.* 1 *c.* 21 *q.* 1, Aguellum Fundorum Episcopum, ab hostibus vastata ejus civitate Cardinalem Episcopum Terracinæ constituit, Petro hujus civitatis Episcopo vita functo. Idem *l.* 1 *epist.* 83 *ad Januarium Episcopum Calaritanum opp. t.* 11 *col.* 566 *ed. Paris.* 1705 scribens: *Liberatus*, inquit, *qui Diaconi fungi perhibetur officio, si a decessore tuo non est factus Cardinalis, ordinatis a te Diaconibus nulla debet ratione præponi.* A Romanis correctoribus dissentire videtur Jo. Diaconus *in vit. S. Greg. M. l.* 3 *c. VI, opp. S. Gregor. t. IV, col.* 85. *edit. cit.*, cum inquit *Cardinales violenter in Parochiis* ordinatos *forensibus in pristinum* cardinem *Gregorius revocabat.* Cum cardinis nomen primæ etiam Ecclesiæ tribuat Joannes, manifestum est, tam in altera, quam in prima Ecclesia Cardinalem ordinari consuevisse, atque ætate Gregorii latius, quam Correctores putarint, *cardinandi* vocabulum patuisse. Certe & clerici, qui semper serviebant Ecclesiæ, cui primum in ordinatione adscripti fuerant, Cardinales dicebantur. Sed Canonici præsertim Ecclesiæ Cathedralis, qui inter ceteros clericos præcipuum, & nobiliorem tenebant locum, medio ævo *Cardinales* appellabantur, quod multis datis monumentis ostendit Tamagna, *Origine e prerogative de' Cardinali, p.* 1 *c.* 3. Atque hi quidem eo vocabantur nomine præsertim, quod addicti essent *cardini*, hoc est Episcopo, & Ecclesiæ cathedrali, quæ proprie *cardo* dicebatur. *Vincentius Archipresb. cardinis* occurrit in vetusto codice Ecclesiæ Lucensis, an. 904 apud Muratorium *Antiquit. med. ævi t.* 6 *col.* 407; apud Campium, *Histor. Eccles. Placent. p.* 430, *Andreas Diaconus Cardinis S. Placentinæ Ecclesiæ.* Mitto cetera, ne sim prolixitate molestior. Ex quibus intelligitur, Ecclesias omnes suos habuisse Cardinales, quo nomine comprehendebantur, qui propius Episcopo adhærebant, erantque addicti Ecclesiæ cathedrali, ac principem inter ceteros clericos locum obtinebant. At quod non Romanæ solum, sed aliis etiam Ecclesiis commune fuerit Cardinalium nomen, non inde effici potest, quod Romanorum ceterorumque Cardinalium idem munus, eademque dignitas fuerit; quemadmodum nemo Sum. Pontif. ceteris Episcopis parem faciat, quod olim cuncti Papæ dicebantur. Illi enim erant Sacerdotes, aut Diaconi, & Canonici particularium Ecclesiarum, & erant consiliarii Episcopi in gubernio Ecclesiæ suæ; sed Rom. Cardinal. semper opem tulerunt Sum. Pontif. in regimine Ecclesiæ universæ. Decet diligenter attendere ad officium, & dignitatem Roman. Cardinal., ne quis nominis similitudine in errorem raptus eos cum Cardinalibus aliarum Ecclesiarum comparandos putet, quod multi faciunt, atque eorum exemplo facit Dominicus Cavallarius *Instit. Jur. Canon. par.* 1 *c.* 12. De nomine Cardinalis videndus Muratorius *Dissertazioni sopra le antichità Italiane, diss.* 61 *t.* 3 *par.* 2 *p.* 5 *edit. Romæ* 1755, qui tamen errat vehementer, sicuti *in notis* animadvertit Cennius, cum inter Romanos, ceterosque Cardinales nullum olim discrimen fuisse contendit; & videndus in primis Tamagna, *l. c.* Illud mihi certum, exploratumque est, veram haberi non posse opinionem illorum, qui Cardinales eosdem omnino, ac Parochos fuisse sentiunt. Nam Parochi,

certe non erant Canonici, qui Cardinales dicebantur, praeterea Cardinales in Civitate fuisse constat, verum nullos in ea Parochos (si Romanam & Alexandrinam Urbem excipimus, ubi peculiaris consuetudo obtinuit) ante annum millesimum extitisse, cum Episcopus una cum suo clero omnia tunc parochialia munera gereret, perspicue demonstrat Marius Lupus Bergom. *de Parochis ante ann. Chr. Millesimum.*

§. 24. Erat quidem Roman. Cardinalium officium, ut praeessent Locis Sacris, hoc est Titulis, quos S. Evaristus Pontif. in variis Urbis regionibus constituerat (1), quoniam nimia populi multitudo per unum regi, et curari difficile poterat; ideoque et aliis opus erat Ecclesiis, in quibus Christiani convenirent, ut sacros agerent conventus, atque a Sacerdotibus sacramenta perciperent (2). Sed quod ii, praeter hoc ipsum officium, etiam Pontifici opem ferebant in regimine Ecclesiae universae, dum contra reliqui Cardinales tantum curam cum Episcopo gerebant peculiaris Ecclesiae suae, certe Presbyteris reliquarum Ecclesiarum quam maxime praestare debuerunt. Hinc dignitate sunt antelati ipsis Episcopis (3); in quos vacua Sede Apostolica auctoritatem exercuerunt (4); hinc non tantum, ut ceteri, nomen acceperunt ab Ecclesiis, quibus erant *incardinati*, sed etiam, idque potissimum, ab Ecclesia Romana, cui erant addicti, quaeque *cardo* est, centrumque, et caput omnium Ecclesiarum (5), hinc demum nunc ceterae fere Ecclesiae deseruerunt hoc nomen, quo designatur amplissima Dignitas eorum, et quibus Sum. Pontif. Senatus efficitur.

(1) Confer, qui ea de re graviter, copioseque disputat, Cardin. Nicolaum Antonellium, *in diss. de Titulis, quos S. Evaristus Rom. Presbyt. distribuit*; & vide etiam Jo. Laurent. Berti de eodem argumento dissertatione, *de' titoli distribuiti da S. Evaristo Papa ai Preti di Roma*, quae prima est inter diss. Ital. coll. a Fr. An. Zaccaria, *tom.* 6, *pag.* 1 *seq. Rom.* 1794.

(2) Romani Cardinales in suis titulis non tantum sacerdotalem potestatem exercebant, verum etiam quaedam gerebant, munera, quae tunc ab Episcopi gerebantur, uti animadvertit Card. Antonellius, *loco indic.*

(3) Vide indicatam Dissertat. Caroli Bromati, & vide canonem Conc. Romani, *can.* 6 *dist.* 79, ex quo patet, plures fuisse Episcopos, qui Rom. Ecclesiae Card. fieri cupiebant, adeout contra ipsos poenam etiam indicere oportuerit.

(4) Vacua Sede Apost. propter obitum Fabiani Pont. presb., & Diac. Eccl. Rom., qui unius anni spatio toti Ecclesiae praefuerunt, gravissimas dederunt literas ad S. Cypr. atque ad Clerum

Carthag., & *Cyprian. ep.* 22 eorum quæ gesserat ratione reddita, diligenter ipsorum agnovit probavitque potestatem. Quæ literæ Presbyter. & Diaconor., h. e. Cardin. Eccl. Rom. ut testatur Cornelius *P. ep.* 10 *n.* 25 apud Coustantium, *col.* 161: *per totum mundum missæ sunt, & in notitiam ecclesiis omnibus, et Fratribus perlatæ sunt.* Audiendus de his Cleri Rom. literis ipse Coustantius, *l. c. Et sapientiam quidem spirant primo Ecclesiæ clero dignam. Is nempe nimio potestatis suæ studio minime percitus, episcopos vicinos ac remotos, qui Romæ aderant, secum vocare, eorumque consilio uti non dedignatur.*

(5) Leo IV in oratione habita ad Synodo. Romanam *an.* 853 *t.* 9 *col.* 1135 *collect. Labbæi ed. Venet. Anastasius,* inquit, *Presbyter Cardinis nostri, quem nos in titulo B. Marcelli Mart., atque Pontif. ordinavimus.* Hic porro Anastasius incardinatus erat *titulo B. Marcelli,* & tamen dicitur *Presbyter cardinis nostri,* quia nimirum non tantum præerat *titulo S. Marcelli,* sed etiam erat Cardinalis, scilicet proprius adhærens Romano Pontif. cardini & capiti Ecclesiæ universæ. Eodem modo Hadrianus II, cum Legatos in Gallias mitteret, eorum alterum *ep.* 23 *et* 24 apud Labbæum *t.* 10 *concil. col.* 429 *et* 430 appellat *religiosum Presbyter. cardini nostri*; & Joannes VIII ad Angelbergam Augustam scribens *ep.* 83 apud Labbæum *t. col.* 66 ad eam mittit literas *per latorem præsentium Petrum cardinis nostri Presbyterum.* Merito igitur Leo IX, *ep.* 1 *c.* 22 apud Labbæum *t.* 11 *col.* 1337: *Sicut cardine,* inquit, *totum regitur ostium, ita Petro, et successoribus ejus totius Ecclesiæ disponitur emolumentum ... Unde clerici ejus Cardinales dicuntur; cardini utique illi, quo cetera moventur, vicinis adhærentes.* Et Concil. Basileense, *sess.* 23 *c.* 4 *t.* 17 *collect. ejusd. col.* 329 eos vult instituti Cardinales, *qui sicut nomine, ita re ipsa cardines sint, super quos ostia universalis versentur, et sustententur Ecclesiæ.* Ex his autem omnibus, quæ diximus, facile intelligitur, quantum a vero aberraverint, qui serius ortam putant Rom. Cardin. Dignitatem, quorum e numero sunt etiam eruditi Monachi Congreg. S. Mauri, *in S. Gregor. M. lib.* 1 *epist.* 15 *ad Balbinum tom.* 2 *edit.* 501 *edit. Paris.* 1705.

§. 25. Initio non alii erant Romae, quam Presbyteri et Diaconi Cardinales. Accesserunt postea viciniores Episcopi, qui Cardinales dicti sunt, posteaquam Lateranensi Basilicae adscripti fuerunt, quique suo non desunt muneri Episcopatus, licet Romae commorentur, ut Sum. Pontif. opem praebeant in regimine Ecclesiae universae. Hi olim erant septem numero; nemque Ostiensis Veliterno conjunctus, Portuensis, Albanus, Praenestinus, Sabinus, Tusculanus, et S. Rufinae, seu Silvae Candidae; sed Episcopatu S. Rufinae cum Portuensi conjuncto, sex hodie recensentur (1).

(1) De Episcopis Cardinalibus suburbicariis videndus Andreuccius *Hierarch. Eccles. tract.* 3, & videndi sunt etiam Panvinius, qui late agit, *de Episcopatibus, Titulis Diacon. Cardinal.*, & Tamagna *loc. cit. cap.* 4 *art.* 3.

§. 26. Ornarunt plurimum Cardinales Innocentius IV et Paulus II (1), quorum alter dedit rubrum galerum, alter rubrum pannum, quo equitantes sternerent equos, aliaque honoris insignia, quae primum Cardinalibus ex clero saeculari data sunt, deinceps Gregorius XIV (2) etiam Regularibus rubrum pileum attribuit. Denique Urbanus VIII eos titulo *eminentissimi* honestavit. Incertus olim, et varius eorum numerus fuit (3); nunc septuaginta esse debent, quem numerus definivit Sixtus V, exemplo septuaginta Seniorum, quos secum assumpsit Moyses (4); atque ex iis quinquaginta oportet esse Presbyteros, Diaconos quatuordecim, Episcopos sex ex vicinioribus, uti diximus, Episcopatibus.

(1) Confer Thomass. *Vet. et nov. eccl. discipl. par.* 1 *l.* 2 *c.* 113 *n.* 7, & Michaelem Canensium *in vita Pauli II* editam a Card. Quirinio.

(2) *Constit. Sanctissimus* 22 *pag.* 276 *tom.* 5 *par.* 1 *Bullar.*

(3) Vide ea de re Thomassinum *loc. cit. cap.* 114 *n.* 13, & Platum *De Cardinalis dignit. et offic. cap.* 2 §. 5 *pag.* 38 *et seq.*, ibique Trium *in notis edit. Romae* 1758.

(4) *Constit. Postquam verus* 76 *tom.* 4 *par.* 4 *pag.* 279 *Bullar.*

§. 27. Solus Pontifex creat Cardinales, quorum munus est, uti diximus, consilio juvare Pontificem pro bono Christianae Reipublicae, Ecclesiam regere, donec ipsa illo caret, suffragium ferre in electione, quae ab ipsis tantum perficitur, Sum. Pontif. (1), quod jus non habent Cardinales, nisi Diaconatus ordinem acceperint, aut eam facultatem nominatim a Pontifice impetraverint. Suum vero munus explent Cardinales aut in Consistoro (2) coram Sum. Pontif., aut in Congregat., qui coetus sunt Cardinalium a Pontificibus instituti ad certa negotia curanda, discutienda ac definienda. Harum singulis singuli praeficiuntur Cardinales; excepta Congreg. Inquisitionis, cujus Sum. Pontif. sibi servat praefecturam. Earum aliae sunt ordinariae, quae scilicet perpetuo sunt addictae certis negotiis expediendis: aliae extraordinariae, quae pro certis rebus praeter consuetudinem indici solent, quibus absolutis dissolvuntur.

(1) Videsis Mamachium *ad Auctor. opusc. Quid est Papa? epist.* 7 *n.* 4 *tom.* 2 *et* 112 *et seq.*

(2) Consistorii nomen in re civili significat Principum Senatum; sed hodie eo nomine comprehenditur consessus Cardina-

lium, qui in Urbe sunt, coram Summo Pontifice. Consistorium vel secretum est, vel publicum; secreto Cardinales cum Pontifice intersunt, ad publicum aliis etiam aditus patet.

§. 28. Habent autem Cardinales in suis Titulis amplam jurisdictionem in iis, quae ad earum Ecclesiarum servitium pertinent (1); et *incompatibilia* retinent beneficia, quae decent eorum dignitatem (2), et testamentum condunt per privatam syngrapham, missis testibus, quos Jus Civile desiderat (3); denique eorum *familiarium*, ut vocant, beneficia quis impetrare non potest, nisi ipsorum consensus accedat (4).

(1) Innocent. XII, *Const. Roman. Pontif.* 32 §. 9 *p.* 273 *t.* 9 *Bullar.*, per quam constitutionem, uti monet Pitonius *de Controv. Patron. all.* 41 *n.* 31 nunc certum est, Cardinales in suis titulis non habere jurisdictionem quasi Episcopalem. *Vid.* Giraldum *Expos. jur. Pontif. par.* 1 *tit.* 33 *sect.* 197 *p.* 115 *&* 126 *t.* 1, ubi etiam explicatur jurisdictio, quam Cardin. Titulares habent in Ecclesiis Regularibus.
(2) Sixtus V, *Const.* 123 *p.* 417 *tom.* 4 *pag.* 4 *Bull.*
(3) Card. de Luca, *de Testam. disc.* 1 *n.* 2.
(4) Vide *Regulam* 32 *Cancellar.*, ibique Rigantium.

§. 29. Serviunt etiam Rom. Pontif. Legati, quorum est in provinciis, et regnis illius vices sustinere. Scilicet cum Sum. Pontif. cura sit a Christo commissa, gubernatioque Ecclesiae universae, ipse vero adesse ubique non possit, in locis, a quibus abest, partes suas per Legatos implere debet (1). Itaque jus mittendi Legatos in Pontificio Primatu penitus effixum atque insitum est, & ideo Rom. Pontif. semper apud Christianos Principes suos Legatos (2), & eos quidem jurisdictione praeditos (3) habuerunt.

(1) Constat, inter omnes catholicos jus mittendi Legatos ad Principes annexum esse Primatui, quem ubique habet Sum. Pontif., & cujus gratia curam, ac solicitudinem habere debet Ecclesiæ universæ. Id fatentur, atque ex ipsa Primatus ratione, & natura repetunt Scriptores Sedi Apostolicæ infensi Febronius *Stat. Eccles. c.* 2 §. 10, Pehem *prælect. in Jus eccles. par.* 1 §. 268 & 269, Dalham *in Dis. prav. ad Concil. Salisberg.* §. 12 *p.* 17 *col.* 1. Ceterum totum hoc argumentum ita graviter, accurate, solide, copiose tractavit P. PIUS VI in opere Romæ edito, cui titulus *Responsio ad Metropolitanos Maguntinum, Trevirensem, Coloniensem & Salisburgensem super Nunciaturis Apostolicis*, ut nihil amplius, prorsusque nihil sit, quod in hoc argumenti genere desiderari possit.
(2) Primus S. Leo M. fuisse videtur, a quo apud Imperatorem

stabilis, ac perpetuus constitutus est, Sedis Apostolicæ Legatus, qui totius Ecclesiæ negotia procuraret, uti patet ex ejus *Ep.* 111 *ad Marcian. ep.* 112 *ad Pulcher. Aug.* & *ep.* 113 *ad Julian. Episc. Coens. opp. t.* 1 *col.* 1187, 1189 & 1190 *edit. Ballarin. V.* 1753. Atque hi quidem *Responsales*, sive *Aprocrisarii* dicebantur: quibus antiquiores sunt Vicarii Apostolici, qui similiter Legati erant, quos Summi Pontif. in Regnis, atque provinciis constituebant, & quibus graviora committebant negotia, quæ ad judicium Sedis Apostolicæ pertinebant. S. Innoc. I. *Prædecessores* suos, ut ipse inquit, *Apostolicos imitatus*, Anysium Thessalonicensem Episcopum Vicarium, seu Legatum suum constituit, eique causas omnes commisit, quæ per totum Illyricum orirentur, uti patet ex ejus *ep.* 1 *ad ipsum Anysium* apud Coustantium *col.* 736. Quod idem munus ipse Innocentius, ac Bonifacius contulerunt in Rufum similiter Thessalonicensem Episcopum, Innocentius *ep.* 13 *ad Rufum col.* 815 & Bonifacius *ep.* 4 *ad eumdem col.* 1019 *loc. cit.*, Sixtum III in Anastasium *ep.* 8 *ad Sinod. Thessalon. col.* 1263 *loc. indic.*, Zosimus pro causis Galliarum in Episcopum Arelatensem *ep.* 5 & 6 *ad Hilarium Episcopum col.* 959 & 960 *eod. loc.*, Gregorius M. pro causis Siciliæ in Episcopum Syracusanum *l.* 2 *ep.* 7 *ad Maximian. Ep. Syracusan. t.* 2 *col.* 573 *ed. Maurin. Paris.* 1705, Simplicius, & Hormisda in Zenonem, atque in Sallustium pro causis Boeticæ & Lusitaniæ, in alios denique ceteri Pontifices, de quibus omnibus copiosissime gravissimeque agit PIUS VI, *cit. oper. c.* 8 *sect.* 2 & *seq. p.* 183 & *seq.*

(3) Qua de causa S. Leo M. Julianum Coensem Episcopum suum apud Marcianum Imperat. Legatum constituerit, & qua eum potestate præditum esse voluerit, ostendit ipse Leo *cit. ep.* 111: *Vicem ipsi meam*, inquit, *contra temporis nostri hæreticos delegavi, atque propter Ecclesiarum pacisque custodiam, ut a comitatu vestro non abesset, exegi.* Et *cit. ep.* 113 *ad Julian. Studeat ergo*, ait, *dilectio tua, frater carissime, piam et necessariam curam sollicitudini Apostolicæ Sedis impendere ... ut divino fultus auxilio speculari de Constantinopolit. Urbis opportunitate non desinas.* Sed clarius & luculentius Leone antiquior S. Innoc. I. se Rufum Thessalonicensem Episc. Vicar. Apostol. constituere declarat exemplo D. Pauli qui *Tito, quæ curet apud Cretam*, *Timotheo quæ per Asiam disponat*, commisit *l. c. col.* 816. Hoc exemplo fretus Innocentius explicat jurisdictionem, quam Apostolico Vicario committit: *ut cum aliqua ecclesiastica ratio vel in tua, vel in memoratis provinciis agitanda cognoscendaque fuerit, quos velis Episcoporum socios quibuscumque de Ecclesiis assumas tecum, quorum & fide & moderatione quidquid necessitas, causave flagitaverit, optimus dirigas arbiter, & præcipimus, quippe a nobis electus, definias intercessor.* Tum addit: *nam voluntatem hanc nostram per unamquamque provinciam satis ut decebat, manifestavimus, ib. col.* 817. Innocentii vestigiis insistens S. Gregorius M. *ep.* 54. *Univers. Episc. Galliar. qui sub regno Childeberti sunt lib.* 5 *opp. t.* 11 *coll.* 783 *ed. Paris.* 1705. Apostolico Vicario Virgilio Episcopo Arelatensi amplam tribuit auctoritatem, ejusque officia describit, quæ sunt, ut sædulo de fidei integritate servanda laboret; ut *si inter Fratres, Consacerdotesque nostros aliqua evenerit forte contentio, auctoritatis suæ vigore, vicibus nempe Sedis*

Apostolicæ functus, discreta moderatione compescat; ut si qua oriatur controversia, quæ aliorum etiam judicium postulet, *congregatis sibi in numero competenti fratribus, & coepiscopis nostris salubriter hoc servata æquitate discutiat, et canonica integritate definiat;* ut denique si qua sit causa gravior, quæ Sedis Apostolicæ judicium requirat, Vicarius rem totam cognoscere debeat, *ac relatione sua ad nostram studeat perducere notionem, quatenus a nobis valeat congrua sine dubio sententia terminari.* An jurisdictio Apostolico Vicario concessa clarius explicari potuisset? Hujus quoque juris Sedis Apostolicæ præclarum exhibet testimonium Joannes VIII *ep.* 73 *Nobili Viro Lamberto* apud Labbæum *Concil. II col.* 60. *Porro quia dixisti: quod sine consensu tuo Legationes nusquam mittere deberemus, usque hic non fuerit, nec literis legitur, nec a quoquam superstite umquam fuisse reminiscitur factum, et ideo Sedes Apostolica libera semper existens liberam ubique suam mittit Legationem, habens Domini auctoritatem dicentis: Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Paucis hæc attigi, quæ multo uberius, gravius accuratius pertractantur *in laud. opere Pii VI cap.* 8 *sect.* 3 *et seq. pag. num.* 46 *et seq. p.* 205 *et seq.*

§. 30. Sunt autem Legati vel *a latere*, vel *missi*, vel *nati*. Legati *a latere* sunt Cardinales, quos Sum. Pontif. quasi ex suo *dimissos latere*, cui semper adhaerere censentur, aut ad Supremos Principes, aut in ditionis ecclesiasticae provincias mittit. Hi supra ceteros Legatos eminent; eorum in povinciam adventu silet aliorum Legatorum potestas (1). Utuntur apostolicis insignibus (2), absolvunt excommunicatos propter violationem clericorum (3), et amplissima fruuntur potestate, quam describunt Literae Apostolicae, per quas Legationis munus accipiunt (4).

(1) *Cap.* 8 *de Offic. Legati.* (2) *Cap.* 23. *de Privileg.* (3) *Cap.* 9 *de Offic. Legat.* (4) Vide Platum *de Cardin. dignit. et Offic. cap.* 22, *et* Giraldum *Exposit. Jur. Pontific. par.* 1 *tit.* 20 *sect.* 170 *pag.* 101 *et seq.*, ubi Legatorum potestas late explicatur.

§. 31. Sunt etiam Legati *missi* non ex Cardinalium collegio, et *Nuntii* vocantur, quos Sedes Apostolica mittit ad Supremos Principes, quique in provinciis et regnis, ubi legationis munere funguntur, explicant Pontificiam jurisdictionem. Eorum potestas definitur literis, quibus ipsis a Sum. Pontif. officium commissum est, neque Legato misso adhibetur fides, nisi is primum literas ipsas protulerit (1).

(1) *Can. ult. dist.* 97.

§. 32. Sunt denique Legati *nati*, quorum dignitati con-

junctum est legationis officium, ita ut Legati fiant, statim ac dignitatem consequuntur. Eo jure fruuntur Episcopi Cantuariensis, et Eboracensis in Anglia; Remensis, Bituricensis, Lugdunensis in Gallia; in Hispania Toletanus, et Bracarensis; in Germania Salisburgensis; in Italia Pisanus.

SECTIO III.

De Patriarchis, Primatibus, Metropolitis.

§. 33. Episcopis ordine pares, jurisdictione tamen, et imperio superiores sunt etiam Patriarchae, Primates, Metropolitæ. Patriarchas quasi *Patrum Principes* interpretatur Isidorus (1); & jus quidem patriarchicum Nicæno concilio antiquius est (2). Sed ejus nominis prima mentio occurrit in Conc. Chlacedonensi (3), illudque primum singulari quadam ratione Sum. Pontif., deinceps etiam Alexandrino, Antiocheno, postque Hierosolym., aliisque nonnullis Exarchis imitatione quadam tributum est (4).

(1) *Can.* 1 *dist.* 21. Videndus Svicerus ad Verb. πατριαρχις, ubi ea de re disputatur.

(2) Concil. Nicænum *can.* 6 *t.* 2 *col.* 1733 *collect. Labbæi*, cujus hæc verba sunt: *Antiqui mores serventur, qui sunt in Ægypto, Lybia & Pentapoli, ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, quandoquidem & Episcopo Romano hoc est consuetum. Similiter & in Antiochia, & in aliis provinciis sua privilegia, ac suæ dignitates & auctoritates Ecclesiis serventur.* Verba *antiqui mores serventur* satis clare ostendunt, jus patriarchicum, quod habebant Episcopi Romani, Alexandrinus, Antiochenus, ante concil. Nicænum fuisse institutum. Nimirum tres hasce sedes, non tantum quod essent locatæ in principibus Romani Imperii civitatibus, sed etiam, idque potissimum, quod a D. Petro originem repeterent, semper Ecclesiæ Patres præcipue quodam honore sunt prosequutæ. Quæ cum ratio sit Patriarchici juris tribus illis sedibus affixi, haud sane a vero aberrare videntur, qui in summa primam ejus originem ab ipsis Apostolis repetunt. Vid. Thomassinum *Vet. & nov. eccles. discipl. par.* 1 *l.* 1 *c.* 7 & 8 *t.* 1, & Jo. Antonium Bianchium *della Podestà, e della polizia della Chiesa, l.* 2. *c.* 1 *p.* 4 & *seq. t.* 4. Scio equidem quanta, & quam gravis sit de sexto illo canone concilii Nicæni inter

eruditos disputatio. Sunt enim, qui eo tantum de jure metropolitico, non vero de jure patriarchico Ecclesiarum Romanae, Alexandr., Antioch. actum fuisse defendunt, atque hanc sententiam novissime sequitur Dominicus Cavallarius *Instit. Jur. Canon. par.* 1 *c.* 10 §. 1 *in not.*, ut exinde efficere quis possit, Nicæno concilio recentiorem esse Patriarchatum Ecclesiæ Romanæ in Occidentem universum. Sed, uti post Sirmondum animadvertit Petrus de Marca *Concord. Sacerdot. & Imper. l.* 1. *c.* 3 §. 7, Alexandrini, & Antiocheni Episcoporum jura in Conc. Nicæno patriarchica certe fuerunt, non metropolitica. Nam Alexandrino Episc. potestas conceditur non solum in Ægyptum, sed etiam in Pentapolim. & Lybiam; & Antiocheno Episc. ab eadem Synodo non unius, alteriusve provinciæ, sed totius diœceseos Orientalis, hoc est provinciarum quindecim, quæ Oriente continebantur, administrationem fuisse commissam diserte tradunt Hieronymus *l. contr. Joan. Hierosolym. c.* 37 *t.* 2 *col.* 447 *ed. Vallarsii Veronæ*, & Innoc. I. *epist.* 24 *ad Alexandr. Antioch.* apud Coustantium *col.* 851. Ergo patriarchica etiam esse debuerunt jura Ecclesiæ Rom., ad quorum exemplum illa componuntur patriarchica jura Episcop. Alexandrini & Antiocheni, uti ostendunt canonis verba: *Quandoquidem & Episc. Rom. hoc est consuetum.* Difficile est autem sano homini suadere, quod Cavallarius putat, Hieronymum & Innocentium, qui non procul ætate aberant a Conc. Nicæno, quique vim ejus canonum ignorare non poterant, errasse tam graviter, ut aliam, quam quæ esset revera, Nicæno canoni sententiam adscriberent. Quid? Cum actum de Patriarchatu Constantinopol. est, quid aliud adversus eum opposuerunt Romani Pontifices, quam canonem Nicænum, qui tantum Ecclesiarum Rom., Alexandrinæ, Antiochenæ jus patriarchicum agnovit? Ergo jus hoc patriarchicum revera agnitum, probatumque est Nicæna Synodo, uti late demonstrat Petrus de Marca, *loc. cit.*

(3) Concil. Chalcedonense *act. tom.* 1 *col.* 1167 *collect. Labbæi* de Leone Sum. Pontif. hæc habet: *Leoni multos annos.* Et *act.* 3 *col.* 1268, 1273 Theodorus & Ischiron Diaconi Alexandrini: *Sanctissimo, & universali Archiepiscopo, & Patriarchae magnæ Romæ.* Et *col.* 1289 Sophronius Presbyt. Alexandr.: *Sanctiss. & beatiss. universali magnæ Romæ Patriarchæ Leoni.* Patriarcham etiam S. Leonem appellavit Theodosius junior *ep.* 62 *&* 63 *inter ep. S. Leonis M. t.* 1 *col.* 985 *&* 989 *ed. Ballerin. Venet.* Ante Synodum Chalcedonensem Patriarchas memorat Socrates *l.* 5 *c.* 8 *p.* 270 *ed. Valesii Cantabrigiæ an.* 1720; at eos non veros & ordinarios Patriarchas, sed extraordinarios fuisse Legatos ad stabiliendam fidem in singulis diœcesibus a concilio constitutos observat Valesius, *in not. ad eumd. loc.* Quem autem Patriarcham vocat Hadrianus apud Vopiscum in Saturnino, *inter Script. Histor. Aug. t.* 2 *p.* 723 *Lugdun. Batav.* 1671, eum non Christianum, sed Judæum fuisse ostendit Binghamus, *orig. Ecclesiast. l.* 2 *c.* 17 §. 3 *p.* 239 *t.* 1 *ed. cit.* Diligenter, atque erudite ea de re disputat Mamachius, *Orig. et antiq. Christian. lib.* 4 *c.* 4 §. 5. *n.* 2 *t.* 4 *p.* 550. Ceterum Patriarchæ vocabantur etiam *Archiepiscopi*, atque huc spectat Conc. Chalcedonense *act.* 16 *col.* 1755 *cit. collect. Labbæi ibid.*, & Liberatus *Breviar. c.* 17 *in Reg. Concil. t.* 12 *p.* 476 *Paris.* 1644; itemque *Exarchi*

diœcesis, qui cum *Exarchis provinciæ* confundi non debent. Hi enim erant Metropolitæ, uni scilicet provinciæ præpositi, atque ad hos pertinet *can.* 6 Concilii Sardicensis p. 662 *t.* 2 *Concil. Labbæi edit. Venet. Coleti;* illi autem præerant diœcesi, quæ plures provincias complectebatur.

(4) Proprie ad præcipuos Exarchos Patriarchæ appellatio pertinet, sed interdum etiam ad Exarchos minorum gentium, qualis ex. gr. erat Episcopus Cæsariensis, traducta est.

§. 34. Post Romanum, qui Sum. Pontif. est, atque Ecclesiæ præest universæ, multoque ceteris auctoritate, ac dignitate præstat (1), duos agnovit Nicæna Synodus præcipuos Episcopos, qui recentiori aetate Patriarchæ dicti sunt, Alexandrinum et Antiochenum. Accessit postea Constantinopol., ac demum etiam Ptriarcha Hierosolym. (2). Itaque quatuor hodie sunt Patriarchae Orientales, Constantinopol., Alexandr., Antioch., Hierosol. (3); regiones vero, quae sunt in Europa, atque in Africae parte Occidentali, et in America Sum. Pontif., tamquam Occidentis Patriarchae subjiciuntur (4).

(1) De potestate, quam semper Summi Pontif. in quatuor majores Patriarchas exercuerunt, videndus Carolus a S. Paulo, *Geographia sacra lib.* 1 *num.* 1 *et seq. p.* 1 *et seq. Paris.* 1641.

(2) Constantinopol. Conc. Patres *can.* 3 *t.* 2 *concil. col.* 1125 *collect. Labbæi edit. Venet.* ejus Urbis Episcopum dignitate Patriarchatus ornarunt, quod deinceps probavit etiam Conc. Chalcedonense *can.* 28 *t.* 4 *concil. col.* 1691 *ejusd. collect.* Noluerunt id initio ratum habere Summi Pontif., quod esset contra Nicænum canonem 6; sed postea moti precibus Imperatorum ratum habuerunt. Denique honor etiam Patriarchatus, probante Sede Apostolica, a Theodosio Juniore datus est Ecclesiæ Hierosolym.; qua de re cum orta essent dissidia inter Antiochenum & Hierosolymit. Episc., ea lege composita sunt in Conc. Chalcedonensi, ut tres Palæstinæ Hierosolym. Episc., utraque autem Phænicia & Arabia Antiocheno subjicerentur.

(3) Ordinem hunc dignitatis inter quatuor Patriarchas Orientales constituit Innoc. III in Conc. Lateran. IV, *Cap.* 23 *de privil.* De quatuor Patriarchis Orientalibus late agit Michael le Quien in opere, cui titulus *Oriens Christianus in quatuor Patriarchatus digestus.*

(4) De Occidentali Patriarchatu Summi Pontif. pauca dicenda sunt, quoniam non desunt qui Patriarchatum ipsum non totum initio Occidentem comprehendisse contendunt, eaqua est etiam opinio Dominici Cavallarii, *in Instit. Jur. Canon. par.* 1 *c.* 10 §. 4. Sed quisquis id sentit, ignorat profecto celeberrimam, & jam IV sæculo receptam totius Christiani orbis divisionem in Orientales & Occidentales Ecclesias, quam divisionem *a veteri consuetudine* repetit Pseudo-Synodus Sardicensis a Semi-Arianis habita, *in ep. synodic. apud Labbæum t.* 2 *Conc. col.* 740. Sed ut hoc mit-

tam schismaticorum hominum testimonium, ipsam hanc divisionem compertissimam faciunt S. Ambrosius in gestis Concilii Aquilejensis, cui ipse præfuit, *col.* 1165 & 1166 *tom.* 2 *coll. Concil. Labbæi ed. Ven.*, S. Hieronymus *ep.* 97 *n.* 4 *col.* 577 *t.* 1 *ed. Vallarsii*, Summique Pontifices apud Coustantium, nimirum Cœlestinus I. *ep.* 13 *ad Nestor. col.* 1113, Liberius *ep.* 11 *col.* 444, Bonifacius I. *ep.* 15 *col.* 1039, præterea Constantinopol. Conc. Patres *in ep. ad Damas. & Occid. Episc.* apud eumdem Coustantium *col.* 558. Quibus autem terminis Orientales Ecclesiæ continerentur, disserte explicat Conc. Constantinopol. *can.* 2 apud Labbæum *t.* 2 *col.* 1125 *edit. Ven.* Nimirum ejus concilii Patres Ecclesias illas intra Diœceses Thracicam, Ponticam, Asianam, Orientem, & Ægyptum coercuerunt; ceteras vero diœceses omnes, scilicet integrum Illyricum, Italiam, Gallias, Britannias, Hispanias & Africam Occidenti relinquerunt. Omnes hasce diœceses Occidentis Patriarchatus complectebatur, atque in toto Occidente non alius umquam Patriarcha, quam Romanus fuit. Itaque Patriarchatus Romanus (hic tantum loquimur de jure Patriarchico Summi Pontif., non de Primatu, quem habet in universa Ecclesia, quique totum Orientem atque Occidentem complectitur) multo latius patebat, quam singuli paterent Orientales Patriarchatus; nam hi suam singuli in Oriente diœcesim habebant, illi autem omnes Occidentis diœceses commissæ erant, duæ nimirum in Italia, integrum Illyricum, quod postea sectum est in diœceses duas; Galliæ, Britanniæ, Hispaniæ, Africæ. Atque hæc certe causa est, propter quam Arelatensis Concilii Patres *in ep. ad Silvestrum t.* 1 *coll. Concil. Labbæi col.* 2449 eum *Majores Diœceses* tenere dixerint, & vero *diœceses* nomine ea tempestate plures provincias comprehensas fuisse constat, uti ostendit Emanuel Schelestratus *Antiquit. Eccles. t.* 2 *diss.* 6 *c.* 3 *n.* 2 *p.* 424 *Romæ* 1697. Ad hunc totius Occidentis Patriarchatum, quem Summi Pontif. obtinebat, spectant S. Basilius *ep.* 239 *p.* 368 *t.* 3 *opp. ed. Maurin. Paris.* 1730 cum eum *Occidentalium Coriphæum* appellat; S. August. *contra Julian. l.* 1 *c.* 4 *t.* 10 *col.* 503 *ed. Maurin. Ven.* 1733 cum S. Innocent. Pontif. Occidentali Ecclesiæ præpositum describit; S. Hieronymus *ep. ad Marcum* 17 *col.* 43 *t.* 1 *ed. Vallarsii*, qui uti Petro Alexandr. Patriarchæ totum Occidentem adscribit, & rursus *contr. Vigilant. n.* 2 *col.* 389 *t.* 2 *edit. cit.*, ubi in toto Christiano orbe non alias agnoscit Ecclesias, quam *Orientis*, *Ægypti & Sedis Apostolicæ*, hoc est totius Occidentis. Innocentius ipse, quem toti Occidenti præpositum laudabat Augustinus, non solum earum, quas supra memoravi, Occidentalium diœceseon principatum, excepto Illyrico (de quo tamen agit *ep.* 13 *ad Rufum Thessalonic.* apud Coustantium *col.* 815, & *in decret. c.* 35 apud Pithoeum *Cod. Can. vet. Eccl. Rom. p.* 204 *Paris.* 1687) Romanæ Sedi vindicat *ep.* 25 *ad Decent. Episc. Eugubin. n* 2 *col.* 856 apud Coustantium, sed etiam hujus institutionis originem ex eo repetit, quod Occidentis Ecclesiæ a Petro, ejusve in Sede Romana successoribus fuerint constitutæ. Mitto loca alia sexcenta Patrum & Conciliorum, ex quibus patet, Sum. Pontif. Occidentis Patriarcham ab omnibus semper habitum, atque appellatum fuisse. Quid autem Occidentis nomine intelligunt Patres, Concilia, Scriptores omnes, nisi illæ octo diœceses, quarum supra est facta men-

tio, quæque totum Occidentem conficiebant? Itaque si Summi Pontif. Occidentis Patriarcha est, omnium certe illarum diœceseon Patriarcha esse debet. Vide Leonem Allatium *de Eccl. Occid. & Orient. perpet. consens. l.* 1 *c.* 12 *p.* 188 *Colon. Agrippin.* 1648, Christianum Lupum *ad can.* 6 *Concil. Nicæn. t.* 1 *p.* 244 *ed. Ven. an.* 1724. Natalem Alexandr. *Hist. Eccles. ad sæc.* 4 *diss.* 20 *prop.* 1 *t.* 4 *p.* 406 *& seq. ed. Ven.* 1776, qui de Nicæni canonis 6 interpretatione late agunt; & vide Petrum de Marca *Concord. Sacerd. & imper. l.* 1 c. 5, Emanuelem Schelestratum *Antiquit. Eccles. t.* 2 *diss.* 6 *per tot. p.* 409, Carolum a S. Paulo *Geographia sacra l.* 1 *n.* 8 *& seq. p.* 15 *& seq. Paris.* 1641, Hallier *de Sacr. ordinat. part.* 2 *c.* 4 *sect.* 5 *art.* 3, Morinum *Exercit. eccles. l.* 1 *exerc.* 6 *p.* 17 *Paris.* 1669, qui omnes de jure Patriarchico Summi Pontificis in totum Occidentem late, ac nervose disputant.

§. 55. Nunc Orientalium Patriarch. sedibus Barbarorum tyrannide oppressis, tamen Sedes Apostolica Patriarchas creat, qui Romae commorantur solo insigniti titulo, et nulla praediti jurisdictione, ne insignium Ecclesiarum memoria oblivione deleatur. Quae eadem causa est, propter quam creantur etiam Episcopi *Titulares*, quos Episcopos *in partibus* appellamus (1), et quorum est Episcopis opem ferre in iis, quae sunt ordinis Episcopalis, praesertim cum diœcesis tam late patet, ut unus Episcopus omnibus ubique muneribus obeundis idoneus non sit (2).

(1) De Episcopis Titularibus videnda in primis est Homilia plena eloquentiæ, elegantiæ & doctrinæ, quam habuit PIUS VI in Basilica S. Pauli die 4 Oct. an. 1778 in consecratione Hieronymi Crivelli Episc. Nepesini, & Sutrini, ac Petri Aloysii Galletti Episc. Cyrenens., & videndus etiam Andreuccius *Hierarch. Eccl. tr.* 1.

(2) Erant olim & *Episcopi gentium*, ex quibus horum titularium Episcoporum origo repetenda videtur. Eos ordinabat Sedes Apostolica, ut mitteret ad gentes, quæ ad Christianam Religionem essent insituendæ. Vide Petrum Coustantium *epist. Rom. Pontif. pag.* 3 *et* 6, & Franciscum Blanchinum *tom.* 2 *Anastasii in not. ad vit. S. Eleutherii pag.* 142.

§. 56. Potestatem, quam Metropolitae habent in Suffraganeos, eamdem fere a Sac. Canonibus habent Patriarchae in Metropolitis. Praecipua eorum jura, & privilegia sunt, ut post Sum. Pontif., et Cardin. sedeant ordine dignitatis; ut Metropolitis pallium concedant, posteaquam ipsi a Pontif. acceperunt; ut crucem praeseferant per universum tractum sui Patriarchatus, nisi occurrat Summus Pontifex, aut ejus a latere Legatus (1); ut a suis Metropolitis ad eos appelletur (2).

(1) Concil. Lateranense IV *cap.* 5. *Conc. Labbæi tom.* 13 *col.* 937.
(2) *Cap.* 23 *de privileg.*

§. 37. Reliqui Patriarchae minores dicuntur, uti sunt Patriarcha Venetus, Indiarum, Ulysipponensis. Hi non procul distant a Primatibus, ac medium tenent locum inter majores Patriarchas, ac Metropolitas. Eorum potestas trahitur in omnes certi regni, ac nationis Metropolitas et Episcopos; ipsi vero majori Patriarchae subjiciuntur, cujus intra fines Episcopatum tenent.

§. 38. Proximus post eos locus es Primatum, et Metropolitarum; sed illi his antecellunt. Nam Primates omnibus praesunt Metropolitis, atque provinciis regni, aut nationis, ubi primatum habent. Hujusmodi sunt Antistites Bituricensis, Lugdunensis, Toletanus, Salisburgensis, Pisanus, aliique, quibus a Metropolitis concessae appellationes, & jus anteferendae crucis datum. Sed hodie tantum Primati Lugdunensi reliquum est jus appellationum, ceteri solam honoris praerogativam retinent (1).

(1) De antiqua Primatum dignitate, ac potestate magna inter eruditos disputatio est. Sunt enim qui eos Patriarchas, sunt qui Metropolitas fuisse putant, & sunt qui ab utrisque distinguunt. Sane apud Afros, uti patet ex Conc. Afric. *c.* 65 apud Pithoeum *Cod. can. vet. Eccles. Roman. p.* 160 *Paris.* 1687. Primates Metropolitæ erant; atque hinc Numidiæ Metropolitam *Primatem* Augustinus vocat *ep.* 219 *n.* 6 *col.* 1013 *t.* 2, & Antistes Carthaginensis a Possidio *in Vita August. c.* 8 *col.* 262 *t.* 10 *opp. August. Primas*, in Concil. Ephesino *act.* 1 *t.* 1 *col.* 1419 *coll. Harduini Metropolita* appellatur. Ex quo confici videtur posse, nullum inter Primatem & Metropolitam discrimen intercedere. Accedit quod *Cap.* 3 *de For. competen.* cautum est, ut orta lite inter Episcopos diversarum provinciarum dentur judices a Primate, cujus in provincia sedet locus, de quo disputatur. Cum autem propius Episcoporum Judex Metropolita sit, certe Primas Metropolita videtur. At vero Innocent. III apud Bosquetum *in ejus gestis p.* 60 inquit: *apud nos hæc duo nomina Primas, & Patriarcha pene penitus idem sonant, cum Patriarchæ & Primates teneant unam formam, licet eorum nomina sint diversa.* Eadem occurrunt in apocryphis literis Clementis, Aniceti, Anacleti, Lucii PP., quæ apud Gratianum extant *can.* 1 *&* 2 *dist.* 80, *& can.* 1 *et* 2 *dist.* 99. Denique qui alium a Patriarcha & Metropolita Primatem faciunt, nituntur can. 9 Conc. Chalced. apud Labbæum *t.* 4 *col.* 1686 *ed. Ven.*, quo habentur hæc: *Si autem cum ipsius provinciæ Metropolitano Episcopus, vel clericus controversiam habeat, diœcesis Exarchum adeat, vel Imperialis Urbis Constantinopolis thronum.* Primas igitur alius est a Metropolita, & alius a Constantinop. Episcopo, hoc est Patriarcha. Pauca de hac controversia dicam. Cum pri-

mum Ecclesia Primatis vocabulum usurpare cœpit, eo significavit Metropolitam. Episcopis Arelatensi & Viennensi de Primatus honore contendentibus Taurinense Concil. *an.* 397 *can.* 2 apud eumdem Labbæum *t.* 2 *col.* 1355, ita respondit: *qui ex iis approbaverit, suam civitatem esse metropolim, is totius provinciæ honorem Primatus obtineat*. Ita Africani Primates Metropolitæ erant, & ita Primas Metropolita est *in Cap.* 3 *de For. competen.*, quod ex Africano Concil. desumptum est. Sed postea Primatis vox traducta est ad Patriarchas, & novo hoc sensu vox hæc usurpari primum cœpit in falsis decretalibus Clementis. Aniceti, Anacleti, Lucii, quæ sunt *in can.* 1 *&* 2 *dist.* 80 *& can.* 1 *&* 2 *dist.* 99; forte quod Auctor earum decretalium nullum discrimen fecit inter *Exarcham aut Primatem diœcesis*, qui Patriarcha est, interque *Primatem provinciæ*, qui est Metropolita. Mirum autem videri non debet, quod aliquis a Metropolitæ judicio provocare posset vel ad Primatem diœcesis, hoc est Patriarcham, vel ad Constantinopol. Antistitem, uti sancitum est can. 9 Conc. Chalcedon. Nam id peculiari jure, & extra ordinem datum erat Episcopo Constantinop., ut in causis non suorum Metropolitarum per Orientem primo judicio decerneret; quod patet exemplo Flaviani Patriarchæ Constantinopol., qui judices dedit in causa Ibæ Metropolitæ Edesseni, qui suberat Patriarchæ Antiocheno, uti constat ex Concilio Chalcedonensi, *act.* 10 *col.* 1545 *& seq. tom.* 4 *collect. Labbæi.*

§. 39. Metropolita uni praeest provinciae, et Epicopis, qui ea comprehenduntur. Dignitatem hac ante Concil. Nicaenum viguisse compertum est (1), multique sunt viri docti et graves, qui ejus originem repetunt ab Apostolis, a quibus hujusce dignitatis et juris non obscura relicta sunt monumenta, ut recte status Ecclesiasticae Hierarchiae constitueretur (2). Metropolitae nomen a metropoli procedit, quae est urbs provinciae caput. Qui in ea civitate Episcopatum gerebant, dicti sunt Metropolitae, ac deinceps etiam Archiepiscopi, quod postremum vocabulum etsi olim latius pateret, tamen lapsu temporum translatum est ad eos, qui provinciae uni essent praepositi, quales Metropolitae sunt. Itaque ratio et mos hominum fecit, ut Metropolitica dignitas haereret civitati, quae in provincia habebat principatum, et ad quam omnes confluebant, postea a sacris canonibus jura et privilegia dignitati consentanea fuere attributa (3).

(1) Fuisse Metropolitas ante Conc. Nicæn., perspicuum est ex ipsius Concil. *can.* 6 *&* 7 *t.* 2 *col.* 35 *collect. Labbæi.* Idem colligitur ex Epiphanio *Advers. Hæres. lib.* 2 *t.* 2 *hær.* 48 *n.* 1 *ed. Patavii Paris.* 1622, Athanasio *de Senten. Dionysii n.* 5 *t.* 1 *p.* 194 *ed. Patav. an.* 1777, atque ex Concilio Illiberitano *can.* 53 apud Labbæum *t.* 1

col. 999 *ed. Ven.*, ubi memoratur *prima cathedra*, quæ Metropolitæ est.

(2) Specimen satis clarum, & expressum metropoliticæ dignitatis Apostoli dederunt in Tito & Timotheo, quorum alteri omnes in Creta Insulâ ecclesias., alteri totam Asiam provinciam commissam fuisse constat, Vid. Chrysost. *Hom.* 2 *in Tit. & hom.* 1 *in* 1 *Timoth. p.* 547 *&* 737 *t.* 11 *opp. ed. Montfauconii Paris.*, *atque* Eusebium *Histor. Eccles. l.* 3 *c.* 4 *p.* 90 *ed. Valesii Cantabr.* 1720. Idem de successoribus Timothei & Titi testatur ipse Eusebius *l.* 5 *cap.* 4 *p.* 168, de Policrate, qui Asiæ Episcopis, de Philippo, qui omnibus Cretæ Insulæ Ecclesiis, de Irenæo, qui Galliæ, de Palma, qui Ponto, de Theophilo Cæsariensi, & Narcisso Hierosolymitano, qui Palestinæ Episcopis præfuit, *l.* 4 *c.* 23 *& l.* 5 *c.* 23 *p.* 143 *&* 190. Ac meo quidem judicio ita componi videtur posse vetus illa quæstio, num Metropolitica dignitas ab Apostolis, an post eorum ætatem ab Ecclesia fuerit instituta. Ejus certe specimen ab Apostolis est relictum; sed res demum omnis consecutis temporibus absoluta, & perfecta est. Videndus Usserius *de Orig. Episcop. & Metropol.*, Beveregius *Cod. can. vindicat. l.* 2 *c.* 5 *n.* 12, de Marca *Concord. sacerdot. & imper. l.* 6 *c.* 1 *n.* 3. Thomassinus *Vet. & nov. Eccles. discipl. l.* 1 *part.* 1 *c.* 2 *t.* 1 *p.* 4 *edit. Venet.* 1773, Mamachius *Orig. et antiq. Christian. l.* 4 *c.* 4 *§.* 5 *n.* 4 *p.* 555 *t.* 4. Ceterum Metropolitæ vocabulum recentius est, & qui deinceps eo nomine appellati sunt can. 37 Apostolorum apud Coteleriùm *PP. Apostol. t.* 1 *p.* 446. *Amstelod.* 1724 dicuntur, πρωτοι, & κεφαλαι, Concilio Sardicensi *can.* 9 apud Labbæum *tom.* 2 *col.* 676 *Episcopi Metropolis*, Augustinus *Brev. coll.* 3 *c.* 16 *t.* 9 *col.* 570 *ed. Ven.* 1733 *Principes*, atque in Conc. Chartagin. III, *can.* 26 apud citatum Labbæum *t.* 2 *col.* 1403 statutum est, ne primus Antistes, alio nomine, quam *primæ Sedis Episcopus* vocaretur. Cumque apud Afros hæc dignitas, excepta Ecclesia Carthaginensi, quæ in tota Africa primatum habebat, non hæreret certæ Sedi, sed is provinciam regeret, qui senior ordinatione erat, factum hinc est, ut qui provinciæ præerant *Senes* appellarentur. Ita Xantippus Numidiæ Primas semel atque iterum *Senex* appellatur in Conc. Africano *cap.* 67 apud Pithoeum *Codex Canon. vet. Eccl. Rom. p.* 161 *Paris.* 1687, & pluries etiam eodem vocabulo utitur August. *epist.* 64, 65, 141, *col.* 153, 154, 456, *tom.* 2, *ed. Maur. Ven.* 1729.

(3) Conc. Antioch. *can.* 9 apud Labbæum *t.* 2 *c.* 590 *Episcopos*, inquit, *qui sunt in unaquaque provincia, scire oportet, Episcopum, qui præest metropoli, etiam curam suscipere totius provinciæ, eo quod in metropolim undequaque concurrunt omnes, qui habent negotia.* Et huc etiam spectat Conc. Taurinense *can.* 2 apud eumdem Labbæum *t.* 2 *col.* 1385, Concil. Chalcedon. *can.* 12 *et* 17 *t.* 4 *col.* 1687 *ejusd. collect.*, Concil. Trullanum *can.* 38 *col.* 1366 *tom.* 7.

§. 40. Metropolita jurisdictionem habet in omnes suae provinciae Episcopos, quos suffraganeos vocat. Quare supplet eorum negligentiam (1), eosque vocat ad synodum provincialem (2), inquirit in absentiam, atque ad residendum compellit (3), negligentes ad officium cogit, jus dicit inter

eos, qui a Suffraganeorum judicio ad se provocant (4), denique in tota provincia Crucem praesefert, insigne jurisdictionis suae (5).

(1) Synodus VII, *in can. Cum simus c.* 9 *qu.* 1, Conc. Lateran. III *can.* 8 apud Labbæum *t.* 13 *col.* 421, *Cap. Licet de Supplen. neglig. prælat. cap.* 7 *de Offic. ord.*, Conc. Trident. *Sess.* 24 *cap.* 20 *de Refor.*

(2) *Can.* 6 *dist.* 18, Conc. Trident. *Sess.* 24 *cap.* 2 *de Reform.*

(3) Concil. Trident. *Sess.* 23 *c.* 1 *de Reform.*, Pius IV *in Bulla De salute gregis* 12 *p.* 36 *t.* 4 *part.* 2 *Bullarii.* Hodie tamen Episcopi sine venia Summi Pontif. a suis Ecclesiis abesse non possunt. Benedictus XIV *in Const. Ad universæ* 18 *de Residen. epist. tom.* 2 *ejus Bullar. pag.* 78 *ed. Romæ* 1754.

(4) *Cap.* 11 *de Offic. jud. ordin.*, *Cap.* 3 *de Appellat. in* 6. Videnda tamen ea de re est *Constit. Ad militantis* 48, itemque *Constit. Rom. Curiæ* 116, Benedicti XIV *in ejus Bullar, t.* 1 *p.* 81 *et* 286, ubi certus est definitus appellationum modus, ne quid ex iis damni oriatur.

(5) *Clement. Archiep. de privil.*

§. 41. Majores tamen causae criminales Episcoporum, in quibus de eorum depositione agitur, ad judicium pertinet Rom. Pontif. (1), minores ad Concil. provinciale (2). Olim Metropol. lustrare etiam poterant diœceses Suffragan. suorum (3), nunc non possunt, nisi causa in provinciali synodo cognita et probata sit (4). Atque haec quidem omnia pertinent ad praefecturam, et eminentiora jura, quae supra Episcopos insunt in Patriarchis et Metropolitis. Nam ipsi habent etiam in dioecesi sua jura Episcopalia, quae sibi cum reliquis Episcopis communia sunt.

(1) Vetus est, sed jam a multis explosa atque ejecta calumnia, quod falsæ decretales Isidori majores criminales Episcoporum causam Romani Pontif. judicio servaverint. Hæc cantilena est hæreticorum, atque eorum omnium, quorum in Sedem Apostolicam insigne odium est; hoc nobis præter ceteros objiciunt Febronius & Eybelius, & hoc item Institutionibus non multis abhinc annis æditis Cavallarius *part.* 1 *c.* 8 §. 4. Sed quæ magis frigida & jejuna calumnia excogitati potest, cum exploratissimum sit, ideque etiam fateatur Clondellus, homo videlicet e numero hæreticorum, Isidorianas decretales nullum novum jus induxisse, sed omnes esse excerptas ex sententiis Sanctorum Patrum, ex veris Sum. Pontif. post Siricium constitutionibus, canonibus conciliorum, Romanis legibus, & disciplinam comprehendere, quæ jam obtinebat? Revera majores causæ, quæ ad Episcoporum accusationes pertinent, jam ante Isidorum servatæ erant judicio Sedis Apostolicæ, sine cujus consensu definiri non poterant, uti constat in primis ex S. Leone *ep.* 6 *c.* 5 *col.* 622 *ep.* 13 *c.* 678 *et ep.* 14 *col.* 682 *t.* 1 *opp. ed. Ballerin.*, atque ex S. Gregorio *ep.* 7 *et* 36 *l.* 3 *col.* 630 *et* 650 *ep.* 3 24 *et* 63 *l.* 6 *col.* 794 809 838

t. 2 ed. Maurin. Paris. 1705, & jam ante Zosimus *ep.* 1 *ad Episc. Gall.* apud Coustantium *col.* 938 graviores Episcoporum causas Sum. Pontif. judicio servatas declaraverat, cum scriberet : *Ad cujus* (Patrocli Arelatensis Vicarii Apostolici) *notitiam, si quid illic negotiorum emerserit, referri censemus, nisi magnitudo causæ etiam nostrum requirat examen.* Quo etiam spectat ejusdem Zosimi *commonitorium* apud eumdem Coustantium *col.* 981, ubi describitur Cardicensis Canon de appellationibus ad Sedem Apostolicam. Vide *Notam* 4 *ad* §. *XVI, et Notam* 4 *ad* §. *XVIII Tit. IX*, & vide Cl. Blascum *de Collect. Canon. Isidor. Merc. cap.* 9 *p.* 93 *et seq.*, ubi tota hæc materia solide & erudite pertractatur.

(2) Conc. Trid. *Sess.* 24 *c.* 5 *de Reform.* (3) *Cap.* 1 *de Censib. in* 6.

(4) Conc. Trident. *Sess.* 24 *cap.* 3 *de Reform.*, Urbanus VIII *Const. Exponi nobis* 370 *tom.* 6 *par.* 1 *pag.* 277 *Bullar.*

§. 42. Omnes Patriarchae et Metropolitae, praeter cetera pontificalia ornamenta, habent pallium, cujus origo a divisione ecclesiasticarum provinciarum videtur repetenda, eo praesertim tempore, quo Sacerdotes a Diaconis, a Sacerdotibus Episcopi, atque inter eos qui principem obtinebant locum, vestibus distingui coeperunt. Neque enim aliud, praeter pallium, videtur occurrere ornamenti genus, quo Episcopi inter se discernantur (1). Est autem pallium fascia lanea candida (2), tres circiter digitos lata in modum circuli contexta, quae humeros cingit, habetque ab utraque parte lineas in pectus, et humeros impendentes cum sex sericis, nigrisque crucibus intextis, tribusque aciculis aureis consuitur et alligatur (3). Sumitur ex altari, ubi conditum est B. Petri corpus, idcirco ex eodem Petri corpore sumptum dicitur, ac per ipsum plenior Patriarcharum & Metropolitarum potestas designatur (4). Olim a Sede Apostolica suis Vicariis, ut plurimum, tribuebatur (5); nunc ab ea datur omnibus Patriarchis et Metropolitis (6).

(1) In tanta originis pallii obscuritate hæc ceteris probabilior conjectura, videtur, quam tradit Carolus Gagliardus *Instit. Jur. Canon. l.* 1 *tit.* 17 *n.* 3, Card. Baronius *ad an.* 336 *n.* 65 *p.* 291 *t.* 4 *ed. Lucæ*, pallium ab Ecclesia inductum putat exemplo rationalis, & Supernumeralis, cujus mentio est in Exodo *cap.* 28 *vers.* 4, & quo tantum Summus sacerdos, alius præterea nemo, utebatur. *Ita*, inquit, *in Christianæ Religionis Sacerdotio genus illud indumenti, quod pallium dicimus, Summi tantum Pontificis cessit usui, ab eo tamen compluribus Episcopis magna ex causa communicatum.* Certe ut est a Mamachio animadversum *ad Auctor. opusc. Quid est Papa? ep.* 3 *n.* 10 *t.* 1 *p.* 228 jam usque a primis nominis christiani temporibus Romani Pontif. Metropolitarum dignitatem indi-

ope statui certo possit, quo primum tempore Romani Pontif. Metropolitis Pallium attribuere cœperint. Hoc certum est, Symmachum, qui initio VI sæculi Pontificatum gessit, illud concessisse Theodoro Laureacensi, uti patet ex ejus *ep.* 11 apud Labbæum *t.* 5 *concil. col.* 440, cumque illud Pontifex se *indulgere* dicat *more majorum*, facile intelligitur, pallii a Sede Apostolica obtinendi jam tunc fuisse morem plane veterem. Virgilius Auxanio Arelatensi Episc. *epist.* 7 apud eumdem Labbæum *tom.* 5 *col.* 1301 pallium dedit, *sicut decessori tuo*, inquit, *Prædecessor noster sanctae recordationis Symmachus legitur contulisse.* Unde intelligimus, & Cæsario, qui fuit decessor Auxanii, pallium a Symmacho fuisse concessum. Eodem VI sæc. Pelagius I. cum Vicarium Apostolicum creasset Sapaudum Episcopum item Arelatensem literis ad eum datis ann. 557 apud eumdem Labbæum *t.* 6 *col.* 477 pallium etiam ei se attribuere dixit, ut *in tanto loci fastigio constitutus præclaro quoque habitu* decoraretur. Huc etiam referendus est Rabanus *de Instit: cleric. l.* 1 *c.* 23 *t.* 6 *opp. p.* 8 *edit. Colon. Agrip.* 1626 cum ait: *super hæc autem omnia Summo Pontif. propter Apostolicam vicem pallii honor decernitur.* Petrus de Marca *Concord. Sacerd. et Imper. l.* 6 *c.* 7 *n.* 1 ut suam de Gallicano pallio a Romano distincto sententiam confirmet, statuit, ætate Gregorii M. solum Arelatensem Episcopum illud in Gallia gestasse. Sed ex vita Desiderii Viennensis Archiepisc. apud Henschenium & Papebrochium ad diem 23 Maji *t.* 5 *Act. SS. p.* 252 *Antuerpiæ an.* 1685 manifestum est, eum quoque, *cum Archiepiscopus factus est*, *ex more Romam misisse pro adipiscendo Sedis Apostolicae pallio.* Quibus ex verbis intelligimus, Desiderium non primum fuisse Viennensem Episcopum, quo a Sede Apostolica pallium postulavit. Ex eodem loco deprehenditur, quam falsa sit sententia Petri de Marca *de Concordia Sacerdot. et Imper. lib* 6 *c.* 6 qui ait, Romanos Pontif. summam in mittendis palliis ad Episcopos Gallic. curam adhibuisse, ut jus Metropoliticum a Vicariatu Sedis Apostolicæ oriri videretur, atque ut iis novum jugum, novaque servitus imponeretur. Non enim pallium sua sponte offert Gregorius, ut jugum aliquod imponat, sed ipse Desiderius a Gregorio postulat *de more*, quod indicat antiquam consuetudinem; cujus mentio est etiam apud ipsum Gregorium *l.* 4 *ep.* 1 *col.* 682 & clarius *ep.* 11 *l.* 9 *coll.* 937 *t.* 2 *edit. Maurin. Paris,* 1705. Revera tantum abest, quod rectissime est a Gravesonio *Histor. Eccl. sæc. IX colloq.* 6 *t.* 3 *p.* 202 *ed. Ven.* observatum, ut *Summi Pontif. curam in mittendis ad Gallicanos Præsules palliis adhibuerint, ut potius ferventibus Regum precibus, et ardentibus Episcoporum votis inducerentur ad usum pallii Episcopis concedendum. Quod si Romani Pontif. per usum pallii novam servitutem Episcopis imponere intendissent, omni procul dubio nec Reges in gratiam Metropolitanorum suorum umquam istud pallium a Rom. Pontif. postulassent, nec Metropolitani novam & insolitam hanc servitutem sibi imponi passi fuissent, nedum ambiissent.* Par est sententia eorum, qui olim sine Imperatoris auctoritate pallium a Rom. Pontif. concedi potuisse negant, ex eoque numero est etiam Dominicus Cavallarius *Instit. Jur. Canon. par.* 1 *c.* 9 §. 2. Nam hæc sententia nititur rescripto Valentiniani III, & nititur errore, quod ecclesiasticum pallium imperatorium ornamentum fuerit. Vid. Christianum Lupum *cit. diss. de African. Eccles. Rom. appellat. c.* 8

p. 176, Bianchium *della Potestà e della Polizia della Chiesa l.* 5 *c.* 2 §. 2,3,4 *t.* 5 *par.* 1 *p.* 173 *& seq.* Bonam *Rer. liturgic. l.* 1 *c.* 24 §. 16 & Salam *in not.* 272 *& seq. tom.* 2 *ed. Taurin. an.* 1794.

(6) Græcis Episcopis nunc commune pallium est, quod quidem *sibi saeculis ultimis Graeciae cunctos Episcopos arrogasse* tradit Goarius *Euchologe Graec. tit. Episc. Ordinat. pag.* 312 *ed. Paris.* 1647. Quomodo autem id evenerit, ut nunc omnes Græci Episcopi pallio utantur, narrat Liutprandus *in Legatione* II *Constantinopol. ad Nicephorum Phocam nomine Othonis* apud Muratorium *Scriptor. Rer. Italic. t.* 2 *p.* 488 ubi inquit: *Romanus Imperator filium suum Theophylactum Eunuchum Patriarcham constituit: cumque eum Alberici cupiditas non lateret, missis ei muneribus satis magnis, effecit, ut ex Papae nomine Theophylacto Patriarchae literae mitterentur; qua auctoritate cum ipse tum successores ejus absque Paparum permissu palliis uterentur. Ex quo turpi commercio vituperandus mos inolevit, ut non solum Patriarchae, sed etiam Episcopi totius Graeciae palliis utantur. Quod quam absurdum sit, censere opus non est.* Consule eumdem Liutprandum, qui hoc Alberici facinus narrat, *de Reb. Eur. l.* 3 *c.* 12 apud Duchesnium *t.* 3 *Hist. Franc. p.* 598. Christianus Lupus *in d. can.* 27 *Conc. VIII p.* 315 *seqq.* Jo. Laurentius Bertius *l. c.* Ceterum dumtaxat VIII exeunte sæculo obtinere cœpit consuetudo, ut omnibus indiscriminatim Archiepiscopis pallium concederetur, & colligi potest ex *t.* 2 *oper. posthum.* Mabillonii, ubi occurrit dissertatio Theodorici Ruinart *de Pallio Archiepiscopali c.* 11 *p.* 457. Multa autem, præter auctores, quos modo indicavimus, de pallio scripserunt, Petrus de Marca *Conc. sacerd. & imper. l.* 6 *c.* 6 & 7. Nicolaus de Bralion *diss. de Pallio*, Patres Maurini *in S. Gregorium M. l.* 4 *ep.* 28 *col.* 518 *tom.* 2 *ed. Paris.* 1705 locisque aliis earumdem epistolarum, Dominicus Georgeus *de Liturg. Rom. Pontif. tom.* 1 *p.* 210 *& seq.*, aliique complures. Ac videnda in primis est Constitutio *Rerum ecclesiasticarum* 60, Benedicti XIV *tom.* 2 *ejus Bullar. pag.* 294 *laud. ed.*, ubi multa habentur de pallio, quæ ad recentiorem pertinent disciplinam.

§. 43. Solus Rom. Pontif., cujus potestas nullam habet definitam regionem, cujus terminis septa teneatur, pallio ubique utitur, et semper; ceteri nonnisi intra fines suae jurisdictionis, et statis, certisque diebus, cum pontificalia conficiunt, scilicet die natali Christi Servatoris, die S. Stephani, S. Joannis, Circumcisionis, Epiphaniae, Palmarum, feria V in coena Domini, in Sabbato sancto, in Paschate, et feria secunda ac tertia post Pascha, Dominica in albis, in Ascensione Domini, in Dominica Pentecostes, in festo Corporis Christi, in nativitate S. Joannis Baptistae, in festis omnium Apostolorum, ac quatuor diebus festis B. Mariae Virginis, nimirum Purificat., Annuntiat., Assumpt., et Nativit., commemoratione omnium Sanctorum, in dedicatione Ecclesiarum, in praecipuis festi diebus Eccle-

siae Archiepiscopalis, in ordinatione clericorum, in consecratione Episcoporum, et Virginum, et in die anniversaria, quam Archiepiscopus celebrat, suae consecrationis, dieque item anniversaria dedicationis Ecclesiae (1).

(1) *Cap.* 4 & 6 *de Auctor. & usu pallii*, ibiq. Gloss. & Pontificale Romanorum *part.* 1 *tit. de Pallio.*

§. 44. Pallio ita est adjunctum munus Archiepiscopale, ut eo nondum accepto ne Archiepiscopi quidem nomen quis mereatur (1), neque synodum provincialem indicere possit, neque chrisma conficere, neque Episcopos consecrare, neque alia obire munera sive Metropolitica, sive Episcopalia (2). Petendum est intra tres menses ab exacta consecratione, et quidem enixis precibus, sive, ut in more est, *instanter, instantius, instantissime* (3), a Sum. Pontif. in Consistorio Cardinal.; petit per se ipsum si in Urbe sit, Archiepiscopus, si absit, per Procuratorem. Antequam detur, exigitur juramentum fidei, et obedientiae erga Sum. Pontif. (4); praesenti in Urbe datur a primo Diacono Cardinali, absenti ab aliquo Archiepiscopo, cui Sum. Pontifex rem commisit.

(1) *Cap.* 3 *de Auctor. & usu pallii.*
(2) *Cap.* 28 §. *Super eo de Elect.*
(3) *Can.* 1 & 2 *dist.* 100. Vide Nicolaum de Bralion *cit. dissert. de Pallio cap.* 12.
(4) Formulam juramenti, quod absentis Archiepiscopi Procurator præstare debet *in cit. Constit. Rerum ecclesiasticarum* Benedicti XIV.

§. 45. Ita autem pallium adhaeret personae Archiepiscopi, ut neque alteri commodari possit, et secundum ac tertium petendum sit, si quis iterum, ac tertio Ecclesiam mutet (1). Denique, ubi Archiepiscopus sepelitur, cum eo simul pallium vel pallia, si plura accepit, humanda sunt (2). Singulari privilegio Cardinalis Episcopus Ostiensis, cum Rom. Pontif. consecrat, pallio utitur (3), et beneficio etiam Sedis Apostolicae quibusdam Episcopis pallii usus concessus est (4).

(1) *Cap.* 4 *de Postulat. Prelat.*, ibique Glossa *in fin.*
(2) *Cap. de Auctor. & us. pal.*
(3) Vid Card. Petra *t.* 5 *ad Const.* 3 *Pii II sect. unic.*, & Catalanum *in Commen. ad Pontific. Roman. p.* 1 *t.* 14 §. 3 *n.* 5 *p.* 259.

(4) Ita Aretino Episcopo pallium dedit Clemens XII *Const. Insignes* 14 *t.* 18 *p.* 105 *Bullar.*, & ita quibusdam aliis Episcopis ab aliis Sum. Pontif. similiter pallii ipsius usus concessus est.

SECTIO IV.

De Coadjutoribus.

46. Coadjutorum officium, et origo. | 47 et 48. Eorum species; et quis eos constituat?

§. 46. De Episcopis nunc pro eorum jurisdictione rediret oratio, vel quoniam uno loco comprehendimus universam eorum potestatem tum ordinis, tum jurisdictionis, pergimus ad reliquos Magistratus, atque ad Ministros, quorum est Episcopis in dioeceseos regimine opitulari. Sit initium a Coadjutoribus. Senio, aut mala valetudine confectos Episcopos, aliosque Ecclesiae ministros de gradu dimovere injustum atque inhumanum visum est. Ergo ab antiquis temporibus instituti sunt Coadjutores, qui impedito Antistiti subsidium compararent, ejusque vicem sustinerent. Primum Coadjutorum Episcoporum exemplum praebere videtur Ecclesia Hierosolymitana, ubi Coadjutor datus fuit Alexander Narcisso Hierosolym. Episcopo, qui annos natus erat centum et viginti (1). Sed illustre prae ceteris est exemplum Augustini, qui Valerio Episc. Hipponensi malae valetudinis, seniique causa coadjutor accessit (2).

(1) Primum hoc alicujus coadjutoris exemplum esse judicat Henricus Valesius *in Euseb. l.* 6 *c.* 11 *p.* 268 *ed. Cantabrigiae an.* 1720. Sed multa deinceps exempla coadjutorum occurrunt. Theotecnus Episcopus Cæsariensis sibi Anatolium coadjutorem adscivit, ac successorem designavit, & ambo communi studio Ecclesiæ præfuerunt, uti testatur Eusebius *Histor. l.* 7 *c.* 32 *p.* 370 *ed. Valesii Cantabrig.* 1720. Maximum simul cum Macario Episcopum Hierosolym. fuisse scribit Sozomenus *Hist. l.* 2 *c.* 20 *p.* 70 *cit. ed. Valesii*; & Orionem Episc. Palæbiscensem sibi coadjutorem, & successorem Siderium elegisse tradit Synesius *ep.* 67 *p.* 209 *edit. Petav. Paris.* 1633. Teodoritus *l.* 5 *c.* 4 *p.* 197 *cit. ed. Valesii* memorat Joannem Episc. Apameæ, qui coadjutorem habuit Stephanum, & Ambrosius, sive potius auctor epistolæ *Causa Bonosi t.* 3. *opp. S. Ambrosii col.* 1093 *ed. Maurin. Venet.* 1751. Senecionem, qui Basso Episcopo coadjutor fuit.

(2) Possidius *in Vit. Augustin. c.* 8 *col.* 262 *t.* 10 *opp. S. Augustin. ed. Ven. an.* 1733. Et Augustinus quidem, vivo adhuc Valerio, Episcopus ordinatus est; quamobrem ei scrupulus animo insedit,

ut ipse ait *ep.* 213 *col.* 790 *t.* 2 *edit. cit.*, *adhuc in corpore posito beata memoria Patre, & Episcopo meo sene Valerio Episcopus ordinatus sum, & sedi cum illo, quod Conc. Nicæno prohibitum fuisse nesciebam, nec ipse sciebat:* Hinc Eraclium collegam elegit, at Episcopum non ordinavit: *Quod reprehensum est*, inquit, *loc. cit.*, *in me, nolo reprehendi in filio meo. Erit Presbyter, uti est, quando Deus voluerit, futurus Episcopus.* Spectat Augustinus ad Nicænum canonem 8, quo cantum erat, ne duo in una urbe essent Episcopi; verum hic canon non obtinebat, cum justa erat causa, propter quam duo in una civitate Episcopi constituerentur, uti ostendunt exempla, quæ paulo ante indicavimus.

§. 47. Dantur Coadjutores vel ad tempus, quamdiu scilicet vitae, usura fruitur Praelatus, quem vis adversa morbi, aut senectutis suum munus exercere vetat; vel perpetuo, qui nimirum mortuo succedunt. Uterque coadjutor Episcopis nonnisi a Sum. Pontif. dandus est (1): ceteris beneficiorum Rectoribus etiam Episcopus Coadjutores ad tempus constituit (2).

(1) *Cap. unic. de Cleric. ægrotan. in* 6, Concil. Trid. *Sess.* 25 *cap.* 7 *de Reform.*
(2) Conc. Trident. *loc. cit. cap.* 3 & *ult. de Cleric. ægrotan.*

§. 48. Nunc, qui Episcopis dantur coadjutores sine jure futurae successionis, dicuntur *suffraganei*, quales habet Cardinalis Episcopus Ostiensis, atque Episcopus Sabinus, aliique praesertim in Germania Episcopi, quorum dioeceses tam late patent, ut his adjutoribus opus habeant ad Episcopale munus recte exercendum. Hi sunt Episcopi insigniti titulo *in partibus infidelium*, uti sunt etiam Episcopi coadjutores, qui jus habent succedendi. Utrique enim decorantur ordine Episcopali, ut ea peragant, quae hujus ordinis propria sunt (1).

(1) Vide Andreuccium *Hierarch. Eccl. tract. de Episc. titular.*, & Benedictum XIV *de Synod. diœc. lib.* 13 *cap.* 14.

SECTIO V.

De Chorepiscopis.

49. Chorepiscoporum officium, et ordo. 50. Eorum potestas.

§. 49. Quemadmodum Episcopi, cum propter morbum, aut ingravescentem aetatem suo recte munere fungi non

poterant, in civitate Coadjutores habebant, ita cum nimis late patebat dioecesis, in pagis, atque oppidis longe dissitis habebant Chorepiscopos adjutores, et administros laborum suorum. Dicuntur Chorepiscopi, quasi της χωρας, hoc est *ruris* Episcopi. De his quaeri solet, num Episcopi, an tantum Presbyteri fuerint; sed longe probabilior est sententia illorum, qui eos meros Presbyteros fuisset arbitrantur (1).

(1) Episcopos Chorepiscopos fuisse putant Henricus Hammondus, *diss.* 3 *contr. Blondell. c.* 8, *per tot.* præsertim, §. 41, 42, 43, *p.* 164, *Londini* 1651, Guillelmus Beveregius *Not. in conc. Ancyran. can.* 13 *in Pandect. Canon. t.* 2 *p.* 175 *Oxonii* 1672, Joseph Bingham, *Orig. eccl. l.* 2 *c.* 14 §. 4 *t.* 1 *p.* 195; atque hi quidem præsertim nituntur Athanasii loco *Apolog. contr. Arian. t.* 1 *opp. p.* 158 *ed. Patavii an.* 1777, cujus hæc verba sunt: *Mareotes regio est Alexandrina, in qua numquam Episcopus fuit, aut Chorepiscopus; sed universæ illius regionis Ecclesiæ Alexandrino parent Episcopo. Presbyteri autem singuli suos vicos habent maximos, qui decem circiter sunt, imo plures numero.* Apertum hic quidem discrimen inter Chorepiscopos, & presbyteros constituitur; sed nullam equidem video causam, propter quam hoc discrimen potius ad ordinem, quam ad officium & jurisdictionem referendum videatur. Atqui Athanasius minime adversarius est nobis, si dicamus unum, & eumdem fuisse ordinem chorepiscoporum & presbyterorum, dissimile tamen officium, & dissimilem jurisdictionem. Rectius igitur Franciscus Turrianus *Not. in c.* 54 *Conc. Nic. Arab.* apud Labbæum *t.* 2 *Concil. col.* 317. Antonius Augustinus *Ep. jur. canon. part.* 1 *l.* 6 *tit.* 1 *c.* 3 *et seq. p.* 259 *t.* 5 *opp. ed. Luc.* 1770, Ludovicus Thomassinus *Vet. ac. nov. Eccles. discipl. par.* 1 *l.* 2 *c.* 1, Natal. Alexand. *Histor. Eccles. sec. IV Append. ad diss.* 44 *qu. un. t.* 4 *p.* 649; ibique Mansius *in not. p.* 653 *ed. Ven.* 1776, Chorepiscopos Presbyteros fuisse contendunt, nixi præsertim can. 8 Concilii Nicæni *t.* 2 *col.* 58 *collect. Labbæi*, & can. 10, Conc. Antiocheni *t.* 2 *col.* 590 *ejusd. collect. Labbæi*, ex quibus manifestum est, Chorepiscopos Episcopos non fuisse. Quod etiam, re diligenter cognita & expensa, definitum est, uti patet ex Capitularibus Regum Francorum apud Balutium *t.* 1 *col.* 233 *ed. Ven. an.* 177?. Cum enim Carolus M. ea de re Legatos misisset ad Leonem III Pontif., responsum est, Chorepiscopos meros esse Presbyteros, ideoque irritum esse quidquid ipsi gesserant proprium ordinis Episcopalis. Quod probarunt Ratisbonensis Concilii Patres apud Sirmondum *Conc. Gall. t.* 2 *p.* 239 & *seq. Paris.* 1629; ac deinceps etiam Synodus Parisiensis an. 829 *l.* 1 *c.* 27 *loc. cit. p.* 602 *t.* 2 respondit nihil eorum, quæ ad Episcopalem ordinem pertinent, fieri a Chorepiscopis posse. Interdum vero Chorepiscopi etiam erant Episcopi, quod recte observant Cabassutius *Notit. concil. c.* 8, Petrus de Marca *Concord. sacerdot. et imper. l.* 2 *c.* 13 Bellarminus, *de Cleric. l.* 1 *c.* 17 *p.* 139 *opp. t.* 2 *ed. Venet. an.* 1721 *atque* ad hos pertinent canones omnes conciliorum, quibus Cho-

repiscopis cum venia Episcopi Diaconos, & Presbyteros ordinare permittitur.

§. 50. Chorepiscopi non unam, ut Parochi, sed plures singuli curabant Ecclesias, easque lustrabant (1); dabent literas *pacificas* quae erant ex genere *formatarum* (2), clericis ruralibus in aliam dioecesim abeuntibus; minores ordines conferebant (3). Sed cum intra suae potestatis fines non se continerent, et jura invaderent Episcoporum, satius visum est eam Dignitatem extinguere ac delere, quod in occidente primum factum est Leone III Pontif. (4); sed tamen etiam post Leonis aetatem mentio Chorepiscoporum occurrit (5).

(1) Quod Chorepiscopi Diœcesim lustrarent, dicti sunt etiam *Periodevtæ*, hoc est *circuitores & visitatores*, quos memorat Laodicena Synodus *can.* 57. *t.* 1 *Concil. collect. Labbæi col.* 1555 *ed. Venet. Coleti.* Sed non inde effici potest, Chorepiscopos, & Periodevtas unum atque idem fuisse, quod aliquibus visum est. Vide Fabrotum *ad Cujacium in tit.* 3 *Cod. de Episc. & Cleric. col.* 28 *t.* 2 *par.* 1 *ed. Venet.* 1758. Omnis quidem Chorepiscopus erat Periodevta, sed non omnis Periodevta erat Chorepiscopus, uti rectissime observat de Roye *Institut. jur. canon. l.* 1 *tit.* 15. Verum quod contendit Binghamus *Origin. eccles. l.* 2 *c.* 14 §. 12 *t.* 1 *p.* 201 *ed. Halæ Magdeburg. an.* 1751, a Laodicena Synodo *cit. can.* 57 in locum Chorepiscorum constitutos fuisse Periodevtas, id nullum habet idoneum fundamentum, quo niti posse videatur.

(2) Formatarum literarum multæ erant species. Nam aliæ erant *epistolæ commendatoriæ*, aliæ *communicatoriæ*, aliæ *dimissoriæ*. Postremæ hæ tantum ad clericos pertinebant, quibus dabantur, cum se in aliam diœcesim conferebant, ut ibi domicilium constituerent; atque hæ literæ *dimissoriæ*, & interdum etiam *pacificæ* dicebantur, quoniam testabantur, clericum pace Episcopi sui ex antiqua ecclesia fuisse dimissum. *Commendatoriæ & communicatoriæ* dabantur omnibus tum clericis, tum laicis, qui per alienam diœcesim iter faciebant, eæque testimonium erant orthodoxiæ, & ecclesiasticæ communionis illius, qui epistolas ipsas deferebat. Nam tanta erat concordia, atque inter omnes Episcopos consensio animorum, ut nemo ecclesiasticæ communionis in aliena diœcesi particeps fieret, nisi ea dignus proprii Episcopi testimonio deprehenderetur. Ita per eas literas Ecclesiarum unio ostendebatur, sive, ut verbis utar Tertulliani *de Præscript. c.* 20 *p.* 206 *ed. Rigaltii Paris.* 1675 *communicatio pacis ... & contesratio hospitalitatis* demonstrabatur. Hinc Optatus Milevitanus *l.* 2 *p.* 32 *ed. Antuerpiae* 1702. *Totus*, inquit, *orbis commercio formatarum in una communionis societate concordat. Commendatoriae* literæ dabantur vel hominibus, quorum illustrior erat conditio, vel etiam ejusmodi hominibus, quorum existimatio in discrimen vocata fuerat, vel clericis, qui in exteras regiones concedebant: *communicatorias* obtinebant omnes, qui in ecclesiæ erant communione, cumque ea pe-

cem colebant, ideoque *pacificae* & *ecclesiasticae*, atque interdum etiam *canonicae* dicebantur. Omnes generali nomine *formatae* dicebantur, quod peculiari forma, ac singularibus signis & characteribus scriptæ erant, ne quis falsas obtruderet, & omnes ab Episcopo concedebantur. Ad has autem literas pertinet Canon Apostolorum 34 apud Cotelerium *PP. Apostol. t.* 1 *p.* 446 *ed. Amstelod.* 1724; itemque Concilium Carthaginense I. *can.* 7 apud Labbæum *t.* 2 *col.* 749 *ed. Venet.* Laodicenum *Can.* 41 *col.* 1538 *t.* 1 *ejusd. collect.*, Antiochenum *Can.* 7 *an.* 341 apud eumdem Labbæum *t.* 2 *col.* 590, Agathense *col.* 38 *t.* 6 *col.* 527, Chalcedonense *c.* 11 *col.* 1632 *t.* 4, Barthaginense III *Can.* 28 *col.* 1403 *t.* 2 *ejusd. collect.* Quas literas cum in illo persequutionum discrimine dedissent Confessores quidam, quorum magna erat in ecclesia existimatio, id ab iis fieri vetuit, atque alias a proprio Episcopo communicatorias literas unicuique dari jussit Concil. Eliberitanum *Can.* 25 *col.* 996 *t.* 1, & Arelatense I. *can.* 9 *col.* 1452 *t.* 1 *loc. cit.* Non enim duo hi canones, uti putat Baronius ad an. 142 *n.* 9 p. 157 *t.* 2 *ed. Lucae*, intelligendi sunt de martyrum libellis, quos *lapsi* impetrare solebant, ut in ecclesiæ communionem reciperentur; quod recte animadvertit Albaspinæus *in not. ad cit.* 25 *Concil. Eliberat. p.* 167 *ed. Neapol.* 1770 Chorepiscopos autem dedisse literas *pacificas* seu *formatas*, manifestum est ex Conc. Antiocheno *Can.* 8 *loc. cit. col.* 1538, cujus hæc verba sunt; *nec presbyteri qui sunt in pagis, dent canonicas epistolas, vel ad solos vicinos Episcopos epistolas emittant. Chorepiscopi autem nulli reprehensioni affines dent pacificas.*

(3) Concil. Antiochenum *Can.* 10 *col.* 600 *loc. cit.*

(4) Vid. *Capit. Caroli M. lib.* 6 *c.* 121 apud Balutium *Capit. Reg. Franc. col.* 233 *tom.* 1 *ed. Venet. an.* 1772.

(5) Conc. Parisiense *an.* 829 *l.* 1 *can.* 27 *t.* 9 *coll. Labbæi col.* 729 *edit. indic.* Meldense *an.* 845 *c.* 44 *c.* 975 *l. c.*, Merense *an.* 888 *c.* 8 *col.* 594 *t.* 11 *collect. ejusd.* Vide Thomassin. *par.* 1 *l.* 2 *c.* 1 *et* 2, & Morinum *Exerc. sac. c.* 11 *et de Sac. Ordin. par.* 3 *exerc.* 4 Sua jam ætate Chorepiscopos exolevisse testatur Calsamon *in can.* 13. Concilii Ancyrani apud Beveregium *Pandect. canon. t.* 1 *p.* 386 *Oxonii* 1672.

SECTIO VI.

De Praelatis inferioribus.

51. Praelati inferiores, eorumque divisio. | 52 ad 54. Singulorum potestas.

§. 51. Medium inter Episcopos, atque Presbyteros locum tenent Praelati inferiores, nimirum antistites, qui expertes ordinis Episcopalis, in sibi subjectas Ecclesias atque personas jurisdictionem exercent. Non idem omnium eorum Praelatorum gradus, neque eadem ratio est. Nam alii sunt ab Episcopi potestate subtracti, qui certo praesunt

generi personarum intra septa alicujus ecclesiae, aut monasterii vel conventus existentium, quales sunt Superiores regulares, et nonnulli Praelati saeculares, qui immediate subsunt Sedi Apostolicae una cum Ecclesia ejusque clericis atque ministris, quibus praefecti sunt. Alii praesident clero et populo alicujus regionis, quae tametsi ab Episcopi potestate subtracta sit, tamen sedet in illius dioecesi, a qua undique circumscribitur. Alii denique propriam habent quasi dioecesim a cujusvis Episcopi dioecesi avulsam et separatam, in qua jurisdictionem obtinent quasi episcopalem (1).

(1) Vide Cardin. Petra *ad Constit. 4 Callisti III diss.* 1 *p.* 90 *t.* 5, & Benedictum XIV *de Synod. Diœcesan. lib.* 2 *cap.* 11.

§. 52. **Omnium nobilissimi sunt Praelati, qui separatam quasi dioecesim habent; nam hi proprie et vere *Praelati nullius* dicuntur, atque inter Ordinarios recensentur.** Ceteri exempti quidem sunt ab Episcopi jurisdictione, sed nullam habent quasi dioecesim ab illius dioecesi distinctam, in qua ordinariam jurisdictionem exerceant (1). Itaque Praelati *nullius* minus proprie vocari possunt, cum revere in Episcopi dioecesi sint.

(1) Vide Bened. XIV *in Constit. Apost. col.* 76 *t.* 1 *ejus Bullar. p.* 249, *et Constit. Inter multa* 33 *p.* 166 *t.* 2 *ed. Romæ* 1754.

§. 53. Praelati inferiores vel saeculares sunt, vel regulares; alii beneficio Sedis Apostolicae habent usum Pontificalium, alii vero non habent (1). Omnium potestas oritur vel ex privilegiis Summ. Pontif., vel ex praescriptione, quae hominum memoriam superat (2). Quare et amplior, et angustior est, uti ferunt leges privilegii, vel consuetudinis, unde procedit. Generatim Abbates Regulares, qui in Sacerdotio sunt, et solemnem ab Episcopo benedictionem acceperunt, suis subditis regularibus pro jure primam tonsuram, et minores ordines conferunt; reliqui vero expresso privilegio opus habent (3).

(1) Vide Giraldum *Exposit. Jur. Pontific. pag.* 1 *tit.* 38 *tom.* 2 *pag.* 723 *& seq.*, ubi multa sunt de usu Pontificalium, quem habent Prælati Episcopo inferiores.
(2) Confer Benedictum XIV *in laudata Constit. Apostol.* §. 2 *pag.* 150, *& in Constit. Inter multa & sane, pag.* 168.

(3) Concil. Trident. *Sess.* 23 *c.* 10 *de Reform.* De Subdiaconatu, cujus conferendi potestas interdum a Sede Apostol. quibusdam Abbatibus facta est, agit inter ceteros Juenin *de Sacram. diss.* 9 *qu.* 6 *c.* 3.

§. 54. Quod vero attinet ad jurisdictionem quasi episcopalem, multa sunt, quae Praelati inferiores, etiam cum discretam et separatam quasi dioecesim habent, exercere non possunt, quamquam in ipsa jurisdictione insita et affixa videantur. Principio vetantur indicere et habere synodum dioecesanam, nisi expressam ea de re facultatem a Sum. Pontif. impetraverint, eaque semper usi fuerint; et simili modo vetantur etiam eligere examinatores ad parochiales ecclesias per solemne examen conferendas (1). Hinc vicinior Episcopus in quasi dioecesi, quae nullius revera est, et Episcopus dioecesanus in ecclesia exempta, quae sedet intra fines suae dioeceseos, parochias confert, servata lege concursus, quae a Conc. Tridentin. constituta est. Par est ratio literarum dimissorialium, quas illi dare nequeunt saecularibus sibi subditis pro ordinibus suscipiendis; cum horum omnium ordinationes pertineant vel ad viciniorem Episcopum, si Praelatus quasi dioecesim separatam habeat, vel, si Ecclesia exempta sit, ad Episcopum, cujus dioecesi continetur (2). De causis vero criminalibus & matrimonialibus recte judicant Praelati, quibus sua quasi dioecesis separata est: non item Praelati exempti, nisi hoc privilegium obtinuerint vel a Sum. Pontif., vel per praescriptionem, quae ultra hominum memoriam est (3).

(1) Vide Benedictum XIV *de Synod. dioeces. l.* 2, *c.* 11, *n.* 6 *et* 7.

(2) Concilium Trident. *Sess.* 23 *c.* 10 *de Reform.* Consule Bened. XIV *loco mox indicato n.* 15 *et* 16, Card. Petram *ad Constit. Apostol. in const.* 4, *Callisti III sect.* 2, *n.* 67 *et seq. p.* 116 *et seq. t.* 5, & Giraldum *Exposit. jur. Pontific.*, *par.* 2, *tom.* 3, *pag.* 981.

(3) Confer Card. Petram *loc. cit. n.* 37 *et seq. p.* 109 *et seq.*

SECTIO VII.

De Capitulis Canonicorum.

55. Collegia Canonicorum.
56. Unde ortum Canonicorum nomen.
57. Canonici saeculares, et regulares.
58. Capitula vel cathedralia, vel collegiata.
59. Canonicorum Officium.
60. Dignitas in capitulis inest.
61. Potestas Capituli cathedralis Sede vacante.
62 et 63. Vicarius Capitularis. A quibus, et intra quod tempus ejus electio facienda sit?
64. Quis eligi debeat, et quam Jurisdictionem habeat?
65. Capitulum, ejusve Vicarius nihil Sede vacante innovare potest, et nihil agere, quod sit ordinis Episcopalis.
66. Quae beneficia conferri possint, quae contra non possint, et quibus recte dentur literae dimissoriae.

§. 55. Ecclesiasticam Dignitatem hodie etiam inesse constat in collegiis Canonicorum tum cathedralium, tum collegiatarum Ecclesiarum. Cathedrale templum dicitur, in quo Episcopus suam habet cathedram, & quod princeps est ceterorum, quae in civitate aut in dioecesi sunt. Cetera templa, quæ post cathedrale collegium habent canonicorum, collegiata appellantur.

§. 56. Omnibus olim clericis commune fuit Canonicorum nomen, quia scilicet adscripti erant *canonici*, seu *matriculæ* Ecclesiæ, cujus sumptu alebantur (1). Mediis autem sæculis Canonici dicti sunt clerici, qui communem, & secundum propriam regulam vitam traducebant. Hoc sensu Crodogangus Metensis Episcopus primus, ut videtur, ætate Pippini Regis Canonicos instituit, clericos videlicet, quos, nullis emissis votis, in unam societatem coegit, quibusque regulam dedit (2). Quod vitae institutum omnes pene Ecclesiæ acceperunt; Synodus vero Aquisgranensis regulam edidit pleniorem, quæ ad canonicæ vitæ institutionem pertinebat.

(1) Canonis nomine hoc sensu utitur Conc. Nicænum *can.* 19 *t.* 2 *col.* 31 *collect. Labbei*, & Antiochenum *can.* 1 *col.* 585 *t.* 2. Quod idem est atque illud, quod Canon Apostolorum 14 apud Cotelerium *PP. Apostol. t.* 1 *p.* 444 *ed. Amstelod.* 1724 καταλογον *catalogum*, Concil. Agatense *can.* 2 *ejusd. Collect. t.* 5 *col.* 521, Augustinus *Serm.* 356 *n.* 14 *col.* 1390 *t.* 5 *edit. Venet. an.* 1731 *tabulam clericorum* appellant. Quare cum omnium clericorum nomina in canone, sive matricula Ecclesiæ essent descripta, Canonici dicebantur, & hinc Cyrillus Hierosolymitanus *præf. catbec. n.* 4 *p.* 4 *ed. Maurin. Paris.* 1820 κανονικων παρουσιαν significat *clericorum præsentiam*, Concil. Laodicenum *can.* 15 *t.* 1 *col.* 1534

collect. Labbæi κανονικων ψαλτων vocat *clericos cantores*, & generatim in Conc. Nicæno *can.* 16 *col.* 40, & Antiocheno *can.* 2 *col.* 588 *loc. cit.* per τους εν τω κανονι Ecclesiæ clerici significantur.

(2) Primus Crodogangus certam videtur dedisse regulam clericis communem vitam traducentibus, quæ quidem regula extat apud Holstenium *Cod. Regular. t.* 2 *p.* 96 *ed. August. Vindelic.* 1759. Verum ante ejus ætatem jam ipsa communis vita clericorum obtinebat. Nam initium habuit in Oriente, ubi eam viguisse testatur S. Basilius *ep.* 207 *t.* 3 *opp. p.* 310 *ed. Maurin. Paris.* 1730; & Sozomenus *l.* 6 *c.* 21 *p.* 264 *ed. Valesii Cantabr.* 1729. Ex Oriente in Occidentem opera S. Eusebii Vercellensis, cum ipse ab Athanasio ex Oriente rediit, illam migrasse tradit Ambrosius *ep.* 63 *n.* 66 *t.* 3 *col.* 1128 *ed. Maurin. Venet.* 1751. Eam vero sequuti sunt Ambrosius, Martinus Turonensis, Paulinus Nolanus, ac præsertim Augustinus, cujus exemplum, uti narrat Possidius *in ejus vit. c.* 5 *col.* 260 *t.* 10 *opp. Augustini ed. Maurin. Venet.* 1730, complures Ecclesiæ sequutæ sunt. Certum porro est, Augustinum una cum suis clericis communem egisse vitam, sed iis non aliæ fuisse videtur regula, quam Evangelium. Consule Thomassinum *Vet. et nov. Eccles. discipl. par.* 1 *l.* 3 *c.* 3, Holstenium *loc. cit. addit.* 7 *p.* 93, Mabillonium *Annal. Benedict. t.* 2 *l.* 23 *n.* 31 *p.* 170 *ed. Lucæ* 1739, & Cl. Card. Garampium, *Diss.* 9 *in Vit. B. Claræ Ariminensis.*

§. 57. Ita nati et brevi propagati canonici, qui sub certa regula communem vitam traducebant. Sed cum hæc regula, atque hæc communis vita consequentibus annis pene ubique desiisset, eam instaurare conati sunt viri insignes pietate, et doctrina (1), qui monasticis etiam votis suos canonicos obstringi voluerunt: qua in re novi ab antiquis canonicis differebant, quibus suo se patrimonio non abdicare liceba t. Cum vero non omnes clerici communem illam, ac pene monasticam amplecterentur vitam, hinc aditus patefactus est Canonicis, qui sæculares appellantur. Nam Regulares sunt, qui sub Præposito communem vitam, & votis adstrictam agunt; saeculares vero, qui seorsim vivunt, ac perpetuis ecclesiasticis praebendis donati, suaque bona retinentes servant canonicum institutum, quatenus patitur vita singularis.

(1) Quod in Italia præstiterunt Petrus Damiani, in Gallia Ivo Carnotensis, in Anglia Ecbertus Eboracensis, atque alii, qui canonicum institutum monasticis etiam votis obligarunt. Atque hi quidem Canonici sub Augustini regula inclaruerunt, quod scilicet ejus clerum pari rerum suarum abdicatione æmulabantur; quoniam Augustinum nullam specialem suis clericis regulam dedisse constat. Confer Thomass. *loc. c. cap.* 7 *et seq.*, ac Murato-

rium *Dissertazioni sopra le antichità Italiane diss.* 62 *t.* 3 *par.* 2 *p.* 20 *ed. Romæ* 1755, atque eruditas Caietani Cenni in hanc dissertationem notas, ubi late agitur de Canonicorum origine & instituto.

§. 58. Sensim autem canonici saeculares in omnibus cathedralibus, atque in pluribus etiam inferioribus Ecclesiis locum habere coeperunt; eorumque cœtus capitula appellantur; quae vel *cathedralia*, vel *collegiata* dicuntur, cum nimirum cathedrali, aut aliis inferioribus Ecclesiis inserviunt.

§. 59. Præcipuae canonicorum partes sunt altari, ac divino cultui inservire, & in Ecclesia alternis choris divinum officium canere, quod, ut inquit Synodus Trident. (1), facere per se ipsos debent, non *per substitutos*. Cui muneri ut satisfaciant, debent canonici in suis Ecclesiis immorari; sed tamen iis quoque anno datur spatium trium mensium, quo abesse possunt ab Ecclesiis suis (2). Ultra tres menses abesse nequeunt, nisi qua justa causa eos procul esse cogat, veluti, si absint curaturi res Ecclesiae, aut Episcopi (3), aut daturi operam in aliquo probato gymnasio sacrae Theologiae, sacrisve Canonibus (4). Ex justis causis absentes praebendae (5) fructus percipiunt, non item quotidianas distributiones, quae tantum in choro praesentibus accrescunt (6).

(1) Conc. Trident. *Sess.* 24 *c.* 12 *de Reformat.* Satis autem non est, quod canonici choro intersint, sed etiam debent elata voce officium canere, Benedictus XIV *in Constit.* 103 §. 24 *p.* 226 *t.* 1 *ejus Bullar. et Constit. præclara decora* §. 6 *in supplem. n.* 4 *t.* 3 *p.* 335.

(2) Concil. Trident. *loc. cit.* Sed hoc beneficio frui nequeunt canonici, qui alternis tantum hebdomadibus choro intersunt. Vide Giraldum *Exposit. Jur. Pontifi. par.* 2 *tom.* 3 *pag.* 1014.

(3) *Cap.* 7 *et* 15 *de Cleric. non resid.* Quod tamen intra duos tantum canonicos collibendum esse constat ex cit. cap. 15, ex *Constit. exponit nobis* 286 Urbani VIII *p.* 149 *t.* 6 *par.* 1 *Bullar.*

(4) *Cap.* 12 *de Cleric. non resid. cap. ult. de Magistris*, *Concil. Trid. Sess.* 5 *c.* 1 *de Reform.* In *c.* 22 *de Præben.* nullum definitur tempus, quo canonici abesse possunt ab Ecclesiis suis in aliquo probato gymnasio, ut dent operam sacræ Theologiæ, sacrisve canonibus, verum in *c.* 5 *de Magistris* spatium quinque annorum ejus rei gratia conceditur. Illud monendum est quod cum integri canonicatus fructus distributionibus constat, vel tertiam earum partem non attingunt, tunc absentes, sive ut doceant, sive ut addiscant sacram Theologiam, sacrosve Canones, duas tertias consequuntur partes confectas ex fructibus præbendæ, atque ex distributionibus, reliqua vero tertia pars præsentibus accrescit.

(5) Vestimenta, alimenta, & cetera, quæ militibus *præbebantur*, *prabenda* neutro genere (ut est a Cujacio animadversum *observat. l.* 2 *c.* 23 *opp. t.* 3 *col.* 38 *ed. Venet.* 1758.) appellata sunt *Lib.* 19 *ff. de testib. Eadem voce apud* Ecclesiasticos illa redituum pars designata, quæ datur canonicis, ut ex ea percipiant, quæ sunt ad vitam traducendam necessaria.

(6) *Cap. un. de Cleric. non resid. in* 6. Excipiuntur tamen illi, *quos infirmitas, seu justa, & rationabilis corporis necessitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas excusaret*, qui absentes etiam quotidianas distributiones accipiunt. Sed de his agam copiose Libro II.

§. 60. Honorantur autem canonici supra ceteros clericos, maxime si sint canonici cathedralis templi, qui praecipua quaedam habent supra canonicos collegiatarum. Singuli canonici Dignitatem non habent, quamquam ad eam proxime accedant canonici Ecclesiae cathedralis, ideoque interdum a Sede Apostolica Judices delegati constituantur (1); sed Dignitas est penes corpus universum.

(1) Consule Benedictum XIV, *Constit. Quamvis* 28 §. 6 *pag.* 41 *tom.* 1 *ejus Bullarii edit. indic.*

§. 61. Potestas & jurisdictio Capituli Ecclesiae Cathedralis sese in primis exserit, vacua Sede Episcopali; nam tunc ad ipsum omnis transfertur Episcopi jurisdictio (1). Quod non alieno mandato aut delegatione efficitur, sed potius nativo quodam & proprio jure, quod mortuo Episcopo in Presbyterio reviviscit (2). Ergo omnis ad Capitulum venit ordinaria Episcopi jurisdictio; atque ejus est judicare, condemnare, poenas imponere, cetera demum agere, quae ordinariae jurisdictionis sunt.

(1) *Cap.* 11 *et* 14 *de majorit. et obedien.*

(2) *Episcopali Sede vacante* (inquit Card. de Luca *ad Conc. Trident. disc.* 31 *n.* 1.) *de jure Episcopalis jurisdictio, atque Ecclesiæ administratio devolvitur ad Capitulum, non quidem ex aliquo privilegio vel delegatione, sed ex ratione juris non decrescendis; quia Ecclesia cathedralis efformatur conjunctim ab Episcopo et Capitulo.*

§. 62. Quam potestatem Capitulum exercet per Vicarium Capitularem, quem intra octo dies post obitum Episcopi eligere debet, ne pluribus commissa negotio segnius & difficilius expediantur. Elapso hoc tempore, jus eligendi transfertur ad Metropolitam, & si Ecclesia ipsa metropolitana fuerit vel exempta, tunc antiquior Episcopus ex suffraganeis in metropolitana, & propinquior Episcopus in exempta Vicarium constituit (1).

(1) Concilium Tridentinum *Sess.* 24 *cap.* 16 *de Reformat.*

§. 63. Tum ubi Ecclesiam suffraganeam carentem capitulo una cum metropolitana vacare contigerit, electio Vicarii suffraganei non ad antiquiorem suffraganeum, sed ad capitulum metropolitanum pertinebit (1). Quod si omnes vicarium eligere neglexerint, eum constituit Rom. Pontif., aut Sacra Congreg. Episcoporum & Regularium, ejusque facultates modo angustioribus continentur finibus, modo amplioribus explicantur. Quinimo cum Episcopo datus est ab Apostolica Sede Vicarius, is, etiam illo mortuo, officium retinet, neque tunc ob reverentiam Supremae Sedi debitam locus est Vicarii Capitularis electioni (2).

(1) Consule Benedictum XIV *de Synod. diœces. l.* 2 *cap.* 9 *num.* 2.
(2) Vid. Gaudenitum *de Visit. & jurisd. Prælat. tom.* 1 *cap.* 5 *dub.* 13 *sect.* 2 *num.* 18 & Card. Petram *Constit. Apostol. ad constit.* 2 *Leonis IX sect.* 5 *num.* 42 *tom.* 1 *pag.* 157 *ed. Venet.* 1741.

§. 64. Eligendus est Vicarius Capitularis ex canonicis, si qui inter eos Doctores, Licentiati, Jurisque consulti reperiuntur (1). Recte etiam eligitur postremus defuncti Episcopi Vicarius vel extraneus, cum nemo est ex canonicis, qui ad hoc munus gerendum aptus & idoneus habeatur. Rite constitutus ex officio dimoveri non potest, nisi justa, & Sac. Congregationi Episcoporum ac Regularium probata causa sit (2); totamque accipit jurisdictionem, cujus nullam omnino partem sibi Capitulum reservare potest (3).

(1) Vicarius capitularis, inquit Synod. Trident. *Sess.* 24 *c.* 16. *de Reform.*, eligi debet, *qui saltem in jure canonico sit Doctor, vel Licentiatus, vel alias, quantum fieri poterit, idoneus.* Cum autem aliquis inter canonicus aptus & idoneus est ad Vicarii officium exercendum, hunc, non extraneum, eligendum esse respondit Sac. Congregatio Concilii, uti testatur Gaudentius *loc. cit. n.* 16.
(2) Confer Benedictum XIV *de Synod.Dioces. lib.* 2 *cap.* 9 *num.*4.
(3) Fuit olim multorum opinio, quod liceret Capitulo arctare & constringere Vicarii jurisdictionem, ejusque partem sibi reservare; sed nunc communis omnium sententia est, quam etiam probat Benedictus XIV *de Synod. Diœces. l.* 4 *c.* 8 *n.* 10, & Giraldus *Exposit. Jur. Pontific. par.* 2 *tom.* 3 *p.* 962 id fieri non posse. Quin etiam multi sentiunt, Vicarium Capitularem propter affixam suo officio potestatem ea quoque recte expedire, pro quibus Vicarius generalis Episcopi speciali mandato opus habet. Vide Benedictum XIV *loc. cit. lib.* 2 *cap.* 9 *num.* 4.

§. 65. Multa tamen sunt, quae dum vacua est Ecclesia, Capitulum, ejusque Vicarius non facit, vel quod non habet potestatem, vel quod ei sacri Canones modum constituerunt. Non facit, quae sunt ordinis Episcopalis, quamquam ad ea gerenda recte exteros Episcopos advocet; nec porro facit, quae ex delegatione aut beneficio Sum. Pontif. uni Episcopo concessa sunt (1). Nihil quoque Capitulum, sede vacante, potest innovare, ac de juribus Episcopalibus diminuere (2); quod proprium est omnium, qui rem gubernant, quae ad interregnum venit, ut nihil innovent, & nihil de juribus detrahant. Itaque, sede vacante, capitulum conjungere, aut dividere beneficia, atque aliquid alienare prohibetur.

(1) Ad cetera, quæ Capitulum, ejusque Vicarius sede vacante, facere non potest, referendæ sunt etiam Indulgentiæ, quæ ab ipsis concedi nequeunt, quamquam earum concedendarum potestas non ad ordinem, sed ad jurisdictionem pertineat. Sane Episcopus quadraginta dierum Indulgentias tribuere potest, capitulum vero, ejusve Vicarius non potest. Tres hujus rei causas affert Benedict. XIV *de Synod. Diœces. l.* 2 *c.* 9 *n.* 7; *prima*, quod facultas concedendi Indulgentias non ita necessaria est pro regimine Diœceseos, ut aliquid inde oriatur detrimenti, si ea careat qui ad tempus diœcesim administrat, *altera*, quod hæc facultas extraordinariæ cujusdam jurisdictionis est, quæ tantum pertinet ad dignitatem Episcopalem; *postrema*, quod universus Indulgentiarum thesaurus pene Summum Pontif. est, a quo illius juris pars in solos Episcopos conferri potuit, non autem in illos, qui veri non sunt Ecclesiarum sponsi, verique pastores, sed qui tantum ad tempus diœcesim administrant.

(2) Vide Titulum *Ne sed. Vacant. aliq. innovet.*

§. 66. Ad beneficia quod attinet, Capitulum, sede vacante, oblatum a Patrono clericum, recte instituit (1), & recte etiam confert beneficia, quæ conjunctim cum Episcopo conferre deberet (2); non item beneficia, quorum libera collatio ad solum Episcopum pertinet (3). Denique literas dimissorias primo anno vacantis Ecclesiæ Capitulum (4) recte concedit iis, quos beneficium vel acceptum, vel accipiendum ordines suscipere cogit, non item reliquis, post annum vero omnibus indiscriminatim.

(1) *Cap.* 1 *de instit. in* 6.

(2) *Cap. unic. Ne sed. vacan. in* 6.

(3) *Cap.* 2. *Ne sed. vacan. aliq. innovet.*

(4) Haud tamen capitulum per se ipsum concedit literas dimis-

sorias, sed per Vicarium capitularem, ad quem tota, uti diximus, capituli jurisdictio defertur. Vide Giraldum *Expos. Jur. Pontific. par. 1 t. 5 p. 962.*

SECTIO VIII.

De Dignitatibus, Personatibus, Officiis.

§. 67. Sunt e Canonicis, qui Dignitate, Personatu, Officio a ceteris distinguuntur. Hujusmodi sunt Archidiaconus, Archipresbyter, Primicerius, Decanus, Praepositus, Thesaurarius, aliique, qui non solum habent canonicatum, sed etiam quae ceteris Canonicis communia non sunt, aut certum munus, aut honoris prærogativam, aut cum honore jurisdictionem; & Officia, Personatus, Dignitates appellantur. Non idem est in omnibus Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis eorum numerus, & ratio; ac longum esset de omnibus singillatim dicere.

§. 68. Totum in his rebus conficit usus, & consuetudo Ecclesiarum. Quare videndum est, quid cuique in singulis datum sit muneris, quid honoris, quid jurisdictionis, et unusquisque quæ sibi sunt commissae, partes implere debet. In Italia primam Dignitatem plerumque obtinent Archidiaconi, in Hispania et Lusitania Decani, in Germania Praepositi (1). Nos de duobus nominatim agemus Officiis, quae omnes habent Ecclesiae Cathedrales, ac de duabus dignitatibus, quibus, summam post Episcopum auctoritatem Decretales attribuunt.

(1) Vid. Rigantium *ad Regul. Cancellar. IV §. 1 num. 20 et seq.*

§. 69. Officia sunt Canonici Theologi, et Poenitentiarii. Utrumque instituit Concil. Lateranense IV, quod habitum est Innoc. III Pontif. (1), utrumque probavit Synod. Trident. (2), & utrumque omnes Ecclesiæ Cathedrales, & Collegiatæ in aliquo insigni oppido existentes habere debent. Est autem Canonici Theologi, quem Theologiæ laurea donatum esse oportet (3), Sacras Scripturas explicare,

et utrumque officium, concursu adhibito, conferendum est (2).

(1) Concilium Tridentinum *dict. Sess.* 24 *cap.* 8 *de Reformat.*
(2) Benedictus XIII in Constitut. *Pastoralis Officii* 69 *t.* 11 *pag.* 414 *Bullarii*, quæ constitutio pro Italia insulisque adjacentibus edita est.

§. 71. Decretales recensent potissimum inter Dignitates Archidiaconatum et Archipresbyteratum, quibus post Episcopum summam auctoritatem tribuunt. Archidiaconi ex ordine Diaconorum erant, sed eorum Principes, et ratione habita meritorum (1), ab Episcopo, ut plurimum, eligebantur (2). Ordine inferiores erant Archipresbyteris, jurisdictione tamen superiores (3). Sed cum absurdum videretur, non Presbyteros Presbyteris praestare, iis demum est imposita necessitas Presbyteratus (4).

(1) Male Salmasius Archidiaconum dictum putat, qui ordinatione esset antiquior; nam ille eligebatur, quem Diaconi *industrium noverant*, uti loquitur Hieronymus *Epist.* 146 *n.* 1 *col.* 1076 *t.* 1 *ed. Vallarsii*, & vero Theodoritus *l.* 1 *c.* 16 *p.* 59 *edit. Valesii Cantabrigiæ* 1720. Athanasium Diaconum, etsi junior esset, principem ordinis Diaconorum appellat.
(2) A Diaconis Archidiaconum electum videtur tradere Hieronymus *l. c.*, sed complurima sunt exempla eorum, qui ab Episcopis Archidiaconi sunt constituti. Ita Laurentium Sixtus, & Serapionem Chrysostomus Archidiaconum elegerunt, Ambrosius *l.* 1 *de Off. c.* 14 *t.* 3 *p.* 64 *edit. Maurin. Ven.* 1751. Sozomenus *l.* 8 *c.* 9 *p.* 337 *cit. ed. Valesii.* Vid. Selvagium *Antiq. Christ. l.* 1 *par.* 2 *c.* 2 §. 4.
(3) Isidorus apud Gratianum *Can.* 1 *dist.* 25: *Archipresbyter vero*, inquit, *se esse sub Archidiacono, ejusque praeceptis, sicut Episcopi sui, sciat obedire.* Observant Romani Correctores verba hæc non extare in ipsa Isidori epistola, neque apud Burchardum *l.* 3 *c.* 41, ubi hæc epistola refertur. Extant tamen in decreto Ivonis *par.* 6 *c.* 20, ex quo forte Gratianus ea desumpsit, atque in decretum transtulit. Atque ex hoc Gratiani loco desumptum fortasse est *c.* 1 *de Off. Archipresbyt.*, quod tribuitur Concil. Toletano, & tamen nullum est Toletanum Concil., in quo illa occurrant verba de Archidiaconi supra Archipresbyter. potestate.
(4) Celebres sunt literæ Hincmari Remensis ad Archidiaconos Presbyteros.

§. 72. Amplissima olim erat potestas Archidiaconi (1), qui Episcopi Vicarius erat a jure constitutus, et ejus etiam *oculus* dicebatur (2), propter latam administrationem, et in rebus gerendis potestatem, quae omnia fere, exceptis sacramentalibus muneribus, comprehendebat. Is enim col-

lector olim oblationum, redituum, atque universae pecuniae ecclesiasticae, praebendas, partesque suas tribuebat clericis, pauperibus, Ecclesiae fabricae; mittebat in possessionem eos, qui beneficia acceperant; quos nosset idoneos ad ordines, et beneficia, Episcopo offerebat: atque omnes fere noscebat, definiebatque causas fori episcopalis (3). Et licet initio Archidiaconi haec fere omnia gererent mandato, arbitrioque Episcopi, tamen deinceps eo usque progressi sunt, ut propriam, atque ordinariam obtinerent jurisdictionem, quae pridem erat delegata, ac jura etiam invaderent, quae propria erant Episcoporum (4).

(1) Isidorus Hispalensis *in Can.* 1 *dist.* 25 *& can.* 20 *dist.* 63 late describit Archidiaconi jura, quae sua aetate obtinebant. Ea vero diu perseverasse, lapsuque temporum aucta etiam fuisse, ostendit Decretalium titulus *de Offic. Archidiac.*

(2) *Can. diaconi* 6 *dist.* 93 Conc. Trident. *cap.* 12 *Sess.* 24 *de Reform.: Archidiaconus post Episcopum sciat se vicarium ejus esse in omnibus*, scriptum est, *cap. de Offic. Archid.*

(3) Confer Thomassinum *par.* 1 *lib.* 1 *cap.* 17 *& seq.*

(4) Synodaticum, procurationes, aliaque id genus Archidiaconi capiebant. Petrus Blesensis *Ep.* 51 *pag.* 237 *ed. Paris.* 1667, Concil. Lateranense *in cap.* 6 *et* 23 *de Censib.*

§. 73. Tantam hanc Archidiaconorum potestatem Episcopi tollendam, aut minuendam curarunt, et nunc vix ejus umbra, et imago superest. Synodus Tridentina Archidiaconis, aliisque inferioribus Praelatis judicium ademit causarum matrimonialium et criminalium, quas Episcopo reservavit (1); ipsis vero reliquit jus visitandi Ecclesias, quas antea visitare consueverant, modo id faciant per semetipsos, et cum consensu Episcopi, cui debent intra mensem rationem reddere peractae visitationis, atque integra acta exhibere (2).

(1) Tridentinum *c.* 20 *sess.* 24 *de Reform.*, quo decreto etiam beneficiales, majoresque causas comprehendi, omnes fere arbitrantur. Eadem Synodus *cap.* 14 *sess.* 25 *de Reform.* speciatim vetuit Archidiaconos clericorum de impudicitia causas cognoscere.

(2) Tridentinum *cap.* 3 *sess.* 24 *de Reform.*

§. 74. Nunc omne Archidiaconi munus eo redactum est, ut adsistat Episcopo cum generales ordinationes conficit, vocetque eos, qui ordines suscepturi sunt (1). Cumque Archidiaconi nunc amplius non sint vicarii nati Episcopi, tanta hodie in singulis inest auctoritas, quanta vel Episco-

pi mandato, vel Ecclesiae statuto, vel diuturna consuetudine data est (2). Diaconatus autem ordine insignitos esse oportet Archidiaconos (3), eosque Synodus Tridentina (4) in omnibus Ecclesiis, in quibus fieri potest, Magistros in Theologia, seu *Doctores*, seu *Licentiatos* in jure Canonico esse jubet.

(1) Benedictus XIV *in Constit. Ex quo dilectus* 25 *cap.* 107 *t.* 2 *ejusd. Bullar. indicat. edit.*
(2) *Cap.* 4 *et* 5 *de Off. Archid.* Conc. Trid. *cap.* 5 *sess.* 24 *de Reform.* (3) *Can.* 1 *dist.* 60.
(4) Conc. Trident. *cap.* 12 *sess.* 24 *de Reform.*

§. 75. Archipresbyter est princeps Presbyterorum, eaque dignitate donabantur interdum qui aetate, interdum qui sapientia praestarent (1). Si suo fungatur munere Archipresbyter in cathedrali, sive in civitate, urbanus dicitur; si in minoribus oppidis, ruralis appellatur. Urbani Archipresbyteri officium respicit sacramentorum administrationem, forique interni jurisdictionem; atque ejus praesertim est praesentis Episcopi curam levare, et vices agere absentis in iis omnibus, quae sacerdotalis officii sunt (2).

(1) Antiquiores ordinatione apud Latinos Archipresbyteros constitutos fuisse constat ex S. Leone M. *epist.* 19 *col.* 735 *et seq. t.* 1 *ed. Ballerin. Ven.* 1755, apud Græcos eos, qui virtute præstabant, ostendit Thomassinus *part.* 1 *lib.* 2 *cap.* 3 *num.* 3. Sed idem interdum etiam a Latinis factum est. Unaquæque Ecclesia suum habebat Archidiaconum & Archipresbyterum, uti docet S. Hieronymus *Ep. ad Rusticum Monac.* 125 *col.* 936 *tom.* 1 *opp. edit. Vallarsii Veronae* 1734. *Singuli Ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi.*
(2) *Cap.* 1, 2, 3 *de Offic. Archipresbyt.*

§. 76. Ruralis est *imperiti vulgi sollicitudinem gerere, et Presbyterorum, qui per minores titulos,* hoc est Ecclesias *habitant,* puta Parochorum, *vitam jugi circumspectione custodire, et qua unusquisque industria divinum opus exercent, Episcopo renunciare* (1). Nunc omnis Archipresbyteri auctoritas pendet ex mandato Episcopi, ex statuto ecclesiarum, ex consuetudine. Et cum plerumque Archipresbyter adjunctam habeat curam animarum, hinc hujusmodi beneficia, in quibus hoc unum inest, nemo consequi potest, nisi saltem vigesimum quintum aetatis attigerit, atque idonea scientia, et morum integritate commendetur (2).

(1) *Cap. 4 de Offic. Archipresbyt.* Synodus Regiatkina *an.* 850 *cap.* 13 apud Labbæum *tom.* 9 *col.* 1070 *ed. Venet.*
(2) *Cap.* 7 *de elect.*

SECTIO IX.

De Vicariis.

§. 77. Cum Archidiaconis adempta est ampla illa potestas, quam pridem a jura habebant, Episcopi elegerunt vicarios, quorum auctoritas a suo arbitrio & voluntate penderet. Id vero factum est medio illo tempore, quod inter Gregorianam & Bonifacianam collectionem excurrit (1). Est autem Vicarius, qui vices gerit Episcopi, & *generalis* dicitur, quoniam ejus potestas fertur in dioecesim universam.

(1) Vicarios tantum constitui cœpisse sæculo XIII ex eo conficit Thomassinus *par.* 2 *l.* 2 *c.* 8 *t.* 1 *p.* 132 *edit. cit.*, quod nulla sit eorum mentio in Gratiani decreto, & nulla in decretalibus Gregorii IX. Itaque eorum originem repetit a Conc. Lateran. IV, ubi Innoc. III, & ceteri Patres hortantur Episcopos, ut si expedire nequeant per se negotia universa, eligant Presbyteros, quorum in iis vicariam supponant fidem. Tandem addit, exeunte sæc. XIII ubique receptos vicarios generales, & hinc in VI decretalium libro titulus est *de Officio Vicarii*, in quo totum ejus munus explicatur.

§. 78. Vicarius non habet beneficium, sed habet munus, et muneri adjunctum honorem cum jurisdictione, cujus fines Episcopi arbitrio constituuntur. Nam ut Vicarius ab Episcopo eligitur, ita omnem ab eo accipit jurisdictionem (1). Itaque Episcopus suo lubitu potest aut electum Vicarium removere, aut unum, vel plures, vel etiam nullum eligere, cum ipse sine aliena ope suo per se munere fungi potest (2). Ubi plures constituti sunt, iique *in solidum*, antefertur potestas ejus, qui primus negotium aliquod occupavit; ubi inter singulos divisa sunt, officia, intra eorum fines continere se unusquisque debet.

(1) Num ordinaria, an delegata sit Vicarii generalis jurisdictio, vetus quaestio est, quae ingenia canonistarum exercet. Qui eam ordinariam esse arbitrantur, his fere argumentis nituntur: quod Vicarius numquam delegatus in decretalibus appellatur; quod potest causas nonnullas alteri delegare, cum id delegato non liceat; quod denique semel constitutus suo jure exercet ea, quae sunt Episcopalis jurisdictionis. Sed multa tamen argumenta sunt, ex quibus confici videtur posse, Vicarii jurisdictionem delegatam esse, non ordinariam. Tota enim pendet ab arbitrio, nutuque Episcopi, qui suo lubitu vicarium constituit, & removet, in eumque vel minorem, vel majorem confert potestatem. Rursus Vicarii tribunal unum, idemque est cum tribunali Episcopi; eoque mortuo, aut dignitate moto, omnem Vicarius amittit jurisdictionem, quae proinde alia non est, quam ipsa Episcopi mandata vel delegata jurisdictio. Verum si Vicarii jurisdictionem ordinariam dicimus, quod ipse eam exercet propter officium, quod jure probatum est, & ideo jurisdictionem ipsam non tam ab homine, quam a jure habere videatur, hoc quidem sensu eam ordinariam appellari posse, non inficiabor.

(2) Si Episcopus suum recte munus per se ipsum obire potest, nullam habet necessitatem eligendi Vicarium, quod & res ipsa declarat, & ostendit historia eorum temporum, quibus Episcopi ipsi per se solos Episcopatum gesserunt; habet omnino ut suo satisfaciat muneri, si ei solus impar sit. Ita paucis expediri videtur posse vetus controversia, in qua plerique canonistarum, & Theologorum otio ac tempore abusi sunt.

§. 79. In Italia unus constitui solet Vicarius, cui committitur administratio rerum spiritualium, et simul etiam contentiosa jurisdictio (1). Sed in Gallia, aliisque ultramontanis regionibus Officialis a Vicario distinguitur. Vicarii potestas ea complectitur, quae voluntariae jurisdictionis sunt. Officialis autem, quae sunt jurisdictionis contentiosae.

(1) Sequitur hanc Italiae consuetudinem Synodus Tridentina *sess.* 24 *cap.* 16 *de Reform.*, ubi officialem cum Vicario confundit.

§. 80. Igitur Italiae more transit in constitutum Vicarium ordinaria Episcopi jurisdictio, sed non transit potestas gerendi ea, quae peculiare mandatum postulant, et quae uni Episcopo servantur. Propterea sine speciali mandato non cognoscit causas criminales, in quibus in reum criminis gravius est animadvertendum (1); non item, ut plerique sentiunt (2), causas matrimoniales; non confert beneficia (3), neque iis permutandis, uniendis, erigendis consensum impertitur (4), sed instituit praesentatos a patronis, et judicat causas beneficiarias de jurepatronatus, deque

ejus quasi possessione (5), non visitat dioecesim, neque synodum cogit (6), excepto Vicario Rom. Pontif., cui licet habere synodum dioecesanam Cleri Romani (7); non indicere collegium Canonicorum, eique interesse, ac ferre suffragium potest, non absolvit a casibus Episcopo reservatis (9), neque tollit irregularitates, quae ex occulto crimine procedunt (10); non denique concedit literas dimissorias, nisi Episcopus in longinquis regionibus diu commoretur (11). Eoque minus Vicarius generalis aliquid attingere potest eorum, quae sunt ordinis Episcopalis.

(1) *Cap.* 2 *de Offic. Vicar. in* 6. (2) Confer Barbosam *ad Concil. Trident. sess.* 4 *c.* 20 *de Reform. n.* 47, ubi plures, qui utramque tuentur sententiam, afferuntur. (3) *Cap. de Offic. Vicar. in* 6.
(4) *Cap.* 5. *de Rer. permut.* (5) *Cap.* 3 *de instit.*
(6) Ita respondit Sac. Congreg. Concilii die 4 Decembr. 1653, uti patet *ex lib.* 19 *Decretor. p.* 545 *a tergo.* Confer Altaseram *in Vindic. Eccles. jurisdict. l.* 7 *c.* 5, Fagnanum *in c. Sicut olim. n.* 21 *de Accusat.*, Laurentium *tract.* 1 *de Potest. Vicar. Episc. c.* 5 *qu.* 163 §. 9.
(7) Benedictus XIV *de Synod. dioeces. lib.* 2 *c.* 3 *num.* 3 & 4.
(8) Conc. Trident. *sess.* 25 *cap. de Ref.* (9) *Cap.* 2 *Poenit. & Remission. in* 6. (10) Conc. Trident. *sess.* 24 *cap.* 6 *de Reform.*
(11) *Cap.* 3 *de Tempor. ordinat. in* 6.

§. 81. Vicarii munus recte obeunt omnes clerici tonsura initiati; sed ab eodem arceantur clerici conjugati, minores annis vigintiquinque (1), Parochi, Canonici Poenitentiarii, et ceteri, qui curam habent animarum, demum imperiti; et ideo necesse est, quod Vicarius generalis vel Sacrae Theologiae, vel Juris Canonici lauream obtinuerit (2); nisi aliunde viri peritia manifesto constet (3).

(1) Vid. Barbos. *de Jur. eccles. lib.* 1 *cap.* 15 & *seq.*
(2) Plura ea de re sunt decreta Sac. Congregationis Episcoporum & Regularium apud Pellegrin. *par.* 1 *cap.* 1 *num.* 9.
(3) Conc. Trid. *sess.* 24 *cap.* 26 *de Reform.*, ubi cautum est, ut Vicarius tam Episcopi, quam capituli *saltem in jure Canonico sit Doctor, vel licentiatus, vel alias, quantum fieri poterit, idoneus.* Vide Card. de Luca *disc.* 31 *ad Conc. Trid.* ubi decretum laudatur Sac. Congregationis Episcoporum & Regularium.

§. 82. A Vicario generali ad Episcopum provocare non licet, cum utriusque tribunal unum, idemque sit. Expirat autem Vicarii jurisdictio, vel si ipse eo munere sese abdicet, vel si ab Episcopo removeatur, vel si ipsa Episcopi jurisdictio aut obitu, aut poena, aut alio quovis modo extinguatur.

§. 83. Solent Episcopi *foraneos* etiam habere Vicarios in oppidis dioecesis suae, qui mandata ab Episcopo potestate fruuntur, quae loco circumscribitur, et plerumque pertinet ad res peculiares. Hi propter locorum distantiam tribunal habent ab Episcopo discretum, et separatum; ideoque ab iis ad Episcopum recte provocatur. Eo munere fungebantur olim Chorepiscopi (1), Archidiaconi (2), Archipresbyteri, et Decani rurales (3); sed translata Archidiaconi potestate ad Vicarium generalem, instituti videntur Vicarii foranei, quos memorat Innocentius IV in Concilio Lugdunensi (4), et Clemens V in Viennensi (5).

(1) Vide Juvenin. *de Sacramen. dissert.* 9 *quæst.* 2 *cap.* 4.

(2) Sigebertus *in Chronico* de Damaso II, qui Pontificatum tenuit sæc. XI, scribens: *Damasus*, inquit, *Papa decrevit, qui dicuntur Chorepiscopi, idest villarum & regionum Episcopi.* Conc. Londinense ann. 1237 *can.* 2 *t.* 15 *col.* 1401 *collect. Labbæi* decrevit, ut Archidiaconi *in suorum Decanatuum conventibus sacerdotes maxime in his studeant erudire, docentes eos, qualiter circa baptismum, pœnitentiam, eucharistiam, & matrimonium debeant se habere.* Vid. Thomassinum *par.* 1 *l.* 2 *n.* 1 & 2 *t.* 1 *p.* 150 *ed. cit.*

(3) Innocent. III *in c.* 7 *de Off. Archidiac.* memorat *Decanos rurales* vices gerentes vel Episcopi, vel Archidiaconi urbani, vel utriusque, quos vel alteruter, vel uterque suo lubitu constitueret, atque amoveret. Emanuel Gonzalez in notis ad hunc locum verbo *rurales* interpretatur, eos esse Archipresbyteros.

(4) *Cap.* 1 *de Offic. ordin. in* 6. (5) *Clement.* 2 *de rescript.*

§. 84. Sunt et Vicarii, qui vel perpetuo, vel ad tempus constituti animarum curam administrant, quae *habitu*, uti vocant, penes alios est propter ecclesiam parochialem, quae ipsorum ecclesiis, monasteriis, collegiis, locisque piis conjuncta est (1). His certa fructuum portio ex ipsius Ecclesiae reditibus detrahenda Episcopi arbitrio tribuitur (2). Saepe etiam Episcopus, cum simili fructuum portione, constituit Vicarios vel ad tempus, vel perpetuo, qui Parochi absentis, impediti, imperitive vices gerant (3). Vicarii perpetui propriam interdum habent Ecclesiam, quae *filialis* dicitur, respectu habito ad matrem Ecclesiam, quae est titulus Parochi, cui subjiciuntur.

(1) A capitulis, & monasteriis, uti monet Benedictus XIV *de Synod. diœces. l.* 12 *cap.* 1 *num.* 2, constitui solent vicarii *temporarii, ad nutum amovibiles*, qui animarum curam exerceant in parochiis, quæ iisdem capitulis, sive monasteriis unitæ sunt, a quibus tamen secundum jus commune etiam sine causa removeri possunt, modo procul sit dolus, & omnis odii causa.

(2) Concil. Trid. *Sess. 7 c. 7 de Reformat.* Arbitrium hoc Episcopi arctavit S. Pius V *in Constit. Ad exequendum* 68 *pag.* 401 *t.* 4 *par.* 2 *Bullarii*, sed illud postea pro ratione locorum, & temporum restituit Benedictus XIV *Constitut. Cum semper* 103 §. 10 *pag.* 224 *tom.* 1 *ejus Bullarii ed. Romæ* 1754.

(3) Conc. Trident. *Sess.* 21 *cap.* 6, *& Sess.* 25 *cap.* 16 *de Reform.*

§. 85. Nec prætereundi Vicarii nati, quorum potestas non ab arbitrio pendet Episcopi, sed a lege, quae illorum beneficiis illam perpetuo conjunxit. Archipresbyter & Archidiaconus sunt Vicarii nati Episcoporum; & Vicarios perpetuos, quorum nunc facta mentio est, vicarios natos Parochorum possumus appellare.

§. 86. Sunt denique Vicarii Apostolici, quos constituit Sedes Apostolica (1), sive cum metus est, ne diutius Ecclesia pastore careat, sive cum turbas & dissidia fore prospicitur in Vicarii capitularis electione, vel cum Episcopus senio, aut alia de causa suum recte munus gerere non potest, vel demum cum Episcopus ab administratione suspenditur, aut etiam removetur. Eliguntur autem hi Vicarii interdum charactere Episcopali, atque hi creantur Episcopi *in partibus infidelium*, interdum sine hoc charactere; eorum vero potestas noscenda est ex literis Apostolicis, quibus suum officium acceperunt.

(1) Sixtus V *in Constit.* 117 *t.* 4 *par.* 4 *p.* 399 *Bullar.* Sacræ Congregat. Episcopor. & Regularium facultatem dedit eligendi Vicarios Apostolicos, quando eos Ecclesiarum necessitas postularet.

SECTIO X.

De Parochis, et reliquo Clero.

§. 87. Inter eos, qui Episcopo operam ferunt in procuratione dioeceseos, nobile in primis est officium Parochorum, qui semel ab Episcopo constituti, jure proprio concrediti sibi populi curam exercent (1). Per tria fere priora Ecclesiæ sæcula nulla in Ecclesiasticis monumentis eorum mentio est (2). Una in principe dioeceseos civitate erat Ecclesia, ad quam Christiani omnes non modo urbis, sed

etiam vicinorum oppidorum die solis, hoc est Dominico, confluebant; & præsentibus quidem distribuebatur Eucharistia, ad absentes per Diaconos mittebatur (3). Huic Ecclesiæ, quæ cathedralis erat, ipse præerat Episcopus, qui suum habebat senatum, & Presbyterium (4), hoc est illi addictos Presbyteros, quorum erat Episcopo dare operam in Ecclesiae regimine & administratione.

(1) Parochos a Christo ipso fuisse institutos, ut una cum Episcopis, subjecta tamen ipsis potestate, Ecclesiam regerent, quorumdam opinio est; & id quidem demonstrari vellet libro, qui ex Gallico in Italicum sermonem conversus Florentiæ prodiit ann. 1783 cum titulo: *L' istituzione divina de' Parrochi, e loro diritto al governo generale della Chiesa*. Eadem est sententia Petri Tamburini in libro, cujus titulus: *Vera idea della S. Sede*. Verum quam falsa hæc opinio sit, satis ostendit ipsa Parochorum origo, quæ certe III sæculo antiquior non est. Imo in civitatibus ante annum Christi millesimum nullos fuisse Parochos ostendit Marius Lupus Bergomensis, *De Parochiis ante annum Christi millesimum*. Certe antiquiori ætate nulli erant hujusmodi Presbyteri, qui proprium haberent officium regendi populum, sed Episcopus unum aut alterum eligebat Sacerdotum, cui modo unam, modo alteram populi partem committebat, & cui adimebat officium eodem arbitrio, quo dederat. Nemo enim, uti nunc Parochi sunt, certo erat addictus populo, quem perpetuo regeret jure officii sui; dabat Episcopus subditos cuivis Presbytero, dabat quamdiu, & quos vellet, neque nulla erat injuria Presbytero, a quo Episcopus repetebat subditos suos, quos vel ipse per se regeret, vel alteri Presbytero regendos committeret. Lapsu temporum maluerunt Episcopi parochos eligere, hoc est Presbyteris quibusdam certam populi partem perpetuo regendam committere; atque ita Parochorum potestas ab Episcopali ordine, tamquam a fonte procedens, instituta est; sed ita tamen instituta, ut hujusmodi Presbyteri in rebus omnibus ab Episcopo penderent, ac nihil agerent sine mente, aut conscientia Episcopi, ut inquit Conc. Laodicenum *can.* 57 apud Labbæum *t.* 1 *conc. col.* 1539 *ed. Venet.*, & Toletanum I. *can.* 20 *col.* 1474 *t.* 2. Nam constans est Patrum regula, Presbyteros in rebus omnibus Episcopo obnoxios esse oportere, neque eorum, quæ ad Ecclesiam pertinent, quidquam sine Episcopo ab illis esse faciendum. *Necessarium itaque est*, inquit S. Ignatius M. *Ep. ad Trallian. n.* 2 apud Cotelerium *PP. Apstol. t.* 2 *p.* 22 *ed. Antuerp.* 1698, *quemadmodum facitis, ut sine Episcopo nihil agatis. Et ad Philadelph. n.* 7 *p.* 32. *Testes autem mihi estis, in quo vinctus sum, quod a carne humana non cognoverim, sed Spiritus annunciavit dicens ita: sine Episcopo nihil facite. Et ad Smyrn. n.* 8 *p.* 37. *Sine Episcopo nemo quidquam faciat eorum, quæ ad Ecclesiam spectant. Rata Eucharistia habeatur illa, quæ sub Episcopo fuerit, vel cui ipse commiserit ... Non licet sine Episcopo neque baptizare, neque agapem celebrare; sed quodcumque ille probaverit, hoc & Deo est beneplacitum, ut tutum ratumque sit quodcumque agitur.* Idem

docent Tertullianus *de Baptism. c.* 17 *p.* 230 *ed. Venet.* 1744, S. Cyprianus *Ep.* 27 *de lapsis. col.* 95 *ed. Ven.* 1758, S. Hieronymus *Dial. advers. Luciferian. n.* 9 *opp. t.* 11 *col.* 181 *ed. Vallarsii Veronæ*, S. Cœlestinus I. *Ep.* 27 *ad Episc. Galliar. c.* 1 apud Coustantium *col.* 1186, demum cuncti Patres. Confer etiam Canonem Apostolorum 40 apud Cotelerium *loc. cit. pag.* 443, Concilium Gangrense *can.* 6 apud Labbæum *t.* 2 *Concil. col.* 422 *ed. Venet.*, Antiochenum *can.* 24 *ib. col.* 603. Qui divinitus Parochos institutos putant, eorum originem repetunt a 72 discipulis, quos Christum Sacerdotes fecisse arbitrantur. Verum hi discipuli missi quidem sunt in omnem locum & civitatem, quo Christus erat venturus, ad animos ejus adventui præparandos, sed neque erant sacerdotali charactere insigniti, neque ipsis erat tributa potestas regendi populos, neque electi ad sacramenta administranda, cum potestas clavium nonnisi in Petrum, & Apostolos a Christo collata fuerit. Itaque procul aberant Discipuli ab iis, quæ proprie Parochum constituunt. Sane ex septuaginta duobus discipulis septem viri electi sunt, quos Apostoli manuum impositione Diaconos ordinarunt *Act. Apostolor. cap.* 6. Quomodo igitur iidem a Christo sacerdotes creati esse poterant? S. Epiphanius *Hæres.* 20 *n.* 4. *l.* 1 *t.* 1 *p.* 50 *ed. Coloniæ* 1682 id rectissime animadvertit inquiens: *præter hos* (Apostolos) 72 *alios ad eamdem functionem allegat, e quibus septem illi fuere, qui ad viduarum obsequium delecti sunt, Stephanus, Philippus &c.*, qui quidem Philippus ad Christi fidem convertit Samaritanos, diuque post Christi Ascensionem ad cœlum Diaconus erat, Dionysius Petavius *de Ecclesiast. hierarch. lib.* 3 *c.* 16 *n.* 2 *t.* 6 *Theolog. dogmat. p.* 171 *ed. Venet.* 1757 loquitur de missione, quam septuaginta duo Discipuli a Christo acceperunt, nullam autem in hac missione ordinis, aut jurisdictionis potestatem agnoscit. *Prior ista missio*, inquit, *nullam aliam quam prædicandæ pœnitentiæ, ac tam doctrina, quam miraculis præparandi ad Christi fidem populi facultatem illis indidit; non regendi, gubernandive jus ullum, aut potestatem sive ordinis, quam sub cœnam ultimam contulisse creditur, sive jurisdictionis, quam post resurrectionem suam reipsa, & ut loquuntur, actu tradidit.* Petrus Paludanus *de Caus. immediat. Eccles. potest.* latissime ostendit, 72 discipulos haud fuisse Sacerdotes a Christo constitutos; idque ex eo præsertim conficit, quod illi ab Apostolis Diaconi ordinati fuerunt *ib. art.* 3. Facile ex his intelligitur, quam leve & infirmum sit fundamentum, quo nititur opinio eorum, qui Presbyteros, ac præsertim Parochos 72 Discipulorum locum tenere existimant, unde repetunt jura Parochorum, quos pene Episcopis pares faciunt. Late hoc argumentum persequitur Corgnius peculiari dissertatione, quam descripsit tom. II operis, quo jura defendit Episcoporum; & vide etiam Colgenium *Esame della vera idea della S. Sede, p.* 7 *& seq.*, atque auctorem operis *de l' Autorité des deux puissances t.* 2 *par.* 3 *c.* 1 *par.* 3. Ad hæc autem, quæ dixi, adverti diligenter volo, ut omnibus pateat, quæ vera sit animi mei sententia de Parochorum origine & jurisdictione, quam ipsis committi arbitror ab Episcopis, quos Christus Ecclesiæ Rectores constituit. Nam Scriptores Annalium Ecclesiasticorum Florentiæ, quod superiore loco scripsi, Presbyteros interdum appellari *Sacerdotes secundos* aut *secundi ordinis*, ut distinguantur

ab Episcopis, qui *Summi Sacerdotes* aut *Sacerdotes primi ordinis* dicuntur, exinde conficere se posse censuerunt, me sectari falsam sententiam illorum, qui a Christo repetunt Parochorum jurisdictionem. Ego vero me ab hac sententia quam longissime abesse profiteor, idque satis me significasse arbitror argumentis illis, quæ mox attuli, & scriptoribus, quos, ne præter institutum meum longior essem, indicavi. Presbyteros vocavi *Sacerdotes secundos*, non quod in iis aliquam agnoscerem jurisdictionem ab Episcopo non delegatam, sed tantum ut eos distinguerem ab Episcopis, qui sunt *Sacerdotes Summi*, & quorum est in sua Ecclesia jurisdictio. Atque hoc sensu Patres *Sacerdotes secundos* Presbyteros vocant.

(2) Sane in Epistolis Ignatii ac Cypriani, in epistola Dionysii Corinthiorum Episcopi ad Soterem P. apud Eusebium *Histor. Eccles. lib.* 4 *c.* 23 *p.* 159 *ed. Taurin.* 1746, in epistola, quam Cornelius P. *ad Fabium Antiochenum* dedit apud Coustantium *col.* 146, itemque in canonibus Apostolorum tantum maximarum urbium Ecclesiæ memorantur. Si quando *Parochiæ* vox occurrit, ea diœcesis universa comprehenditur; quoniam antiquitus *παροικια*, & *διοικησις* eamdem significationem habebant, Eusebius *Histor. eccles. l.* 2 *c.* 24 *p.* 75 *ed. Taurin.* 1746, Alexander *Epist. encycl.* apud Socratem *histor. eccles. l.* 1 *c.* 6 *p.* 9 *edit. Taurin.* 1746, Epiphanium *ep. ad Joan. Hierosolym. opp. t.* 2 *p.* 313 *ed. Coloniæ* 1682, Conc. Ancyranum *can.* 18 apud Labbæum *concil. tom.* 1 *col.* 1491 *ed. Venet.*, & Antiochenum *can.* 6 *ibid. tom.* 2 *col* 590.

(3) S. Justinus M. *Apol.* 1. *n.* 67 *p.* 83 *ed. Maurin. Paris.* 1742.

(4) In hoc tamen Presbyterio suum etiam Diaconi habebant locum, qui ea gerebant, quæ sui ordinis propria erant, uti observat Thomassinus *Vet. & Nov. Eccl. disciplin. par.* 1 *l.* 2 *c.* 22 *n.* 2.

§. 88. Cum aucto Christianorum numero, plures in una civitate Ecclesiae conditae sunt, ad eas Episcopus diebus dominicis mittebat ex Ecclesia Cathedrali Presbyteros, quorum erat sacra obire munera, & praeesse populo, qui ad Ecclesias illas confluebat. Verum hi Presbyteri non erant perpetui Rectores harum Ecclesiarum, cum Episcopus eos modo uni, modo alteri committeret ex clericis Ecclesiae cathedralis, eorumque officium finiretur tempore, quod ab illo constituebatur (1). Itaque una tantum in singulis civitatibus erat Ecclesia, quae proprie Parochia, uti nunc est, dici posset, nimirum Ecclesia cathedralis; reliquae minores Ecclesiae nulli separatim Presbytero addictae erant, sed ad eas regendas singuli diebus dominicis clerici de Ecclesia Episcopi mittebantur.

(1) Romæ tamen, & Alexandriæ minoribus quoque Ecclesiis certi Presbyteri, qui iisdem præessent, jam inde ab antiquissimis temporibus affixi erant. Id de Ecclesia Alexandrina testatur dissertissime Epiphanius *Hæres.* 49 *sive* 69 *Arian. n.* 1 *opp. t.* 1

p. 727 *ed. Coloniæ* 1682. *Quotquot*, inquit, *Alexandriæ catholicæ communionis Ecclesiæ sunt, uni Archiepiscopo subjecta, suus cuique præpositus est Presbyter, qui ecclesiastica munera iis administrant, qui circa Ecclesias illas habitant, eorumque conventiuncula vici, seu lauræ ab Alexandrinis vulgo nuncupantur.* Dionysius Petavius *Animadvers. in d. loc. Epiphan. t.* 2 *p.* 276 non tantum Alexandriæ, sed in aliis quoque majoribus urbibus eam consuetudinem viguisse censet, ut plures intra urbem essent Ecclesiæ, quibus certi Presbyteri affixi erant. Henricus Valesius *Not. in Sozomen. l.* 1 *c.* 15 *p.* 31 *edit. Taurin.* 1747 a Petavio dissentit, & morem illum addicendi in civitate Presbyteros certæ Ecclesiæ, quam separatim regerent, proprium ac peculiarem fuisse putat Ecclesiæ Alexandrinæ. Ego vero Petavio non assentior ajenti, quod in cunctis majoribus urbibus Presbyteri certæ adscriberentur Ecclesiæ, quam perpetuo regerent; sed tamen eam, quam supra memoravi, consuetudinem non tantum Alexandrinæ, sed etiam Romanæ Ecclesiæ propriam fuisse arbitror. Certe Romanos Presbyteros titulis quos S. Evaristus distribuit, affixos fuisse censeo, & Biton Presbyter Romanus, cujus meminit S. Athanasius *Apol. advers. Arian. n.* 20 *opp. t.* 1 *p.* 111 *ed. Maurin. Patav.* 1777 additus firmiter erat Ecclesiæ, in qua populum colligebat. Locus autem Innocentii I. *Epist.* 25 *ad Decent. Eugubin. c.* 5 *n.* 8 apud Coustantium *col.* 860 meo quidem judicio minime ostendit, ut Valesius putat, quod ætate Innocentii Romani Presbyteri suis titulis, sive Ecclesiis affixi non essent. Ait quidem Innocentius, hos Presbyteros reliquis diebus secum convenire solitos, sed in eo pugna est, quod illi aliqui minori præessent Ecclesiæ, & quod reliquis diebus, excepto die Dominico, cum Pontifice in Ecclesia majori convenire deberent. Hoc certum, quod iidem Presbyteri die Dominico *propter plebem sibi creditam* suis titulis præesse debebant, quod mihi tantum quadrare videtur posse in eos, qui certam plebem certamque Ecclesiam perpetuo regendam haberent. Quod autem addit Innocentius de fermento a se confecto, quod ad hos Presbyteros mittebatur, id tantum indicat vinculum communionis, qua minores Ecclesiæ cum majori conjunctæ esse debebant, ut ipse declarat Innocentius inquiens: *idcirco fermentum a nobis confectum per acolythos accipiunt, ut se a nostra communione, maximo illo die, non judicent separatos.*

§. 89. Constitutae sunt Parochiae primum in vicis & villis, quarum incolae cum ad civitatem commode ire non possent, eorum gratia ibi conditae sunt Ecclesiae, quibus praepositi Sacredotes, qui populum illum regerent, muneraque ecclesiastica exercerent (1). Serius in civitatibus ortae sunt Parochiae (2), neque ubique omnes eodem tempore initium habuerunt. Cum enim ea res tota ab Episcoporum arbitrio penderet, alii citius, serius alii Parochos in civitate constituerunt, uti major, minorve numerus Christianorum, eorumque utilitas, atque necessitas postulabat (3).

(1) Parochiæ nomen, quo nunc etiam civitatis Ecclesiæ designantur, proprium initio erat ruralium Ecclesiarum. Concil. Chalcedon. *can.* 17 apud Labbæum *t.* 4 *Concil. col.* 1687 *ed. Ven. Quæ sunt*, inquit, *in unaquaque provincia rurales, vicanasque parochias firmas & inconcussas manere apud eos, qui illas tenent, Episcopos.* Vide etiam Socratem *Histor. Eccles. l.* 1 *c.* 27 *p.* 55 *edit. Taurin.* 1747, Severum Sulpicium *Dial.* 1 *n.* 8 *opp. t.* 1 *p.* 69 *ed. Veronæ* 1741, Innocent. I. *Ep.* 25 *ad Decent. Eugubin.* apud Coustantium *col.* 860, qui quidem diserte distinguit Ecclesias civitatis ab Ecclesiis ruralibus, sive parochiis, atque ad illas se die Dominico fermentum per Acolythos mittere declarat, *quod per parœcias*, inquit, *fieri debere non puto, quia nec longe portanda sunt sacramenta.* Parochiæ vocabulum a rusticanis ad urbanas Ecclesias translatum deinceps est. De origine Parœciarum disputant Petavius *in Epiphan. hæres.* 69 *Arian. t.* 2 *p.* 276 *edit. Colon.* 1682 *& de Eccles. hierar. l.* 2 *theolog. dogm. c.* 12 *n.* 2 *seq. t.* 6 *p.* 128 *seq. ed. Venet.* 1757, Thomassinus *Veter. & nov. Eccles. discipl. par.* 1 *l.* 2 *c.* 21 & 22, Muratorius *Dissertazioni sopra le Antichità Italiane dissert.* 74 *pag.* 324 *tom.* 3 *par.* 2 *edit. Roma.*

(2) Ante annum Christi millesimum nullas, ut supra dixi, in civitate Parochias fuisse, ostendit Marius Lupus *de Parochiis ante annum Christi millesimum.*

(3) Binghamus *Origin. ecclesiast. lib.* 9 *cap.* 8 §. 2 *tom.* 3 *pag.* 593 *& seq. ed. Halæ Magdeburg.* 1758.

§. 90. Praecipua Parochorum munera sunt sacrificium pro populo offerre, divinum verbum nunciare, sacramenta administrare (1). Debet enim unusquisque Parochus sive dives, sive pauper, pro populo sibi commisso cunctis dominicis, festisque diebus sacrificium offerre. Licet tamen Parochis, qui gravi inopia laborant, cum Episcopi venia festis diebus accipere, quod a pio aliquo homine datum est, et pro eo Missam offerre, modo infra hebdomadam pro populo rem divinam conficiant, quam festis diebus conficere debuissent (2).

(1) Conc. Trident. *Sess.* 23 *cap.* 1 *de Reformat.*

(2) Benedict. XIV *in Constitut. Cum semper* 103 *t.* 1 *ejus Bullar. p.* 222 *ed. cit.* Vide Ubaldum Giraldum *ad Institut. Canon. Remigii Maschat Elenc. VI t.* 1 *p.* 461. Atque hoc quidem onere offerendi pro populo Missam dominicis, ac festis de præcepto diebus tenentur generatim omnes, qui curam habent animarum, etiam Vicarii amovibiles, ac temporarii & regulares, uti declaravit Benedictus XIV *cit. Constit.* §. 4. Num teneatur etiam Episcopus, cui potiori jure, quam Parocho, animarum cura commissa est, disputant Ferraris *Biblioth. verb. missa art.* 3 *num.* 11, & Giraldus *Expos. Jur. Pontific. par.* 2 *tom.* 3 *pag.* 925.

§. 91. Debent etiam Parochi non solum pueros, rudesque homines Christianae Religionis rudimenta edocere (1),

sed etiam cunctis saltem dominicis diebus, et in festis solemnibus sermonem ad populum habere de rebus divinis, eique explicare, quae ad aeternam salutem omnibus sunt necessaria (2). Huc etiam refertur munus nunciandi festos dies, indulgentias, jejunia, et cetera, quae emerserint, Ecclesiae praecepta, ne populi ignorantia violentur (3).

(1) Vide Benedictum XIV *Constit. Et si minime* 42 *tom.* 1 *ejus Bullar. pag.* 67 *edit. cit.*

(2) Concil. Trident. *Sess.* 5 *c.* 2 *de Reform.* Quæ concio a Parocho habenda est inter missarum solemnia, recteque ostendit Card. Bona *Rer. liturgic. l.* 2 *c.* 7 §. 7 *p.* 159 *& seq. t.* 3 *ed. Taurin.* 1753, morem hunc semper obtinuisse, *ut proxime post Evangelium sermo, sive homilia, vel tractatus ad populum haberetur.* Vid. *Constitutionem Apostolici ministerii* 34. *Innocentii XIII p.* 253 *t.* 11 *Bullarii* editam pro Regnis Hispaniarum, quam postea confirmavit Benedictus XIII *Constit. In supremo militantis* 31 *pag.* 350 *eod. loc.*, ubi animarum pastores suas has partes implere jubentur, quamquam exiguum habeant populi numerum, & quamquam per annuos concionatores satis huic rei consultum videatur.

(3) Concilium Trident. post *Sess.* 25 *de Reform. in decreto de Delectu ciborum, jejuniis, & diebus festis.*

§. 92. Denique eorum etiam est administratio sacramentorum. Quare Lateranense Concilium (1) non modo sancivit, ut Christiani omnes in Paschate a proprio Parocho Poenitentiae et Eucharistiae sacramenta suscipiant, sed etiam Tridentinum (2) monuit, ab eo solo, exceptis confirmatione et ordine, generatim licite suscipi sacramenta. Sed nunc cum privilegia Regularium, et frequentes Episcoporum concessiones quamplures extra ordinem sacramentorum ministros induxerint, ab iis etiam, modo se contineant intra fines concessionis, ea probe suscipiuntur, et jus Parochorum redactum est ad Paschalem communionem, ad viaticum, ad extremam unctionem.

(1) *Concil. Trident. cap.* 12 *de Pœnit. & remiss.*

(2) *Cap.* 13 *Sess.* 25 *de Reformat.*

§. 93. Ceteri Clerici generatim satisfacere debent oneri, quod conjunctum est beneficio, quo fruuntur. Quidam eorum praepositi sunt sacellis, hospitalibus aliisque locis, et hi curam gerunt praefecturae, quam exercent, suisque fruuntur juribus ac privilegiis, et Capellani, Rectores, Gubernatores appellantur. Quidam autem nullum habent onus, praeter quotidianam recitationem divinarum precum, quas

officii nomine comprehendimus, et hi simplex beneficium habere dicuntur.

TITULUS IV.

Quibus modis Potestas Ordinis acquirantur.

1. Ordinis potestas conservatione, vel ordinatione acquiritur.

§. 1. Omnes clericorum gradus, et Officia, atque universam singulorum potestatem sumus persequuti; proximum est ut videamus, quemadmodum ipsi hanc potestatem consequantur. Initium capiemus a potestate ordinis, quam clerici acquirunt vel consecratione, vel ordinatione. Consecratio ad Episcopos, ordinatio ad sacerdotes, ceterosque clericos pertinet.

SECTIO I.

De Consecratione Episcoporum.

2. Ritus in Episcopi consecratione observandi.
3. Quis Episcopum consecrat?
4. Quando facienda sit consecratio, ejusque vis.

§. 2. Episcoporum consecratio manibus impositis, et Divino invocato Spiritu maxime perficitur, quamquam et alii ab Ecclesia ritus, ac caeremoniae adhibeantur (1). Nam recitatis initio literis Cancellariae Apostol. de collato Episcopatu consecrandus praestare debet Rom. Pontif. juramentum obedientiae et fidelitatis, cujus formula in Pontific. Romano descripta est (2); deinde examen conficitur; super electi humeros, atque cervicem imponuntur codices Evangeliorum; recitantur preces; funditur benedictio; caput et manus sacro chrismate unguntur (3), tum benedicuntur (nisi haec omnia primum benedicta fuerint) baculus Pastoralis (4), annulus (5), mitra (6), chirothecae (7). Accipit etiam Episcopus, antequam consecretur, crucem, quam ante pectus gestat (8).

(1) Vide Pontificale Rom. *tit.* 13 *de Consecratione electi in Episcopum p.* 169 *t.* 1 *ed. Catalani Romae* 1738, ubi cuncta hæc, quæ recensemus, ordine referuntur, ritusque omnes describuntur con-

secrationis ; & vide etiam canonem Concilii Carthag. IV apud Gratianum *can.* 7 *dist.* 23, ex quo hodierna consecrationis forma profluit.

(2) Vetus juramenti formula, quæ a S. Gregorio VII originem ducit, habetur *in can.* 4 *de Jurejur.*, eaque comprehenditur septem articulis, sed nunc iis duo alii adduntur. De huius sacramenti antiquitate & æquitate videndus Catalanus *in Pontific. Rom. par.* 1 *tit.* 13 §. 9 *t.* 1 *p.* 179 *seq. ed. Romæ* 1738, Zaccaria *Diss. de Reb. ad histor. atque antiq. Eccles. part. diss.* 13 *t.* 2 *p.* 264 *& seq.*

(3) Sacra unctio neque in Episcoporum consecratione, neque in presbyterorum ordinatione nunc a Græcis adhibetur, licet olim adhibita fuisse videatur. Confer Menardum *in l. Sacrament. S. Greg. not.* 777 *&* 784 *col.* 516 *&* 526 *t.* 3 *opp. S. Greg. ed. Maurin. Paris.* 1705, Hallier *de Sac. elect. par.* 2 *sect.* 8 *c.* 10 *art.* 1 *& seq.*, Catalanum *in Pontific. Roman. t.* 1 *tit.* 12 § 1 *p.* 122 *& tit.* 13 §. 22 *p.* 202. Est tamen Decretalis Innoc. III *in. cap. unic. de Sacr. unct.*, qua etiam Græci unctionem hanc adhibere jubentur ; sed vide hujus Decretalis explanationem apud Gonzalez, & vide Giraldum *Exposit. jur. Pontif. par.* 1 *sect. III t.* 1 *pag.* 72.

(4) Baculi pastoralis meminit antiquus ordo Romanus, & meminit Concil. Toletanum IV *can.* 28. *t.* 6 *Conc. Labbæi col.* 1460. Et hinc animadvertit Joannes Morinus *de Sacr. ordinat. part.* 3 *exerc.* 2 *c.* 2 *n.* 5 ritum hunc esse antiquissimum. Vide Jacobum Goar. *in Not. ad Ritual. Gregor. p.* 513 *ed. Paris. an.* 1647. Illud hic animadvertendum, quod Sum. Pontifex *non utatur baculo pastorali tum propter historiam, tum propter mysticam rationem*, ut inquit Innoc. III *in cap. unic. de Sacr. unct.* Intelligit Innocentius historiam quam narrant Innocent. Augustodunensis *Serm. de Ss. Petro & Paulo*, ac Petrus Cluniacensis Abbas *l.* 1 *ep.* 2 de S. Petro, quem ajunt baculum tradidisse S. Eucherio primo Trevirentium Antistiti, a quo per illum S. Maternus ejus socius ad vitam revocatus est. Vid. Cironium *in Paratitl. ad Decretal. Gregorii IX tit. de Sacr. unct.* §. 6 Baculi significationem explicat Innocentius III *l.* 1 *c.* 62 *Myster. Miss. t.* 1 *opp. p.* 333 *ed. an.* 1575 sed & jurisdictionem significat, & ideo Marinus Romanæ Ecclesiæ Diaconus & Legatus in Synodo VIII Constantinopol. *act.* 7 *t.* 10 *Concil. Labbæi col.* 568 de Photio inquit : *tollite baculum de manu ejus ; signum est enim dignitatis pastoralis, quod hic habere nullatenus debet.* Atque in chronico Novaliciensi apud Duchesnium *Histor. Franc. t.* 3 *l.* 6 de Abbate exauctorato habentur hæc : *detestabilem Sarabaitam cœpit, baculum fregit, atque superbum de sede dejecit.* De baculo pastorali fuse scripserunt Joseph Vicecomes *de Appar. Missæ l.* 3 *c.* 41, Andreas Saussajus *Panopl. Episc. lib.* 2, Ciampinius *Vet. monumen. part.* 1 *c.* 15 *p.* 121 *& seq.*, Georgius *Liturg. Roman. Pontific. l.* 1. *c.* 29, Catalanus *Prolegom. ad Pontif. Rom. tom.* 1 *cap.* 20 *pag. XXVII & tit.* 13 §. 26 *de Consecrat. elect. in episc. pag.* 207.

(5) Annuli etiam usum antiquissimum esse observat Morinus *loc. cit.*, quoniam ejus mentio est in vetusto Ordine Romano, *in cit. can.* Concilii Toletani IV, apud Surium in vit. S. Borini *die* 3 *Decemb.* apud Isidorum Hispalensem *l.* 2 *de Offic. c.* 5 *in Biblioth. Patr. t.* 10 *pag.* 205 *ed. Paris.* 1624. Et licet Alcuinus, Amalarius, & Rabanus nihil de annulo dicant, tamen eorum silentium hoc tantum ostendit, non eamdem ea de re fuisse omnium Ecclesiarum

consuetudinem, quod recte observant Bona *Rer. liturg. l.* 1 *cap.* 24 §. 15 *p.* 248 *t.* 2. Vid. Martenium *t.* 2 *de Antiq. Eccl. rit. p.* 342 & 368.

(6) De Mitræ Episcopalis origine & antiquitate non una omnium sententia est. Sunt qui eam antiquissimam, sunt qui circa sæc. X inductam putant. Ego dubitari vix posse arbitror (quæ sententia est Cardinalis Bona *Rer. liturgic. l.* 1 *c.* 24 §. 14 *pag.* 251 *t.* 2 *ed. Taurin.* 1749) quin semper Episcopi, si non omnes, saltem aliqui ornamentum aliquod capitis habuerint, cujus loco recentiori ætate mitra, qualis hodie est, adhiberi cœpit. Vide Bonam *loc. cit.*, & Salam *in Not.*, Menardum *in Not. ad Sacram. S. Gregorii not.* 947 *col.* 557 *t.* 3 *opp. S. Gregorii ed. Maurin. Paris.* 1705, Martenium *de Antiqu. Eccles. rit. l.* 1 *c.* 4 *art.* 1 *n.* 14, Mabillonium *Præf. in sæc.* 4 *Benedict. part.* 2 *n.* 182 *t.* 9 *p. LXV edit. Ven.* 1738. Recte tamen observat Alexius Symmachus Mazochius in lib. *de sanct. Neapol. Eccles. Episc. cult. par.* 3 *cap.* 15 *sect.* 3 *n.* 2 breviorem antea fuisse mitram, postea factam fuisse oblongiorem, uti nunc adhibetur. Plures hujusmodi Mitræ una cum antiquissimo Baculo Pastorali in hac mea Cathedrali Ecclesia Ananiensi servantur. Confer Hermannum Dominicum Christianopulum *De S. Exuperantio Cingulanorum Episcopo cap. II §. III num.* 67 *seqq.*

(7) Vide Innocentium III *l.* 1 *de Myster. missæ cap.* 10 *pag.* 322 *tom.* 1 *ed. Coloniae* 1575. De antiquitate chirothecarum erudite disputat Cardin. Bona *Rer. Liturg. lib.* 1 *cap.* 24 §. 12 *pag.* 247 *tom.* 2, & Robertus Sala *in Notis ad eumdem.*

(8) Monet Innocentius Cironius *Paratitl. in. Decret. Gregorii IX l.* 1 *tit.* 8 §. 18. Episcopos in Concil. Constantinopol. VIII a cruce, quam gestant, σταυροφόρους fuisse appellatos, Innocentius III *lib.* 1 *de Myster. missæ cap.* 53 *pag.* 331, inquit, Pontificem crucem gerere in pectore pro lamina, qua Hebræorum Pontifex frontem exornabat. Vide Bonam & Salam *loc. cit.* §. 10 *pag.* 243.

§. 3. Olim Episcopum Metropolita consecrabat, Metropolitam senior Episcopus provinciae, ceteris tamen utriusque consecrationis causa ad Synodum vocatis, atque in principe vacantis Ecclesiae templo congregatis: Ibi enim coram populo, atque clero consecrationem absolvere oportebat (1). Hodie posteaquam Summo Pontif. sunt reservatae Ecclesiae cathedrales vel ab ipso, vel ejus mandato fiunt Episcoporum consecrationes (2). Episcopi, qui Romae consecrationem accipiunt, aut ab aliquo Cardinali, aut ab aliquo ex quatuor majoribus Patriarchis, qui in Urbe commorantur, mandato Summi Pontif. consecrandi sunt. Ceteri vero Episcopi, qui extra Urbem consecrantur, suo arbitrio Episcopum eligunt, cui datur mandatum Apostolicum, ut eorum consecrationem absolvat, vel in ipsa, cui praesse debent, Ecclesia, vel saltem in provincia (3).

(1) Vide Gratianum *dist.* 64, 65, 66, & Decretales *in cap.* 9 *de Tempor. ordinat.*

(2) Confer Christianum Lupum *diss. An.Rom.Pontif.possit omnibus Ecclesiis consecrare, aut consecran. jubere Episc. opp. t.* 6 *p.* 36 *sequ. edit. Venet.* 1726, & Zaccariam in *Anti-Febron. tom.*2 *lib,*1 *cap.* 4 *&* 5, *& in Anti-Febron. indic. par.* 3 *dissert.* 8 *cap.* 1 *&* 2.

(3) Consule Benedict. XIV *in Constit. In postremo* 64 §. 16 *p.*306 *tom.* 4 *ejus Bullarii ed. Romæ* 1753, & Pontific. Roman. *tit.*13 §.2.

§. 4. Tres adhibentur Episcopi in consecratione (1); ea peragenda est die dominico, aut aliquo die festo Apostolorum post actum superiori Sabbato jejunium effusasque preces (2), hora tertia, qua scimus, Spiritum Sanctum e coelo in Apostolos delapsum. Tempus consecrationi praefinitum est trium mensium, quibus elapsis si Episcopus consecrari neglexerit, perceptos fructus amittet, atque etiam Ecclesia privabitur, si tres alios ultra menses consecrationem protraxerit (3). Consecratus vero acquirit ordinis potestatem (4), quam tamen Metropolita et Patriarcha solum post acceptum pallium exercere possunt, ejus matrimonium cum Ecclesia *consumatum* efficitur (5); et vacant beneficia, quibus ipse antea fruebatur (6).

(1) *Cap.* 6 *et* 7 *de Tempor. ordinat.* Num ad vim consecrationis necessaria sit præsentia trium Episcoporum, magna inter Theologos & Canonistas disputatio est. Morinus *de Sacr. ordinat. par.* 3 *exerc.* 4 *c.* 2, & Tournely *de Sacram. Ordin. p.*453 *ed. Paris. an.* 1729, consecrationem sine tribus Episcopis absolutam plane irritam esse arbitrantur. Sunt qui eam firmam, ratamque habent, si unus tantum adhibitus est Episcopus cum venia Sum. Pontif., eaque est opinio Aurelii Piette *Theolog. qu. de Sacram. Ordin. par.* 6 *qu.* 13 §. 1 *&* 2, contra sunt alii, qui consecrationem ab uno Episcopo absolutam illicitam quidem, non tamen irritam existimant, atque ita sentiunt Cabassutius *Notit. Eccles. sæc. IV in not. ad can.* 4 *Nicæn.*; Juenin *de Sacram. dissert.* 9 *de Ordin. in spec. quæst.* 1 *de Episcopat. c.* 4, Christianus Lupus *Append. ad can.* 4 *concil. Nicæn. t.* 1 *opp. p.* 241 *& seq. edit. Venet. an.* 1724, Thomassinus *Veter. & nov. Eccles. discipl. car.* 2 *l.* 2 *c.* 12 *per tot.*, Bocat *t.*5 *de Ordin. institut. disp.* 6 *sect.* 6 *punct.* 2 *p.* 443; Van-Espen. *in Ius Ecclesiast. par.* 1 *tit.* 15 *de Consecr. Episcop. c.* 1 *n.* 7 *& seq.*, Hallier *de Sacr. ordinat. par.* 2 *sect.* 5 *c.* 2 *art.* 2 *per tot.*, & præsertim §. 3, Cardin. Gortus *Theol. t.* 15 *qu.* 5 *de Episcopat. dub.* 4 §. 1 *&* 2, Catalanus *ad Pontific. Roman. t.* 1 *tit.* 13 *p.* 198 *& seq.* Quæ postrema opinio similior veri esse videtur; & certe in sacra antiquitate non desunt exempla Episcopalium consecrationum, quæ ab uno Episcopo facte sunt, & hæc quidem illicitæ, non tamen irritæ judicantur. Neque vero Sedes Apostolica interdum ex justa causa hujusmodi consecrationes ab uno tantum Episcopo absolvi permitteret, præsentibus duabus, tribusve Dignitatibus, si ad earum vim

tres Episcopos omnino necessarios esse arbitraretur. Consule Benedictum XIV *de Synod. diœces. l* 13 *c.* 13 *n.* 2 *& seq.*, & Cotelerium *in Constitut. Apostol. l.* 3 *c.* 19 *t.* 1 *PP. Apostol. p.* 292 *ed. Amstelodam.* 1724.

(2) In illis tamen Ecclesiæ primordiis Episcoporum consecrationes quolibet die fieri consuevisse tradit Pagius *in Baronium an.* 67 *n.* 18 *p.* 649 *t.* 1 *edit. Lucæ.* Certe disciplinæ, quæ nunc viget, antiquitas educi non potest ex Decretali, quam Gratianus in *can.* 1 *dist.* 75 adscribit Anacleto Pontifici, & qua sancitum est, ut Episcopi consecratio die Dominico peragatur. Nam hæc Decretalis prodiit ex officina Isidori Mercatoris.

(3) Concilium Tridentinum *Sess.* 23 *cap.* 2 *de Reform.*

(4) *Cap.* 15 *de Elect.*

(5) *Cap.* 2 *de translat. Episcop.* Fallitur Van-Espenius *in Gratianum can.* 11 *c.* 7 *qu.* 1, & falluntur ceteri, quorum animis eadem hæret sententia, quod Innocent. III in *cit. cap.* spirituale hoc conjugium Episcopi cum Ecclesia sua ex falsa Decretali Evaristi Pontificis *in laud. can.* 11 arripuerit. Nam hujus matrimonii diserte meminerunt antiqui Patres, nimirum S. Cyprianus, Patres Concilii Alexandrini anni 339, S. Siricius, seu S. Innocentius, S. Ambrosius, S. Hieronymus, atque alii, quos enumerat Blascus *de Collect. canon Isidor. Mercator. c.* 8 *n.* 2 *p.* 77. Vide etiam eumdem Blascum *loco indicato not.* 6, *& c.* 10 *n.* 2 *not.* 1 *p.* 120 qui solide, vereque defendit Innocent. III, qui hoc *spirituale vinculum fortius, quam carnale* esse dixit.

(6) *Cap.* 7 §. *Cum vero de Elect.*

SECTIO II.

De Presbyterorum, et aliorum Clericorum Ordinatione.

5. Ritus in Presbyterorum, aliorumque Clericorum ordinatione observandi.
6. Tempus et locus ordinum conferendorum.
7. Nemo per saltum promovendus.
8. Ordinum interstitia.
9. Ordinandi Titulus.
10. Et examen.
11. Episcopum alienum subditum ordinare prohibetur sine literis dimissoriis proprii Episcopi.
12. Poena Episcopi ordinantis, et clerici ordinati sine his dimissoriis.
13 et 14. Qui Episcopus ordines conferre debeat?
15. Ætas ordinandorum.

§. 5. Plures etiam caeremonias adhibet Ecclesia in Presbyterorum ordinatione. Praecipuae sunt ordinandis manus imponere, preces super eos recitare, divinum Spiritum invocare, illorum manus oleo catechumenorum inungere, vasa demum tradere pro sacrificio. Diaconis quoque, dum ordinantur, manus imponit Episcopus (1), funduntur preces, Evangeliorum libri traduntur. In ordinatione Subdiaconorum, Acolythorum, ceterorumque clericorum traduntur instrumenta, quae ordinis cujusve sunt propria (2), missisque precibus eorum ordinatio perficitur (3).

(1) Diaconis tamen solus Episcopus manus imponit, uti habetur in Pont. Rom. *tit. II §. 8 p.* 115 *t.* 1 *edit. Catalani*, Presbyteris Episcopus una cum adstantibus Sacerdotibus, uti ipsum habet Pontificale Rom. *tit.* 12 §. *p.* 129. Verum manuum impositio, quam alii Presbyteri faciunt, solemnitatis, non necessitatis est. Vide Catalanum in utrumque locum.

(2) Ita Subdiaconus accipit calicem vacuum, & patenam similiter vacuam, Acolythus ceroferarium cum cereo & urceolos vacuos, Lector librum Epistolarum, exorcista librum exorcismorum, Ostiarius claves & funem campanarum. In Subdiaconatu, atque in minoribus ordinibus nulla adhibetur manuum impositio, & plane mendosa est vulgata lectio *in Cap.* 1 *de Sacram. non iteran.*, ubi Innoc. III etiam Subdiaconatu manuum impositionem desiderare videtur. Jampridem enim observarunt viri eruditi, præsertim Antonius Augustinus, & Emanuel Gonzalez *in Not. ad dict. cap.* 1 loco *Subdiaconatus* legendum esse *Diaconatum*. Græci tamen manuum impositione Subdiaconos & Lectores ordinant, uti habetur in VII Concil. Œcumenico *can.* 14 *t.* 8 *col.* 1258 *collect. Labbæi*. Ritum hunc Grecorum a Latinorum ritu diversum in ordinatione Subdiaconorum, atque Lectorum vid. *in Euchologio* Goarii *p.* 233 *&* 244 *Paris.* 1647, *& in Codice Liturgic.* Assemanii *lib.* 8 *par.* 2 *pag.* 54 *& seq.*

(3) Vide Pontificale Roman. *par.* 1 *tit.* 4 *& seq. p.* 74 *& seq. t.* 1 *ed. Catalani Romæ* 1738. Concil. Carthagin. IV apud Gratianum *can.* 16 *& seq. dist.* 23. Eugenium IV in decreto *Concil. Florent.* apud Labbæum *tom.* 18 *col.* 22.

§. 6. Dignus ordinatione locus est Ecclesia cathedralis, illaque certis, statisque diebus fieri debet (1). Majores ordines die Sabbati in omnibus quatuor anni temporibus (2), ac Sabbato sancto, et Sabbato ante Dominicam Passionis (3) inter Missarum solemnia conferuntur. Qui extra statuta tempora sacros ordines suscepit, eorum muneribus fungi (4), et Episcopus, qui in illam legem peccavit, ordines conferre prohibetur (5). Minores autem ordines quolibet die festo de praecepto etiam extra Missam, sed ante meridiem conferuntur (6); tonsura autem quocumque loco, hora, die.

(1) Conc. Trident. *sess.* 23 *c.* 8 *de Reform.* Cum ab ethnicis vexaretur Ecclesia, etiam in privatis ædibus ordinationes peragebantur, S. Cyprianus *Ep.* 45, 52, 68, *p.* 59, 66, 112, *ed. Rigaltii, Paris.* 1666. Sed post ea tempora constitutum est, ut publice in Ecclesia, atque inter Missarum solemnia fierent, & ideo primum cathecumeni ejiciebantur, Conc. Laodicenum *can.* 5 apud Labbæum *tom.* 5, *col.* 1531, *edit. Venet.*

(2) Apostolos orantes, & jejunantes manus imposuisse scriptum est *in Act. XIII* 3. Apostolorum exemplo Ecclesia jejunia instituit quatuor temporum, ut populus per hæc pœnitentiæ opera bonos Ecclesiæ ministros a Deo impetrare possit. Hinc S. Carolus Borromæus in suo Concil. Provinc. II *tit.* 1 *decret.* 22

jussit, *ut dominico die, qui stata quatuor temporum jejunia, quibus ordinis sacramentum administratur, antecedit, Parochi in sua unusquisque eorum Parochiali Ecclesia supplicationes, litaniasque pie, ac religiose vel intus habeat, vel prosequente fidelium multitudine foris Ecclesiam, sicut moris, obeat; ut Dei, Sanctorumque ope implorata, tum Episcopus in eorum delectu, quibus ordines confert, Spiritus S. lumine illustretur, tum illi, quibus conferuntur, in vitæ sanctitate, doctrina, religiosisque virtutibus proficiant.* Idemque habetur in Concilio Mediolanensi IV *tit. Quæ pertinent ad Sacram. ordin.* Hinc putarunt aliqui, jejunia quatuor temporum primum a S. Carolo in Ecclesia Mediolanensi fuisse instituta; sed eos late refellit Justus Fontaninius *Dissert. de Coron. ferrea Longob. c.* 8 *n.* 5 *p.* 69 *&* 70. Porro in Ecclesia Romana quinto saltem sæculo generatim obtinuisse jejunium quatuor temporum, ostendunt sermones S. Leonis, præsertim sermo 86, *& seq. de Jejunio septimi mensis col.* 340 *sermo* 12, 13, 19 *&* 20 *de Jejun. X mensis col.* 39, 43, 59, 62, *t.* 1, *edit. Ballerin. Venet.* 1753. Alia bene multa S. Leonis testimonia refert Card. Cozza *de Jejun. par.* 2 *art.* 9 *n.* 7 *p.* 104 *& seq.* In jejunii mensibus, Junio videlicet, Septembri, Decembri, eadem erat omnium Ecclesiarum ratio & consuetudo, sed dissimilis erat disciplina in hebdomada designanda, uti post Sirmondum *ad Ep.* 23 *l.* 3 *Goffrid. Vindocin. in Bibl. PP. t.* 21 *p.* 103 *edit. Lugdun.* observat Card. Bona *Rer. liturg. l.* 2 *c.* 16 §. 4 *t.* 3 *p.* 343. Solemnis erat denuncianda jejunii formula; aliam habet Card. Bona *loc. cit.*, & aliam Muratorius *in Liturg. Rom. vet. t.* 1 *p.* 365 *ed. Neapol.* 1776.

(3) Quovis die Apostolos ordinationem absolvisse putat Hallier. *de Sacr. elect. & ordin. tit. de Tempor. sacr. ordin. art.* 2 *n.* 6. Quidam vero sunt, qui olim a Rom. Pontif. tantum mense Decembri exactas ordinationes putant; sed eos refellunt Bagius *in Breviar. gest. Pontif. Roman. t.* 1 *in vit. S. Simplic.*, Hallier *loc. cit. par.* 2 *sect.* 7 *art.* 2 *c.* 1 §. 3 *n.* 6. Porro S. Leo M. apud Gratianum *can.* 4 *&* 5 *dist.* 75 tradit disertissime, vetustam esse, atque a Patribus acceptam consuetudinem, quod ordinationes non *passim diebus omnibus* expediantur, sed *die dominicæ resurrectionis* (qualis olim dicebatur quilibet dies Dominicus) *cui a vespera Sabbati initium constat adscribi.* Primus Gelasius I. apud Gratianum *can. ult. dist.* 75 constituit, ut ordinationes fierent *jejunio mensis quarti* (hoc est Junii, quoniam olim Christiani exemplo Romanorum a mense Martio annum inchoabant) *septimi*, hoc est *Septembris*, *decimi* hoc est *Decembris*, *& quadragesimalis initii*, hoc est *primæ hebdomadæ quadragesimæ* ac *medianæ hebdomadæ*, idest Sabbati ante Dominicam Passionis quintam quadragesimæ, quæ mediana quoque Dominica dicitur; quia in ejusdem lectionibus commemoratur luna quartadecima & quintadecima, quæ sunt meditas periodi lunaris. Quamquam vero in hac epistola nulla sit mentio Sabbati Sancti, tamen eo quoque die a Gelasio permissas Presbyterorum & Diaconorum ordinationes putat Christianus Lupus *in calc. Schol. ad decret.* 3 *S. Leonis IX in respon. ad* 2 *qu. t.* 4 *p.* 299 *ed. Venet.* Sed clarius deinde Alexander III ordinationis tempora constituit *in c.* 3 *de Tempor. ordin.*, cum inquit quod ad Subdiaconatum, & ceteros majores ordines, *nisi quatuor temporibus, aut Sabbato Sancto*

vel in sabbato ante dominicam de passione nulli Episcoporum, praeterquam Romano Pontifici, licet aliquos ordinare.

(4) *Cap.* 2 & c. 8 *de Tempor. ordinat.* Potest tamen Episcopus ordinatum ab ea pœna post actam pœnitentiam liberare, uti in *c.* 16 *eod. tit.* sancitum est a Gregorio IX, emendata ea in re Decretali, quæ est *in cit. cap.* 8, per quam hæc clerici restitutio Sedi Apostolicæ fuerat reservata. Et quamvis Sixtus V *Constit. Sanctum & salutare* 140 *p.* 40 *t.* 5 *par.* 1 *Bullarii* eam rem similiter Sedi Apostolicæ reservasset, tamen huic Constitutioni derogavit recentior Constitutio *Roman. Pontif.* 121 Clementi VIII *p.* 97 *t.* 5 *par.* 2 *Bullarii.*

(5) *Cap.* 2 *de Tempor. ordinat.* Quemadmodum autem Summus Pontif. extra tempora a Jure constituta sacros ordines conferre potest, ita Episcopis conferendi tribuit facultatem, quod prestat literis Apostolicis *in forma Brevis*, quas vulgo *extra tempora* appellamus. Quæ facultas conceditur justis de causis, quas numerat Congregatio particularis habita, Innocentio XII Pontifice, apud Rigantium *ad Regul.* 24 *Cancellar.* §. 1 *n.* 44 *t.* 2.

(6) *Cap.* 3 *de Tempor. Ordinat.* Quæ Decretalis non ita est intelligenda, ut Episcopus eadem die uni clerico plures minores ordines conferat, nullis servatis interstitiis, quæ etiam in minoribus ordinibus servari jubet Synodus Trident. *c.* 11 *sess.* 23 *de Reform.*, nisi aliud Episcopo magis expedire videatur. Nam ea non ad unum pertinet clericum, sed ad plures qui ordines erant suscepturi, atque id sibi voluit Pontifex ut plures quidem minores ordines eadem die, sed uni clerico unus, alteri alter recte tribueretur. Non igitur, ut quidam putant, huic Decretali ea in re a Tridentina Synodo derogatum est.

§. 7. Gradatim praeterea conferendi sunt ordines, et qui ad majorem ordinem, neglectis mediis, ascendit, quem *per saltum promotum* dicimus (1), is, si dolo careat, tamdiu suscepti ordini munus exercere prohibebitur, quamdiu labatur tempus necessarium ad ordinem, quem omisit; et si non ministraverit, poterit cum eo Episcopus, ut inquit Synodus Tridentina (2), *ex legitima causa dispensare.*

(1) Vox hæc *per saltum promotus*, quæ habetur etiam in titulo Decretalium *de clerico per saltum promoto*, est sane vetus apud Ecclesiasticos Scriptores, extatque in decretis Siricii *cap.* 13 apud Pithoeum *Codex canon. Eccles. Roman. p.* 190 *Paris.* 1687. Elegantius Alexander II *in can.* 1 *dist.* 52 *præposterum cursum* vocat, hoc est inversum cursum, atque ordinem ab antiquis canonibus constitutum, quem προκοπην, hoc est progressum vocat Concilium Sardicense *can.* 10 *t.* 2 *col.* 665 *collect. Labbai.* Mandat autem Alexander Constantiensi Episcopo, ut eum, qui, omisso ordine Subdiaconatus *negligentia potius, quam superbia*, Diaconatum, Presbyteratumque susceperat, ab officio sacerdotali prohibeat, *donec proximo quatuor temporum jejunio Subdiaconatus ministerium sibi rite imponas, & sic deinceps ad majora officia eum redire concedas.* Hæc recentior disciplina ab antiqua distat, quod nunc nullus ex

inferioribus ordinibus omitti potest, antequam superiores accipiantur; sed olim minor aliquis ordo impune omittebatur, si quis satis probatus esset, adeo ut superiore ordine dignus videretur, ut ostendit Morinus *de Sacr. Ordinat. par.* 3 *exercit.* 11 *cap.* 2 & 3.

(2) *Sess.* 23 *c.* 13 *de Refor.* Quod tamen ita est intelligendum, ut Episcopus post susceptum ordinem, quem omisit, facultatem tribuat ministrandi in ordine per saltum suscepto, nec qui est ordinatus, antequam inferiorem ordinem omissum suscipiat, ad superiorem evehatur. Confer etiam Clemen. VIII *cit. Constitut. Roman. Pontif.*, qua Episcopis restituta est facultas ea in re dispensandi, quam uni Sedi Apostolicæ reservaverat Sixtus V *cit. Constitut. Sanctum & salutare.*

§. 8. Sed et certa intervalla temporum, quae *interstitia* vocantur, inter unum atque alterum ordinem debent intercedere, eaque non tantum in majoribus, sed etiam in minoribus ordinibus servanda sunt. Vetus in Ecclesia est lex interstitiorum (1); & licet olim aliqui interdum minores ordines impune omitterentur (2), numquam tamen recte quis poterat, nullo interjecto spatio pluribus ordinibus initiari (3). Hodie minorum ordinum interstitia Episcopi arbitrio permissa sunt (4): quod arbitrium tam late patere non debet, ut sine justa causa nulla adhibeantur. Quod attinet ad interstitia majorum ordinum; saltem unius anni spatium inter unum atque alterum ordinem debet intercedere, nisi aliud Episcopo videatur ob Ecclesiae utilitatem ac necessitatem (5).

(1) Confictam esse epistolam Caji Pontif. apud Gratianum *can.* 1 *dist.* 77, jam pridem animadverterunt viri eruditi; sed tamen interstitiorum mentio est apud Siricium ac Zosimum *dict. dist.* 77 *can.* 2 & 3, in Concilio Sardicensi *can.* 10 *col.* 666 *t.* 2 *collect. Labbæi ed. Venet.*, in VIII Synodo œcumenica *can.* 5 apud eumdem Labbæum *t.* 10 *col.* 635, & in Capitular. Reg. Francor. *l.* 7 *c.* 42, apud Balutium *t.* 1 *p.* 693 *ed. Venet. an.* 1772. Antiquam vero de interstitiorum tempore Ecclesiæ disciplinam explicant diligenter Thomassinus *Veter. ac nov. Eccles. discipl. par.* 1 *l.* 2 *c.* 35 & 36, Hallier *de Sacr. elect. & ordinat. tit. de Tempor. sacr. ordinat. sect.* 7 *c.* 2 *art.* 7, Juenin *de Sacram. Dissert.* 8 *q.* 8 *c.* 3 *de Sacrament. ordinat. in commun.*

(2) Vide S. Th. *in Supplem. qu.* 35 *art.* 5 *n.* 50, Juenin *de Sacram. loc. cit. c.* 4, Morinum *de Sacram. Ordinat. par.* 3 *exerc.* 11 *c.* 2.

(3) Vide Thomass. *Veter. ac nov. Eccles. disciplin. par.* 1 *l.* 2 *c.* 35.

(4) Concilium Tridentinum *Sess.* 23 *c.* 11 *de Reformat.* satis perspicue declaravit, etiam in minoribus ordinibus interstitia esse servanda, cum eos conferri jussit *per temporum interstitia*; verum nullum certum eorum tempus definivit, remque totam Episcopi arbitrio permisit.

(5) Concil. Trident. *Sess.* 23 *c.* 11, 13, 14, *de Reformat.* Haud tamen Episcopo licet plures uno die majores ordines conferre. Certum hic interstitiorum annus, qui inter unum atque alterum majorem ordinem debet intercedere, est annus ecclesiasticus, ideoque ordinatus Diaconus in quatuor temporibus Quadragesimæ, recte ordinatus Sacerdos in quatuor temporibus Quadragesimæ anni consequentis, licet Pascha celerius advenerit, uti secundum sententiam Sac. Congregationis Concilii monet Fagnanus *in Cap. Literas n.* 2 *de Tempor. ordinat.*, & *in Cap. Ad nostram num.* 18 *vers.* & *confirmatur de Regular.*

§. 9. Ne autem clericus, cum dedecore sui ordinis, aut stipem quaerere, aut sordidum aliquod munus exercere cogatur, nemo sacris est initiandus ordinibus, exceptis regularibus (1), nisi beneficium (2) habeat, aut pensionem, aut patrimonium (3), quod suppeditet ad cultum, et ad victum, quodque nullis subjici oneribus, neque alienari potest, nisi clericus aliunde habeat, quod suppetat ad decentem ejus tuitionem (4). Qui decepto Episcopo falsum obtulit aut simulatum patrimonium, suspenditur a susceptis ordinibus, donec illud integrum atque legitimum obtineat (5); et Episcopus, qui sciens prudens clericum sine beneficio aut patrimonio ordinavit, cogitur ei praestare necessaria ad vitam honeste transigendam, donec aptum atque conveniens beneficium consequatur (6).

(1) Regulares paupertatis titulo ordinari compertum est; verum eos, qui professionem non emiserunt, vel exire, aut dimitti e claustro possunt, titulo hoc paupertatis ordinari vetuit S. Pius V *in Const. Romanus Pontifex* 102 *t.* 4 *par.* 3 *pag.* 46.

(2) *Nullum absolute ordinari*, inquit Concilium Chalcedonense *can.* 6 apud Labbæum *t.* 4 *col.* 1633 *ed. Venet. nec Presbyterum, nec Diaconum, nec omnino aliquem eorum, qui sunt in ordine ecclesiastico, nisi specialiter in Ecclesia civitatis, vel pagi, vel martyrio, vel monasterio is, qui ordinatur, designetur. Eos autem, qui absolute ordinatur, decrevit S. Synodus irritam ac invalidam haberi ejusmodi manuum impositionem, & nusquam exercere, ac operari posse ad ejus, qui ordinavit, injuriam.* Eadem habet Concilium Francofordiense *Can.* 28 *col.* 105 *eod. loc.* Aliquem *absolute ordinare* idem erat atque *ordinare sine titulo*, hoc est nulla designata Ecclesia, cui perpetuo addictus esse, ac servire deberet. Nam *titulus* eamdem atque Ecclesia significationem habebat. Baronius *ad an.* 112 *n.* 5 *t.* 2 *p.* 68 *ed. Luc. an.* 1738 hujus nominis rationem affert hujusmodi. Quemadmodum, inquit, Fiscus imposito titulo, hoc est velis quibusdam, in quibus Imperatoris Imago, aut nomen, inscripta, inscritumque erat, rem sibi addicebat, ita Christiani crucis imagine, aut Christi nomine Ecclesiæ inscripto locum aliquem divino cultui addictum significabant. Sed credibile non est, Christianos ea

tempestate, qua ethnici imperio potiebantur, signa illa in suis Ecclesiis ante omnium oculos ponere voluisse; nisi forte dicamus, hæc signa tantum Christianis nota fuisse. Rectius Mabillonius *Comment. in ordin. Roman. c.* 3, & Certius *Histor. Eccles. II sæc. t.* 2 *diss.* 1 *n.* 3 *p.* 40 *ed. Bassani* 1769. Titulos fuisse observant loca Deo consecrata, quæ sacerdotes, & ministros sibi addictos habebant. Nam & lapis erectus, & Deo consecratus a Jacob in Bethel Titulus dicitur *Genes. c.* 28 *v.* 18 *&* 22, atque aræ similiter, & delubra Idolorum *Lev. c.* 26 *v.* 1, & *Numeri c.* 33 *v.* 52, Tituli appellantur. Pauca hæc de titulis dicenda putavi; nunc ad rem redeo. Omnes igitur in ordinatione certæ adscribebantur Ecclesiæ, quam deserere non poterant, nisi ab Episcopo dimissi fuissent, quo spectabant veteres *literæ dimissoriæ.* Quare clericos, qui sine Episcopi venia a suis Ecclesiis discesserant, ad eas redire cogunt, & pœnis etiam coercent, S. Leo M. *Ep.* 1 *c.* 5 *col.* 590 *t.* 1 *opp. ed. Ballerin. Venet.* 1753, S. Gregorius M. *l.* 9 *Ep.* 65 *col.* 981 *t.* 2 *ed. Maurin. Paris.* 1705, Concil. Arelatense *can.* 21 *col.* 1453 *t.* 1, & Francofordiense *Can.* 27 *ejusd. Collect. Labbæi.* Quod idem sancitum est *Novel.* 3 *c.* 2, & in Capitularibus Reg. Francorum *apud Balutium t.* 1 *c.* 1 *an.* 789, *c.* 24 *col.* 163 *Capit. an.* 794 *c.* 26 *col.* 193 *Capitul.* 1 *incerti an. c.* 11 *col.* 351 *Capitul. Caroli M. l.* 1 *c.* 3 *col.* 475 *ed. Venet. an.* 1772. Ordinatorum titulos populo nunciabat Archidiaconus ea formula, quam describunt Romani Correctores *in Can.* 5 *dist.* 70. Ab Ecclesiæ titulo non procul aberat titulus Monasterii. Quidam enim ordinabantur, ut sacra conficerent in sacellis, quibus erant addicti, ut cæteri clerici Ecclesiis suis. Non desunt tamen exempla quorumdam, quorum insignis pietas, atque doctrina, propter quam Ecclesiæ universæ utiles videbantur, ab Episcopis impetrare potuit, ut in ordinatione nulli certæ Ecclesiæ adscriberentur. Ita Paulinus *Ep.* 6 *p.* 7 *ed. Veron.* 1736 de ordinatione, qua insignitus est a Lampio Carcinonensi, habet hæc: *Ea conditione in Barcinonensi Ecclesia consecrari adductus sum, ut ipsi Ecclesiæ non alligarer in Sacerdotium tantum Domini, non etiam in locum Ecclesiæ dedicatus.* Eademque lege Hieronymus a Paulino Episc. Antiocheno ordinatus est. Erant tamen hæc exempla præter communem consuetudinem, a qua se recte discedere Episcopi putabant posse, ut morem gererent illis, quos Ecclesiæ universæ utiles fore prospiciebant. Verum ea disciplina, per quam nemo ordinabatur, nisi certæ adscriberetur Ecclesiæ, cui perpetuo addictus esse deberet, generatim obtinuit, eaque vigebat adhuc sæc. XI, uti patet ex Concilio Placentino apud Gratianum *Can.* 2 *dist.* 70, & Claramontano *Can.* 13 apud Labbæum *c.* 12 *col.* 831. Eodem autem redibat Ecclesiæ, ac Beneficii titulus; nam qui certæ adscribebatur Ecclesiæ, ei de ipsius Ecclesiæ, reditibus alimenta præstabantur; quæ præstationes beneficii loco erant. Nunc, ut recte animadvertit Benedictus XIV *de Synodo diœcesano lib.* 11 *cap.* 2 *num.* 8 *&* *sequente* cum instituta sint beneficia simplicia, quorum Rectores residentiæ onere non obstringuntur, cum item patrimonia ordinationis titulum præbeant, non ea potest retinere generatim Chalcedonensis Concilii lex, ut scilicet nullius ordinatio habeatur, nisi mancipetur certæ alicujus Ecclesiæ ministerio, quod ipse deserere nusquam possit. Verum nunc etiam eo jure utimur, ut omnes clerici in ordina-

tione certæ Ecclesiæ adscribantur, quod quidem jus est constitutum a Concilio Trident. *Sess.* 23 *c.* 16 *de Reform.* ab Innoc. XIII *Constit. Apostolici ministerii* 34 §. 3, *Bullar. Roman. ult. edit. t.* 11 *p.* 259, a Benedicto XIII *Constit. In supremo militantis* 31 §. 2 *loc. cit. p.* 250, & *in Concil. Roman. tit.* 6 *c.* 2 *de Ætat. & qualit. præficiend.* Atque hæc adscriptio non ea quidem omnia efficit, quæ a Conc. Chalcedon., vetustisque canonibus sancita erant, sed tamen Clericus servire debet Ecclesiæ, cui in ordinatione adscriptus est, præsertim si ea Parochialis sit. Nam clericus susceptos ordines in ea debet exercere, tum suam Parocho operam præbere, cum pueros rem christianam docet, cum sacris in Ecclesia muneribus fungitur, cum ad ægrotos defert sanctissimum Eucharistiæ sacramentum. Omnis clericus qui non hæc sese præstitisse demonstraverit, non est ad superiores ordine traducendus.

(3) Patrimonii titulo occasionem dedisse videtur Alex. III, *in Cap.* 4 *de Præben.*, cum Episcopum, qui clericum sine beneficio ordinaverat, liberat a pœna eidem suppeditandi necessaria, donec ecclesiasticum beneficium obtinuerit, quo sese alere honeste possit; *nisi forte talis qui ordinatur extiterit, qui de sua vel paterna hereditate subsidium vitæ possit habere.* Si recte Alexandri mentem inspiciamus, non hic profecto ipse patrimonii titulum instituit, sed tantum proponit casum, quo Episcopus ab ea pœna liberetur. Veruntamen Canonistæ hoc freti decreto Alexandri indiscriminatim ordinari putarunt clericos, vel beneficii, vel patrimonii titulo; sed Conc. Trident. *Sess.* 21 *c.* 2 *de Reform.* statuit: *Ne quis clericus sæcularis ad sacros ordines promoveatur, nisi prius legitime constet, eum beneficium ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste sufficiat, pacifice possidere .... Patrimonium vero, vel pensionem obtinentes ordinari posthac non possint, nisi illos, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate ecclesiarum suarum.* Quibus ex verbis manifestum est, recte definitum a Sac. Congreg. Concilii apud Fagnanum *in Cap.* 4 *de Præben. n.* 24 ex sententia Synodi Trident. beneficium titulum *legitimum*, atque *ordinarium* esse, titulum vero patrimonii, ac pensionis *extraordinarium*, ac veluti *ex dispensatione* admitti, cum nimirum Episcopus pro Ecclesiæ utilitate, aut necessitate aliquem ordinandum esse judicaverit.

(4) Synodus Trident. *loc. cit.* tantum in majoribus ordinibus titulum postulat beneficii, pensionis, aut patrimonii; sed in locis compluribus, sive lege, quam multi cum Glossa repetunt *ex c.* 2 *de Præben.*, ubi ea in re nullum inter majores, minoresque ordines discrimen constituitur, sive consuetudine receptum est, ut etiam in minoribus ordinibus titulus requiratur. Confer Giraldum *Exposit. jur. Pontif. par.* 1 *l.* 3 *tit.* 5 *sect.* 360 *tit.* 1 *p.* 250.

(5) Cit. Constit. *Romanus Pontifex* S. Pii V.

(6) *Cap. Cum secundum de Præben.* Hæc autem pœna, per quam Episcopus clerico sine titulo ordinato alimenta præstare cogitur, eum tantum liberari, si ipse Clericus obtineat beneficium, non item si ex bonis patrimonialibus obtineat unde vivere honeste possit, secundum jus novissimum Conc. Tridentini, ostendit Rigant. *ad Regul.* 24 §. 5 *num.* 192.

§. 10. Utque ordo clericalis turpitudine omni careat, et

idonea scientia sit praeditus, necesse est inquirere in vitam, mores, scientiam singulorum (1), antequam ordines suscipiant, quod examen qui subterfugerit, prohibetur obire munus ordinum susceptorum, si ordinandis se clam inseruerit, aut Episcopum deciperet (2). Quin etiam si quis sacris se miscuerit officiis, cum non esset ordinibus initiatus, spem ordinum amittet in posterum, atque ab Ecclesia abjicietur (3).

(1) Vetus est in Ecclesia lex, ut nemo ordinetur nisi primum Episcopi judicio probatus fuerit, *Can.* 2, 3, 5, *dist.* 24, quæ lex consentanea est præcepto Apostoli 1 *ad Timoth. V* 22. *Manus cito nemini imposueris*, eamque commendant Ss. Patres, præsersim S. Jo. Chrysostomus *Hom.* 16 *in* 1 *ad Timoth. t.* 11 *p* 642 *ed. Paris. an.* 1734, S. Leo M. *Ep.* 12 *c.* 2 *col.* 659 *t.* 1 *edit. Ballerin.*, S. Gregorius M. *l.* 5 *Ep.* 49 *et l.* 4 *Ep.* 20 *col.* 660, 704 *t.* 2 *ed. Paris.* 1705. Atque huc spectat Decretalium titulus *de scrutinio in ordine faciendo*, in quem videndus Cironius *in Paratitl.* Consultissimam hanc legem probavit Synod. Trident. *Sess.* 23 *c.* 7 *de Reform.* cum statuit, ut Episcopus ordinationes facturus sibi etiam ascitis peritis viris *ordinandorum genus, personam, ætatem, institutionem, mores, doctrinam, et fidem diligenter investiget, ut examinet.* Plura simul eadem Synodus decreta edidit de scientia, qua clericos pro singulis ordinibus præditos esse oportet, *d. Sess.* 23, *c.* 4, 11, 13, 14. Atque ut ordinandorum vita omnibus esset explorata, vetus Ecclesia eorum nomina coram clero, & populo nunciare consuevit, uti patet ex Conc. Chalcedon. apud Gratianum *Can.* 1 *dist.* 70, ubi habetur *ordinationis publicatæ vocabulum*, ex S. Cypriano *Ep.* 33 *p.* 47 *ed. Paris.* 1666, aliisque apud Hallier *de Sacr. elect. l.* 1 *c.* 2 *ar.* 2, & Em. Gonzalez *ad tit. de Scrutin. in ordin. facien.* Synod. Trident. *Sess.* 23 *c.* 5 *de Reform.*, statuit, ut *ad minores ordines promovendi bonum a Parocho, et magistro scholæ, in qua educantur, testimonium habeant. Hi vero, qui ad singulos majores erunt assumendi, per mensem ante ordinationem Episcopum adeant, qui Parocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur, committant, ut hominibus, ac desiderio eorum, qui volunt promoveri, publice in Ecclesia propositis, de ipsorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus et vita a fide dignis diligenter inquirat, et literas testimoniales ipsam inquisitionem factam continentes ad ipsum Episcopum quamprimum transmittat.*

(2) *Cap. ult. de Eo qui furtiv. ordin. suscep.* Potest tamen Episcopus suspensionis pœna solvere furtive ordinatum, nisi ministraverit, uti statuit Clemens VIII *cit. Const. Romanum Pontif.*, abrogata constitutione Sixti V cujus paulo ante facta mentio est.

(3) *Cap.* 1 *de Cler. non ordin. Ministr.*

§. 11. Ordinum ubique conferendorum potestas unius est Rom. Pontif. (1), Episcopi in diœcesi sua. Alienae dioeceseos hominem ordinare quis nequit, nisi ab ejus Episcopo veniam acceperit literis, quas appellant *dimissoria-*

les. Dabantur olim hae literae, ut clericus dimitteretur ab Ecclesia, cui erat addictus, atque ut alteri Ecclesiae adscribi posset (2); nunc dantur, ut ordinetur ab Episcopo non suo, sed is tamen, ut antea, pertinet ad suum Episcopum, cum hodie tantum suscipiendorum ordinum gratia clerici dimittantur (3).

(1) De ordinatis a Sum. Pontif. illud est animadvertendum, quod qui ab eo minorem ordinem accepit, majorem ab alio accipere non potest, quam ab ipso Pontifice, aut ab Episcopo, cui idem Pontifex facultatem dederit. Confer Benedictum XIV *in Const. In postremo* 64 *pag.* 298 *tom.* 4 *ejus Bullarii ed. Romæ* 1758, ubi ea de re agitur copiose & diligenter.

(2) Huc spectabant antiquæ literæ *dimissoriæ*, quæ & *pacificæ* & *formatæ* dicebantur, quamquam, uti demonstratum supra est *Titul. III sect.* 5 §. *L. not.* 2, *formatarum* literarum vocabulum nomen esset generis, quod & *commendatorias*, & *communicatorias*, & *dimissorias* literas comprehendebat. Omnes enim clerici in ordinatione certæ Ecclesiæ adscribebantur, neque eam deserere poterant, nisi primum Episcopus ipsos ab ejus servitio *dimitteret*, & quasi emanciparet. Concil. Carthagin. I. *Can.* 5 *col.* 749, & Trullanum *Can.* 17 apud Labbæum *t.* 7 *col.* 1355 *ed. Venet.* quo decernitur, ut *nullus omnino clericus, in quocumque sit gradu, potestatem habeat sine proprii Episcopi scripta dimissoria in alienæ Ecclesiæ catalogum referri*. Ex qua evidens est, datas literas dimissorias, non ut clericus ordinaretur, sed ut referri posset *in alienæ Ecclesiæ catalogum*, quod fieri non poterat nisi primum ab Ecclesia, cui erat addictus, dimitteretur. Duas literarum dimissorialium formulas proponit Gratianus *Can.* 1 *&* 2 *dist.* 73, sed hæ commentitiæ sunt. Clerici *peregrini*, qui sine Episcopi literis vagabantur, graviori afficiuntur pœna a Conciliis Arelatensi I. *Can.* 2 *col.* 1454 *t.* 1, Nicæno *Can.* 16 *col.* 39 *t.* 2, Taurinensi *Can.* 7 *col.* 1386 *t.* 2, Chalcedonensi *Can.* 20 *col.* 1690 *t.* 4, Arelatensi II *Can.* 13 *col.* 4 *t.* 5 apud Labbæum *edit. Venet.* atque a Canone 15 Apostolorum apud Cotelerium PP. *Apostol. tom.* 1 *pag.* 444 *ed. Amstelodami* 1724, ubi hujusmodi clericus *ulterius ministrare* prohibetur, & *tamquam laicus communicare* jubetur.

(3) *Cap.* 8 *de Offic. Archid.*, *cap.* 3 *de Tempor. ordinat. in* 6.

§. 12. Episcopus, qui sine literis dimissoriis alienum subditum ordinavit, anni spatio ordinum collatione interdicitur; ipse autem clericus susceptos ordines exercere non potest, nisi primum a suo Episcopo veniam obtineat (1). Diu in utraque Ecclesia poprius Episcopus in tantum fuit, qui aliquem primum clero adscripserat. Nulla enim habebatur ratio originis, aut domicilii (2); et cum clericus relinquere non posset Ecclesiam, cui adscriptus in ordinatione fuerat, ab ejus Episcopo reliquos etiam ordines suscipiebat.

(1) Conc. Trid. *Sess.* 23 *cap.* 8 *de Reform.* Vide Rigant. ad *Regul.* 24 *Cancel.* §. 4. *num.* 39 *& seq.*, ubi etiam explicatur pœna, qua plectitur Episcopus, qui aut extra tempora constituta, aut ante legitimam ætatem ordines contulit.

(2) Vide Hallier de *Sacr. ordinat. par.* 2 *sess.* 5 *c.* 3 *art.* 5 §. 4, qui multis exemplis ostendit, olim vetitum fuisse solum alienos *clericos*, non autem alienos *laicos* ordinare. Revera tantum de Clericis, nulla de laicis mentio est in vetustis canonibus Conc. Sardicensis *Can.* 18 *et* 19 *col.* 679 *apud* Labbæum *ed. Venet. t.* 2, Carthaginensis III. *Can.* 21 *col.* 1402 *t.* 2 *ejusdem collect.* Quod etiam confirmant S. Leo M. *Ep.* 14 *can.* 9 *col.* 689 *t.* 1 *ed. Ballerin. Venet.* 1753, & S. Augustinus *Ep.* 64 *col.* 153 *t.* 2 *ed. Venet.* 1729, qui tradit disertissime, Carthaginensi canone *de solis clericis statutum, non etiam de laicis.* De Orientali Ecclesia testatur Balsamon *in Respons. ad Marcum* apud Leunclavium *Jur. Græco-Roman. p.* 382 *&* 383 *edit. Francofur.* 1596 primum in Synodo Constantinop. Michaelis Anchiali Patriarchæ actum fuisse de alienis laicis non ordinandis. Atque huc spectant exempla Origenis, Hieronymi, Augustini, aliorumque complurium, qui omnes ordinati non sunt ab Episcopis, quorum in diœcesi nati erant, aut domicilium habebant. Quin Demetrius Episc. Alexandr. licet Origeni esset infensissimus, tamen ei numquam vitio vertit, quod ab alieno Episcopo ordinatus fuisset, ac tantum objecit voluntariam sui ipsius mutilationem, cujus causa eum irregularem contendebat: *nihil namque aliud habebat, quod ei objiceret*, uti narrat Eusebius *lib.* 6 *Hist. c.* 8 *p.* 230 *ed. Augustæ Taur.* 1746.

§. 13. Sed deinceps non amplius prioris ordinationis, verum *originis* et *beneficii* ratio haberi coepit (1). Accessit recentiori aetate titulus *domicilii* (2), ac denique titulus etiam *familiaritatis* (3). Itaque certo Episcopo nunc omnes subjecti sunt aut propter *beneficium*, quod aliquis habet in ejus dioecesi, aptum et conveniens ad decentem ipsius tuitionem (4); aut propter *originem*, cum nimirum ipse in ejus dioecesi natus est non fortuito, sed domo pridem a parentibus constituta (5); aut propter *domicilium*, quod quis in ejus dioecesi perpetuum fixumque posuit (6): aut propter *familiaritatem*, cum per triennium Episcopo familiaris fuit, et cum eo commoratus est (7).

(1) *Cap.* 1 *de Tempor. ordinat. in* 6. (2) *Cap.* 3 *eod. tit.*
(3) Conc. Trid. *Sess.* 23 *cap.* 9 *de Reform.*
(4) Quemadmodum olim ipsa ordinatio clericum certæ Ecclesiæ adscribebat, ita hodie beneficium ecclesiasticum clericum facit ministrum Ecclesiæ, in qua habet beneficium, & subjectum Episcopo, cujus in diœcesi illud situm est. Quare hæc subjectio propter beneficium omnino est consentanea antiquæ Ecclesiæ disciplinæ, uti ostendit Hallier *de Sacr. ordinat. par.* 2 *sect.* 5 *c.* 5 *art.* 5 §. 1. Ut vero omnes amoverentur fraudes, quæ ex

in re fieri possent, statuit Innocentius XII in Bulla *speculatores* 96 *t.* 9 *p.* 374 *Bullarii ult. ed.*, ut illud satis esse debeat ad decentem Clerici tuitionem. Qua quidem Bulla accurate recensentur, atque explicantur quatuor illi tituli *beneficii*, *originis*, *domicilii*, *familiaritatis*, quorum causa quis certe Episcopo subjicitur, & alia in conferendis ordinibus servata necessaria proponuntur.

(5) Episcopum originis memorat Clemens IV *in c.* 1 *de Tempor. ordinat. in* 6, sed ita memorat, ut facile constet, disciplinam hanc jampridem fuisse constitutam. Et licet *originis* nomen secundum Jus civile *in Leg.* 6 §. 1 *ff. Ad Municip.* non tantum propriam ipsius ordinandi, sed etiam patris originem comprehendat, tamen in ordinatione nulla habetur paternæ originis ratio, sed tantum spectatur locus originis aut nativitatis ejus, qui ordinibus initiatur; modo ipse eo in loco casu natus non fuerit, puta cum pater in itinere esset, aut ibi mercaturæ ex gr., officiive causa temporalem moram duceret.

(6) Innocentius XII *in cit. Const. Speculatores* legem constituit, per quam domicilium acquiritur, ut quis ejus loci Episcopo subjiciatur. Inquit enim, domicilium ab eo tantum acquiri, qui *illud adeo stabiliter constituerit in aliquo loco, ut vel per decennium saltem in eo habitando, vel majorem rerum, ac bonorum suorum partem cum instructis ædibus in locum hujusmodi transferendo; ibique insuper per aliquod considerabile tempus commorando, satis superque suum perpetuo ibidem permanendi animum demonstraverit, & nihilominus ulterius utroque casu se vere & realiter animum hujusmodi habere jurejurando affirmet.* Sed hoc jusjurandum requiritur, cum filius propter suum, non item cum propter patris domicilium ordinari cupit, uti demonstrat Rigant. *ad Regul.* 23 *Cancell.* §. 3. *n.* 51.

(7) Ut Episcopus ordinare recte possit illum, quem triennii spatio secum habuit familiarem, necesse est etiam quod *beneficium, quacumque fraude cessante, statim re ipsa illi conferat*, ut inquit Synodus Tridentina *Sess.* 23 *cap.* 9 *de Reform.* Illud vero *statim* ita explicat Innocentii constitutio I. *ad hac*: *statim, hoc est saltem intra terminum unius mensis a die factæ ordinationis.* Et quamquam Synodus Tridentina, atque Innocentii constitutio tantum beneficii titulum memoret, tamen Episcopum ordinare posse clericum familiarem suum etiam titulo pensionis, aut patrimonii, modo id postulet utilitas, aut necessitas suarum Ecclesiarum, eumdemque illis adscribat, monet Giraldus *Exposit. Jur. Pont. par.* 2 *sect.* 97 *p.* 958 *t.* 2.

§. 14. A quolibet Episcopo, cui quis subest propter *beneficium*, aut *originem*, aut *domicilium*, aut *familiaritatem*, ordines suscipere potest, quin etiam, modo fraus absit, ordo unus ab uno Episcopo, et alius ab alio recte suscipitur (1). Verum cum Episcopus ordines confert jure *beneficii* aut *familiaritatis*, necessariae sunt literae testimoniales Episcopi originis et domicilii, per quas comperta sit vita, aetas, natales, mores clerici, qui ordines su-

scepturus est (2). Regulares autem exhibitis literis dimissoriis sui superioris ordinandi sunt ab Episcopo, cujus in dioecesi situm est coenobium, in quo commorantur, non item ab alio Episcopo, nisi certis monumentis ostendant, illum vel abesse, vel ordinationes non habere (3).

(1) Ita qui unum ab Episcopo originis ordinem accepit, alium ab Episcopo domicilii vel beneficii accipere potest; atque ita modo procul sit fraudis causa, responsum est a Sac. Congreg. Concilii in *Fundana Ordinum* 23 *Januar.* 1666 *l.* 25 *Decret. p.* 52, *in Aquipendien. seu Clausina Diaconatus* 13 *Novemb.* 1717, & *in Bononien. seu Ferrarien. Ordinationis* 14 *Novemb.* 1733 *t.* 6 *p.* 183. Vid. Card. Petra *ad Const. Apost. t.* 1 *p.* 186 *sect.* 1 *n.* 64 *ed. Ven.* 1741.

(2) Cit. Constit. *Speculatores* §. 3 *et* 6.

(3) Benedictus XIV *Const. Impositi* 27 *t.* 2 *ejus Bullar. p.* 109 *edit. Ven.* 1754. Excipiuntur tamen Regulares, ut ipse docet Benedictus, qui a Sede Apostolica privilegium impetrarunt suscipiendi ordines a quovis catholico Antistite, modo hoc privilegium ipsis nominatim, & post Concilium Tridentinum concessum sit.

§. 15. Certa etiam pro singulis ordinibus aetas requiritur, qua in re varia fuit antiquae Ecclesiae disciplina (1). Nunc Tonsura, et minores ordines antè exactum septimum aetatis annum non conferuntur (2); Subdiaconus autem nemo esse potest, nisi vigesimum secundum, Diaconus, nisi vigesimum tertium, Presbyter, nisi vigesimum quintum aetatis annum attigerit (3). Qui ante hanc aetatem, non impetrata venia Sedis Apostolicae vel ab alieno Episcopo, sine literis dimissoriis Episcopi sui, ordinibus initiatus est, susceptorum ordinum munera exercere prohibetur et si exercuerit, irregularis efficitur (4).

(1) De ætate ordinandorum non eadem semper fuit Ecclesiæ disciplina, quod late ostendit Thomassinus *Vet. ac nov. Eccles. discipl. par.* 1 *l.* 2 *c.* 67 & *seq. p.* 251 *t.* 1 *edit. cit.* Diu viguit consuetudo, ut parentes Ecclesiæ offerrent infantes filios, qui in clerum cooptabantur, ac suo deinceps tempore per gradus ad superiores ordines evehebantur, cum antea singulorum minorum ordinum officia exercuissent. Quo fiebat, sicuti observat Cardinalis Bona *Rer. liturgic. l.* 1 *c.* 25 §. 18 *t.* 2 *p.* 374, *edit. Taurin.* 1740, *ut rerum Ecclesiasticarum peritissimi essent, in quibus fuerant ab ipsa pene infantia enutriti.* Quam parentum oblationem tanti valuisse multi putant, ut filii etiam cum puberes evaserant, deserere non possent illud vitæ institutum, cui parentes eos vel infantes, vel impuberes addixerant. Certe in Conc. Chalcedon. ex interpretatione Dionysii Exigui *can.* 7 *t.* 4 *Concil. Labbæi col.* 2697 *ed. Ven. indic.* habentur hæc: *qui semel in clero deputati sunt, aut monachorum vitam expetiverunt, statuimus, neque ad*

militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam. Pueros autem a parentibus oblatos in ipsa infantia tonsos fuisse, ac Lectoratus ordine insignitos, adeo ut revera *in clero deputati* dicerentur, non obscure tradit Conc. Toletanum II *Can.*5 *col.* 878 *collect. ejusd.* cum inquit, hos pueros, *mox* fuisse *detonsos, & ministerio electorum contraditos.* Quod etiam ostendit Cyrillus Scitopolitanus *in Vit. S. Euthymii abatis*: *Analector. Græcor. t.* 1 *p.* 8 *&* 9 *Paris.* 1688, ex quo intelligimus, ipsum Eutymium triennem Otrejo Militinensi Episc. oblatum fuisse, *qui susceptum puerum baptizavit, & totondit, commissæque sibi ecclesiæ Lectorem fecit, atque in Episcopio accepit & enutrivit.* Quibus ex locis, meo judicio, perspicuum est, pueros a parentibus oblatos statim tonderi, ac Lectoratus ordine donari consuevisse; quamquam non ignorem, plures esse viros doctos, quorum in animis alia insidet opinio. Utut ea de re sit, profecto si hæc parentum oblatio efficiebat, ut hi pueri revera clerici fierent, non item efficiebat, ut perpetuam castitatem servare cogerentur. Nam ipsis integrum erat, posteaquam adoleverant, aut uxorem accipere, aut suscepto subdiaconatu sese perpetuæ continentiæ lege obstringere. Rem omnem explicat disertissime laudatus Can. I. Concilii Toletani .II, cujus hæc verba sunt: *De his, quos voluntas parentum a primis infantiæ annis clericatus officio manciparit, statuimus observandum, ut mox cum detonsi, vel ministerio lectorum contraditi fuerint, in domo ecclesiæ, sub episcopali præsentia, a præposito sibi debeant erudiri. At ubi octavum decimum ætatis suæ compleverint annum, coram totius Cleri, plebisque conspectu voluntas eorum de expetendo conjugio ab Episcopo perscrutetur. Quibus si gratia castitatis Deo inspirante, placuit .... primum Subdiaconatus ministerium habito probationis suæ vigesimo anno suscipiant.* Quod cautum erat de omnibus, qui se clero adscripserant, ut cum ab pubertatis annos venissent, vel *uxorem ducerent*, vel *continentiam profiterentur*, uti loquitur Conc. Carthagin. III *Can.* 19 *t.* 2 *col.* 1401 *collect. indic.* Poterant hi quidem minores clerici uxorem accipere, sed non poterant a clericatus professione recedere, quod late ostendit Thomassinus *Vet. & nov. eccles. discipl. par.* 2 *l.* 1 *c.* 11 *t.* 2 *p.* 24 *ed. cit.* Dicam paulo post de pueris, quos parentes monasterio offerebant. Hujus autem disciplinæ de filiorum oblatione *moderationem paucis ab hinc sæculis inductam esse* monet Benedictus XIV in literis datis ad P. Hieronymum Guglielmi 15 Decembr. 1751, quæ extant in ejus Bullario *t.* 3 *Const.* 54 §. 3 *p.* 240 *edit. an.* 1754. Consule Morinum *de Sacr. ordinat. par.* 5 *exerc.* 13 *de Tonsur. cleric. c.* 3, Bosquetum in *Notis ad Ep.* 136 *Innocentii III l.* 2 *reg.* 14 *p.* 151, Martenium *de Antiq. Eccles. ritib. l.* 1 *part.* 2 *c.* 8 *art.* 3 *n.* 2 *t.* 2 *p.* 6 *edit. cit.*, Thomassinus *Vet. & nov. eccles. disciplin. part.* 2 *lib.* 1 *cap.* 23 *&* 24 *pag.* 41 *ibid.*

(2) Nullam pro tonsura, & minoribus ordinibus ætatem expresse constituit Synodus Tridentina; sed ea res Episcopi arbitrio relinquitur, qui pueros ordinare poterit ea ætate, qua ipsos ad hoc munus aptos & idoneos judicabit. Generatim tamen post septennium minores ordines conferuntur. Vide Catalanum *in Pontif. Roman. tit.* 2 §. 1 *num.* 9 *par.* 1 *pag.* 28, & Fagnanum *in cap. super ordinata de Præben. num.* 27 *ad ult.*

(3) Conc. Trident. *Sess.* 23 *c.* 12 *de Reform.* De Subdiaconorum ætate non eadem semper & ubique fuit antiquæ Ecclesiæ disciplina. Concil. Toletanum II *loc. cit.*, & Trullanum *Can.* 15 *col.* 1354 *t.* 7 *cit. collect. Labbæi* ætatem constituunt annorum viginti; Concilium Melphitanum *Can.* 4 *col.* 781 *t.* 12 *collect. ejusd.* anno decimoquarto aut decimoquinto Subdiaconos ordinari permittit. Hugo a S. Victore *de Sacram. l.* 2 *c.* 21 *p.* 614 *t.* 3 *opp. ed. Rotomag.* 1648, sua adhuc ætate ante quartumdecimum ætatis annum Subdiaconatum dari non consuevisse testatur; & Clemens V in *Clement. Generalem de Ætat. & qualit. ordin.* annum decimum octavum definivit. Diaconos vero ante annos 25, Presbyteros ante annos 30 ordinari vetat, *cap.* 5 *&* 6 *dist.* 77.

(4) Ita sancitum est a Pio II, *Constit. cum ex sacrorum* 9 *tom.* 3 *pag.* 109 *Bullarii ed. ult.* Graviores, quam quæ hac constitutione comprehenderentur pœnas indixit Sistus V *in cit. Const. Sanctum* 240 *p.* 40 *t.* 5 *par.* 1, sed eas sustulit, & antiquiorem Pii II constitutionem, cujus nunc facta mentio est, servare voluit Clemens VIII *cit. Constit. Roman.* 112 *p.* 97 *t.* 5 *par.* 2 *Bullarii edit. cit.* Piana Constitutio tantum memorat *ordines sacros*, ex quo conficit Rigantius *ad Regul.* 24 *Cancell.* §. 4 *n.* 22, ea pœna tantum illos esse plectendos, qui majores, non item, qui minores ordines extra legitimam ætatem, vel extra tempora a jure constituta, vel sine literis dimissoriis proprii Episcopi susceperunt; quamquam *n.* 24 fateatur, hos etiam clericos, cum absit bona fides, a susceptorum ordinum exercitio esse suspendendos. Verum id quidem est, quod dicitur de Piana Constitutione; sed Innocent. XII *in cit. Constit. Speculatores*, *eo ipso suspensos a susceptorum ordinum executione declarat clericos*, qui sine literis testimonialibus proprii Episcopi tonsuram, atque ordines susceperunt.

TITULUS V.

Quibus modis Potestas Jurisdictionis, et omnia Ecclesiastica beneficia acquirantur.

1. Potestas jurisdictionis acquiritur vel ecclesiastico Magistratu, vel delegatione.

§. 1. Potestatem jurisdictionis acquirunt clerici vel ecclesiastico Magistratu, vel delegatione. Qui jurisdictione utuntur sua, et insita beneficio, quo fruuntur, ii proprie dicuntur gerere ecclesiasticum Magistratum: qui non propriam et nativam, sed ab alio acceptam jurisdictionem exercent, ii delegationem habent, uti sunt Vicarii, de quibus superiori loco actum est. Ecclesiasticum Magistratum clerici consequuntur per electionem, postulationem, collationem, institutionem, quae nimirum pertinet ad beneficia jurispatronatus. Iisdem etiam modis omnia ecclesiastica beneficia acquiruntur.

SECTIO I.

De electione.

§. 2. Electio est idoneæ personae ad ecclesiasticum Magistratum, aut Dignitatem vacantem canonice facta vocatio. Ea proprie pertinet ad majores Ecclesiae Dignitates, ad Sum. Pontif., ad Episcopos, ad Praelatos sive saeculares, sive regulares, qui aliis praeficiuntur.

§. 3. Romanum Pontif. ab antiquis temporibus eligunt Cardinales, de quo multae sunt editae Constitutiones (1), quas servare oportet diligenter, ut res tanti momenti rite recteque expediatur. In hac electione praecipua sunt, quod post soluta justa funeri defuncti Pontificis per dies novem, Cardinales die decima conclave ingrediuntur, posteaquam Missa Spiritus S. solemniter celebrata est. Postero autem die inchoatur electio, neque Cardinales, qui in conclavi sunt, absentes expectare coguntur, neque absentibus licet suffragium suum alteri committere.

(1) De electione Summi Pontif. celebres in primis sunt constitutiones Alexandri III *in cap.* 6 *de elect.*, Gregorii X in Concil. Lugdun. *cap.* 3 *de Elect. in* 6., Clementis V *Clement.* 2 *de election.*, præterea missis ceteris quæ multæ sunt, duæ Gregorii XV Constitut., quarum altera est constitutio *Decet Roman. Pont.* 51 *p.* 5 *t.* 5 *par.* 5, altera Constitutio *Æterni* 41 *p.* 400 *t.* 5 *part.* 4 *Bullar. ed. cit.*, in quibus Pontificis electio accurate describitur. Omnes autem antiquiores de Summi Pontif. electione constitutiones confirmavit Clemens XII *in Constit. Apostolatus* 76 *p.* 302 *t.* 13 *Bullarii ed. cit.*, ubi plura de conclavis regimine, ac de rebus gerendis, Sede Apostolica vacante, decreta sunt. De jure autem Cardinalium in eligendo Sum. Pontif. videndus in primis Mamachius *ad Auctor. opusc. Quid est Papa? ep.* 7 *n.* 1 *&* *seq. p.* 96 *&* *seq. t.* 2.

§. 4. Cum electio fit per scrutinium (nam fieri potest etiam per compromissum, et quasi inspirationem, quos singulos eligendi modos paulo post explicabimus) non tantum *scrutinium*, sed etiam *accessus* adhibetur. Nimirum cum publicato scrutinio, nemo electus deprehenditur a duabus ex tribus eligentium partibus, quas postulat electio Summi Pontif. (1), novum *in accessu* suffragium ferre possunt Cardinales, et ita conficere justum numerum suffragiorum, quo opus est, ut canonice electio absolvatur. Omnes, qui praesentes sunt, Cardinales, exceptis iis, qui in sacris constituti non sunt (2), jus habent ferendi suffragii, neque repelli quis potest, quod excommunicatus sit, suspensus, interdictus (3).

(1) *Cap. 6 de Elect.* (2) Pius IV *in Constit. In eligendis* 73 §. 26 *t. 4 par. 2 p.* 128 *Bullari ed. cit.*

(3) *Clement. 2 de Elect.*, Pius IV *in cit. Constit. In eligendis* §. 29. Sed præcipua, quæ ad Romani Pontif. electionem pertinent, accurate descripta sunt in laudatis Constitut. Gregorii XV, atque in libello, cui titulus *Cærimoniale electionis Rom. Pontif.*, ubi etiam habentur constitutiones, quas Cardinales initio conclavis sese diligenter servaturos promittunt.

§. 5. Episcopos in illis Ecclesiae primordiis Apostoli ipsi constituerunt, in primis autem Petrus caput, et princeps omnium, a quo praesertim Occidentales Ecclesiae originem repetunt (1). Verum ampla illa, quae in Apostolis inerat, potestas regiminis, aut jurisdictionis cum ipsis Apostolis expiravit, non ad eorum in Episcopatu successores translata est; tantum Petri potestas, cui ceteri suberant, ordinaria fuit, atque ad ejus successores deferri debuit. Itaque vita functis Apostolis tantum Petri Successores Romani Pontif., Episcopos constituere potuerunt eodem jure, quo Petrus ipse constituerat; atque haec sane fuit vetustissima Ecclesiae disciplina (2).

(1) Celebre est illud, quod repugnante nemine testatus est Innocent. I. *Ep.* 25 *ad Decent. Eugubin.* apud Coustantium *col.* 856 *præsertim cum sit manifestum, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, Insulasque adjacentes nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Petrus, aut ejus successores constituerunt Sacerdotes.*

(2) Confer quæ scripsimus *tit.* 3 *sect.* 1 §. *XVIII not.* 1.

§. 6. Lapsu temporis constitutis Episcopatibus, et ampliatis eorum regionibus factaque provinciarum divisione,

ut res omnis commodius expediretur, Episcoporum electio Metropolitis, ac Synodis provincialibus commissa est. Verum posterior haec disciplina nihil detrahere potuit de jure Summi Pontif., ad quem initio pertinebat Episcopos constituere. Itaque Rom. Pontifices etiam cum a Metropolitis, Synodisque Provincialibus Episcoporum electio perficiebatur, ea in re sui jura Primatus exercuerunt, constitutis legibus, quas temporum ac locorum ratio postulabat (1). Atque his quidem legibus factae semper sunt Episcoporum electiones, et vero factae ab iis, quibus hoc negotium Summi Pontif. commiserunt (2). Itaque si ea, quae in Episcopis eligendis a Sede Apostolica immutata sancitaque sunt, perperam, et in injuria gesta dicamus, legitimam cum Protestantibus Episcoporum successionem tollemus; at si catholici esse volumus, & legitimam hanc successionem agnoscere, profecto recte omnia, et jure facta habeamus necesse est.

(1) Confer Siricium *Ep.* 4 *ad Anys.* apud Coustantium *col.* 642 & *Ep.* 6 *ad divers. Episc. c.* 1 *col.* 659, Innocentium I. *Ep.* 2 *ad Victric. c.* 1 *col.* 748, & *Ep.* 3 *ad Synod. Tol. col* 764 & *seq.*, Zosimum *Ep.* 7 *ad Patrocl. Arelatan. col.* 961, *et Ep.* 11 *ad Cleric. ordin. et Presb. Massilien. col.* 973, Leonem M. *Ep.* 10 *ad Episc. Provinc. Viennen. c.* 4 *opp. t.* 1 *col.* 636 *et seq.*, *Ep.* 13 *ad Episc. Metropol. Illyric. c.* 5 *collect.* 679, *Ep.* 14 *ad Anastas. Thessalon. c.* 5 *col.* 688, *et Ep.* 167 *ad Rustic. Narbon. Inqu.* 1 *col.* 1420 *edit. Ballerin. Venet.* 1753, Gregorium M. *lib.* 1 *Ep.* 77 *opp. t.* 11 *col.* 561 *ed. Maurin. Paris.* Sane Romani Pontif. certo generi personarum Episcopos eligendi, aut nominandi potestatem concesserunt, dederuntque etiam leges, quibus electiones fieri deberent. Quæ leges semper observatæ fuerunt; atque ita profecto Capitula Ecclesiar. Cathedral. eligendi facultatem, ita Principes per indulta, aut pacta conventa jus nominandi obtinuerunt. Quisquis in dubium revocat Sedis Apostolicæ potestatem, is in idem quoque discrimen revocet necesse est electiones Capitulorum, aut nominationes Principum quæ omnes ex illo fonte procedunt. Non igitur in Ecclesia catholica legitimam Episcoporum successionem habebimus: qui Protestantium error est. Testatur Petrus de Marca *de Concord. Sacerd. & Imper. l.* 8 *c.* 8 *n.* 6, idque certissimis ostendit monumenti quod *Pontificum Romanorum decretis electio personæ colluta est in arbitrium Cleri & Populi, etiam absque Synodi Episcopalis præsentia*, & *n.* 7 *hujus*, inquit, *novæ formæ origo tribuenda est Siricio Papæ*, & *sequentibus Pontificibus etc.* Quomodo hæ electiones ratæ firmæ haberi potuissent, nisi illi legitimam eligendi potestatem habuissent? Quomodo vero legitima fuisset hæc potestas, nisi eam Summi Pontifice suo jure concessissent?

(2) Vide Cl. Card. Gerdilium *Confutazione di due libelli &c. tom.* 1 *pag.* 20 & *seq.*, & *pag.* 103 & *seq.*

§. 7. Jam vero ad clerum delatis Episcoporum electionibus, is porro eligebat, seu potius aliquem designabat, praesente, ac testimonium dicente populo (1), ne Episcopatus daretur invitis, atque in omnibus essent comperti mores ejus, qui eligebatur (2). Praecipuae tamen erant in electione partes Metropolitae, et Episcoporum provinciae (3), qui proprie eligebant Episcopum, et qui suo lubitu rejiciebant postulatum aut nominatum, ubi minus idoneus videretur.

(1) Populum in Episcoporum electionibus unum dedisse testimonium ostendunt Bellarininus *de Cleric. l. 1 c. 6 p.* 258 *t.* 1 *ed. Venet.*, Sixtus Senensis *l.* 5 *Biblioth. adnot.* 118 *p.* 625 *ed. Neap.* 1742, Petrus de Marca *Concord. Sacerd. et imper. l.* 8 *c.* 2 *n.* 2 *& seq.*, Thomassinus *Vet. et nov. Eccl. disc. par.* 2 *l.* 2 *c.* 1 *& seq.* Quod testimonium initio dabatur a populo universo, deinceps, ut procul essent dissidia, & confusio multitudinis, ab *Honoratis, et Primatibus* civitatis dari cœpit. Si alias umquam populus in electionibus partes habuit, id factum est per abusum, & contra canonum disciplinam.

(2) *Episcopus*, inquit Cyprianus *Epist.* 67 *p.* 289 *edit. Amstelod.* 1700, *deligatur plebe præsente, quæ singulorum vitam plenissime novit, et uniuscujusque actum de ejus conversatione prospexit.* Et paulo antea *p.* 288 sacerdotales ordines fieri ait, *ut plebe præsente vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur, et sit ordinatio justa et legitima., quæ omnium suffragio et judicio fuerit examinata.* Sæpe tamen hoc populi testimonium, atque petitio despiciebatur; quoniam ut inquit Cœlestinus I. *Ep.* 5 *ad Episcop. Apul. et Calabr.* apud Coustantium *col.* 1074, *docendus est populus, non sequendus; nosque, si nesciunt., eos quid liceat, quidve non liceat, commonere, non his consensum præbere debemus.*

(3) Concil. Nicenum *Can.* 4 *tom.* 2 *col.* 72 *collect. Labbei ed. Venet.*

§. 8. In Ecclesiis compluribus, potissimum si quod erat periculum, ne qua in electione dissidia essent futura, Metropolita ad viduatam Ecclesiam mittebat Episcopum Visitatorem, cujus erat edocere populum, quid esset de eligendis Episcopis a canonibus constitutum, & motus componere animorum, qui contrariis studiis raperentur. Ita Clerici, Monachi, laici cum Episcopo Visitatorem certum hominem laudabant, atque inde decretum conficiebatur. Re perlata ad Metropolitam, is, accitis provinciæ Episcopis, aut eum, de quo canonicum decretum factum fuerat, Episcopum consecrabat, aut si quid ei officere & obstare animadverteret, alium Episcopum eligebat (1). Sæculo tamen

XII jus eligendi Episcopos ad solos viduatæ Ecclesiæ canonicos migravit, quod jus est Decretalium Gregorii IX (2).

(1) Episcopi Visitatoris crebra mentio est in epistolis Gregorii M., præsertim *l.* 1. *Ep.* 78 *col.* 562, *Ep.* 41 *l.* 4 *col.* 721, *Ep.* 21 *l.* 6 *col.* 808, *Ep.* 17 *l.* 10 *col.* 7052, *et Ep.* 13 *l.* 13 *col.* 1227 *t.* 2 *edit. Paris.* 1705. Operæ pretium est verba ipsa describere ipsius Gregorii *cit. Ep.* 13 *l.* 19, ut pateat, quod munus esset Episcopi Visitatoris, & quas in Episcoporum electionibus partes clerus, & populus haberent. *Ideo Dilectio tua*, inquit Gregorius, *ad prædictam Ecclesiam ire properabit, & assiduis adhortationibus clerum plebemque ejusdem Ecclesiæ admonere festinet, ut remoto studio, uno eodemque consensu talem sibi definiendum expetat Sacerdotem, qui, et tanto ministerio dignus valeat reperiri, et a venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus cum solemnitate decreti omnium subscriptionibus roborati, et Dilectionis tuæ testimonio literarum ad nos sacrandus occurrat.* Iisdem verbis conceptæ sunt reliquæ Gregorii epistolæ, quibus Visitator constituitur. Ex his autem intelligimus, clerum & populum tantum laudasse, aut postulâsse Episcopum, sed veram propriamque electionem ad eum pertinuisse cujus erat postulationem rejicere, aut approbare, & Episcopum consecrare. In multis quidem Ecclesiis, cum de eligendo Episcopo agebatur, a Metropolita Visitatore mitti consuevisse constat; sed non idem in omnibus generatium Ecclesiis factum videtur, quamquam ubique præcipuæ fuerint Metropolitæ partes in Episcoporum electionibus. Plures autem formulæ decreti, quod a clero & populo fiebat, extant apud Balutium *Formul. antiq. promot. Episc. num.* 7, 10, 21 *t.* 2 *cap.* 418, 420, 435 *edit. Venet.*

(2) Consule titulum Decretalium *de Electione.*

§. 9. Tandem post Clement. V, Benedict. XII ceterosque Pontifices, Episcoporum electiones Sedi Apostolicae reservatae sunt. Avertenda nimirum erant mala complurima, quae in ipsis electionibus ex ambitione hominum, ex dissensione, studiisque partium oriebantur. Quibus rebus cum remedium adhibere oporteret Rom. Pontif., factum est, ut ipsi servarent sibi Episcoporum electiones, ut Ecclesiae consulerent, ut dissidia tollerent, ut favorem et gratiam arcerent, ut ratio haberetur una meritorum (1).

(1) Plenum est corpus Juris canonici dissidiorum, quæ in electionibus oriebantur. Leo X *in Constit. Primitivâ* §. 6 *t.* 5 *par.* 3 *p.* 434 *Bullar.*, quæ complectitur concordata Galliæ, ex his causis repetit Episcopatuum reservationes, & apposite Innocentius apud Thomassinum *t.* 2 *l.* 2 *c.* 33 *n.* 5 *in fin.* inquit, *ne si denuo restitueremus vobis licentiam eligendi, denuo Apostolica licentia abutentes Rhemensem scinderetis ecclesiam.* Atque hæc quidem dissidia, & hæ turbæ, uti ostendit Thomassinus *loco mox indicato*, ex populi factionibus oriebantur, & interdum etiam in cædes erumpebant,

adeout in Ecclesiis quibusdam Episcoporum electiones intermittere oportuerit, quod in Ecclesiis Bituricensi, Lugdunensi, Burdegalensi, Carnotensi evenisse constat. Rem hanc testatissimam facit can. 1 Concil. Bituricensis an. 1276 *col.* 574 *t.* 4 *collect. Labbæi*, cui præfuit Legatus Pontificius a quo anathematis pœna indicta est adversus tantorum facinorum auctores: *Multitudine populi per iniquitatis filios concita in electores impetum faciente, electiones ipsæ in nonnullis ecclesiis impediuntur totaliter &c.* Alias quoque pœnas constituit hæc Synodus contra eorum criminum reos, quæ pœnæ in Concilio Auscensi an. 1279 renovatæ sunt, *col.* 602 *t.* 14 *collect. Labbæi.*

§. 10. Neque vero Sum. Pontif. aliquid de alieno jure usurparunt, uti jactant homines in Sedem Apostolicam male animati, sed potius repetiere jus suum, quod Ecclesiae solicitudo ac ratio temporum repetere cogebat. Nam initio jus constituendi Episcopos, uti demonstratum supra est, proprium erat Pontif. Romanor., qui deinceps eligendi potestatem concesserunt Synodis Provincialibus, Clero, Metropolitis, Capitulis Canonicorum. Cum hi omnes concessa sibi potestate abuterentur, cum leges in electionibus observandas despicerent, cum in iis ambitio, simonia, studia partium, cetera hujusmodi dominarentur, consequens erat, ut creatio Episcoporum ad eum rediret, in quo jus hoc semper haeserat, et quo potestas omnium in inferiores derivata fuerat (1). Ita *jure devolutionis* (2), justissimisque de causis integrata est vetus disciplina, per quam Summus Pontifex suo jure Episcopos constituebat.

(1) Consule Benedictum XIV *Const. In postremo* 64 §. 15 *ejus Bullar. tom.* 4 *pag.* 505 *ed. Venet.* 1758.

(2) Jus devolutionis secundum receptam ubique doctrinam declarat Thomassinus *Respons. ad not. Script. anonymi præmiss. tom.* 1 *oper. de Veter. & nov. Eccles. disciplin.* „ Ubi jus, *inquit*, ab inferiori ad Superiorem devolvitur, verbi gratia a Capitulo ad Episcopum, ab Episcopo ad Metropolitanum, a Metropolitano ad Primatem, non accipit ab inferiori, non usurpat in inferiorem Superior, non facit injuriam inferiori Superior, non repetere potest a Superiori inferior .... Ratio porro ista potiundæ potestatis alicujus oppido magnificentissima est. Solemne est enim, jura omnia ad Superiores ab inferioribus devolvi, & omnium prorsus spiritualium Potestatum jura ad Sum. Pontif. devolvi posse, quia summus omnium vertex est. Nec flocci ergo facias jus devolutionis, quo splendidius aliud vix fingi potest. Si autem hæc jura a Conciliis provincialibus ad Rom. Pontif. devolvuntur, quia summus omnium vertex est; perperam ergo inde infertur, quod ea ex sese non habeat, quod ea usurpet, quod contrario usu possit amittere". Scripserat autem paulo supra: „ non ergo eam potesta-

tem a Conciliis provincialibus vel accepit, vel extorsit Rom. Pontif.; sed quam semper habuerat, semper alicubi exercuerat, eam supersedentibus Conciliis provincialibus cœpit ubique terrarum solus exercere."

§. 11. Initio Clemens V Sedi Apostolicae reservavit Ecclesias, quarum Episcopi in Rom. Curia decedunt (1). Benedictus XII, praeter Episcopatus in Curia vacantes, alias etiam fecit reservationes (2). Denique post editas Regulas Cancellariae generatim Sum. Pontif. servata est electio, et collatio omnium Cathedralium Ecclesiarum.

(1) *Extrav. Etsi in temporalium de Praeben. int. communes.*
(2) *Extrav. Ad regimen eod. tit.*

§. 12. Ob hanc rem turbae in Ecclesia factae sunt, quas sustulerunt *concordata*, hoc est pacta conventa inter Sedem Apostolicam, et potentissimos Europae Principes. Nicolaus V ita cum natione Germanica rem composuit, ut in Germania Episcopi a Canonicis eligantur, servata Sum. Pontif. eorum confirmatione (1). Leo X, abrogata pragmatica sanctione, quam ediderat pseudo-consilium Basileense adversus Pontificias reservationes, Galliarum Regi permisit nominationem idonei viri, qui tamen a Summo Pontif. in Consistorio creandus esset Episcopus Ecclesiae, ad quam nominatus (2). Denique alia etiam inita sunt pacta, sive concessa indulta, et privilegia Regibus Hispaniarum, Lusitaniae, Pannoniae aliisque Principibus, qui nunc ad cathedrales Ecclesias ditionum suarum vel nominationem habent, vel praesentationem, vel supplicationem, ut Pragmatici loquuntur, pro viris idoneis, Episcopatu dignis (3).

(1) Concordata Germaniæ a Nicolao V probata fuerunt in Bulla *Ad Sacrament.* 1 *tom.* 3 *par.* 3 *pag.* 61 *Bullar.*
(2) Vide Leonis X Bullam *Pastor æternus*. 21 *t.* 3 *par.* 3 *p.* 430 & *seq. Bullarii ed. cit.*, qua abrogatur Pragmatica sanctio, & Bullam *Primitiva pag.* 433, qua comprehenduntur pacta conventa inter Leonem X & Franciscum I. Galliarum Regem.
(3) Consule Rigant. *Ad Reg.* 2 *Cancell.* §. 1 *per tot.*, ubi omnia inter Sedem Apostolicam, atque Europæ Principes pacta conventa, eisque concessa indulta, & privilegia accurate recensentur.

§. 13. Pertinent haec ad Episcoporum electiones. Praelati autem ceteri vel saeculares, vel regulares, aut nominantur a Principibus, ut eos Pontifex confirmet, vel eliguntur a collegio illorum, quibus praeficiuntur.

§. 14. Electio canonica esse debet, ut vim habeat; atque ut canonica sit, duo praesertim spectare decet, primum, qui eligere, alterum, qui eligi possint. Omnibus, qui sunt e gremio capituli, jus est eligendi, et cunctos, qui eo jure frui possunt, vocare decet (1), ne si aliquis praetermissus est, querelam proponat suam, ut ellectio irrita declaretur (2). Absentes vocantur per literas nisi in remotis locis commorentur (3); nemo invitus interesse cogitur electioni (4), et qui interesse nequit propter justum impedimentum, recte suffragium suum committit uni ex canonicis, vel etiam extraneo, si capitulum consenserit (5).

(1) *Cap.* 18 35 *de Elect.* (2) Quod si absens ratam habeat electionem, vel expressis verbis, vel silentio suo, ea minime vitiatur *c.* 28 *de Elect.* (3) *Cap.* 18 & 28 *de Elect.*

(4) Argum. *cap.* 6 *de Privil.* Verum si intersit Ecclesiæ, vel consuetudine, aut statuo inductum sit, quod omnes non impediti ad faciendam electionem venire debeant, eos omnes venire oportet, Schmalzgrueb. *Ius ecclef. lib.* 1 *part.* 2 *tit.* 6. §. 2 *num.* 22.

(5) *Cap.* 42 §. *Illud autem de Elect.* Quin etiam plures constitui possunt procuratores, ut tamen unus eorum tantum suffragium ferat, *Cap.* 46 *de Elect.* *in* 6. Verum eligens nomine alterius, & suo, non debet ancipiti conscientia dividere suffragia in diversos, sed utrumque debet in unum conferre, nisi ad certam personam eligendam fuerit constitutus, *Cap.* 46 §. *Porro de Elect.* *in* 6.

§. 15. Carent eligendi jure furiosi, et amentes, in sacris non constituti (1), suspensi (2), qui personali interdicto (3), aut majori excommunicatione tenentur (4), canonici supra numerum (5), carentes aetate, quam statuta postulant (6); denique prohibetur quis semetipsum eligere (7). Quidam etiam ad tempus amittunt eligendi potestatem, et hi sunt, qui inter eligentes laicorum suffragia admiserunt, quae electio nullius momenti est (8), praeterea negligentes eligere intra tempus a jure definitum, et canonicam in eligendo formam contemnentes (9), et indignum scienter eligentes. Quae potestas, pro ea vice, qua ii deliquerunt, devolvitur ad reliquos canonicos non delinquentes, et si omnes deliquerint, statim delabitur ad Summum Pontificem, si tantum neglexerint, ad proximum superiorem (10).

(1) *Clement.* 2 *de Ætat. et qualitat. & ordinat. præfic.*
(2) Confer Schmalzgrueb. *loc. cit.* §. 1 *n.* 9 & Pirhing *Jus Can. l.*

1 *tit.* 6 *sect.* 1 *n.* 30 ubi explicatur genus suspensionis, quæ canonicos a jure eligendi repellit. (3) Vid. Schmalzgrueb. *loc. cit.*

(4) *Cap. Postulatis*, & *cap. ult. de Cler. excom. ministr.* Sed qui tenentur minori excommunicatione licet eligi nequeant, possunt tamen eligere, uti constat *ex Cap.* 39 *de Elect.*

(5) Argum. *cap.* 54 *de Elect.* (6) *Cap.* 32 *eod. tit. in* 6.

(7) *Cap.* 26 *de Jurepatr.*, & *cap.* 7 *de Instit.*

(8) *Cap.* 43 *de Elect.* (9) *Cap. Quia propter eod. tit.*

(10) *Cap.* 41 *de Elect.*, & *cap.* 18 *eod. tit. in* 6.

§. 16. Ut vero quis creetur Episcopus, exiguntur justi ac legitimi natales (1), et sana religio, et morum virtus, et idonea scientia (2), et Laurea Sacrae Theologiae, Jurisve Canonici, aut publicum alicujus Academiae testimonium, quo ad alios docendos idoneus ostendatur (3). Excluduntur ab Episcopatu minores annis triginta (4), irregulares omnes (5), criminosi (6), excommunicati, suspensi, interdicti (7); qui contra canonum decreta pluribus fruitur beneficiis, quae incompatibilia dicuntur (8); qui alium habet Episcopatum, nisi eo se abdicare paratus sit (9); qui saltem sex ante menses, quam eligatur, sacros ordines non susceperit (10); denique qui scienter eligit indignum, eligi per triennium nequit (11).

(1) *Cap.* 7 *de Elect.* (2) *Cap* 19 *eod. tit.*

(3) Conc. Trid. *Sess.* 22 *cap.* 2 *de Reform.*

(4) *Cap.* 7 *de Elect.* Conc. Trident. *Sess.* 7 *cap.* 1 *de Reform.* Quæ ætas annorum 30 absoluta esse debet, uti sancitum est a Gregorio XIV in Constit. *Onus Apostolicæ* 16 §. 9 *t.* 5 *par.* 1 *p.* 269 *Bullar. ed. cit.* In Galliis tamen secundum pacta conventa a Rege nominantur ad Episcopatus, qui vigesimum septimum agunt ætatis annum. (5) *Cap. ult. de Cleric. excom.*

(6) *Cit. Const. Onus Apostolicæ* Gregorii XIV §. 9.

(7) *Cap.* 8 *de Consuet.*, *cap. de Ætat.* & *qualit.* & *ordin. præfic.*

(8) *Cap.* 54 *de Elect.* (9) Conc. Trid. *Sess.* 7 *cap.* 2 *de Reform.*

(10) Conc. Trid. *Sess.* 22 *c.* 2 *de Reform.*

(11) *Cap.* 25 & 26 *de Elect.*

§. 17. Episcopi electio facienda est intra tres menses (1), ut plurimum in templo cathedrali, et cum vacua est Ecclesia, adeout irritum sit quidquid, vivo Episcopo gestum fuerit (2). Lapso hoc tempore jus eligendi devolvitur ad proximum superiorem (3).

(1) *Cap.* 41 *de Elect.* (2) *Cap.* 36 *eod. tit.*

(3) *Cap. de* 3 *Supplen. neglig. Prælat.*

§. 18. Tribus autem modis, alio praeterea nullo, ele-

ctio perficitur, *per scrutinium*, *compromissum*, et *quasi inspiratione* (1). Fit *scrutinium* electis tribus scrutatoribus, quorum est colligere suffragia singulorum, quae certa et vacua conditione, atque ambiguitate esse debent (2); eaque colligenda sunt *secreto*, ut plurimum in scriptis, *singillatim*, non a pluribus conjunctim; *justo ordine*, ut scrutatores invicem a se ipsis suffragia excipiant, deinde a ceteris secundum ordinem et praerogativam gradus, quem unusquisque obtinet; *diligenter*, ut vel ipsi, vel iis praesentibus, tabellio in scriptum redigat suffragia singulorum, eaque mox publicent, hoc est patefaciant, ut electus censeatur, in quem major pars capituli consensit (3).

(1) *Cap. Quia propter* 42 *de Elect.* (2) *Cap.* 2 *eod. tit. in* 6.
(3) Ex quo conficiunt Canonistæ, non tantum suffragiorum numerum esse æstimandum, sed etiam zeli ad zelum, ut ajunt, & meriti ad meritum collationem esse faciendam monent. Verum nunc ea zeli ad zelum, & meriti ad meritum collatio obsolevit, ac tantum suffragiorum, quæ quidem justa ac legitima sint, numerus inspicitur, uti observat Giraldus *Exposit. Jur. Pontific. Par.* 1 *lib.* 1 *sect.* 46 *pag.* 29 *tom.* 1.

§. 19. Major pars aestimatur, respectu habito ad omnes illos, qui electioni intersunt; et ideo si eorum collegium constet ex. gr. canonicis quindecim, nemo rite electus habetur, nisi octo suffragia obtinuerit (1). Si desit justus hic numerus suffragiorum, nihil agitur, sed electio consequenti die iteranda est, ac tamdiu repetenda, donec quis a majori parte eligatur. Absoluta et patefacta electione, conficitur decretum, quod subscribunt eligentes (2), quibus tunc omnis variandi potestas adimitur (3).

(1) *Cap.* 48 *de Elect.* (2) *Cap.* 20 *eod.*, *Can.* 9 *c.* 2 *q.* 1.
(3) *Cap.* 21, *et* 58 *de Elect.*

§. 20 Alter modus eligendi est per *compromissum*, quando a capitulo, nemine dissentiente, uni vel pluribus, etiam extra gremium capituli existentibus clericis (1), electio committitur (2). Potestas compromissariis data, re non integra, revocari nequit, et cum ii, servatis compromissi legibus, idoneum elegerunt, in eum consentire omnes debent, eumque habere Episcopi loco (3).

(1) *Cap.* 42 *de Elect.* (2) *Cap.* 30, *et* 33 *de Elect.*
(3) *Cap.* 830 *et* 32 *eod.*

§. 21. Denique *per quasi inspirationem* electio absolvitur, cum electores omnes quasi divino spiritu afflati in eum repente feruntur, de quo antea vix cogitaverant.

§. 22. Electio rite absoluta electo mox offerenda est, ejusque consensus petendus, quem intra mensem, ne cadat jure suo, debet emittere (1), et praeterea intra menses tres a Superiore petenda est confirmatio (2). Sed Episcopi, et ceteri, qui a Summo Pontifice confirmandi sunt, intra mensem itér arripere debent ad Sedem Apostolicam, et ab ea petere confirmationem vel per se ipsos, vel per idoneum procuratorem, sumpto tempore ad itineris longinquitatem necessario (3).

(1) *Cap.* 6 *de Elect. in.* 6. (2) *Cit. cap.* 6 *de Elect. in* 6.
(3) *Cap.* 16 *de Elect. in* 6, *Clem.* 2 §. *ult. eod.*

§. 23. Ideo vero desideratur confirmatio, ut in electionis rationem, in mores, atque in merita electi sedulo inquiratur (1). Nam per eam Episcopus consequitur jurisdictionis potestatem (2), quam si exerceat ante confirmationem, jus amittit ex electione quaesitum (3).

(1) *Cap.* 19 22 43 *de Elect.* (2) *Cap.* 15 *eod. tit.*
(3) *Cap.* 17 *eod. Cap.* 5 *eod. in* 6. Vide etiam *Constit. Rom. Pontific.* 6 Julii II. *t.* 3 *par.* 3 *p.* 165, *Bullarii ult. ed. Roman.*, qua, confirmatis superioribus ea de re constitutionibus, cautum est, ut qui Episcopatum adepti sunt, in Curia Romana literas Apostolicas intra annum impetrare debeant, atque ut ante eas impetratas Ecclesiæ administrationem suscipere nequeant.

§. 24. Olim confirmatio a Metropolita fiebat, & cum eam, ut plurimum, statim exciperet consecratio, vix ab altera distinguebatur, adeout Episcopus utramque simul potestatem & jurisdictionis, & ordinis acquirere videretur. Verum confirmatio, et consecratio duo semper distincta fuerunt, ac semper firmum, immotumque fuit, per illam jurisdictionis, per hanc vere ordinis conferri potestatem. Nunc primo Episcopi ab aliis electi, aut nominati a Sum. Pontif. confirmantur, postea eorum consecratio perficitur, uti demonstratum supra est. Cum extra Curiam Romanam electi mores, & cetera scitu necessaria expenduntur, *processus* conficitur vel a Nuntio Apostolico, vel ab Ordinario, vel si hic desit, a vicinioribus Ordinariis (1), & inde ad Urbem transmittitur, ubi, cunctis diligentissi-

me perpensis, in concistorio refertur ad Sum. Pontif., quae *praeconizatio* dicitur, deinde in alter Consistorio judicium fertur, quae dicitur *propositio*, quam statim sequitur decretum, quod consultis Cardinalibus, a Sum. Pontif. emittitur (2). Episcopi Italiae atque Insularum adjacentium coram Sum. Pontif. a Cardinalibus, Praelatis atque aliis Sacrae Theologiae, et Juris Canonici peritis viris diligenti, atque improviso examine probantur, eorumque processus in Urbe conficitur, antequam Episcopatum obtineant (3).

(1) Conc. Trid. *Sess.* 22 *c. de Reform. et Sess.* 24 *c.* 1 *de Reform.*, ubi accuratius rei totius conficiendæ methodus, & ratio declaratur.
(2) Vid. *cit. Constit. Onus Apostolicæ* Gregorii XIV, et instructionem editam ann. 1627 ab Urbano VIII, quæ est *in Bullario tom.* 6 *par.* 1 *pag.* 73 *Const.* 234, ubi etiam traditur ratio, quam servare oportet, cum Regulares Episcopatum consequuntur, & ostenditur, quæ tenenda sit methodus cum extra urbem, quæ item cum in urbe processus conficitur.
(3) Vide Fagnanum *in cap. Nisi cum pridem n.* 63 *de Renunciat.*

SECTIO II.

De Postulatione.

25. Quid postulatio sit?
26. In quo differat ab electione.
27. In quo cum ea conveniat.

§. 25. Cum aliquis eligendus est, qui canonico impedimento laborat ita, ut ejus electio rata firma haberi non possit, rogare oportet eum, cui jus est dandae veniae, ut vitium illud & impedimentum removeat. Quod fit per postulationem, quae est petitio a collegio electorum apud majorem Potestatem facta ejus, qui ob aliquod canonicum impedimentum eligi non potest; ea vero respicere debet dumtaxat illos, quorum tolli impedimentum solet, et potest, ceteri inutiliter postulantur (1).

(1) *Cap.* 1 *de Postulat.*

§. 26. Differt ab electione postulatio, quod hæc gratiæ innititur, illa juri; hac Superiori offertur, qui idoneus non est, ut ab eo vitium & impedimentum avertat, illa qui est idoneus, ut electus confirmetur; in electione, quæ rite facta est, electores consilium mutare non possunt, possunt (1) in postulatione, antequam ea Superiori offeratur (2);

electus consentire in suam electionem potest, postulatus non potest, nisi sub conditione, si eadem rata habeatur; denique electio a majori suffragiorum parte perficitur, postulatio, ut probetur, duas saltem eorum partes desiderat (3).

(1) *Cap. 58 de Elect.* (2) *Cap. 4 de Postulat.* (3) *Cap. 3 de Postulat.*

§. 27. In ceteris eadem est electionis et postulationis ratio, et qui eligendi, ii etiam postulandi jus habent. Praestat tamen electio postulationi, et ideo si pars capituli aliquem elegerit, pars vero postulaverit, tum postulatio electioni praefertur, cum postulantium numerus duplo majori est numero eligentium. Postulatio autem, ut electio, examinanda est, et postulantes adire debent Superiorem, qui jus habet confirmandae electionis. Sed hodie generatim omnes, quibus vel aetas, vel alius Episcopatus, vel quidvis aliud impedimento est, quominus eligi possint, a Sede Apostolica veniam, sive, ut pragmatici vocant, *indultum eligibilitatis* impetrare solent.

SECTIO III.

De Collatione.

§. 28. Collatio est modus alius, quo Ecclesiasticos Magistratus, et beneficia adipiscimur. Definitur beneficii vacantis ab habente potestatem libere facta concessio. Summo jure collatio dupliciter differt ab electione. Primum, quod electio locum habet in beneficiis, quae vacua viduam faciunt Ecclesiam, uti Episcopatus, Abbatiae, collatio, in ceteris; deinde quod electio fit a pluribus, uti sunt collegia Canonicorum, collatio ab uno solum rectissime absolvitur. Sed moribus hominum et consuetudine factum est, ut quibusdam in locis Dignitates etiam capitulorum ele-

ctione tribuantur, atque interdum electio dicatur ea beneficii concessio, quae ab una conficitur.

§. 29. Collator est omnium beneficiorum suae diœceseos Episcopus; sed lex aliqua saepe impedimento est, quominus ipse certa beneficia conferre possit. Atque huc spectant Apostolicae reservationes, per quas certorum beneficiorum collatio pertinet ad Sum. Pontif.; huc leges, consuetudines, fundationes, per quas certa beneficia vel ab Episcopo cum Capitali consensu, vel conjunctim cum eo, vel alternatim, vel a solo Capitulo conferuntur. Quas fundationes, consuetudines, leges, quae in unaquaque Ecclesia vigent, tenere, ac servare diligenter decet.

§. 30. Sed Summus etiam Pontifex, cujus potestas fertur in omnes diœceses, omnium beneficia conferre potest: et ideo sibi merito quorumdam collationes reservavit (1). Eo jure certe usus est S. Gregorius M. (2), quem suspicari non licet jus alienum invadere, et rem non suam arripere voluisse. Saeculo praesertim XII jus hoc explicabatur pro triplex genus literarum (3), quae conferendi ratio cum minus commoda videretur, satius visum est literis consignare certas beneficiorum reservationes, ut omnes intelligerent, quorum collatio ad Summum Pontificem, quorum ab Episcopos, atque ad ceteros pertineret.

(1) *Papa jure potuit*, inquit Petrus Aliacensis *de Eccles. Conc. gener. Rom. Pontific. auctor. par. 2 c. 1 §. unde alterius t. 2 opp. Gersonii p. 945 ed. Antuerpiæ* 1706, *[illegible]nationes majorum & electivarum dignitatum, at collationes aliorum beneficiorum sibi; & Apostolicæ Sedi reservare, quia hæc antiquissimo jure sibi competebant. Hæc etiam non solum jure universali administrationis Papalis potuerunt competere, sed etiam ex speciali causa ratione materiæ subjectæ: utpote quia inferiores in suis electionibus & ordinarii collatores in beneficiorum collationibus abutebantur, & per potentiam laicalem sæpe jure suo non libere uti permittebantur, seu aliqua speciali ratione.... Ex quo subinfertur, quod cum Sedes Apostolica in præmissis præscripserit; supposito quod Sum. Pontif. in hoc abusi fuerint, vel excesserint, non propter hoc est ab eis hujusmodi jus tollendum, sed abusus pellendus, & excessus restringendi sunt.* Confer Paulutium *Jurisp. sac. t. 2 l. 6 tract.* 10 *c.* 4 & Thomassinum *Vet. et nov. Eccles. discipl. par. 2 l. 1 c.* 43 *et seq.*

(2) Vide S. Gregorium M. *ep.* 8,79,80 *l.* 1 *col.* 495, 565, *ep.* 13, 24 *et* 37 *l.* 2 *col.* 577,587 *et* 509 *seqq., et ep.* 14 *l.* 4 *col.* 694 *opp. t.* 2, *edit. Parii.* 1705, ubi multa hujus rei exempla sunt. Nullum vero indicium, & nulla conjectura est, unde colligi possit, S. Gregorium primum fuisse, qui eo jure uti cœperit. Quinimo cum ipse antiquarum regularum studiosissimus esset, certe dicendum me-

rito est, eum nihil novi induxisse, sed illud tantum egisse; quod ab aliis Pontificibus superiori ætate actum fuerat. Revera ante Gregorium M. Innocentius I. anno circiter 413 ab Episcopo Naissitano restitui jussit Presbyteros a Bonoso, antequam damnarentur, ordinatos, qui Naissitanæ diœceseos Ecclesias administrabant, *epist.* 16 apud Coustantium *col.* 821 *seq.* Cœlestinus an. 430 *aperte Sedis Apostolicæ auctoritatem* sanxisse scribit, ut clerici de dignitate dejecti locum suum recuperare deberent, *ep.* 14 *ad Cler. et Popul. Constantinop. n.* 7 *col.* 114 *ib.* Leo M. an. 454. Anatolio Constantinopol. Antistiti jussit, ut Ætium de Archidiaconatu ejus Ecclesiæ dejectum restitueret, jiceretque Andream, qui ejus locum injuria occupabat, *ep.* 113 *cap.* 2 *col.* 1193 *ep.* 132 *c.* 2 *col.* 1262, & *ep.* 135 *c.* 2 *col.* 1278 *opp. t.* 1 *ed. Ballarin. Venet.* 1753. Simplicius anno circiter 475 Gaudentium Aufiniensem Episcopum ob illicitas ordinationes, munere sacerdotali, & magna ecclesiasticorum redituum parte mulctavit epist. 3 *ad Florent.* apud Labbæum *t.* 5 *Concil. col.* 96 *ed. Ven.* Neque multo post Gelasius I. de reditibus Ecclesiarum universæ constituit, pœnamque indixit in Episcopos, qui secus facerent, *Ep.* 9 *ad Episc. Lucan. c.* 27 & 28, & *ep.* 10 *ad Episc. Sic. eod. loc. col.* 321. Confer etiam eumdem Gelasium *in Fragmen. Episc. loc. cit. col.* 340 *seq.*, & Symmacum *ep.* 5 *ad Cæsar. Arelaten. cap.* 1 *ib. col.* 425. Mitto cetera generis ejusdem, ex quibus manifestum est, semper Rom. Pontif. ecclesiasticorum bonorum arbitrium & potestatem habuisse.

(3) Dabantur primum literæ *monitoriæ*, quibus nisi pareret Episcopus, adhibebantur *præceptoriæ*, & si neque iis mos gereretur, mittebantur *executoriæ*, & simul cum iis Executor; cujus erat curare, ut pontificia mandata exitum consequerentur. Earum mentio est in decretalibus præsertim Innocentii III & Honorii III *cap.* 30, 37, 38 & 40 *de Rescript.* Non inde tamen confici potest, *præceptorias atque executorias* literas primum ab his Pontificibus datas fuisse, quasi superiores Pontifices rem omnem egerint hortatu solum, ac precibus, quæ deinceps in mandata conversæ fuerint. Nam ante hoc Pontifices non preces, sed *mandatum*, hoc est *præceptorias* literas adhibuerant, Hadrianus IV *ep.* 11 *ad Theobald. Episc. Paris.*, *ep.* 14 *ad Canon. S. Crucis Aurelian.*, *ep.* 16 *ad Godefrid. ep. Atreb. col.* 23 *et seq. t.* 13 *concil. collect.* Labbæi *ed. Venet.*, & Alexander III *in cap. Si quando de rescrip.*; atque ejus quidem ea in re potestatem non solum nemo in discrimen revocavit, sed etiam Rex ipse, atque Episcopi agnoverunt. Nam *ep.* 167 *ad Decanum, et capitul. Parisien. col.* 224 *cit. t.* 13 *Concil.* Nepoti Meldensis Episcopi Beneficium aut dignitatem contulit *precibus*. ut ipse loquitur *carissimi in Christo filii illustris Francorum Regis, Reginæ quoque, et aliorum magnarum personarum precibus inductus*. Quid opus verbis est? Quanta, & quam late patens antiquissimis temporibus potestas fuerit Sum. Pontif. in administratione, cura & distributione redituum Ecclesiarum, ostendit S. Gregorius M. non solum literis quarum supra facta mentio est, sed etiam *ep.* 12 *l.* 5 *col.* 737 *ib.*, qua jussit, ut Visitatori, quem ipsi miserat ad Ecclesiam Agrigentinam, quarta pars redituum ejusdem Ecclesiæ unoquoque anno tribueretur, itemque Cæsarius Arelatensis *ep. ad Symmac. P. t.* 5 *concil. collect. Labbæi col.* 424, S. Leo M. *ep.* 17 *p.* 85 *par.* 2 *ed. Roma* 1755, aliique

complures. Non in omnibus quidem Pontificiis literis eadem est verborum formula, sed omnes tamen eodem redeunt, ut quidquid iis literis comprehensum est, exitum habere debeat. Orto schismate inter Urbanum VI & Pseudo Papam Clementem VII jus reservationum in discrimen revocari cœpit ; verum ipse Ludovicus Bavarus in suo, cui favebat Pseudo-Papa, potestatem agnovit reservandi sibi collationem beneficiorum, *ubicumque Ludovicus dominium habebat temporalium, aut prævalebat armis, Antipapa in spiritualibus præsidebat, dignitates ac beneficia conferebat*, uti narrat Cornelius Zantflier *in Chronic.* apud Martenium *Veter. Scriptor. t.* 5 *p.* 187. Ex quo facile intelligitur, quomodo catholici reservationes, quæ a vero Pontifice fiebant, accipere debuerint. Revera eas *utiles & salubres* appellant antiqui Scriptores, qui ea ætate floruerunt, quoniam per eas effectum est, ut averterent mala, & vitia, quæ in collationes beneficiorum atque in Episcoporum electiones irrepserant. Confer Bernardum Guidonis *in Vit. Joan. XXII* apud Balutium *Vit. Papar. Avenion. t.* 1 *col.* 157, Petrum de Herentals *ibid. col.* 182. Auctorem Anonymum, qui suppar fuit Joanni XVII *in Cod. Vatican. n.* 4869 *p.* 9, & confer etiam acta Cleri Gallicani *t.* 11 *p.* 15 *ed. Paris.* 1740, ubi inter ceteras, hanc etiam rationem proposuit Henricus III Galliarum Rex, cum quidam essent, qui antiquam electionum rationem redintegrari cupiebant. Sed & aliæ, eæque justissimæ fuerunt reservationum inducendarum causæ, ut scilicet Rom. Pontif. clericos bene de Ecclesia meritos remunerandi, tum Principibus pro aliquo rogantibus gratificandi, eosque in Ecclesiam propensiores reddendi copiam haberent, atque etiam ut beneficiorum collatione firmior esset Rom. Ecclesiæ communio cum ceteris Ecclesiis, atque ita unitas Religionis, & mutua conspiratio atque concordia ecclesiasticæ disciplinæ conservaretur, Consule Thomassinum *Vet. et nov. eccles. discipl. par.* 2 *l.* 1. *c.* 43 *et seq.*, & Cl. Zaccariam *in Anti-Febronio par.* 2 *l.* 5 *c.* 3 *n.* 8 *et seq. t.* 4 ubi de his reservationibus diligenter atque erudite disputatur. Actum est de Pontificiis reservationibus in Concilio Constantiensi, atque hoc alterum erat caput, quod a futuro Pontifice emendari debebat, ut patet *ex Sess.* 40 *col.* 706 *t.* 16 *concil. collect.* Labbæi *ed. Venet.* Sed electo Martino V nihil a Concilio contra illos actum est, imo a S. Pontif. in ipso Conc. probatæ, confirmatæque sunt tum antiquæ reservationes, tum regulæ Cancellariæ, ac præterea nova est inducta reservatio mensium, quæ regula IX Cancellariæ continetur, uti constat *ex Sess.* 43 *col.* 722,731 *et* 1275.

§. 31. Tunc igitur stabilitae sunt reservationes, quae sane sunt dissimiles ab affectionibus, et hinc alia sunt beneficia, quae reservata, alia, quae affecta dicuntur. Affecta sunt ea, quibus conferendis se miscuit, seu manus apposuit Sum. Pontif.: reservata autem sunt, quorum collatio Pontifici expresse servata est. Reverentia Pontifici debita facit, ut nemo conferre possit beneficium affectum aut reservatum ; sed affecta beneficia pro ea tantum vice, reservata perpetuo a Pontifice conferuntur (1).

1) Præter jus reservationis, confert etiam Summus Pontifex alienarum diœceseon beneficia *jure devolutionis*, cum scilicet ad eum collatio devolvitur, & *jure præventionis*, *cum primus collationem occupat.*

§. 32. Reservationes aliae *juris corpore clausae*, et aliae *extra corpus juris* esse dicuntur. *Juris corpore* continetur reservatio, quam sancivit Clemens IV (1), beneficiorum, quae per obitum in Curia vacua fiunt. Quae reservatio a Bonifacio VIII traducta deinceps est etiam ad beneficia, quae obtinent Legati, aut Nuntii Sedis Apostolicae, ac ceteri omnes ad Romanam Curiam venientes, vel ab ea recedentes, si in locis Curiae finitimis, hoc est duorum dierum in itinere distantibus ex hac vita migraverint: itemque ad beneficia Curialium, qui se in locum contulerint Curiae finitimum, ibique decesserint, aut Curiam comitantes, dum ea transfertur, in itinere mortui sunt (2).

(1) *Cap.* 3 *de Præben. in* 6. (2) *Cap.* 34 *eod. tit. in* 6.

§. 33. *Extra corpus* juris sunt reservationes, quae Extravagantibus, quae item Bullis Summ. Pontif., quae denique Cancellariae Regulis comprehenduntur. Principio Joannes XXII (1) confirmavit, latiusque explicavit reservationem, quam fecerat Clemens V; tum Sedi Apostolicae reservavit collationem beneficiorum vacantium per prohibitam eorum multitudinem, sive pluralitatem (2). Postea Benedictus XII superiora confirmans, reservata esse voluit beneficia, quae vacua fiunt, ubi quis Episcopatum est assequutus, ubi alio translatus, ubi motus dignitate, ubi addictus Curiae decessit, postremo beneficia, quae coram Pontifice resignantur (3). Atque hae reservationes sunt, quae Extravagantibus continentur (4).

(1) *Extravag. Ex debito* 5 *de Election. in communes.*
(2) *Extravag. Execrabilis* 4 *de Præben. inter communes.*
(3) *Extravag. Ad Regimen.* 13 *eodem tit. int. communes.* Vide Rigant. *Regul.* 1 *Cancellar.* § 1 *num.* 38 *et seq.*
(4) Extravagantes tum communes, tum Joannis XXII nunc corporis Juris Canonici partem conficiunt; sed quoniam extravagantium nomine huic corpori insertæ sunt, pristinam adhuc naturam suam retinere videntur, ideoque iis comprehensæ reservationes Juris corpore clausæ non dicuntur. Confer Rigantium *loc. cit. num.* 44 *et seq.*

§. 34. Bullae Pontif. Romanor. multas habent reserva-

tiones. Nam ad eas spectant beneficia vacantia propter crimen haereseos (1); beneficia recepta contracta fiducia, sive, ut vulgo ajunt, *in confidentiam* (2); beneficia vacantia vacua Sede Episcopali (3); Ecclesiae parochiales, quae concursu delatae non fuerint (4); beneficia eorum, qui offendunt litigantes, judices, causidicos Curiae Rom. (5); itemque beneficia eorum, qui simulato nomine subeunt examen, ut pro aliis beneficium obtineant, aut pensiones offerunt beneficii obtinendi causa (6); denique beneficia vacantia ex resignatione, in qua observatum non fuit praeceptum, quod de ea publicanda a Gregorio XIII dictum est (7).

(1) S. Pius V *Bulla. Cum ex Apostolatus* 44 *t.* 4 *par.* 2 *p.* 548 *Bullar. ind. ed. ult.*
(2) S. Pius V *Bulla Intolerabilis* 117 *tom.* 4 *par.* 3 *pag.* 67.
(3) S. Pius V *Bulla Santissimus in Christo* 77 *t.* 4 *par.* 3 *pag.* 7.
(4) S. Pius V *Bulla in conferendis* 51 *tom.* 4 *par.* 2 *pag.* 56.
(5) Alexander VI *Bulla in eminenti sedis* 15 *t.* 3 *par.* 5 *p.* 255.
(6) Paulus IV *Bulla Inter ceteras* 17 *tom.* 4 *par.* 1 *p.* 340.
(7) Gregor. XIII *Bulla Humano vix judicio* 155 *t.* 4 *par.* 4 *p.* 41.

§. 55. Magnus quoque est reservationum numerus in Regulis Cancellariæ. In I. renovantur reservationes duarum, quas memoravimus, Extravagantium *ad regimen*, et *execrabilis*; præterea reservantur beneficia, in quibus conferendis non ea servata est ratio, quam Synodus Tridentina constituit. In II reservantur omnes Ecclesiæ Cathedrales, & Monasteria consistorialia majoris reditus quam 200 florenorum auri, et omnia beneficia, quæ vacua fiunt Sede Episcopali vacante. In III ampliantur reservationes *Extravagantis ad regimen*, et reservantur beneficia, quæ aliquis resignavit, aut dimisit intra tempus vacationis, et concessionis aliorum incompatibilium beneficiorum. In IV reservantur majores Dignitates post Pontificales in Ecclesiis Cathedralibus, et principes Dignitates in Ecclesiis Collegiatis excedentes reditus decem florenorum auri, non quidem omnes, sed quæ prima sit, sive Decanatus, si Præpositura, sive alio quovis nomine appelletur; præterea Dignitates conventuales, Regulares, quæ in commendam dantur, et perpetuæ sunt; præceptoriæ quorumvis Ordinum non militarium; denique beneficia Cardinalium (1), et eorum qui vel

Sum. Pontif., vel ipsis Cardinalibus familiares famuli fuerint.

(1) Vide Constitut. Julii III editam *die* 12 *Decembr. an.* 1555, impressam post ejus Regulas Cancellariæ, qua declaratum est, etiam Cardinales tamquam Pontificis familiares habendos esse.

§. 36. In V omnia beneficia collectorum, et subcollectorum fructuum Cameræ Apostolicæ. In VI omnia beneficia Curialium in itinere decedentium, dum Curia transfertur. In VII beneficia omnia cubiculariorum, atque cursorum Summi Pontificis. In VIII Canonicatus, Præbendæ, Dignitates, Personatus, Officia, quæ sunt in tribus Urbis Ecclesiis S. Joannis Lateranensis, S. Petri in Vaticano, et S. Mariae Majoris (1), itemque beneficia, quæ, absentibus Cardinalibus, in eorum titulis vacaverint.

(1) Verum Regula hæc non comprehendit minora beneficia, quorum collatio privilegiis Summorum Pontificum ad Cardinales Archipresbyteros, atque ad Capitula pertinet, uti observat Rigantius *ad eamd. Regulam* §. 1. *num.* 13 *et seq.*

§. 37. Denique in IX regula reservantur cuncta beneficia, quae vacaverint in octo mensibus Januarii, Februarii, Aprilis, Maji, Julii, Aug., Octob., Novemb. Hodie iis Episcopis, qui in suis Ecclesiis commorantur, beneficii, et remunerationis loco libera (quam tamen postulare debent) sex mensium collatio permittitur, eo quidem tempore, quo resident, ita ut alternis mensibus cum Pontifice dividant collationem, nisi ea beneficia vacent, quae ex aliis capitibus ad Pontificem pertineant. Relinquuntur autem his Episcopis Februarius, Aprilis, Junius, Augustus, October et December; menses reliqui Summo Pontifici reservantur.

§. 38. Inter reservationes harum Regularum, ceterasque reservationes, quae aut juris corpore, aut Extravagantibus, aut Bullis continentur, magnum discrimen est. Nam hae perpetuam vim habent, illae autem vim omnem amittunt, decedente Pontifice, sed paulo post creationem ab unoquoque suscitantur. Quod non ita intelligendum est, ut vacua Sede Apostolica liceat Episcopo conferre beneficia omnia, quae in Reg. Cancell. reservantur.

§. 39. Nam videndum est, cujus generis sit reservatio. Cum adhaeret rei, hoc est beneficio, cujus generis sunt Reg. I. II, III, IV et VIII, cum item pertinet ad cer-

tam personam, cujus officium reservationem inducit, quo spectant Reg. V, VI, VII, etiam mortuo Pontifice manet reservatio. Itaque nullum ex his beneficiis conferre potest Episcopus, exceptis illis, quae curam habent animarum, quaeque vacua Sede Apostolica ab Episcopo recte conferuntur, ne quid interim, dilata collatione, populus accipiat detrimenti (1).

(1) *Cap.* 35 *de Præben. in* 6.

§. 40. Quare propter obitum Pontificis tantum reservata esse desinunt beneficia, quae ad tempus conferendi pertinent, quaeque Regula IX continentur. Verum haec etiam beneficia ut recte ab Episcopo conferantur, expedienda est collatio, cum vacua est Sedes Apostolica; nam electo Pontifice, confirmatisque Regulis amittit Episcopus conferendi facultatem, eaque redit ad Summum Pontificem (1).

(1) Regula LXVII Cancellariæ.

§. 41. In conferendis beneficiis exigit Sedes Apostolica unius anni reditus, si beneficia sint majora, sive consistorialia, ut Archiepiscopatus, Episcopatus, et similia; dimidium autem fructuum unius anni, si beneficia minora sint, et ejus reditus singulis annis summam superent 24 ducatorum aureorum, quos vocant *de Camera*, quae annatae et mediae annatae nuncupantur (1). Earum usus in Ecclesiis quibusdam antiquissimus est (2); sed quo primum tempore iisdem Romana Ecclesia uti cœperit, non satis exploratum est (3).

(1) De annatis agitur *in Bulla Decet Romanum* 7, Pauli II *t.* 5 *par.* 3, *Bullar. p.* 126, *in Bulla Apostolicæ* 4, Innoc. VIII, *t.* 3 *p.* 200, *in Bulla Incumbentia* 16, Pauli IV *t.* 4 *par.* 1 *p.* 339, *in Bulla Apostolicæ* 56, S. Pii V *t.* 4 *par.* 2 *p.* 369, *in Bulla Cameræ nostræ* 46, Sisti V *t.* 4 *par.* 4 *p.* 213, *in Bulla Alias* 56, Urbani VIII, *t.* 4, *par.* 5, *p.* 222, *in Bulla Postquam* 82, Clementis X *t.* 7 *p.* 146.

(2) Consule Thomassinum *Vet. et nov. Eccles. disciplin. par.* 3 *l.* 2 *c.* 58 *n.* 1 *et seq. t.* 3 *p.* 267 *ed. cit.*, & Natalem Alexandrum *Histor. Eccles. dissert.* 9 *de annatis art.* 1 *pag.* 487 *t.* 9 *ed. Venet. an.* 1776, a quibus multa ea de re exempla afferuntur.

(3) Multi sunt viri docti & graves, qui annatas inductas putant exemplo Legis veteris, qua Levitæ summo Sacerdoti decimas decimarum solvere jubebantur *Num. XVIII.* Nam quemadmodum lege nova Rom. Pontif. Summus Sacerdos est, ac totius

Ecclesiæ caput, ita æquum est, quod ei ab Episcopis & Sacerdotibus aliquid persolvatur, quo ipse consulat decenti tuitioni sui, atque omnes agnoscant primatum, quem habet in Ecclesia universa. Ita sane Legatis Principum Germaniæ, qui de annatis conquerebantur, responsum scribit Pallavicinus, *Histor. Conc. Trid. l.* 2 *c.* 8 *n.* 4. Confer D. Thomam 2; 2 *qu.* 87 *art.* 4; Petrum Aliacensem *in tract. de Auctor. Eccles. &c. par.* 2 *tom.* 2 *opp. Gersonii pag.* 945 *ed. Antuerpiæ* 1706; Baronium *ad an.* 1156 *n.* 19 *p.* 105 *t.* 19 *ed. Lucæ*; Raynaldum *ad an.* 1339 *n.* 12 *p.* 50 *t.* 8 *ed. Lucæ.* Annatarum usum in Ecclesia Romana antiquissimum esse constat; sed quo primum tempore induci cœperit, certo definiri non potest. De Clemente V narrat Matthæus Westmonasteriensis *Flor. Histor. ad an.* 1306 *par.* 454 *ed. Francofurti* 1601, & Thomas Walsinghamus *Ypodigm. Neustriæ in Anglic. Hibernic. &c. p.* 497 & 498 *ed. Francofurti* 1602, eum ad duos tresve annos beneficiorum, quæ in Anglia vacarent, annatas reservasse. Similiter Joan. XXII legem edidit de annatis ad certum tempus solvendis ex omnibus beneficiis *Extrav.* 10 *et* 11 *de Præben.*, *et dignit. inter communes*; & post obitum Gregorii XI Cameræ Apostolicæ magna vis pecuniæ ob non solutas annatas debebatur, uti tradit Thomassinus *par.* 3 *l.* 2 *c.* 59 *n.* 3. Denique Bonifacius IX perpetuam ea de re legem edidit, modumque constituit, qui nunc pro solvendis annatis obtinet; atque hinc ipse Pontifex annatarum auctor a quibusdam habetur, licet eæ revera multo antiquiores sint, uti ostendunt Spondanus *ad an.* 1399 *num.* 1, & Raynaldus *ad eumdem annum n.* 12 *pag.* 50 *t.* 8 *ed. Lucæ.*

§. 42. Hoc unum constat, pervetustum esse annatarum usum in Ecclesia Romana, atque earum exigendarum causas esse justissimas, ac prope necessarias. Nam a Romanis Pontif. multa et gravia ferenda sunt onera, ut opem ferant Principibus adversus haereticos atque infideles, cujus rei monumenta certa in historiis extant, ut in longinquas regiones mittant viros ecclesiasticos amplificandæ causa religionis, ut pauperibus, atque ad Christi fidem venientibus opitulentur, ut denique rebus consulant Ecclesiae universae (1). Hinc cum saepe de annatis actum, quaesitumque fuisset, nihil adversus eas constitutum est, sed firmae, immotaeque sunt relictae, omniaque explosa et rejecta, quae contra ipsas proponebantur (2).

(1) His de causis, quas nemo non intelligit esse justissimas, exiguntur annatæ; ex quo patet, quam gravis sit error illorum, qui aliquod simoniæ vitium in iis latere existimant, quasi propter electionum confirmationem, aut beneficiorum collationem exigantur. In hoc errore refutando frustra a nobis opera tereretur, cum id multi præstiterint graves & intelligentes viri, quos ne singulos recenseamus, indicabimus Thomassinum *Vet. et nov. eccles. disciplin. par.* 3 *l.* 2 *c.* 58 *n.* 5, & Natalem Alexandrum *Histor. eccles. sæc.* XV

et XVI dissert. 9 *de annatis art.* 3 *p.* 490 *t.* 9 *ed. Venet,* 1778, Tournelyum *Prælect. Theolog. in tract. de loc. Theolog. t.* 5 *art.* 2 *p.* 293 *seq. ed. Venet. Neapol.* 1765, Berthienum *in dissert. de annatis t.* 15 *Histor. Eccles. Gallican. præmissa, et in Anti-Febron. vindic. diss.* 7 *c.* 6. Confer etiam Fagnanum *in Cap. Præterea* 1. *Ne Prælati vices suas etc.*, & Zaccariam *in Anti-Febronio par.* 2 *l.* 5 *c.* 5 *n.* 1 *et seq. t.* 4, qui de annatis agunt copiose & diligenter.

(2) Actum de annatis fuit in Concilio Constantiensi, cum quidam essent, quibus eæ minime probarentur. *Nationis Gallicanæ Deputati*, ut inquit Natalis Alexander *d. diss.* 9 *art.* 3 *n.* 3 *p.* 490 *t.* 9, „simoniæ notam annatis affixerant errore facti, quia propter confirmationem electionum, & promotionum ad ecclesiasticas dignitates sacrum illud tributum exigi sunt arbitrati. Sed nemo Gallicanæ Ecclesiæ tribuat, quod nationis Gallicanæ Deputati contra annatas apud Constantiense Concilium scripserunt, cum florentissimam illam Ecclesiam sufficienter non repræsentarent, nec Petrus de Alliaco & Joannes Gersonius, præclara ejusdem Ecclesiæ & Academiæ lamina, aliique præsules, & Doctores annatas simoniæ damnarent." Illæ de annatis querelæ ad Concilium delatæ fuerunt, ut *Sess.* 40 etiam annatæ describerentur inter cetera, quæ futuro Pontifici emendanda proponebantur. Martinus V, qui *Sess.* 41 Pontifex creatus est, multa emendavit *Sess.* 43, sed nihil contra annatas constituit, imo vero declaratum est, quod ceteris fuerat satisfactum, uti patet ex ipsa *Sess.* 43 *col.* 721 *t.* 16 *coll.* Labbæi *ed. Venet.* Quin in Ms. codicibus Cardinalis Capranica, & Vindobonensis, qui appendicis loco Constantiensis Concilii actis adjuncti sunt *ib. col.* 723 *decr.* 4 *et col.* 728 *decret.* 13 habentur hæc: „Romano Pontifici, et S. R. E. Cardinalibus pro illorum substentatione, rebus Romæ Eccles. stantibus, ut sunt, non videtur aliter posse provideri, quam huc usque factum est, scilicet per beneficia et communia servitia, quæ vacantiæ nuncupantur." In Conc. Basileensi *Sess.* 12 *t.* 17 *concil. collect.* Labbæi *col.* 277 rogatus est Summus Pontifex, ut annatas tolleret, cum pollicitæ fuissent concilii Patres, se se daturos operam, ut aliud annatarum loco obtineret. Sed cum deinceps nihil ea de re præstitissent concilii Patres, Summus Pontif. annatas retinuit, quas antea percipiebat. Ejusdem concilii Patres cum male animati essent in verum Pontif. Eugenium IV, a quo Synodus revocata fuerat, annatas sustulerunt *Sess.* 21 *ib. col.* 317, sed postea *Sess.* 42 *ib. col.* 418 annatas, quas in legitimo Pontifice condemnaverant, dederunt pseudo-Papæ Felici V, cujus partes tuebantur. Aliæ adversus annatas editæ sunt leges in Sanctione Pragmatica; sed ea sublata pactis conventis inter Leonem X & Franciscum I. Galliar. Reg., cautum est, ut irritæ essent collationes beneficiorum, quorum veri reditus designati, ac patefacti non fuissent. Etiam ad Concil. Trident. querelæ contra annatas delatæ sunt; sed Concilii Patres omnibus satisfecerunt, atque annatarum æquitatem clarissime demonstrarunt, uti narrat Cardinalis Pallavicinus *in Histor. Conc. Trid. l.* 2 *c.* 8 *n.* 3 *et seq.* Confer etiam Pii IV responsa ad Germanorum de annatis querelas apud Raynaldum *ad an.* 1563 *n.* 44 *t.* 15 *p.* 370 *ed. Lucæ* 1756.

§. 43. Etiam Cardinales, et Legati *a latere* fruuntur ju-

re conferendi beneficia, quae vacaverint in eorum titulis, atque Episcopatibus suburbicariis, aut in provincia, in qua legationis munus exercent. Atque hi beneficia, conferunt quovis mense cum non obstringantur alterna illa mensium divisione, quae profluit ex regula IX Cancellariae, et Legatus quidem *a latere* in provincia sua primus occupare potest collationem beneficiorum, quae ad Episcopum pertinent, ita ut si ab utroque idem beneficium collatum sit, potior habeatur collatio, quae antiquior est (1).

(1) *Cap.* 6 *de Offic. Legat.*, *Cap.* 31 *de Praeben. num.* 6.

§. 44. Omnes Cardinales habent a Sum. Pontif. facultatem, sive, uti vocant, indultum (1) conferendi beneficia, quibusdam exceptis (2), quae vacua fiunt in suis Titulis, Ecclesiis Cathedralibus, Dioecesibus, Abbatiis et Monasteriis sibi commendatis, laxato vinculo Regularum Cancellariae. Verum ut in suis Titulis atque Episcopatibus suburbicariis conferre ipsi beneficia possint, in Curia Romana commorari debent (3), quoniam absentes eo jure carent, nisi illud peculiari beneficio Summi Pontif. impetraverint (4). In tribus autem Basilicis S. Joannis Lateranensis, S. Petri in Vaticano, et S. Mariae Majoris, quae inter Cardinalium titulos minime recensentur, Cardinales Archipresbyteri minora conferunt beneficia, etiamsi absentes a Curia reperiantur (5).

(1) Indultum, quod singulis Cardinalibus a Sum. Pontif. dari solet, late explicat Rigantius *ad Regul.* 8 *Cancell.* §. 1 *fere per tot.*

(2) Excipiuntur majores Dignitates in Cathedralibus, & Principes Dignitates in Collegiatis Ecclesiis, aliaque beneficia, quorum collatio ad unum Pontificem pertinet, & de quibus late agit Rigant. *ad Regul.* 1 *Cancell.* §. 4 *num.* 13, & *seq. ad Regul.* 4 §. 1 *num.* 38, *et* §. 3 *num.* 24 *et seq.*

(3) Vide Rigant: *ad Regul.* 8 *Cancell.* §. 1 *n.* 44 *et seq.*, *et n.* 144 *et seq.*, ubi ostenditur, quae proprie Curia Romana sit, in qua Cardinalis commorari debet, ut beneficia conferat, quae in suo Titulo, aut Episcopatu suburbicario vacua fiunt.

(4) Quaedam hujus generis exempla numerat Rigantius *loc. cit. num.* 142.

(5) Vide Rigant. *loc. cit. n.* 37 *et seq.* Verum collatio minorum beneficiorum in tribus Urbis Basilicis pertinet etiam, uti diximus, ad capitula; qua de re videndus ipse Rigantius, *loc. cit. n.* 13 *seq.*

§. 45. Collatio, sive ab Episcopo fiat, sive a Sum. Pontif., sive ab ejus Legato, aut Cardinali, non viva voce;

sed scripto fieri debet. Pontifex dat diplomata, quae Bullae dicuntur, quaeque a pluribus Datariae, et Cancellariae ministris obsignantur. Earum aliae dicuntur *in forma gratiosa*, aliae *in forma dignum*, aliae demum *in forma Commissaria*. Literae *in forma gratiosa* dantur ad clericum, qui sui Episcopi exhibito testimonio beneficium obtinuit, eaeque veram secumferunt beneficii collationem. Literae *in forma dignum*, quae ita appellantur, quod ab eo verbo exordiuntur, locum habent, cum illud Episcopi testimonium, ex quo pateat idoneum esse clericum, in medium allatum non fuit; propterea mittuntur ad Episcopum, cujus esse debet certo clerico beneficium attribuere, postquam ipse, facto periculo, dignus et idoneus repertus est. Denique *in forma Commissaria* conceduntur literae, cum clericus illud quidem dedit Episcopi testimonium, sed multa adhuc ab se narrata Summo Pontif. ut beneficium consequatur, demonstrare debet coram designatis *Exequutoribus*, vocatis omnibus, quorum interest. Atque hae literae non veram collationem continent, sed tantum *mandatum*, ut ajunt, *de conferendo*.

§. 46. Episcopus etiam publico instrumento, eoque ab ejus Cancellario obsignato complectitur beneficii collationem. Ubique mentio fit de natura, atque reditibus beneficii, de tempore, ac modo, quo illud vacaverit, de meriti ejus, qui idem postulat.

SECTIO IV.

De Institutione, et Jurepatronatus.

§. 47. Postremus modus, quo Ecclesiasticos Magistratus, et beneficia consequimur, est Instituitio, quae definitur beneficii concessio facta ad praesentationem ejus, qui habet juspatronatus (1). Quare duo hic necessaria sunt, ut quis beneficium obtineat, Instituto, et Praesentatio. Haec ad Patronum pertinet, cujus est designare et offerre cle-

ricum; illa ad Episcopum, cujus est designato clerico beneficium tribuere, modo nihil obstet, cujus causa repellendus videatur. (2).

(1) Institutionis vocabulum latius interdum accipitur, adeout etiam collationem comprehendat; eaque est institutio, quae libera appellatur. Proprie tamen, ac stricte institutio pertinet ad beneficia jurispatronatus, ac de ea nos hoc loco disserimus.

(2) *Cap. ult. de Instit. in* 6, Conc. Trid. *Sess.* 7 *cap.* 13, *et Sess.* 25 *cap.* 9 *de Reform.*

§. 48. Est autem jus patronatus jus praesentandi clericum instituendum ad ecclesiam, vel beneficium vacans. Quae praesentatio nobilissimam facit ac praecipuam jurispatronatus partem, quamquam ipsum et minora quaedam jura comprehendat, uti sunt jura alimentorum, sepulturae, sedis, processionis, thuris, et cetera, quae honorifica appellantur (1). Qui his juribus fruitur Patronus dicitur, sive quod patrocinium Ecclesiae praestare debet, sive quod olim dominus fuerit earum rerum, ex quibus Ecclesia aedificata est (2).

(1) Cuncta haec jura ut una definitione comprehendat Franciscus de Roye *in Prolegom. ad tit. jurepatron. cap.* 1, juspatronatus definit jus, quod fundatori alicujus ecclesiae in ea competit. Verum, & in jure Civili juspatronatus, quod manumissor in libertum habet, multis constat, puta successione, operis obsequiis atque officiis; & tamen jus successionis, quod praecipuum est, per eminentiam juspatronatus appellatur. Ipse Franciscus de Roye peculiari libello *de Juribus honorificis* Patronorum diligenter disputat.

(2) Originem hujus nominis quidam referunt ad aetatem S. Gregorii VII, quidam etiam ad ea tempora, quibus Gregoriana collectio edita est. Sed eam antiquiorem esse demonstrat Franciscus de Roye *in Prolegom. ad tit. de Jurepatron. cap.* 1.

§. 49. Propterea Sacri Canones templorum, altarium, beneficiorum fundatores, eorumque liberos, et haeredes praecipuis quibusdam juribus, honoribus et privilegiis donarunt, ut erga illos se gratos praeberent, ceteri autem pari ad bene de Ecclesia merendum voluntate excitarentur (1). Hinc nomina et elogia Fundatorum in Ecclesiis recitata, sacrisque dyptichis inscripta fuisse constat (2): hinc eorum nomina Ecclesiis imposita (3); hinc datum jus designandi et offerendi clericum, qui beneficium adipiscatur; hinc reliqua concessa jura, quae honorifica appellari diximus (4). Omnium tamen maximum ac praecipuum est jus offeren-

di, seu praesentandi Episcopo clericum, qui institui, et creari debeat Rector templi seu beneficii, ad quod praesentatus fuit; de quo quidem jure agendum nobis hoc loco est.

(1) Integer Canon 38 Conc. Toletani IV apud Labbæum *t.* 6 *col.* 1462 *ed. Venet.* quem mancum & mutilum Gratianus habet *in Can.* 30 *caus.* 16 *qu.* 7, satis aperte significat, Ecclesiam jura illa Patronis concessisse, ut se erga ipsos gratam præberet. Nam de Patronis ad inopiam redactis inquit: *præbendum est Sacerdotibus vitæ solatium indigentibus, et maxime his, quibus restituenda vicissitudo est.* Et in fine: *quanto magis his consulendum est, quibus retributione justa debetur.* Justa hæc *retributio et vicissitudo*, præcipue fuit jurispatronatus inducendi ratio.

(2) Concil. Emeritense *Can.* 19 *coll.* 522 *apud citat.* Labbæum *t.* 7, S. Paulinus *Ep.* 32 *col.* 194 *ed. Veron.* 1736, Sidonius Apollin. *l.* 2 *Ep.* 10, *et lib.* 4 *Ep.* 18 *pag.* 1086 *et* 1097 *tom.* 6 *Biblioth. PP. Lugdun.* 1677.

(3) Ita Titulus Equitii, Titulus Damasi, Titulus Lucinæ, aliæque complures Ecclesiæ suis a fundatoribus nomen acceperunt. Viden. F. Florens *tract. de Jurepatr. in præfat. pag.* 524 *tom.* 2 *opp. ed. Norimbergæ* 1756.

(4) Jus præsentandi concessum est fundatoribus a Concilio Arausicano I. *col.* 703 *t.* 4 *Collect. Labbæi* canonem non multo post confirmarunt II Arelatensis Concilii Patres *Can.* 36 *t.* 5 *col.* 7 *ibid.* postea Nicolaus II utrumque renovavit apud Gratianum *Can.* 1 *caus.* 16 *qu.* 5. Ipsius quoque juris meminit Zeno Imperator *in L.* 15 *C. de Sacros. Eccles.*, atque etiam Justinianus. Nam *Novella* 57 probat Zenonis constitutionem, & *Novel.* 127 *c.* 18 confirmat idonei clerici præsentationem ac nominationem, sicut & Pelagius Pontifex in *Can.* 31 *c.* 16 *qu.* 1, *et in Can.* 4 *c.* 18 *qu.* 2. Hæc etiam confirmata sunt a Concilio Toletano IV & IX *in Can.* 30, *et* 32 *c.* 16 *qu.* 7, ac Patrono ad inopiam redacto ex Ecclesiæ bonis alimenta tributa sunt. Postremo honorem quoque processionis addidit Clemens III *in c.* 25 *de Jurepatr.* Neque enim audiendi sunt, qui jus hoc Patronis multo ante tributum putant a Gelasio Pontifice *in Can. Frigentius, et Can. Piæ mentis c.* 16 *qu.* 7, quoniam hi canones longe aliud significant, uti ostendunt Fr. de Roye *de Jurib. honorif. l.* 1 *c.* 7, Baronius *ad ann.* 455 *n.* 23 *t.* 8 *p.* 180 *ed. Lucæ* memorat piam mulierem Bassam, quæ Andream accersivit, ac *pastorem efficit, et præfectum monasterii, quod ab ea fuerat ædificatum.*

§. 50. Juspatronatus vel est ecclesiasticum vel laicale, vel mixtum. Ecclesiasticum est, quod Ecclesia, vel clericus habet titulo ecclesiastico; laicale, quod ex bonis laicorum constitutum est, quodque ad aliquem pertinet laicali titulo; ex. gr. agnationis, hereditatis; mixtum, quod ex ecclesiasticis, et laicalibus bonis conflatum est; atque ita ad laicos, et Ecclesiam pertinet, ut non alternatim, sed si-

mul ab utrisque fiat praesentatio. Laicus ad praesentandum habet quatuor menses, ecclesiasticus menses sex, uterque a die cognitae vacationis (1). Laicus, cui brevius conceditur temporis intervallum, quo praesentationem expediat, potestatem habet variandi, offerendique alium; Ecclesiasticus ea facultate caret, quoniam in eligendo clerico, quem offerat, et laico peritior esse censetur, et longiori deliberatione accuratius ferre judicium debet (2).

(1) *Cap.* 22 & 27 *de Jurepatr.*; *Cap. un.* §. *ult. eod. in* 6.

(2) Quæ variandi potestas, quam Laicus habet, in eo est posita, ut ipse facta præsentatione alium similiter idoneum clericum nominare possit *cumulative*, ut ajunt, non *privative*, hoc est alium adjungere illi, quem pridem nominaverat, non ut eum rejiciat *cap.* 5, & 24 *de Jurepatr.* Tunc autem cum æque idonei sunt clericis, *quis eorum alteri præferatur*, *judicio Episcopi* relinquitur, ut inquit Lucius III *in cit. c.* 24. Verum cum ecclesiasticum est juspatronatus, in quo patronus variandi facultatem non habet, qui primo præsentatus est, modo sit idoneus, institui debet. Similiter si laicus Patronus clericum obtulit non idoneum, propter suam, quam habet, variandi facultatem, alium offerre potest; sed ecclesiasticus, qui sciens prudens id fecit, pro ea vice amittit jus præsentandi. Confer Benedictum XIV *de Synod. Diœces. l.* 12 *cap.* 7. *num.* 6, & Giraldum *Exposit. jur. Pontif. par.* 1 *lib.* 3 *titul.* 38 *sect.* 579 *tom.* 1 *pag.* 593.

§. 51. Lapso tempore, quod ecclesiastico, aut laico Patrono concessum est, neque exacta praesentatione, transit ad Episcopum potestas conferendi beneficium suo arbitratu (1). Mixtum autem juspatronatus naturam utriusque sequitur, ac semper illud sibi vindicat, quod in altero fuerit optimum. Itaque est in eo tum variandi potestas, tum spatium sex mensium ad faciendam praesentationem, quorum alterum laicalis, alterum jurispatronatus ecclesiastici proprium est.

(1) *Cap.* 3 *de Jurepatr.*

§. 52. Est item juspatronatus reale, quod inhaeret rei, praedio scilicet aut castro, et cum re defertur ad ejus possessorem; et personale, quod non rei est adjunctum, sed certis adscriptum personis, hoc est patrono, ejusque haeredibus, aut descendentibus. Denique juspatronatus est haereditarium, quod simul cum haereditate sive legitima, sive testamentaria ad haeredes defertur, et agnatitium sive familiare, quod transit ad eos, qui sunt ex familia, sive

agnatione; praeterea mixtum ex utroque, quod etiam vocatur *ex pacto et providentia*, quodque ad eos defertur, qui sunt haeredes simul et successores legitimi, adeout nemo illud sibi asserere possit, nisi ostendat, esse se haeredem, atque a testatore descendentem.

§. 53. Acquiritur juspatronatus per constructionem, si quis videlicet aere suo Ecclesiam aedificavit (1); per fundationem, si quis fundum ad Ecclesiam construendam praebuit; per dotationem, si quis dotem dedit aptam et idoneam, per quam consultum sit sumptibus, quos Ecclesiae conservatio, et Ministri postulant (2). Qui haec tria unus praestitit, is unus quoque patronus efficitur; at cum alter Ecclesiam excitavit, alter fundum, et alter dotem dedit, omnes juspatronatus consequuntur (3); modo cum Episcopi consensu aedificata Ecclesia fuerit (4).

(1) *Can.* 26,31,32,33, *c.* 16, *qu.* 7; *Cap.* 25 *de Jurepatr.*, Conc. Trid. *Sess.* 14 *cap.* 12 & *Sess.* 23 *c.* 9 *de Reform.* Atque hæc quidem, quam sequimur, communis opinio est, quod tribus hisce modis, constructione scilicet, fundatione, dotatione acquiratur juspatronatus, adeout si tres fuerit, quorum alter ecclesiam ære suo ædificaverit, alter fundum, alter dotem dederit, omnes juspatronatus consequantur. Quidam tamen sunt, qui fundi donatione illud æquiri negant, ajentes, fundationem, quam canones memorant, esse constructionem, non fundi donationem, & aliquem esse vix posse, qui in aliendo fundo ecclesiam ædificet. Quæ sententia est Francisci de Roye *ad tit. de Jurepatron. c.* 13. Van-Espenii *Jus Eccl. univers. par.* 2 *tit.* 25 *c.* 3 *n.* 6 & *seq.*, & aliorum quorumdam. Ego facile do & concedo, interdum constructionem cum fundatione confundi, atque omnes, ut plurimum, in suo, ~~non in~~ alieno fundo ecclesiam ædificare. Sed si quis in alieno ædificet, cur non acquirere debet iuspatronatus, qui fundum dedit, sine quo Ecclesia ædificari non potest? Neque certam est quod canones, qui de fundatione loquuntur, omnes ad constructionem referendi sint; imo vero *in Can.* 4 *caus.* 18 *qu.* 2 satis perspicue jus præsentandi *possessionis* domino adscribitur.

(2) Non omnem tamen dotationem, aut constructionem satis esse ad acquirendum juspatronatus, perspicue docet Syn. Trid. *cit. Sess.* 25 *c.* 9 cum statuit, *ut Patronatus quicumque . . . acquisiti a quadraginta annis citra, & in futurum acquirendi seu ex augumento dotis, seu nova constructione, vel alia simili causa, etiam auctoritate Sedis Apostolicæ, ab iisdem Ordinariis, uti delegatis, ut supra, qui nullius in his facultatibus aut privilegiis impediantur, diligenter cognoscantur; & quos non repererint ob maxime evidentem ecclesiæ, vel beneficii, seu dignitatis necessitatem legitime constitutos esse, in totum revocent.* Ita si quis Ecclesiæ non satis dotatæ incrementum dotis attribuit, bene is quidem de Ecclesia meritus habetur, sed patronus non efficitur.

(3) Ita illud Glossæ *Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus,*

intelligendum esse ostendit Fagnanus, *in cap. Quoniam de Jurepatron. n.* 49. Ceterum illud est animadvertendum, quod, qui tantum Ecclesiam ædificat non acquirit juspatronatus, nisi ea suam quoque dotem habeat. Neque enim sine dote Ecclesia ædificanda est quinimo constituendam esse dotem, antequam illa ædificetur, traditur Fagnanus *loc. cit. n.* 54. Quare cum Sacri Canones fundatores juspatronatus habere statuunt, eos intelligunt fundatores, qui necessaria quæque dederunt, si plures hi sint, omnes *in solidum* juspatronatus obtinebunt, si unus cuncta præstitit, is unus patronus habebitur. Et quamquam conjunctim ædificanda & dotanda sit Ecclesia, tamen dotatio, quæ deinceps fiat cum Episcopi consensu, valet etiam ad acquirendum juspatronatus. Fagnanus *loc. cit. n.* 48.

(4) Sola fundatione, quæ secundum ecclesiasticas regulas facta sit, acquiri juspatronatus, quamquam illud expresse reservatum non fuerit, docet Glossa *in Can.* 6 *de Consecrat. dist.* 1; idque late demonstrat Franciscus de Roye *in Proleg. ad tit. de Jurepatr. c.* 15. Quod non obscure videtur significare Clemens III *in Cap.* 25 *de Jurepatr.* cum rogatus *num aliquis efficiatur sola ecclesiæ constructione patronus*, respondit: *quod si aliquis ecclesiam cum assensu Diœcesani construxit, ex eo juspatronatus acquirit.*

§. 54. Acquiritur etiam juspatronatus privilegio Summi Pontif. (1), et praescriptione. Quae praescriptio si contra Ecclesiam libera sit, debet esse temporis, quo hominum memoriam excedat, et cum pluribus sociata praesentationibus, quae exitum habuerint (2), potissimum si qua sit suspicio, illud a viro potente usurpari potuisse. Tunc enim, praeter quasi possessionem temporis antiquissimi, cujus initium in tenebris lateat antiquitatis, necesse est etiam probare titulum, et evincere praesentationes perpetuas saltem per annos quinquaginta, quae omnes ad exitum perductæ fuerint (3).

(1) Privilegium hoc tantum a Sum. Pontifice concedi potest, ab Episcopo vero non potest, *Cap.* 2 *de Reb. Eccl. non alien. in* 6.

(2) Concilium Tridentinum *Sess.* 25 *cap.* 9 *de Reformat.*

(3) Conc. Trid. *loc. cit.*, ibique Barbosa *n.* 32: Atque hoc quidem de probando jurepatronatus Concil. Trid. decretum non solum ad petitorium, sed etiam ad possessorium judicium pertinere docet Fagnanus *in Cap. Consultationibus de Jurepatr. n.* 9. Id vero obtinet, cum adversus ecclesiam probandum est juspatronatus, nam si inter duos quæratur, qui habere debet juspatronatus, hoc contra verum patronum præscribendum necessarium, tres adsunt præsentationes, ostendit Franciscus de Roye *in Prolegom. ad tit. de Jurepatr. cap.* 16.

§. 55. Transfertur juspatronatus cum re, cui inhæret, si reale sit (1), & transfertur etiam contractu, aut suc-

cessione. Contractus donationem respicit, ac permutationem; quoniam juspatronatus, nisi qua lex impedimento sit (2), donari, permutarique potest. Donatio in privatum hominem collata indiget Episcopi auctoritate; collata in Ecclesiam aut Monasterium non indiget (3). Quod etiam dictum volo de permutatione, quæ similiter cum privato homine absoluta opus habet Episcopi auctoritate (4); atque hæc præterea rem aliam spiritualem, aut spirituali annexam desiderat, ut recte perficiatur (5). Vendi tamen juspatronatus nequit (6), nisi forte vendatur fundus, aut castrum, cui adhæret, quia tunc etiam juspatronatus in emptorem transfertur (7). Verum ex jurepatronatus, quod fundo adhæret, nulla pretii fieri debet accessio; quia tunc res spiritualis, vel spirituali annexa, quod fieri nequit, tacite venderetur (8).

(1) Ita Juspatronatus beneficio, aut dignitati conjunctum cum beneficio ipso & dignitate, adjunctum castro, aut cum prædio & castro transfertur.

(2) Sic distrahi gentilitium Juspatronatus vetat lex fundationis, quæ ad illud vocat certæ familiæ agnatos aut cognatos, prout agnatitium vel cognatitium juspatronatus est.

(3) *Cap.* 8 *de Jurepatr., c. un. eod. in* 6. (4) *Cap.* 5 *eod.*

(5) *Cap.* 6 & *ult. de Rer. permut.* (6) *Cap.* 6 & 16 *de Jurepatr.*

(7) *Cap.* 7 *eod.*

(8) Consule Schmalzgrueber *Jus eccles. lib. tit.* 28 §. 5 *num.* 159.

§. 56. Successione transfertur juspatronatus ad hæredes sive legitimos, sive testamentarios (1); et vero transfertur in solidum, quamquam hæreditas inæqualiter dividatur, quoniam juspatronatus dividi non potest (2). Quæ successio defertur in stirpes, hoc est jure repræsentationis; & ideo pluribus patronis decedentibus, quorum alter duos hæredes reliquerit, alter unum, duo illi hæredes unum habebunt suffragium ad faciendam praesentationem, quoniam ambo unicum tantum patronum repraesentant (3).

(1) Quod de Jurepatronatus hæreditario intelligendum est; nam gentilitium defertur ad successores cum iis legibus, quæ in fundationem sunt constitutæ.

(2) *Cap.* 1 *de Jurepatr.* (3) *Clem.* 2 *eod. tit.*

§. 57. Cum autem inter plures patronos, aut unius patroni haeredes facile dissidia, litesque oxoriantur, merito, ut haec removeantur, constitutum est eos recte posse in-

ter se se alternis vicibus dividere jus praesentandi (1). Quae alterna divisio nisi facta fuerit, quoties facienda erit praesentatio, omnes patroni suum habebunt suffragium, sive vocem ad eam expediendam (2), et cum omnium voluntas consentiens non fuerit, ille erit anteferendus, cui plura numero suffragia praesto sunt, nisi quod forte obstet, propter quod repulsam ferre debeat; cum autem paria erunt omnia, itemque cum orta inter patronos dissidia, intra menses quatuor composita non fuerint, Episcopus beneficium conferet suo arbitratu (3).

(1) *Cit. Clem. de Jurepatr.*

(2) Præsentatio interdum spectat ad collegium, & tunc omnes, qui collegium conficiunt, vocandi sunt ad ferendum suffragium, & præsentatio *collegialiter*, ut inquiunt, fieri debet, adeout extra collegium facta non valeat. Interdum vero pertinet ad plures divisim; sive *uti singulos*, & tunc separatim præsentatio fieri potest, neque necesse est, quod omnes eodem tempore consensum præbeant.

(3) *Cap.* 5 *&* 27 *de Jurepatr.*, *cit. Clement.* 2 *eodem.*

§. 58. Amittitur juspatronatus, si patronus Ecclesiam reparare, et conservare recuset (1), si eadem incendio consumpta fuerit, vel motu terrae, vel vetustate, aut vitio suo corruerit; si patronus suo se jure abdicet, aut alteri concedat (2), vel Ecclesiam, nullâ sui juris facta reservatione, collegiatam fieri patiatur (3), vel praedium vendat, cui juspatronatus adhaeret; si in haeresim inciderit (4), si ecclesiae Rectorem, aut clericum vel per se, vel per alios occidere, seu mutilare ausus fuerit (5), vel jura ecclesiae usurpaverit (6), vel separatim juspatronatus vendiderit (7) denique si praescribi permiserit.

(1) Bened. XIII *Const, Pius, & misericors* 59 §. 7 p. 398 t. 11 *Bull. Roman. ed. Mainardi.* (2) *Cap. un. de Jurepatr. in* 6.

(3) *Cap.* 25 *de Jurepatr.* (4) *Cap.* 10. *de Haeres.*

(5) *Cap.* 12 §. *Sacris de Pœnis.* Atque hæc quidem pœna non ipsum modo patronum comprehendit, sed ejus etiam descendentes usque ad quartum gradum, modo post homicidium nati sint. Nam qui nati sunt, antequam Ecclesiæ Rector interficeretur, nullum dependunt pœnam, sicuti ostendit Benedict. XIV *de Synod. diœces. l.* 13 *c.* 24 *n.* 21. (6) Conc. Trid. *Sess.* 25 *c.* 9 *de Reform.* (7) *Cap.* 6 *de Jurepatr.*, *Conc. Trident. loc. ind.*

TITULUS VI.

Quibus Ecclesiastici Magistratus, et Beneficia recte tribuantur.

§. 1. Nunc videamus quibus Ecclesiastici Magistratus, et Beneficia recte tribuantur; deinceps ostendemus, quae impedimento sint, quominus rite et recte ordines suscipiantur. Illud initio tenendum est, vacua esse oportere ecclesiastica beneficia, ut ea recte concedantur. Nam collatio, quin etiam promissio beneficii non vacantis, nisi fiat a Sum. Pontif., nulla est (1), et qui sciens prudens ad beneficium non vacuum institui se passus fuit, is ab ecclesiastica communione pellendus est (2). Deinde collatio idoneo tempore, hoc est intra sex menses est expedienda (3), ne hoc elapso tempore jus conferendi devolvatur ad proximum superiorem (4); eaque non pretio fieri debet, non sub conditione, non alternatim; non impetrari per vim et metum, non per obreptionem et subreptionem.

(1) *Cap. 2 et 7 de Concess. praben.* Conc. Trident. *Sess. 24 c. 19 de Reform.* ubi sublatae sunt *gratiae*, quae dicuntur *expectativae, et reservationes mentales*, & *aliae quacumque gratiae ad vacatura.*
(2) *Cap. 1 de Concess. praeb.* Vid. etiam *Regul. XXI Cancellar.*
(3) *Cap. 5 eod.*; atque hoc tempus numeratur a die cognitae vacationis. (4) *Cap. 2 eod.*

§. 2. Post haec singulorum merita scrutanda sunt, et quis ceteris praestat, beneficium obtinere debet. Parœciae conferendae sunt per concursum, qui expeditur a tribus saltem Examinatoribus Synodalibus, et coram Episcopo, vel ejus Vicario generali (1), ac beneficium ab Episcopo deferendum est ad eum, qui moribus, aetate, prudentia, doctrina cunctis antecellit, adeout irrita habeatur collatio, si minus dignus ceteris sit antelatus (2). Reliqua beneficia, quae adjunctam non habent curam animarum, tribuenda

sunt etiam magis aptis et magis idoneis clericis; sed jura humana firmas habent hujusmodi collationes, quas minus idonei clerici impetrarunt.

(1) In hoc examinatorum judicio nullæ sunt partes Episcopi aut Vicarii generalis, qui ejus loco præsens est, nisi forte paria aut singularia sint Examinatorum suffragia, quia tunc integrum erit Episcopo aut Vicario, cui voluerit, accedere, uti perspicue statuit Conc. Trident. *Sess.* 24 *Cap.* 18 *de Reform.* atque ita respondit Sac. Congreg. Concilii *lib.* 1 *Decret.* *pag.* 158.

(2) Concil. Trident. *Sess.* 24 *c.* 18 *de Reform.* Debent Examinatores renuntiare quotquot idoneos judicant *ætate*, *moribus*, *doctrina*, *prudentia*, *et aliis rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunis.* Episcopus vero debet *ex his, qui renuntiati fuerint, magis idoneum eligere*, atque ita a Sac. Congreg. Conc. definitum fuisse testatur Garcias *de Benefic. par.* 5 *c.* 7 *n.* 11. Suo autem deessent muneri Examinatores Synodales, ut recte monet Bened. XIV *de Synod. Diœcec. l.* 4 *c.* 8 *n.* 3, si tantum de alicuius doctrina, literarumque peritia judicium ferrent, non item de morum probitate, ceterisque dotibus quæ sunt ad recte obeundum Parochi officium necessariæ. Confer eumdem Benedictum *cit. Const. Cum illud*, C. 10.

§. 3. Legem concursus editam a Synodo Tridentina, ut ejus cursum atque exitum facerent expeditiorem, declarare et ampliare censuerunt Summi Pontif., praesertim S. Pius V (1), Clemens XI (2), et Benedictus XIV (3). Quamobrem qui a minus aequo judicio Episcopi et Examinatorum provocat ad Metropolitam, aut ad Summum Pontificem, is impedimentum inferre non potest, quominus alter parochiæ possessionem obtineat; quamquam appellationis beneficio delere possit repulsæ notam, ac suam novo experimeto virtutem ostendere (4).

(1) S. Pius V *in Bulla In conferendis* 51 *tom.* 4 *par.* 2 *p.* 362, & *Bulla Apostolatus* 62 *tom.* 4 *par.* 2 *pag.* 31 *Bullarii ed. cit.*

(2) Clemens XI *per literas Sac. Congreg. Conc. datas die* 10 *Januar.* 1721, quæ referuntur a Benedicto XIV *in Constit. Cum illud* 68 *Bullar. sui pag.* 133 *t.* 1 *edit. Rom.* 1752.

(3) Benedictus XIV *in cit. Const. Cum illud.*

(4) S. Pius in *cit. Const. In conferendis*, ubi appellatio tantum *in devolutivo*, ut ajunt, non item *in suspensivo* conceditur.

§. 4. Solutæ sunt hac lege concursus Ecclesiæ jurispatronatus laicorum. Nam oblatum a Patrono instituere debet Episcopus, si eum, facto experimento sine concursu cum examinatoribus in synodo designatis, idoneum inveniat (1). At patroni ecclesiastici inter approbatos ab iisdem e-

xaminatoribus, qui in concursu periclitati fuerunt ingenium & virtutem suam, debent digniorem eligere, atque eum Episcopo offerre, ut ab ipso deinceps instituatur (2). Episcopus autem judicium patroni ecclesiastici in delectu, & præsentatione dignioris omnino sequi debet, cum nullae sunt aliorum querelae; at vero inquirit in judicium patroni, si quis de eo conqueratur (3).

(1) Conc. Trident. *cit. Sess.* 24 *cap.* 18.
(2) Quod obtinet, cum institutio ad Episcopum pertinet. Verum *cum institutio*, inquit Synodus Tridentina *loc. cit.*, *ab alio, quam ab Episcopo, erit facienda, tunc Episcopus solus ex dignis eligat digniorem, quem patronus ei præsentet, ad quem institutio spectat.*
(3) Benedictus XIV *in Constit. Redditæ nobis* 4 *t.* 2 *p.* 15 *Bullarii sui.* Quod si aliquis sit, qui de Patroni judicio conqueratur, in illud Episcopus inquirere debet; illique etiam appellationis beneficium conceditur. Quæ appellatio datur *in suspensivo*, si Episcopi judicium a Patrono dissentiat; si cum eo consentiat, datur tantum *in devolutivo*, uti sancitum est *in cit. Const.* 4 Benedicti XIV.

§. 5. His accedunt, quae a jure, et quae ab hominibus constituta observari necessario debent, ut ecclesiastica beneficia recte tribuantur. Jure cautum est, ut qui beneficium consequuntur, I. nullo canonico impedimento teneantur. Hinc a beneficiis repelluntur baptismo, aut tonsura carentes; illegitimi, quibus tamen potest Episcopus veniam dare minorum obtinendorum ordinum, & simplicium beneficiorum (1); haeretici, eisque faventes, & illorum filii ad secundum in linea paterna gradum, in materna tantum ad primum, si parentes in haeresi decesserint (2); conjugati, bigami, excommunicati, suspensi, interdicti, irregulares.

(1) *Cap.* 1 *de Fil. presbyt. in* 6. (2) *Cap.* 2 & 15 *de Haret. in* 6.

§. 6. II. Ut habeant aetatem necessariam, quae pro simplicibus beneficiis est annorum 14; pro dignitatibus et beneficiis, cum quibus conjuncta est cura animarum, annorum 25; pro reliquis dignitatibus, quae nullam habent animarum curam, annorum 22; pro Episcopatu, annorum 30 (1).

(1) Concil. Trident. *Sess.* 23 *cap.* 6, & *Sess.* 24 *cap.* 12 *de Reform.*

§. 7. III. Ut initiati sint ordine, quem dignitas, aut beneficium postulat. Ita Sacerdotium adjunctum habent Episcopatus, Abbatia, Praepositura, Parochia, et dignitates, quae secumferunt curam animarum, & quae Canonicorum collegio praeficiuntur (1). Generatim tamen, nisi secus cautum sit vel statuto, vel lege fundationis, sancitum est, ut quilibet intra annum suscipiat ordinem, quem cum beneficio conjunctum esse oportet (2).

(1) *Cap. 1 de Ætat., et qualit., et ordin. præfic.* (2) *Clemen. 2 eod.*

§. 8. IV. Denique ut ea sint praediti doctrina, qua est opus, ut recte obeant munus, quod in beneficio inest (1), utque insigniti sint laurea Sacrae Theologiae, Jurisve Canonici, si eam postulat beneficium, quod consequuntur. Nam ea decoratos esse oportet Vicarium generalem et capitularem, Archidiaconum, et ceteros, qui primas habent in cathedralibus aut in collegiatis ecclesiis dignitates (2).

(1) *Cap. 7 de Elect.* (2) Conc. Trid. *Sess. 24 cap. 12 de Reform.* Sed Archidiaconos, & ceteros, qui primas obtinent in cathedralibus, aut in collegiatis ecclesiis dignitas, quique non curam animarum, neque aliquam jurisdictionem habent, ea lege minime teneri, atque id plus semel a Sac. Congregatione Concilii definitum ostendunt: Garcias *De Benef. part. 7 c. 7 n.* 33, Pignatellus *Consult. can.* 114 *n.* 44 *t.* 9, Monacellus *Formular. Eccles. tom.* 1 *in append. pag.* 281 *num.* 15 *et* 16.

§. 9. Sunt haec jure tradita, quibus parere, et quae sequi debent, qui beneficia conferunt. Sed et observandae, retinendaeque sunt leges a Fundatoribus constitutae de aetate, meritis et qualitatibus beneficiatorum, quamquam inde regula canonum non quidem tollatur omnino, sed vel paulo lenior, vel etiam severior evadat. Quare etiamsi vana sit lex, quae ecclesiastica beneficia laicis adscribit, ea tamen retinenda est lex, per quam simplices etiam Capellaniae, et Canonicatus beneficia fiunt sacerdotalia, aut per quam beneficia quaedam, quae jure essent sacerdotalia vel diaconalia, minoribus clericis conceduntur.

§. 10. Atque haec, quae de Fundatorum lege dicimus, dicta etiam volumus de constitutionibus singularum ecclesiarum. Nam eas pari modo spectare et servare decet in iis, quae praecipiunt de canonicorum et ceterorum beneficiatorum qualitatibus.

§. 11. Illud postremo decet animadvertere, quod non tantum in conferendis beneficiis, sacrisque magistratibus inspicere oportet gradum, aetatem, mores, doctrinam singulorum, sed etiam in ecclesiasticis officiis, quae jure delegato mandantur. In quo tamen multum valet mandantis voluntas, atque potestas; praeterea necesse est indolem atque naturam jurisdictionis, quae commissa fuit, diligenter expendere.

TITULUS VII.

Qui promoveri non possint.

1. Quid irregularitas sit, et unde procedat?
2 et 3. Irregularitates ex crimine procedentes.
4 ad 6. Irregularitas ex defectu, aut vitio corporis.
7 & 8. Irregularitates ex defectu animi.
9. Irregulares servi, et indocti.
10 et 11. Et qui alienum habent a lenitate animum.
12. Et qui sana mente non sunt, atque infames.
13 et 14. Item nati extra nuptias.
15 et 16. Et bigami.
17. Irregularitates quomodo, et cujus auctoritate tollantur?

§. 1. Non aditus datur omnibus ad ordines suscipiendos, sed iis intercluditur, qui canonico impedimento laborant, et quos irregulares vocamus. Quem recentior aetas Ecclesiae novo vocabulo irregularem dixit, eum Nicaeni Patres (1) *alienum a regula* appellarunt. Est autem alienus a regula, cui ecclesiastica regula impedimento est, quominus aut clero adscribatur, aut evehatur ad ordinem superiorem, aut in suscepto ordine ministret. Ex quibus facile educitur irregularitatis definitio. Non unum semper pro varia Ecclesiae disciplina fuit irregularitatis genus (2); sed hodie irregularitates omnes vel ex crimine, vel ex vitio aliquo, aut defectu procedunt.

(1) *Can.* 17 *cap.* 331 *tom.* 1 *collect. Harduini.*
(2) Vid. Thomass. *Vet. & nov. eccles. discipl. par.* 2 *l.* 2 *a c.* 17 *ad* 91.

§. 2. Criminis puros Ecclesiae ministros Apostolus, omnesque Graeci et Latini Patres esse voluerunt (1). Quare olim quisquis pro crimine publicam egerat poenitentiam, cum non careret justa reprehensione, quae dedecet sacrum ministerium, quo clericos fungi oportet, ab ordinibus repellebatur. Nunc laxata severitate antiquae disciplinae,

ea dumtaxat crimina irregularitatem inducunt, quae infamiam afferunt, ob maculam, qua inde criminosus adspergitur, vel quae nominatim expressa sunt. Hujusmodi criminosi, qui nominatim a Jure designantur, sunt serio ac scienter baptismum iterantes, et qui palam baptismi iterationi ministerium impenderunt (2); simoniaci (3); ordinati per saltum (4); qui in ordine non suscepto ministrarunt (5); qui ad suscipiendos ordines non approbati, nec vocati obrepserunt (6); qui ordines susceperunt, aut eorum jam susceptorum exercuerunt munera, cum majori excommunicatione, aliave censura tenerentur (7); qui voluntarium, atque injustum homicidium patrarunt (8).

(1) Apostolus *ad Titum I. 6 et 7, I. ad Timoth. III 2 et* 10, Conc. Nicæn. *Can. 2 et* 9 *col.* 71 *et* 75 *t. 2 collect. Labbæi Can.* 55, 56, 58, 59, 60 *dist.* 50, S. Gregor. M. *l.* 3 *ep.* 49 *col.* 660, *et l.* 4 *ep.* 10 *opp. t.* 2 *col.* 690 *edit. Paris.* 1705, S. Petrus Damian. *in Gomorrhian. c.* 3 *et seq. p.* 64 *opp. t.* 3 *ed. Paris.* 1663. Atque olim quodlibet grave crimen, etiam illud, quod eluerat pœnitentia, irregularitatem inducebat. Origines *contra Celsum l.* 3 *c.* 51 *opp. t.* 1 *p.* 481 *ed. Paris.* 1733 tradit, lapsos, qui resipuissent, in communionem per pœnitentiam recipi consuevisse, *sed quia lapsi sunt, ab omni posthac dignitate, et præfectura in Ecclesia Dei arcentur.* Hinc illud Conc. Carthagin. IV *Can.* 68 apud Labbæum *t.* 2 *col.* 1441 *edit. Venet. ex pœnitentibus (quamvis sit bonus) Clericus non ordinetur.* Consentiunt S. Siricius *Epist.* 1 *ad Himerium Tarraconen. n.* 18 apud Coustantium *col.* 636, Zosimus *Decret. c.* 3 apud Pithoeum *Cod. can. vet. Eccles. Roman. p.* 215 *ed. Paris. an.* 1687, S. August. *ep.* 185 *n.* 45 *opp. t.* 2 *col.* 660 *ed. Maurin. Venet.* 1729, S. Isidorus Hispalens. *de Eccles. Offic. l.* 2 *c.* 5 *p.* 597 *opp. ed. Paris.* 1601. Et vero gravia crimina non tantum publica & manifesta, sed etiam occulta, irregularitatem inducebant. Sed orta deinceps inter publica & occulta crimina distinctione, quam probavit Gratianus post *Can.* 32 *dist.* 50, omnibus firmus ratum esse cœpit, quod ex publicis, non autem ex occultis criminibus irregularitas exoriatur. Hodie nonnisi crimina occulta, quæ in jure expressa sunt, & reliqua crimina publica, quæ infamiam afferunt, irregularitatem secumferunt, Synodus Tridentina *Sess.* 24 *c.* 6 *de Reform.* ortas ex occultis criminibus irregularitates, & suspensiones *ex occulto crimine provenientes* sustulit, excepto homicidio voluntario.

(2) *Can.* 65 *dist.* 50 *cap. ult. de Baptism. cap.* 2 *de Apostat.*

(3) *Can.* 2 *dist.* 33. Sixtus V *Const. Sanctum* 140 *t.* 5 *par.* 1 *pag.* 40 *Bullar. ult. ed.* (4) *Cap. un. de. Cleric. per salt. promot.*

(5) *Cap.* 1 *de Cler non. ordinat. ministr.* (6) *Cap.* 1, 2, 3 *de eo qui furtiv. ordin. suscep.* (7) *Cap.* 32 *de Senten. excom.* Minoris tamen excommunicationis violatorem irregularem non fieri, decrevit Gregor. IX *in c. ult. de Cleric. excom. depos. interd. ministr.*

(8) *Cap.* 1 & 10 *de Homicid. volunt. vel casual.*

§. 3. Quod pertinet etiam ad eos, qui animatum mulie-

ri partum abegerunt, sive id medicamentis, sive alio quovis modo effecerint (1); itemque ad eos, qui consilium, mandatum, opem alcui dederunt, ut hominem interficeret (2). Fortuitum vero homicidium, quod admissum est ab eo, qui rei licitae operam dabat (3); quemadmodum & homicidium, quod servato, ut inquiunt, *moderamine inculpatae tutelae*, aliquis patrare coactus est, sui ipsius defendendi causa (4), aut quod commissum est ab amente, furioso, infante, irregularem facit neminem (5).

(1) *Cap.* 20 *de Homicid.* Sixtus V *in Constit. Effrenat.* 134 *par.* 5 *t.* 1 *p.* 25 *Bullarii ed. cit.* eadem pœna plecti voluit illos, qui mulieri partum adhuc anima carentem abegissent; verum hac in re Sixti constitutione abrogata, jus antiquum servari jussit Gregor. XIV *Constit. Sedes Apostol.* 10 *tom.* 5 *par.* 1 *pag.* 275 *Bullar. d. ed.*

(2) *Cap.* 6 *eod.*, *Cap.* 2 *de Cleric. pugnan.*, *can.* 23 *dist.* 1 *de Pœnit.*, *can.* 80 *dist.* 50.

(3) *Cap.* 13, 14, 15, 23 *de Homicid.* At vero irregularis est, qui præter voluntatem hominem interfecit, non adhibita diligentia, quam adhibere oportet, *cap.* 7, 8, 12 *de Homicid.*; quique fortuitum homicidium admisit, cum rem vetitam, sive illicitam gereret *cap.* 19 *eod.* Qui autem rem medicam, aut chirurgicam exercuerunt, cum recte periti artis essent, omnemque in curandis ægrotis curam ac diligentiam adhibuerunt, si paulo accuratius expendimus canonicam jurisprudentiam, irregulares non sunt, licet ægrotus aliquis decesserit. *Physici, vel Chirurgi, si periti sint in arte, & nihil omiserunt de contingentibus, habuerint super hoc sanam conscientiam, poterunt promoveri, si causa eorum aliquid in homine contigerit*, inquit S. Petrus Cœlestinus in *Opusc.* 7 *part.* 4 *sect.* 1 *cap.* 3 *t.* 25 *Bibliotb. PP. ed. Lugdun. p.* 822. Nihilotamen minus cum hi ordinibus initiantur, quoniam *certo non sciunt*, ut ait Benedict. XIV *de Synod. diœc. l.* 13 *c.* 10 *n.* 4, *semper usos fuisse omnibus ab arte præscriptis regulis ad expellendum morbum qui ægrotum interemit, sibi tutius consulere cupientes, rescriptum, vel breve dispensationis ab irregularitate ad cautelam satagunt obtinere.* Et licet olim clerici non prohiberentur medicam artem exercere, nunc tamen id ipsis vetitum est: Concilium Lateranense 2 *Can.* 9 *col.* 1499 *t.* 12 *Concil. collect.* Labbæi *t.* 5 & 10. *Ne cleric. vel monach.*; ideoque Apostolica venia, sive indulto opus habent, ut artem illam exercere possint. Quæ venia conceditur certis adjectis legibus, quas numerat Benedictus XIV *de Synod. Diœces. l.* 13 *cap.* 10 *num.* 8.

(4) Olim nihil intererat, num quis dolo malo, an ob sui tutelam hominem interfecisset *Can.* 8 *dist.* 50; quæ vetus disciplina viguisse videtur usque ad tempora decretalium, ut colligi potest *ex cap.* 24 *de Homicid.*, sed Clemens V *in Clem. unic. eod. tit.* irregularem non esse respondit eum, *qui mortem aliter vitare non valens suum occidit, vel mutilavit invasorem.*

(5) *Clem. un. de Homicid. volunt, vel casual.*

§. 4. Defectus, sive vitium vel est corporis, vel animi.

Vitio corporis irregulares sunt, qui non habent aetatem, quam pro singulis ordinibus Sacri Canones constituunt, et quam superiori loco descripsimus (1).

(1) Vide *Tit.* 4 *sect.* 2 §. XV.

§. 5. Sed potissimum ad hunc locum pertinent irregularitates eorum, qui insigni aliqua deformitate notantur; & qui propter corporis impedimentum ordinis ministerium exercere non possunt. Ob deformitatem ordinibus prohibentur, qui ita deformes sunt, ut risum, aut stomachum moveant, uti sunt illis, quibus abscissæ sunt nares, aut oculus erutus (1), qui lepra laborant (2), qui ridicule pusilli, atque ita claudi sunt, ut sine fulcro incedere nequeant (3); non tamen illi, quorum leve vitium est, ut si quis maculam habeat in oculo, aut ungulam digiti amiserit (4).

(1) *Can. ult. dist.* 55. (2) *Cap.* 4 *de Cleric. agrot.* (3) *Can.* 1 *dist.* 49. (4) *Cap.* 2, *& Corpor. vitiat.* Irregularitatis, quæ ex corporis deformitate procedit, vestigia sunt in veteri testamento *Levit.* XXI *ad* 29, ubi excluditur ab altaris ministerio, si quis *cæcus fuerit, si claudus, si parvo, vel grandi, vel torto naso, si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si jugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel herniosus.* Verum cæremonialia hæc veteris legis præcepta desierunt. Antiqui Ecclesiæ canones potius vitia mentis, atque animi, quam corporis notari voluerunt, & huc spectat Canon 77 & 78 Apostolorum apud Cotelerium *PP. Apostolic. t.* 1 *p.* 474 *&* 475 *ed. Amstelod.* 1724, & facit etiam id, quod Sozomenus *l.* 6 *Histor. c.* 30 *p.* 265 *edit. Valesii Cantabrig.* 1720 narrat de Anachoreta Ammonio, qui licet abscissa esset auricula, tamen Episcopatu dignus est habitus; & Palladius *in Histor. Lausiac. c.* 12 apud Rosweydum *Vit. PP. p.* 947, *Antuerpiæ* 1615. Episcopum memorat, qui profitebatur, *se paratum ordinare virum bonæ vitæ etiam naso amputato.* Vitio corporis ab ordinibus excludebantur, qui eorum munera obire non poterant, vel qui sibi sponte, ac sine causa partem aliquam corporis absciderant. Sed sæc. V jam disciplina vigebat, per quam corpore vitiati ab ordinibus repellebantur, uti patet *ex Can.* 3 *dist.* 55.

§. 6. Ob impedimentum corporis irregulares habentur surdi, muti, cæci utroque oculo, vel sinistro solum, quem oculum *canonis* appellamus; vel qui eumdem ita læsum habent, ut, nonnisi indecore conversa facie, Missæ canonem legere possint; paralytici, comitiali morbo laborantes, carentes aliquo membro, puta manu aut pede (1), quin etiam digito ad frangendam Hostiam necessario, pollice nimirum, atque indice (2); qui pedibus stare, & consistere

non possunt (3); quibus volentibus virilia sunt secta (4), nisi suasu medicorum, aut in cunabulis factum sit (5).

(1) *Can.* 6 *de Corpor. vitiat. ordinam.* (2) *Cap.* 2 *eod.*
(3) *Can.* 57 *dist.* 1 *de Consecr.*, *ibique Glossa verb. cum baculo.*
(4) *Can.* 4 & 5 *dist.* 55, *cap.* 3 & 4 *de Corpor. vitiat. ordin.*, Concil. Nicænum *can.* 1 *t.* 2, *Conc. collect.* Labbæi *col.* 33 *ed. Venet.*
(5) *Cap.* 3 & 5 *eod.* Sunt etiam irregularitatis expertes qui vel a natura, ut Dorothæus apud Eusebium *Eccles. Histor. l.* 7 *cap.* 32 *p.* 366 *ed. Valesii Cantabrig.* 1720, Melitho, & alii; vel a violentia, quales olim fuerunt Germanus & Ignatius, eunuchi facti sunt. Ivo Carnotensis *Ep.* 231 *opp. par.* 2 *p.* 98 *ed. Paris.* 1647 loquitur de Monacho Cluniacensi, qui propter languorem eunuchus factus fuit, neque irregularis evasit; multa hujusmodi exempla refert Theophilus Raynaud. *opp. De Eunuchismo.* Quare Nicænus Can. I. ad eos pertinet, qui se ipsos absciderunt, ut Origenes & Leontius, quos imitati sunt Valesii, seu Valesiani hæretici apud Epiphanium *Advers. hæres, lib.* 2 *hæres.* 38 *t.* 1 *opp. p.* 499 *ed. Petavii Paris.* 1622,

§. 7. Vitium, aut defectus animi irregulare efficit illos, qui baptismum non acceperunt; & horum quidem ordinatio irrita est, quia cum Ecclesiæ januam ingressi non fuerint, apti non sunt ad suscipiendos ordines, et capessenda officia, quae sunt Ecclesiæ filiorum propria (1). Qui carent sacramento confirmationis ordinibus initiari non debent (2); verum si initiati fuerint, ordinatio rata firma est. Huc quoque referuntur neophyti, hoc est nuper baptizati, qui a majoribus ordinibus repelluntur, quoniam eos cita ordinatio in superbiam raperet (3); item in ægritudine baptizati, nisi, postquam convaluerint, suis operibus ostendant, se non metu mortis, sed studio pietatis et religionis baptismum suscepisse (4).

(1) *Cap.* 1 *et* 3 *de Presbyt. non baptiz.*
(2) Conc. Trident. *Sess.* 23 *cap.* 4 *de Reform.*
(3) *Can.* 1 *dist.* 48 & Concil. Nicænum *Can.* 2 *col.* 33 *t.* 2 *collect.* Labbæi. Quantum vero temporis sit necessarium, ut neophytus pro suscipiendis ordinibus satis probatus habeatur, inter Juris canonici interpretes non bene exploratum est. Alii annum unum satis esse arbitrantur, quia miles in Jure Civili, exacto militiæ anno, veteranus dicitur; alii biennium postulant, quoniam Gregorius M. *l.* 10 *ep.* 24 *opp. t.* 2 *col.* 1056 *ed. Paris.* 1705 eos, qui Christi fidem amplexi fuerant, ordinari vetuit, *priusquam biennium in conversione compleant*; alii decennium requirunt, quod hoc in Jure longum tempus est; alii demum, cum nullum ea de re certum tempus a jure definitum sit, rem totam relinquunt arbitrio Episcopi, cujus est videre, num recens baptizati tantæ sint

virtutis, atque in fide constantiæ, ut iis ecclesiastica ministeria committi possint.

(4) *Can.* 1 *dist.* 57. Idcirco Cornelius P. *ep.* 9 *ad Fabium Antiochen. n.* 4 apud Constantium *col.* 151 irregularem habuit Novatianum, quod in lecto decumbens baptismum accepisset. Hi vero homines *clinici* dicebantur a græco verbo κλινη, quod *lectum* significat.

§. 8. Pertinet etiam ad animum libertas, doctrina, lenitas, sana mens, fama integra, vacuitas ab omni sorde, atque ab omni incontinentiæ nota. Sunt hæc bona animi, quæque his adversantur, faciunt aliquem irregularem.

§. 9. Itaque irregulares habentur servi (1), nisi a domino libertatem fuerint consequuti, ordinati autem sciente domino ingenui efficiuntur (2); praeterea, qui ad servos videntur accedere, tutores, curatores, & ceteri, qui tenentur onere rationum reddendarum, nisi eas antea reddiderint, atque ita omnem fraudis suspicionem excusserint (3); item illiterati & indocti (4), denique qui alienum ab ecclesiastica lenitate animum declaraverint.

(1) *Cap.* 1 & 2 *de Serv. non ordin.* (2) *Can.* 20 *dist.* 54.
(3) *Cap. unic. de Obligat. ad ratiocin.*
(4) Illiteratos eodem jure ac corpore vitiatos censet Gelasius Pontif. *in Can.* 1 *dist.* 36, & *inscios literarum* Synodus Toletana IV *Can.* 5 *dist.* 51. Ex quibus evidens est, eos ab ordinibus excludi, qui prorsus ignari sunt literarum, non item eos qui mediocri scientia sunt præditi, uti respondit Innoc. III *in cap.* 19 *de Elect.* Quantam autem in singulis ordinibus debeant Episcopi scientiam exquirere, tradit Synodus Tridentina *Sess.* 22 *cap.* 2, & *Sess.* 23 *cap.* 4, 11, 13 *de Reform.*

§. 10. Nam ministros suos, exemplo Christi, lenes esse voluit Ecclesia, atque hinc inter Episcoporum munera non illud postremum fuit, ut pro reis crimine damnatis intercederent apud magistratus (1). Itaque irregulares sunt, qui aliquid conferunt ad necandum aut mutilandum hominem, quamquam is alterutra pœna merito plectatur, veluti judices, qui sententiam proferunt mortis, aut mutilationis, modo eadem sententia ad exitum perducatur (2); item accusator, fisci patronus, testes in causa sanguinis, & ministri omnes, qui sententiam exequuntur (3), cunctique demum, qui alienæ mortis, aut mutilationis participes fuerint (4).

(1) S. Augustinus *ep.* 153 *ad Maced. opp. t.* 2 *col.* 524 *edit. Maurin. Venet.* 1729, S. Ivo Carnotensis *ep.* 246 *opp. par.* 2 *p.* 106 *ed. Pa-*

ris. 1647, Conc. Sardicense *Can.* 7 & 8 *t.* 2 *col.* 662 *et* 663 *coll.* Labbæi, Conc. Toletanum IV apud Gratianum *can.* 29 *caus.* 23 *qu.* 8.

(2) *Cap.* 5 *et* 9 *Ne Cleric. vel Monach.*

(3) *Can.* 30 *cap.* 23 *quæst.* 8, *cit. cap.* 5 *et* 9 *Ne Cleric. vel Monach.*

(4) *Cap.* 24 *de Homicid. volunt. vel casual.*

§. 11. Quod si clericus, qui civile habet imperium in suos, criminales causas alteri committat, eumque *justitiæ debitum exequi* jubeat, irregularis non est, quamquam a judice mortis sententia proferatur (1). Ne quis autem ansam habeat ad vexandos impune clericos, statuit Bonifacius VIII (2), eos irregulares non esse, cum illatas sibi a laicis injurias persequuntur, modo vere, atque ex animo declarent, se non ultores injuriarum agere, ut sanguis effundatur.

(1) *Cap. ult. Ne Cleric. vel Monach.* (2) *Cap. ult. de Homicid. in* 6.

§. 12. Sunt etiam, uti dicebamus, irregulares ii, quorum mens sana non est, & huc vocantur amentes, furiosi, energumeni, & quotquot vel natura, vel morbo mente sunt imbecilliores (1); præterea qui bona fama non sunt, & huc referendi hæretici, schismatici, apostatæ, atque ii, quorum pater, avusque hæretici sunt, vel hæretici decesserunt (2), itemque adulteri, perjuri, falsi testes, lenones, & rei ceterorum criminum, quæ alicui infamiam inferunt (3). Crimina hæc aut nota omnibus, aut judicio probata eorum reos ab ordinibus repellunt (4).

(1) *Can.* 3, 4, 5 *dist.* 33. Vid. Conc. Aurelianense III *can.* 6 *col.* 1275 *t.* 5, & Toletanum II *can.* 1 *et* 3 apud Labbæum *t.* 5 *col.* 879 *ed. Venet.*, S. Gregor. M. *Dialog. l.* 2 *c.* 19 *t.* 2 *col.* 240 *ed. Paris.* 1705.

(2) *Cap.* 15 *de Hæret. in* 6. (3) *Can.* 17 *cap.* 6 *qu.* 1.

(4) *Cap.* 4 *et ult. de Tempor. ordinat.* ubi statuitur: *Si proposita crimina ordine judiciario comprobata, vel alias notoria non fuerint, non debent (præter reos homicidii), post pœnitentiam in jam susceptis, vel suscipiendis ordinibus impediri.*

§. 13. Vacuitas ab omni sorde eo spectat, ut ordines suscepturi nullum dedecus, nullasque sordes ex nativitate contraxerint. Ea de causa ab ordinibus arcentur illegitimi (1); nisi postea nuptiæ inter eorum parentes rite concilientur (2), aut nisi religionem professi monumento hoc pietatis natalium sordes eluerint, quia tunc recte ordinibus initiantur, licet a sui Ordinis præfecturis, nisi primum ea le-

ge soluti fuerint, abstinere se debeant (3). Sed & bona cum venia Episcopi, aut Summi Pontificis ordines suscipere potest illegitimus, atque consequi ecclesiasticos magistratus. In minoribus, et beneficiis simplicibus satis est venia Episcopi (4); in ordinibus sacris, parochiis, dignitatibus, Sum. Pontif. venia desideratur.

(1) Hujus irregularitatis nullam antiqui canones rationem habuisse videntur. Nam *Can.* 8 Nicephori Confessoris apud Cotelerium *Eccles. Graec. monum. t.* 3 *p.* 146 *Paris.* 1686 habentur hæc: *qui ex concubina, aut bigamis, vel trigamis nati sunt, modo vitam exhibuerint sacerdotio dignam, ordinantur.* Consentiunt antiqui Patres, quorum tetimonia Gratianus describit *dist.* 56; idque late demonstrat Christianus Lupus in *Synod. General. et Provinc. t.* 4 *c.* 12 *Diss.* 1 *proem. p.* 56 *ed. Venet.* 1725. Irregularitatem hanc, quæ ex natalium vitio procedit, memorat Innoc. III, *l.* 1 *ep.* 444 *t.* 1 *p.* 460 *ed. Paris.* 1682; & ejus etiam antea meminerat decretum Urbani II *can.* 1 *dist.* 56, & canon Synodi Pictaviensis *in cap.* 1 *de Fil. Presbyt.* Tam canon hic, quam illud decretum pertinent ad exitum fere sæculi XI.

(2) *Cap.* 1 & 7. *Qui fil. sint legit.* Necesse tamen est, quod inter parentes consistere potuerit matrimonium, cum filii concepti sunt, ut postea per illud legitimi efficiantur. Vide literas Benedicti XIV datas ad Archiepiscopum S. Dominici, quæ extant in ejus *Bullario t.* 1 *pag.* 276 *Constit.* 113, ubi ea de re solide copioseque disputatur.

(3) *Cap.* 1 *de Fil. Presbyt.* Quæ autem servare oporteat, ut illegitimi regulare institutum recte suscipiant, explicant Gregorius XIV *Constit. Circumspecta* 5 *p.* 252 *t.* 5 *par.* 1, & Clemens VIII *Constit. In suprema* 268 *p.* 409 *t.* 5 *par.* 2 *Bullarii*; quæ constitutiones mitigant, & relaxant severitatem constitutionum ea de re a Sixto V editarum.

(4) *Cap.* 1 *eod. in* 6. (5) *Cap. ult. eod., cap.* 1 *eod. in* 6.

§. 14. Atque hæc quidem venia non latius explicanda, sed certos intra fines cohiberi debet, et ideo cui data copia est suscipiendorum ordinum, non ei data etiam videtur copia obtinendi beneficii, nec cui permissum est unum beneficium, licet plura obtinere (1). Decet autem hujus veniæ cupidum cuncta narrare, ac patefacere Summo Pontif., & potissimum significare oportet, num beneficium, quod illegitimus petit, situm sit in eadem ecclesia, in qua pater ejus ministrat, vel ministravit. Difficilius enim in hac ecclesia illegitimo beneficium permittitur; cum sacri canones, ut omnis a beneficiis imago hæreditariæ successionis arceatur, & nulla sit reliqua memoria conjugii, beneficio potiri illegitimos vetent, aut aliquod obire munus in

ecclesia, in qua eorum pater dignitatem aut benficium obtinuit (2). Imo nec filius Presbyteri legitimus, scilicet ex justo conjugio suceptus ante ordinationem, sine venia Sedis Apostolicæ proxime succedere potest in beneficio patris, nisi media persona intercesserit, in quam illud post patrem collatum fuerit (3).

(1) *Cit. cap.* 1, & *c.* 2 *de Fil. Presbyt.* Vid. *Rebuf. in Prax. benefic. par.* 1 *tit. de dispensat. super defect. natal. num.* 47 & *seq.*
(2) *Cap.* 15 & 16 *de Fil. Presbyt.* Conc. Trid. *Sess.* 25 *c.* 15 *de Refor.*, Clem. VII *Const. Ad canon.* 37 *t.* 4 *par.* 1 *p.* 92 *Bullar. ed. ind.*
(3) *Cap.* 7, 11 & 17 *de Fil. Presbyt.* At filius Presbyteri illegitimus, ne media quidem intercedente persona, ac numquam omnino consequi potest beneficium, quod ejus pater obtinuit, uti declaravit Clemens VI *in cit. Const. Ad canonum.*

§. 15. Ob notam et suspicionem, quam praebuerunt, incontinentiae (1), ab ordinibus arcentur bigami, qui scilicet plures nuptias contraxerunt. Triplex autem est bigamia vera, interpretativa & similitudinaria. Vera bigamia est, quam modo descripsimus, nempe duplex conjugium; interpretativa, in qua non re, sed interpretatione quadam duplex matrimonium consideratur, veluti si quis ducat uxorem alio marito viduatam (2) aut ab alio corruptam, antequam suo se immisceret conjugi (3); similitudinaria est, cum quis solemni castitatis voto devinctus uxorem accipit, cumque ea liberis dat operam (4).

(1) Caput hoc irregularitatis, ex nota incontinentiæ repetunt Græci Patres, quibus & Latinorum quidam assentiuntur. S. Jo. Chrysost. *Homil.* 2 *in ep. ad Titum opp. t.* 11 p. 733 *ed. Paris.* 1734 explicans illa Apostoli verba, *oportere Episcopum esse unius uxoris virum*, habet hæc: *eademque opera impudicos castigat, non sinens eos post secundas nuptias ad Ecclesiæ regimen assumi.* Eadem dicit S. Hieron. *in eamdem ep. ad Titum c.* 1 *col.* 696 *opp. t.* 7 *ed. Veronæ* 1737. Confer etiam Tertullianum *Ad uxor. l.* 1 *c.* 7 *p.* 165 *ed. Venet. an.* 1744. Esse autem ab ordinibus tamquam bigamum repellendum eum etiam, qui ante baptismum uxorem unam accepit, alteram post baptismum, docent Innoc. I. *ep.* 17 *ad Macedon. Episc. c.* 2 apud Coustantium *col.* 831, Leo M. *ep.* 6 *ad Anastas. Thessalon. c.* 3 *opp. t.* 1 *col.* 621 *ed. Ven. Ballerin.*, Ambrosius *de Offic. ministr. l.* 1 *c.* 50 *opp. t.* 3 p. 78 *ed. Venet.* 1748, licet alia Hieronymi fuerit, aliorumque sententia. (2) *Can.* 59 *dist.* 50.
(3) *Can.* 2 *dist.* 33, *Can.* 11 & 12 *dist.* 34 *c.* 1 *de Bigam. non ordin.*
(4) *Cap. ult. eod.*

§. 16. Verum hoc irregularitatis genus vulgo repetimus a conjunctione Christi cum Ecclesia, quam significare non

potest bigami matrimonium (1). Propterea bigamus non habetur, qui alienam viduam, sed non compressam a viro accepit uxorem (2), nec qui plures fœminas in incestum, aut in stuprum illexit (3).

(1) Primi hanc irregularitatem ad effectum significationis sacramenti retulisse videntur S. Augustinus *de Bon. conjugat. c.* 18 *opp. t.* 6 *col.* 331 *ed. Maurin. Venet.* 1731, ac S. Leo *ep.* 12 *c.* 3 *opp. t.* 1 *col.* 660 *ed. Venet. Ballerin.* Eadem sententia est Innocentii III *in Cap.* 5 *de Bigam. non ordin.*, & ceterorum Pontificum in decretalibus, & ideo nunc hujusmodi irregularitas ex hac ratione repetitur.
(2) *Cap.* 5 *de Bigam. non ordin.*
(3) *Cap.* 6 *de eod. Can.* 7 *dist.* 34.

§. 17. Irregularitates quædam perpetuæ sunt, quædam temporariæ, & hæ quidem statim desinunt, sublata causa, unde procedunt. Ita qui caret idonea scientia, ætate, libertate, cum liber est factus, cum ætatem et scientiam adeptus est, recte ordinibus initiatur. Perpetuae irregularitates, quas induxit Jus Ecclesiasticum, tolluntur venia Sedis Apostolicæ: verum in homicidio voluntario venia dari non solet, neque ei locus est, cum quis animi aut corporis vitio non est aptus omnino ad suscipiendos ordines, atque ad obeunda munera, quae eorum propria sunt. In occultis criminibus solvit lege etiam Episcopus, excepto homicidio voluntario (1).

(1) Conc. Trid. *Sess.* 24 *cap.* 6 *de Reform.*

TITULUS VIII.

Quibus modis Potestas Jurisdictionis et Ecclesiastica Beneficia amittantur.

1 & 2. Potestas jurisdictionis, & ecclesiastica beneficia vel pœnæ causa, vel voluntate nostra amittuntur.

§. 1. Amittunt sæpe clerici ecclesiastica beneficia, & amittunt jurisdictionem, quam acceperunt. Ordinis potestas semper in iis fixa hæret, uti hæret in animo character, qui semel impressus deleri non potest; licet interdum aliquis hujus potestatis usu prohibeatur. Verum potestas jurisdictionis, quæ tota pendet ex imperio in subditos, plane tollitur & extinguitur, cum quis non amplius habet subditos in quos illam exerceat.

§. 2. Simili modo etiam ecclesiastica beneficia amittuntur. Cum enim ea consistat in jure percipiendi fructus bonorum ecclesiasticorum, in officio, in honoris gradu, in jurisdictione, facile intelligitur, hæc omnia tolli posse; iis vero sublatis beneficia amittantur necesse est. Duobus autem modis beneficia, & potestatem jurisdictionis amittimus, voluntate nostra, hoc est per renunciationem; translationem, permutationem, atque extra voluntatem nostram, ac pœnæ causa, scilicet per depositionem aut degradationem.

SECTIO I.

De Renunciatione.

3. Duplex renunciatio; qualis tacita?
4. Qualis expressa est?
5. Auctoritas Superioris, ut renunciatio valeat.
6. Justae renunciationis causae.
7. Discrimen inter renunciationem loco tantum, ac renunciationem loco et dignitati.
8. Beneficia coram quo dimittantur?
9. Renunciatio pura, ac sub conditione.
10. Quae in renunciationibus observanda?
11. Renunciatio fit etiam per procuratorem.

§. 3. Renunciatio, quæ & resignatio dicitur, definiri potest ecclesiastici magistratus, et beneficii ex auctoritate superioris sponte ac legitime facta abdicatio. Ea vel tacita, vel expressa est. Tacita oritur ex facto ipso, atque a jure inducitur, cum beneficiatus uxorem ducit (1), cum Regularis Instituti professionem emittit (2), cum beneficium consequitur, quod priori repugnat, sive, ut inquiunt, *incompatibile* est (3). Tunc enim vacant beneficia, quæ simul cum nuptiis, cum Regulari instituto, cum altero incompatibili beneficio stare non possunt.

(1) *Cap.* 1 *&* 3 *de Cler. conjugat.* (2) *Cap. de Regul. in* 6.
(3) *Cap.* 28 *de Præben.*

§. 4. Expressa est, quæ fit verbis dimittendi animum declarantibus, sive ea ore sint prolata, sive comprehensa literis concepta forma, quæ a jure præscribitur. De his expressis renunciationibus agendum nobis est, quæ olim non probatæ sacris canonibus in more esse cœperunt, potissimum Alexandro III Pontifice, justis allatis causis (1).

(1) *Cap.* 20 *de Renunc.*

§. 5. Magistratibus, et beneficiis se abdicare cuivis licet, etiam Pontificatu Maximo, uti Cælestinus declaravit suo exemplo, & constitutione quam probavit Bonifacius VIII (1). Sed tamen vires non habet renunciatio, neque quis abdicatione sua beneficium amittit, nisi se abdicet auctore eo, a quo illud obtinuit, excepto Summo Pontifice, qui supra se ex hominibus habet neminem. Hinc Episcopi recte haud renunciaat, nisi renunciatio Sedi Apostolicæ probata fuerit (2), ac nisi justas habeant renunciandi causas.

(1) *Cap. de Renunc. in* 6.
(2) *Cap.* 2 §. *sicut de Translat., cap.* 1, *& tot. tit. de Renunc.*

§. 6. Causæ sunt imbecillitas corporis, ob quam Episcopus munera episcopalia exercere non potest; imperitia, ut regere nequeat Ecclesiam; conscientia criminis, propter quod etiam post actam pœnitentiam munere carere debet; personæ irregularitas; pervicacia plebis, quæ cogi ad parendum nequeat; gravis offensio, sive scandalum, quod nonnisi dimissa Ecclesia removeri potest (1).

(1) Omnes has causas enumerat, atque explicat diligenter Innocent. III *in cap.* 10 *de Renunc.*, unde illa tracta sunt carmina:
Debilis, ignarus, male conscius, irregularis,
Quem mala plebs odit, dans scandala, cedere possit.

§. 7. Episcopus interdum loco tantum renunciat, interdum loco & dignitati. Qui loco tantum renunciavit, honorem retinet & dignitatem episcopalem, licet jurisdictionem exercere non possit, quoniam nullos amplius habet subditos; sed rogatus ab alio Episcopo recte exequitur in ejus diœcesi, quæ sunt ordinis episcopalis. Qui loco simul et dignitate se abdicavit, quamquam retineat ordinis characterem, qui deleri non potest, nihil tamen agere potest eorum, quæ ejus ordinis propria sunt (2).

(1) *Cap.* 1 *de Ordinat. Episcop. qui renunc.*

§. 8. Prælati Episcopo inferiores, qui sacrum habent imperium, & Sedi Apostolicæ immediate subjiciuntur, opus habent venia Summi Pontificis, qui eis copiam renunciandi faciat (1). Dignitates, Canonicatus, Parochiæ, et cetera beneficia, quorum collactio ad Episcopum pertinet, coram

eo dimittuntur. Curandum tamen est, ut intra unum mensem renunciatio rata habeatur, et simul ab Episcopo beneficii collatio fiat; nam nisi eo temporis spatio totum illud negotium expediatur, ad Summum Pontificem jus conferendi transfertur (2).

(1) *Cap. ult. de Renunc.* (2) Gregorius XIII *Const. Humano vix judicio* 155 §. 7 & 8 *pag.* 42 *tom.* 4 *par.* 4 *Bullar.*

§. 9. Beneficio renunciamus aut pure, ac sine ulla reservatione, aut sub conditione, hoc est cum nobis, aut aliis certam ex beneficio pensionem quovis anno servamus. Hujusmodi renunciationes his obstrictæ legibus & conditionibus fieri nequeunt coram Episcopo, sed Pontificiam auctoritatem postulant (1).

(1) S. Pii V *Constit. Quanta* 80 *t.* 4 *par.* 3 *p.* 10 *Bullarii* ubi late statuitur, quæ ab Episcopis resignationes admitti debeant, & Episcopi ipsi resignata beneficia aut suis, aut resignantium consanguineis, vel affinibus conferre prohibentur. De his resignationibus, quæ reservata pensione fiunt, est etiam in primis observatu digna Constitutio *In sublimi* 30 Benedicti XIV *p.* 431 *t.* 1 *ejus Bullarii ed. Romæ* 1754 edita adversus resignationes, quæ fiunt reservata pensione, & arcano pacto eam extinguendi per certam vim pecuniæ, quæ resignanti persolvitur. Hæ autem reservationes extinctionesque pensionum irritæ declarantur; præterea statuitur, ne intra sex menses a capta beneficii possessione pensiones deleri possint.

§. 10. Multa vero in his renunciationibus quæ alterius commodo emittuntur, observanda sunt, ut eæ vim, atque exitum obtineant. Præcipua sunt, ut qui beneficium resignavit, non decedat infra viginti dies post factam renunciationem (1); ut si beneficium sit jurispatronatus, patronus assentiatur; ut beneficium non sit litigiosum, quia tunc tantum in alterum litigantem conferri potest, neque item sit conjunctum vel unitum, etiam antequam unio exitum consequatur (2); denique ut beneficiorum Episcopatu inferiorum resignatio publicetur intra certum tempus, certisque in Ecclesiis, cum populus magno numero ad eas confluit secundum formam, quæ a Gregorio XIII constituta est (3).

(1) Regula XIX Cancellariæ, quæ *de viginti* inscribitur.
(2) Conc. Trid. *Sess.* 21 *cap.* 5, & *Sess.* 25 *c.* 18 *de Reform.*
(3) Gregorius XIII Constit. *Humano vix judicio* 155 *t.* 4 *par.* 4

pag. 41 *Bullar.* Quam constitutionem confirmavit, atque ad omnes avertendas fraudes explicavit Benedictus XIV *in Const. Ecclesiastica* 10 *pag.* 37 *t.* 2 *ejus Bullar.*

§. 11. Renunciamus tam per nosmetipsos, quam per procuratorem, sive clericum, sive laicum, sive unum, sive plures; modo literis consignetur peculiare mandatum, quo facultas resignandi, & beneficii demonstratio contineantur (1). Facta & probata renunciatione, frustra renunciantem pœnitet eorum, quæ gessit (2); cum omne amiserit jus in beneficio, quo se abdicavit, & quod nonnisi nova electione aut collatione recuperare potest (3).

(1) *Clem. unic. de Renunc.* (2) *Cap.* 3 *de Renunc.* (3) *Cap.* 2 *eod.*

SECTIO II.

De Translatione.

12. Translationis definitio.
13. Translationes sine justa causa vetitae.
14. Episcoporum translationes sine auctoritate Summi Pontificis fieri nequeunt.
15. Justæ translationis causæ.

§. 12. Translatio est modus alter, quo voluntate nostra beneficium amittimus. Definitur ecclesiastici Magistratus de una in aliam Ecclesiam facta mutatio.

§. 13. Episcoporum translationes, quasi spirituale adulterium, improbant antiqui canones (1); sed hoc ita intelligendum est, nisi justa adsit causa (2); & ita statutum fuit in Synodo Romana habita ab Joanne IX, in qua vindicata est memoria Formosi Pontificis, qui relicto Episcopatu Portuensi Romanum acceperat. Neque enim desunt exempla Episcoporum pietate & doctrina præstantium, qui ob utilitatem aut necessitatem Ecclesiæ Episcopatum mutarunt, & in ipsa Nicæna Synodo Eustathius Beraæ Episcopus ad Sedem Antiochenam translatus est (3).

(1) Concilium Nicænum *can.* 15 *col.* 39 *t.* 2, Antiochen. *can.* 21 *col.* 594 *cit. t.* 2, Sardicense *can.* 1 & 2 *col.* 653 & *seq.* apud Labbæum *t.* 2 *mox relato ed. Venet.*, & alia permulta concilia, quorum canones ex parte refert Gratianus *in caus.* 7 *qu.* 1. Apposite S. Hieronymus *ep.* 66 *ad Oceanum n.* 3 *col.* 415 *t.* 1 *opp. ed. Veronæ* 1734. *Et hoc*, inquit, *in Nicæna Synodo a Patribus decretum, ne de alia in aliam Ecclesiam Episcopus transferatur, ne virginis pauperculæ societate contempta, ditioris adulteræ quærat amplexus.*

(2) Conc. Carthag. *4 can. 27 tom. 2 col. 1439 ed. Labbæi.*
(3) Vide Pagium *Critic. in Baronium ad an. 324 n. 62 t. 4 p. 73 ed. Lucæ* 1729. Similiter S. Gregorius Nazianzenus, relicto Episcopatu, quem pridem habebat, Theodosio M. Imperatore, ad Constantinopolitanum, & alii etiam Episcopi ad alias Ecclesias translati sunt. Ex quibus intelligitur, Episcoporum translationes, quæ justam habebant causam, permissas fuisse.

§. 14. Episcopi nonnisi Summi Pontif. auctoritate ad aliam Sedem transferuntur (1). Et adeo quidem pendet a Pontificis potestate translatio, ut si quis, eo ignaro, mutet Ecclesiam, non novam modo, sed etiam veterem, quam regebat, amittat (2); & si Pontifex Episcoporum ad majorem Ecclesiam transferri permiserit, ad parem, aut ad minorem transire non possit (3).

(1) *Cap. 2 de Translat. Episc.* (2) *Cap. 3 de Translat. Episc.*
(3) *Cap. 4 eod.*

§. 15. Transfertur Episcopus vel utilitatis causa, si alterius Ecclesiæ regimini utilior habeatur (1); vel necessitatis, si ipse populo in odium acerbissimum venerit, si infestum ejus loci aerem ferre non possit, si præsens Ecclesia ab hostibus eversa sit (2). Minorum beneficiorum Rectores transfert Episcopus, cujus in loco ea sita sunt, factaque translatione vacat beneficium, cum Sacri Canones aliquem pluribus Ecclesiis adscribi vetent; qua de re alius erit agendi locus.

(1) *Can. 34 cap. 7 q. 1.* (2) *Can. 42 & 44 c. 7 q. 1.*

SECTIO III.

De permutatione.

§. 16. Renunciationi & translationi affinis est permutatio, quæ definitur mutua beneficiorum dimissio seu resignatio, ut alter alterius dimittentis beneficium consequatur. Episcopatus sine auctoritate Summi Pontificis, cetera beneficia sine venia Episcopi, cujus in diœcesi sunt, permutari non possunt (1). Qui secus facit, sententia Judicis beneficium amittit (2).

(1) *Cap. 5 de Rer. permut., & c. unic. eod.* (2) *C. 7 de Rer. permut.*

§. 17. Episcopi esse debet, antequam permutationem fieri sinat, cognoscere causas, propter quas petitur; videre, ne qua fraus lateat (1); exigere consensum eorum, qui jus habent conferendi, eligendi, præsentandi; curare, ut permutatio publicetur, eaque serventur, quæ Gregoriana constitutione præscribuntur (2).

(1) Confer Bened. XIV *de Synod. Diœces. l.* 13 *c.* 24 *n.* 8 *& seq.*, qui plura habet, quæ ad permutationes beneficiorum pertinent. Quærit autem, num etiam permutationes comprehendantur *cit. Const. Quanta* 80 *S. Pii V*, per quam Episcopi resignata beneficia suis, aut resignantium consanguineis & affinibus conferre prohibentur, & eas comprehendi negat, modo fraus omnis ab his permutationibus procul absit.

(2) *Cit. Const. Humano vix judicio* Gregorii XIII.

§. 18. Dum spirituale cum temporali non permutetur, omnia beneficia permutari possunt (1), etiam curata cum simplicibus; exceptis beneficiis unitis, quæ scilicet cedere debent in incrementum alterius Ecclesiæ, reservatis Summo Pontif., cujus consensu opus est, ut eorum permutatio recte expediatur, denique litigiosis (2).

(1) *Cap. de Rer. permut.* (2) Vid. Pirhing. *l.* 3 *tit.* 19 §. 4 *per tot.*

SECTIO IV.

De depositione et degradatione.

§. 19. Pœnæ causa ecclesiastica beneficia, & potestatem jurisdictionis amittimus per depositionem & degradationem. Exemplo militaris exauctorationis, quæ detracto cingulo, quod erat insigne militiæ, absolvebatur, etiam Ecclesia suorum militum, hoc est clericorum exauctorationem induxit, quam degradationem vocamus, & in qua clerico a summo ad infimum singulorum ordinum insignia detrahuntur (1). Nullum olim inter depositionem atque degradationem discrimen fuisse videtur (2); sed hodie magnum inter utramque discrimen est (3).

(1) Vetus est mos detrahendi insignia, quæ ordinis propria sunt, cum quis deponitur. Adversus Iræneum Episcopum Noste-

storio addictum constitutum est, ut *ornatuque*, *& nomine sacerdotii penitus exutus, privatus in patrio tantum solo vivere permitteretur*, uti scribit Baronius *ad an.* 448 *n.* 6 *t.* 7 *p.* 616 *ed. Luca.* Paulum Alexandriæ Episcopum per ablationem pallii depositum, narrat Liberatus *in Breviar. c.* 23 *p.* 161 *ed. Paris.* 1675. Similia de depositione Ignatii Patriarchæ Constantinop. ex Nicetæ testimonio describit Baronius *ad an.* 861 *n.* 7 *p.* 535 *t.* 14. Qui in conciliis deponebantur Episcopi, ut impii, ut scelerati, per clamores probris afficiebantur. Socrates *Histor. eccles. l.* 1 *cap.* 24 *p.* 58 *ed. Cantabrig.* 1720. Confer Du-Cangium *Glossar. med. & infim. latinit.*

(2) Hinc Theologi, & Canonistæ complures degradationem cum depositione confundunt; quod quidem secundum veterem Ecclesiæ disciplinam dici vere recteque potest, secundum disciplinam recentiorem non potest, uti observat Du-Cangius *Glossar. med., & infim. latinit. verb. degradatio.* Nunc enim depositio a degradatione distinguitur. Jam vero non una, atque eadem erat degradationis ratio. Nam interdum clerici omnino degradabantur, hoc est omnibus privabantur juribus & privilegiis clericorum, & prorsus laici habebantur. Interdum ex parte tantum degradabantur, quod pluribus modis fieri solebat. Quidam enim sui ordinis honorem & dignitatem retinebant, sed ejus munera exercere prohibebantur. Quæ pœna a Concilio Ancyrano *can.* 1 *&* 2 *col.* 1486 *& seq. t.* 1 *coll. Labbæi* constituta est adversus Presbyteros & Diaconos, qui in idolatriam lapsi novo certamine confessores evaserant, & Concilio Nicæno *can.* 8 *col.* 38 *t.* 2 *ejusdem coll.* adversus Episcopo Novatianos, qui ad catholicam communionem redierunt, quibus permissus est honor Episcopi, sed ipsi tamen ad ordinem Presbyterorum redacti sunt; denique a Concilio Agathensi *c.* 9 *t.* 5 *col.* 521. Eamdemque pœnam memorant Socrates *l.* 1 *c.* 1 *p.* 27, Sozomenus *l.* 1 *c.* 24 *p.* 42 *ed. Cantabrig.* 1720, Basilius *ep.* 199 *ad Amphiloch. c.* 27 *p.* 294 *opp. t.* 3 *ed. Paris.* 1730. Quidam ex gradu, quem habebant, ad inferiorem dejiciebantur. Conc. Neocæsariense *can.* 10 *t. col.* 1517 *ibid.* Diaconum impudicum ad ordinem Subdiaconorum detrudi jussit, & Concil. Toletanum I. *can.* 4 *t.* 2 *col.* 147 *coll. indicat.* subdiaconum, qui defuncta uxore aliam acceperat, ostiarii vel lectoris gradum obtinere voluit. Interdum clericis quædam tantum sui ordinis munera adimebantur, cetera autem relinquebantur, uti patet ex Concilio Neocæsariensi *can.* 9 *col.* 1517, & Carthaginensi IV *can.* 68 *col.* 1442 *t.* 2 *ibid.*, & interdum etiam ultimi inter clericos sui ordinis sedere cogebantur, quæ pœna erat eorum, quos ambitio, atque arrogantia rapiebat. Conc. Trullanum *can.* 7 *t.* 7 *col.* 1350 *ibid.*, Concil. Nicænum II *can.* 5 *t.* 8 *col.* 1250; atque hanc pœnam etiam inter monachos in regulis Ss. Pachomii & Benedicti obtinuisse constat *ex regula Pachomii art.* 161 apud Holstenium *Cod. Reg. t.* 1 *p.* 34, *& Benedicti c.* 43 *p.* 128 *ed. August.* 1759. Clerici ex parte degradati proprie *regradati* dicebantur, & eorum mentio est in Conc. Toletano I. *can.* 4 *loc. cit.*, Aurelianensi III *can.* 27 *t.* 5 *col.* 1281, Matisconensi I. *can.* 10 *&* 19 *t.* 6 *col.* 660 *et* 662 *coll. cit.* Regradationis vocabulum sumptum est ex re militari *L.* 2 *Cod. Theodos. de curs. public.*, atque erat rejectio milites in inferiore militiam. Qui omnino degradabantur, ii proprie *degradari*,

& *omnino deponi*, & *omnino de proprio gradu dejici*, *et deordinari*, *et ab ordine cleri amoveri*, *et a clero cessare*, *et ad Laicam communionem redigi* dicebantur. Conc. Carthagin. IV *can.* 48, 49, 50 *t.* 2 *col.* 1441, Antiochenum *can.* 5 *col.* 587, Ephesinum *can.* 5 *col.* 1527 *t.* 3, Arelatense I. *can.* 13 *col.* 1452 *t.* 1, Nicænum *can.* 2 *col.* 54 *t.* 2, Tarraconense *can.* 10 *col.* 699 *t.* 5 *collect. Labbæi.* De clerico, qui ad laicam communionem redigebatur, Synodus Agathensis *can.* 50 *t.* 5 *col.* 529 *laudatæ collect.* habet hæc: *ab officii bonore depositus in monasterium detrudatur*, *et ibi quamdiu vixerit*, *laicam tantummodo communionem accipiat.* Erat autem laica communio genus pœnæ, qua plectebantur clerici degradati, & qua ipsi in conditionem laicorum redigebantur, quod patet ex Conc. Aurelianensi III *can.* 7 *et* 8 *t.* 5 *col.* 1216 *coll. Labbæi* ex Martino Bracarensi *coll. can.* 26 apud Justellum *Biblioth. Jur. can. t.* 1 *in append. p.* 20 *ed. Paris.*, ex Gratiano *can.* 52 *dist.* 60, *et can.* 16 *dist.* 55. Ita sentiunt Petrus de Marca *in Dissert. select. Interpr. cap. clericus qu.* 4 *n.* 16 apud Balutium *ad Dialog. Anton. August. de Emend. Gratian.*, Du-Cangius in Glossar. *verb. Communio laica*, Rigaltius *in Cyprian. ep.* 52 *p.* 69 *ed. Paris.* Albaspineus *Observ. l.* 1 *c.* 4 *per tot.*, Cardin. Bona *Rer. liturgic. l.* 2 *c.* 19 §. 3 *t.* 3 *p.* 416 *ed. August. Taurin.* 1753, Graveson. *Histor. Eccles. IV sæcul. colloq.* 6, Bellot. *Observ. ad rit. Eccles. Laudun. p.* 639, Franc. de Berlendis *de Oblation. com.* §. 3 *noviss. edit. p.* 77 *et seq.* Neque vera esse potest opinio Bellarmini *de Euchar. l.* 4 *c.* 24 *opp. t.* 3 *par.* 357 *ed. Venet.* 1721 putantis, laicam communionem fuisse communionem sub una panis specie, cum certum sit, olim laicos sub utraque specie Eucharistiam accepisse. Similiter Lindanus *Panopl. l.* 4 *c.* 53, Durant. *de Rit. Eccles. l.* 2 *c.* 55 *n.* 5, Vossius *Thes. Theolog. disp.* 23 *tit.* 5, Pithœus *Glossar. ad lib. capitul. verb. communio peregrina* apud Balutium *Capitular. Reg. Franc. t.* 2 *p.* 494 *ed. Venet.* 1773, qui laicam communionem explicant communionem, quam laici extra sanctuarium accipiebant, non satis clare ejus vim, naturamque declarant. Erat & id proprium laicæ communionis, ut clerici ad eam redacti extra sanctuarium una cum laicis Eucharistiam acciperent; verum in isto solum nequaquam posita erant omnia. Nam si laicæ communionis vocabulum tantum æstimemus ex loco, quo Eucharistia dabatur; etiam Presbyteri ægrotantes, cum ad eos in lecto decumbentes Eucharistia deferebatur, laicam communionem accepisse viderentur. Eamdem hanc pœnam memorant Can. 15 Apostolorum apud Cotelerium *PP. Apostol. t.* 1 *p.* 444 ubi Presbyter, atque Diaconus, qui ab Episcopo vocatus ad suam Ecclesiam redire noluerit, *tamquam laicus communicare* jubetur, & S. Gregor. apud Gratianum *can.* 10 *dist.* 50, ubi agitur de clerico criminoso damnato *ad recipiendam inter laicos communionem.* Hinc aliquem laica etiam communione privare idem erat, ac excommunicare, sacrisque interdicere, & degradare. Quare S. Athanasius *Histor. Arianor. ad Monach. cap.* 20 *p.* 284 *opp. t.* 1 *par.* 1 *Patavii* 1777 de Leontio primum Presbytero mox & Episcopo Antiocheno, homine Ariano inquit: *Leontius ille castratus*, *qui ne laici quidem nomine ad communionem admittendus erat*, *quod se ipse castrasset*, *ut libere cum quadam Eustolia dormiret*, *revera quidem ejus muliere*, *virgine autem dicta.*

Quemadmodum vero clerici per laicam communionem redigebantur ad conditionem laicorum, ita *per communionem peregrinam* censebantur jure clericorum peregrinorum, qui sine literis formatis vagabantur, et qui suorum ordinum muneribus fungi non poterant. Alebantur hi quidem Ecclesiæ sumptibus, uti scriptum est *can.* 26 *Apostolorum* apud Cotelerium *PP. Apost. t.* 1 *p.* 446 *laudatæ edit.*, sed neque ad communionem admittebantur, neque ordinum munera exercere poterant, eo fere modo, quo nunc extraneis & ignotis sacerdotibus non permittitur rem divinam conficere, nisi literas suæ ordinationis ostendant. Quare, sicut *laicæ communionis* pœna omnis in eo erat posita, ut clerici non amplius clerici, sed laici haberentur, ita pœna *communionis peregrinæ* in eo consistebat; ut clerici non peregrini eodem quo clerici jure conserentur. Uno verbo *peregrina communio* non plena erat & perfecta dejectio, qualis erat *communio laica*, sed temporaria segregatio Clericorum, qui post actam pœnitentiam, quæ privata esse debuit, quia publica pœnitentia spem nullam restitutionis dabat, gradum suum repetebant. Ita Albaspineus *Observ. l.* 1 *c.* 3, Sirmondus *in Histor. public. pœnit. cap. ult.* quorum sententiam refert, laudatque Card. Bona *Rer. Liturgic. l.* 2 *c.* 19 §. 6 *p.* 421 *ed. Taurinen.*, Petavius *Not. in Synesii ep.* 67 *c.* 3 *p.* 78 *ed. Paris.* 1633, de Marca *Diss. in cap. clericus ad calcem Balutii de emend. Gratian. p.* 369 *edit. Paris.* 1681, Schelestr. *Not. in Conc. Antioch. p.* 397 *can.* 7 *c.* 12 *art.* 3, Bencinus *in dissert.* 1 *de Liter. enciclic.* §. 20 *n.* 11 *& seq. p.* 301, 304, 308, quibus etiam assentitur Josephus Binghamus *Origin. Ecclesiast. l.* 7 *c.* 3 §. 7 *t.* 8 *p.* 17 *edit. Halæ Magdeb.* 1760, ita inquam explicant communionem peregrinam, licet alii minus probabiliter eam alio modo explicandam putent. Nam Binius *Not. in Conc. Ilerdense c.* 757 *t.* 5 *conc.* Labbæi *ed. Venet.*, Bellarminus *loc. cit.*, Gratiani Glossator *in can.* 11 *c.* 13 *qu.* 2 inter laicam & peregrinam communionem nullum discrimen fuisse arbitrantur, quod revera maximum erat, cum clerici ad peregrinam communionem redacti post actam pœnitentiam gradum suum & munera recuperarent, sed clericis in laicam communionem conjectis nulla ordinaria spes esset restitutionis. Idem Gratiani Glossator *loc. cit.* peregrinam communionem intelligi posse existimat communionem, quam homo in exitu vitæ suscipit, *cum recedit, vel peregrinatur de hoc mundo.* Verum vita, non mors peregrinatio est, & Conc. Agathense *can.* 2 *t.* 5 *col.* 521 *coll. Labbæi* diserte statuit, quod hi clerici post actam pœnitentiam *gradum suum dignitatemque suscipiant*; ex quo intelligitur, pœnam hanc fuisse clericorum, quos Synodus bene sanos habebat, adeo ut suum gradum & dignitatem recuperare possent. Nullo demum antiquitatis monumento nituntur opinione. Gabrielis Henao *de Sacrif. Missæ par.* 3 *disp.* 28 §. 49, qui peregrinam communionem fuisse putat peregrinationes sive perpetuas, sive temporarias, quas clerici criminosi pœnæ causa suscipere cogebantur, & Gregorii Cassandri *de Commun. sub utraque specie p.* 1029, atque aliorum qui communionem peregrinam interpretantur oblationem Eucharistiæ, quæ extra statos dies peregrinorum causa fiebat. Memorat hanc pœnam Conc. Regense *can.* 3 *t.* 4 *col.* 534, Agathense *can.* 2 & 5 *col.* 522 *t.* 5 *coll.* Labbæi, & Canon 34 Apost. *apud* Cotelerium *PP. Apost. t.* 1 *p.* 446, ac Conc. Carthagin. *I. can.* 7 *t.* 1 *col.* 686 *coll. Harduini* præsertim

explicant, quo jure peregrini vagantes sine Episcopi literis conserentur.

(3) Discrimen hoc agnovit Cœlestinus III *in cap.* 10 *de Judic.*

§. 20. Simplex depositio clericum perpetuo quidem arcet aut ab exercitio ordinum susceptorum, aut ab officio, usuque ecclesiasticae jurisdictionis, aut a beneficio, aut denique ab ordinis exercitio simul, & officio, & beneficio; sed non ei fori & canonis privilegium adimit, ideoque ipse, ut antea, subest ecclesiastico imperio, non laico subjicitur. At vero degradatio non tantum clericum perpetuo privat ecclesiastico ministerio, officio, beneficio, sed eum etiam obnoxium facit laicæ potestati, a qua post degradationem judicatur, atque in carceres detruditur, ut laicorum more sustineat pœnas, quæ sunt ejus sceleri a jure constitutæ.

§. 21. Duplicem degradationem distinguit Bonifacius VIII (1), *verbalem*, quæ etiam *depositio* dicitur, & *realem* sive *actualem*, quæ proprie *degradatio* appellatur. *Verbalis* est ipsa sententia, per quam Judex Ecclesiasticus clericum de gradu dimovet, & laico foro addicit; *realis* autem est tristis ipse actus seu funesta cæremonia, qua Episcopus clerico, contra quem est lata degradationis sententia, detrahit insignia ordinum singulorum, eumque sæculari curiæ puniendum tradit (2); adjunctis tamen precibus, ut quam mitissime tractetur. Tum vero clericus omnia amittit ordinis privilegia, & quamquam ejus retineat potestatem, quæ tolli non potest, eam tamen exercere nequit; amittit item omnia ecclesiastica officia, beneficia, jurisdictionem, & pœna plectitur, quam criminis sociam laicus Judex putat.

(1) *Cap. 2 de Pœnis in 6.*

(2) De clerico qui Curiæ traditur, mentio fit in *L.* 39 *Cod. Theod. de Episc. & Cleric.*, *in L.* 53 §. 1 *eod. tit. Cod. Justinian.*, & *in Novell.* 123 *c.* 14. Ex his locis evidens est, clericum Curiæ tradi consuevisse, ut ei adscriberetur, atque ut *in posterum Curiæ ministraret*, ut loquitur Justinianus *in cit. Leg.* 53 §. 1, non autem ut puniretur. Eodem modo rem explicat falsa decretalis, quam Fabiano Isidorus adscribit, quæque extat *in can.* 31 *cap.* 11 *qu.* 1. Verum antiquitatis ignoratio fecit, ut hæc formula longe aliter intelligeretur, atque apud Canonistas aliquem tradere Curiæ sæculari idem esset, ac puniendum dare. Serius tamen inducta est solemnis illa clerici degradati traditio judici sæculari, quæ nunc adhibetur, quæque in eo est posita, ut gravioris cri-

minis reus pœna coerceatur; ac mihi quidem persuasum est, eam antiquiorem non esse Innocentio III, qui eamdem diserte constituit *in c.* 8 *de crimin. falsi*. Regula erat Ecclesiæ, quod clericus, qui ab ecclesiastico judice propter crimen gradu motus fuerat, non aliam deinceps a sæculari magistratu pœnam toleraret, ne duplex irrogaretur pœna, secundum Canonem Apostolicum apud Gratianum *can.* 12 *dist.* 81. Quæ regula proposita est in controversiis de ecclesiastica immunitate, quæ ortæ sunt Alexandro III Pontif., quasque sustinuit S. Thomas Cantuariensis, uti narrat vetus scriptor apud Baronium *ad an.* 1164 *n.* 36 *p.* 232, & Pagium *in not. n.* 2 *p.* 218 *t.* 19 *ed. Lucæ*. Eamdemque ipse Alexander III *c.* 4 *de Judic.* Salernitano Episcopo proposuit: *sed non debet quemlibet depositum pro suis excessibus* (*cum suo sit functus officio, nec duplici debeat ipsum contritione conterere*) *judici tradere sæculari*. Nihilotamen minus Alexandri successor Lucius III, ut graviori pœna persequeretur hæreses, quæ tunc late grassabantur, longe aliud constituit in clericos, qui in hæresim lapsi fuerant *cap.* 9 §. *præsenti de Hæret. si clericus*, inquit, *est, vel cujuslibet religionis obumbratione fuscatus, totius ecclesiastici ordinis prærogativa nudetur, et sic omni officio et beneficio spoliatus ecclesiastico, sæcularis relinquatur arbitrio potestatis animadversione debita puniendus*. Atque hæc prima, meo quidem judicio, ecclesiastica lex est, qua clericus degradatus arbitrio relinquitur sæcularis magistratus, ut pœna afficiatur; & in hac ipsa Lucii constitutione animadvertendum est, quod clericus *non traditur Curiæ*, sed tantum *relinquitur sæcularis arbitrio potestatis*. Qua in re nihil ipsa agit Ecclesia, tantum impedimento non est quominus sæcularis magistratus in hunc clericum animadvertere possit. Urbanus III, qui post Lucium Pontificatu maximo functus est, in *c.* 3 *de Crimin. falsi* clericos, qui *falsaverunt sigillum Reg. Francor.* ab Episcopo plecti voluit pœna, modo per eam neque mors inferretur, neque membrum aliquod amputaretur, jussitque præterea, ut iisdem *degradatis in signum maleficii characterem aliquem imprimi faceret*; verum eos sæculari Curiæ puniendos tradi noluit. Clemens III, sive, ut alii putant, Cœlestinus III, *in Cap.* 10 *de Judic.* clericum in furto, homicidio, perjurio, aliove crimine deprehensum deponi voluit, tum excommunicari, *si incorregibilis fuerit, deinde contumacia crescente, anathematis mucrone feriri*, postremo, *si in profundum*, inquit, *malorum veniens contempserit, cum Ecclesia non habeat ultra quid faciat, ne possit esse ultra perditio plurimorum, per sæcularem comprimendus est potestatem*. Ex quibus manifestum est, laicos in clericos criminosos nullam exercere jurisdictionem potuisse, etiam posteaquam hi depositi ab Episcopo fuerant; nam si post depositionem adhuc in criminibus versari pergant, primum *excommunicantur*, deinceps *anathematis mucrone feriuntur*; tantum cum *in profundum malorum venerit, & Ecclesia non habeat ultra quid faciat*, tum demum *per sæcularem potestatem comprimitur*. Itaque usque ad exitum sæc. XII, qua quidem ætate Pontificatum tenuerunt Alexander, Lucius, Urbanus, Clemens, Cœlestinus, nullum exemplum est clerici degradati, qui sæculari magistratui puniendus tradatur. Tantum Lucius clericum in hæresim lapsum *sæculari potestatis arbitrio relinquit*, sed non eum Ecclesia *tradit*, ut pœna afficiatur. Similiter Clemens seu

mæ Eucharistiæ, sive cum sacra pixide, sive sine illa quis sacram Hostiam surripiat, & apud se retineat, aut alio transferat (9).

(1) *Cap.* 9 *et* 15 *de Haret.*, *c.* 1 *et* 4 *eodem in* 6. Paulus IV *Constit. Cum quorumdam* 5 *t.* 4 *par.* 1 *p.* 322, & Clemens VIII *Const. Dominici gregis* 298 *t.* 5 *par.* 3 *p.* 1 *Bullar. ed. cit.*, quibus duabus Constitutionibus spaciatim degradationis pœna plectuntur negantes mysterium Sanctiss. Trinitatis, vel Christum Dominum sola Spiritus S. opera conceptum, vel ejus mortem, vel semper integram Deiparæ virginitatem. (2) *Cap.* 7 *de crimin. falsi*, *c.* 27 *de Verb. signific.* (3) *Cap.* 1 *de Homicid. in* 6. (4) S. Pius V *Constit. Horrendum* 95 *t.* 4 *par.* 3 *pag.* 33 *Bullarii d. edit.*

(5) Pius IV *constit. Cum sicut* 57 *t.* 4 *par.* 2 *p.* 77, Gregorius XV *constit. universi* 73 *t.* 5 *par.* 5 *p.* 54 *Bullarii ed. Mainard. citat.*, Benedictus XIV *constit. Sacram.* 20. *t.* 1 *p.* 30 *ejus Bullarii ed. Romæ* 1754.

(6) Clemens VIII *constit. Et si alias* 260 *t.* 5 *par.* 2 *p.* 395, Urbanus VIII *constit. Apostolatus* 259 *t.* 6 *par.* 1 *p.* 113 *ed. citat.*, Benedictus XIV *constit. Sacerdos in aternum* 97 *pag.* 208 *t.* 1 *ejus Bullarii.* Cum autem usu fori vigeret opinio damnandi ad triremes, aut ad carcerem perpetuum illos, qui in carceres conjecti statim crimen suum confitebantur, Benedictus XIV hoc beneficio frui vetuit illos, qui crimen aperiunt carceribus detenti, & coram judice constituti, ne Curiæ sæculari tradantur, uti patet *ex constit. divinar.* 71 *p.* 332 *tom.* 4.

(7) Sixtus V *constit. Effrenatam* 134 *t.* 5 *par.* 1 *p.* 25. Sed cum Sixtus sua hac constitutione animati, & non animati partus abortum eodem jure censeret, Gregorius XIV *constit. Sedes Apostolica* 20 *tom.* 5 *par.* 1 *p.* 275. Sixtinam illam legem tantum ad abortum partus animati pertinere voluit.

(8) Urbanus VIII *constit. In suprema* 249 *tom.* 6 *par.* 2 *p.* 95, qua constitutione comprehenduntur omnes qui in Italiæ duntaxat provinciis *aureas vel argenteas monetas tondere, fabricare, colorare, vel alias adulterare, seu etiam quomodolibet adulteratas scienter erogare aut exponere præsumpserint.* Atque hanc degradationis pœnam ab Urbano Indictam Benedictus XIV *constit. Ad curam* 65 *p.* 310 *t.* 4 *ejus Bullar.* ampliavit ad eos, qui idem falsi crimen admittunt in syngraphis, vulgo *cedole*, Sac. Montis Pietatis Urbis, aut mensæ nummariæ S. Spiritus, quique eo in crimine suam dolose operam præstant.

(9) Alexander VIII *constit. Cum alias* 37 *t.* 9 *p.* 97, qua confirmata est vetustior constitutio Innoc. XI, & utraque postea confirmavit Bened. XIV *constit. Ab Augustissimo* 93 *p.* 190 *t.* 1 *ejus Bullar.* Inter graviora crimina, propter quæ clericus degradationis pœnam pendere debet, quidam recensent etiam contumeliam gravem, vel calumniam adversus Episcopum, vel conspirationem in ejus necem. Scriptum id quidem est *in can.* 18 *c.* 11 *qu.* 1 ex sententia S. Pii Pontif., sed hic canon eductus est ex falsis Decretal. Isidori Mercatoris. Eo vero excepto canone, cujus nulla certa fides & auctoritas est, alius non extat Juris Pontifici locus, quo adversus reum hujus criminis degradationis pœna constituatur. Quidam etiam maleficium seu sortilegium,

post. 42 apud Cotelerium *PP. Apostol. t. 1 p. 419 ed. Amstelod.* 1724; qui in Divino cultu, atque in assiduis precibus tempus impendebat, & hinc Cyrillus Hierosolym. *Catech.* 10 *n.* 19 *p.* 146, *ed. Paris.* 1720. Annam Prophetissam *ασκητριαν ascetriam* vocat qui duriorem agebat vitam voluntariam amplexa paupertatem, & caduca despiciens, & hinc Hieronymus *de Vit. illustr. c.* 76 *opp. t.* 2 *tot.* 902 *ed. Veronæ* 1734, Pierium *ascetam, et appetitorem paupertatis* dicit; & Athanasius, si vere est auctor *Synopseos Scripturæ n.* 77 *t.* 2 *opp. p.* 156 *ed. Patav.* 1777, Lucianum martyrem *μεγαλον ασκητην magnum ascetam* appellat propter duritiem, cui sese in carcere adsuefecerat. Quidam ex his ascetis duos, tresve dies jejunii agebant, nihil prorsus ibi sumentes, & horum exempla sunt præsertim in Irenæo apud Eusebium *l.* 6. *c.* 24 *p.* 236 *edit. Cantabrig.* 1720, Dionysio Alexandrino *Ep. ad Basilidem Episc.* apud Bevereg. *Pand. can. t.* 1 *p.* 3 *Oxonii* 1672, & Epiphanio *Advers. hæres. in exposit. fid. n.* 22 *t.* 1 *opp. p.* 1104 *ed. Paris.* 1612. Memorant etiam Ascetas Apostolicæ Constitut. *l.* 8 *c.* 13 *p.* 409 apud Cotelerium *PP. Apostol. t.* 1 *ed. indic.*, atque iis ad sacram mensam accedentibus locum tribuunt statim post Lectores & Cantores: *Post hæc*, inquit, *sumat, et communicet Episcopus; deinde Presbyteri, Diacon., Subdiaconi, Lectores, Cantores et Ascetæ.* Erat autem hoc vitæ institutum proprium & marum, & fœminarum, illi *Ascetæ* hæ vero *Ascetriæ* dicebantur, illudque omnium ordinum hominibus libere permittebatur. Non igitur cum Scriptores, qui tribus prioribus Ecclesiæ sæculis floruerunt, Ascetas memorant, intelligendi sunt Monachi, qui serius institui cœperunt, sed intelligendi sunt omnium ordinum homines, qui in ipsis civitatibus, atque in media hominum societate austeram illam vitæ rationem iniverant, quod recte observarunt Valesius *Not. in Euseb. de Martyr. Palæstin. c.* 11 *p.* 432 *ed. Cantabrig.* 1720, Cotelerius *Not. in Constit. Apostol. loc. cit. p.* 408, Pagius *Critic. in Baron. an.* 318 *n.* 24 *et seq. t.* 3 *p.* 645 *ed. Lucæ* 1738, Holstenius *Præfat. ad Regul. veter. Monach. cap.* 1, Papebrochius *Com. in acta Pachomii Maji* 14 *t.* 3 *act. Sanctor. p.* 295.

§. 2. Serius instituti sunt Monachi, & prima eorum initia referenda ad ætatem Decii Imperatoris (1). Nam ea tempestate multi hominum, ut declinarent impetus eorum, quos ethnica superstitio in rem Christianam agebat, receperunt se in montes, atque in vicinas solitudines, ut ibi tutum haberent perfugium a vexationibus, & liberius pietati, considerationique, & contemplationi rerum divinarum dare operam possent. Genus hoc vitæ quibusdam eorum adeo jucundum fuit, ut etiam pace Ecclesiæ reddita, mallent in disertis vivere, quam redire ad civitates, unde discesserant.

(1) Vide Thomassinum *Vet. & nov. Eccles. discipl. par.* 1 *l.* 3 *c.* 12, ac vide etiam Baronium *ad an.* 328 *t.* 4 *p.* 209 *ed. Lucæ*, Pagium, Papebrochium, Holstenium, *loc. cit.*

§. 3. Ex eorum numero fuere Paulus & Antonius, quorum alter a Hieronymo anachoretarum vitæ *auctor*, alter *illustrator* dicitur (1). Nullæ tamen coaluerant societates hominum, qui suam ad certas regulas vitam conformarent, & nullum conditum erat cœnobium (2), sed pauci tantum & singulares homines huc illuc in disertis Ægypti dispersi vitam traducebant, donec, pacata & tranquilla Ecclesia, Pachomius quædam in Ægypti Thebaide monasteria ædificanda curavit (3). Ita Monachi (4) eo sunt adducti, ut communem, certisque obstrictam regulis vitam agerent, quod antea non fecerant.

(1) Hieron. *ep.* 22 *ad Eustoch. c.* 36 *t.* 1 *col.* 119 *ed. Vallarsii Veron.* 1734.

(2) *Cœnobium a Laura* differt. Nam *Cœnobium* est unum domicilium, quod plures comprehendit in societate viventes, & omnia habentes communia; at vero *Lauræ* nomine intelligimus solitudinem, in qua plures sunt divisæ omnes ac discretæ cellæ, in quibus singuli separatim vivunt. Lauram memorant Evagrius *l.* 1 *c.* 21 *p.* 276 *edit. Valesii Cantabrig.*, & Epiphanius *Hæres.* 69 *l.* 2 *n.* 1 *p.* 727 *t.* 1 *opp. ed. Paris.* 1622.

(3) Illustre est testimonium auctoris vitæ S. Pachomii apud Henschenium & Papebrochium *die* 14 *Maji t.* 3, nam ita S. Antonius Sacchæum S. Pachomii discipulum alloquitur: *Quo ego tempore monachum cœpi agere, nullum uspiam extabat cœnobium ... postea pater vester* Pachomius *tantum bonum, Deo adjuvante, effecit.*

(4) Monachi ita sunt appellati, quia solitariam vitam agebant; nam vocabulum tractum est ex græco verbo *μόνος* quod latine *solum* significat. Hinc illud Hieronymi *ep.* 58 *ad Paulin. c.* 5 *t.* 1 *col.* 320 *ed. Veronæ* 1734. *Sin autem cupis esse, quod diceris Monachus, idest solus: quid facis in urbibus & castellis, quæ utique non sunt solorum habitacula, sed multorum?* Qui societatem hominum fugientes privatis in cellulis vitam traducebant, *Anachoretæ*; qui in Cœnobio, *Cœnobitæ* dicti sunt. Alia multa sunt Monachorum nomina, de quibus omnibus singillatim dicere longum est, ac non necessarium.

§. 4. Pachomii exemplum aliæ in Oriente regiones imitatæ sunt (1); ac denique S. Basilius monasticum institutum perfecit, deditque regulas, quibus deinceps omnes fere Orientales Monachi paruerunt (2). In Occidentem instituta detulit Monachorum S. Athanasius, qui cum Romam venisset, Romanis proposuit S. Antonii vitam, ut eam sequerentur (3). Multa deinceps in Occidente condita sunt monasteria (4), sed denique sexto sæculo S. Benedictus primum Sublaci, quod est Æquorum oppidum in Latio, deinde in Mon-

te Casino monasteria posuit, & certam constituit regulam, quam postea cuncti fere Occidentales Monachi sequuti sunt (5).

(1) Hilarion Antonii discipulus primus fuit Monachus, qui in Syria vixerit, nec ante eum ullum in Palæstina monasterium fuit, ut scribit Hieronymus *in Vit. Hilar. c.* 14 *col.* 19 *opp. t.* 2 *edit. Veronæ* 1735. *Apud Armenos, & Paphlagonas, & accolas Ponti Eustachius Sebastiæ in Armenia Episcopus monasticæ conversationis auctor fuisse dicitur*, inquit Sozomenus *lib.* 3 *c.* 14 *p.* 115 *edit. Cantabrig.* 1720. Consule Holstenium *præfat. in Cod. Regul. cap.* 2 *t.* 1 *p.* 9 *ed. August. Vindelic.* 1759.

(2) Basilius non novum aliquem ordinem instituisse videtur, sed potius suis legibus perfecisse, atque ordinasse, quos jam institutos invenit. Sed cum ipse præcipuus monastici instituti propagator fuerit, ejusque regulæ fere ubique probatæ in Oriente fuerint, vulgo habetur Orientalium Monachorum pater, uti Occidentalium S. Benedictus. Non desunt tamen, qui *asceticos* libros *de Virginitate, & Monastica vita* non Basilio, sed Eustachio Sebastiæ in Armenia Episcopo tribuendos putant.

(3) Marcellam nobilem mulierem primam Romæ monasticam vitam amplexam fuisse, atque institutam ab Athanasio, qui Romam venerat, ut Arianorum insidias declinaret; ex viris autem primum Romæ Monachum fuisse Pammachium senatorem, narrat Hieronymus *Ep.* 66 *col.* 393, & *ep.* 117 *col.* 947 *t.* 1 *ed. Vallarsii Veronæ.* Vide Baronium *ad an.* 340 *n.* 7 *t.* 4 *p.* 342 *edit. Lucæ* 1739, quem perperam reprehendit Muratorius *Antichità Italiane diss.* 65, qui primum Mediolani monasterium a S. Martino Turonensi institutum putat, antequam ullum Romæ conderetur. Verum quidem est, quod de monasterio a Martino Mediolani condito dicitur, idque diserte testatur Severus Sulpicius *de Vit. B. Martini n.* 6 *p.* 113 *t.* 1 *opp. ed. Veronæ* 1741, & Augustinus etiam *Confess. l.* 8 *c.* 6 *opp. t.* 1 *col.* 150 *edit. Venet.* 1729 memorat *monasterium Mediolani plenum bonis fratribus extra urbis mœnia sub Ambrosio nutritore.* At Martinus suum illud monasterium constituit, posteaquam deseruerat militiam, qua functus fuerat sub Juliano Apostata, qui Imperator creatus est anno 361. Verum ante hoc tempus monasteria Romæ institui cœperunt, scilicet posteaquam ad eam urbem accessit Athanasius, quod evenit an. 340. Si verum esset, quod affirmat Ferdinandus Ughellius *Ital. sacr. t.* 4 *col.* 40 *ed. Venet.* 1719 ante annum 315 a Mirocle Mediolanensium Antistite monasterium conditum fuisse, nullum foret in tota Italia antiquius monasterium. Ambrosius *ep.* 63 *ad Vercellen. Eccles. n.* 66 *opp. t.* 6 *p.* 213 *ed. Maurin. Ven.* 1781. Eusebio Vercellensi Episcopo eam laudem attribuit, quod *primus in Occidentis partibus diversa inter se conjunxit, ut & in civitate positus instituta Monachorum teneret, & Ecclesiam regeret jejunii sobrietate.* Verum Ambrosius nullum ab Eusebio monasterium institutum memorat, tantum dicit, eum fretum exemplis Eliæ, Elisæi, ac Baptistæ in suis clericis monasticam vitam cum clericali conjunctam voluisse. Martinus, qui illud Mediolani monasterium instituerat, posteaquam Turonensis Episcopus creatus est, non procul a civitate sibi monasterium con-

stituit, uti narrat Severus Sulpicius *in ejus vit. p.* 17 *t.* 1 *ed. indic.* ejusque opera ita brevi propagatum est Monachorum institutum, ut ad ejus funus fere duo millia illorum convenisse scribat ipse Sulpicius *Ep. ad Bassulam cit. tom.* 1 *pag.* 56.

(4) Multa hæc monasteria in Galliis, in insula Capraria, Mediolani, atque alibi memorat S. Augustinus *Confess. lib.* 8 *c.* 6 *col.* 150; *de Morib. Eccles. c.* 31 *& seq. col.* 710 *t.* 1 *opp. ed. Venet.* 1729., S. Ambrosius *ep.* 5 *n.* 19 *col.* 800 *opp. t.* 3 *ed. Maurin. Venet.* 1751, Cassianus *de Instit. cœnob. l.* 2 *c.* 2 *p.* 13 *edit. Francofurti* 1722, Orosius *Histor. l.* 7 *c.* 36 *p.* 564 *edit. Lugduni Batav.* 1738, Sever. Sulpitius *in Vit. S. Martini loc. cit.* Romæ ætate S. Hieronymi, ut ipse inquit *ep.* 127 *n.* 8 *col.* 956 *opp. t.* 1 *edit. Venet.* 1766, *crebra* erant *virginum monasteria, monachor. innumerabilis multitudo.* In Africa nullum ante Augustini Episcopatum monasterium fuisse ostendit Christianus Lupus *in not. ad Tertullian. de Præscript. c.* 2 *p.* 29 *t.* 9 *ed. Ven.* 1728. De Monasteriis, quæ ante S. Benedictum in Occidente erant, late disputat Mabillonius *Annal. Benedictin. lib.* 1 *t.* 1. *n.* 9 *par.* 5 *&* 6 *ed. Lucæ an.* 1739.

(5) Vide *Annales Benedictinos* a Joanne Mabillonio conscriptos. Quatuor autem S. Benedictus *Regul. Monach. c.* 1 apud Holstenium *Cod. Regular. t.* 1 *p.* 115 *ed. Augustæ Vindelic. an.* 1759 distinguit Monachorum genera: *Cœnobitas, Anachoretas, Sarabaitas & Gyrovagos.* Duo hæc posteriora genera, tamquam Ecclesiæ dedecus & opprobrium vehementer improbat, ac de *Sarabaitis* eadem prorsus dicit, quæ S. Hieronymus *ep.* 22 *ad Eustochium c.* 34 *t.* 1 *opp. col.* 116 *ed. Ver.* 1734, & Cassianus *Coll. PP. coll.* 18 *c* 7 *p.* 521 *ed. Francofurti* 1722; his vero omissis sese *ad Cœnobitarum fortissimum genus* accedere declarat.

§. 5. Præcipua monastici instituti ratio erat, ut Monachi, rerum omnium tractatione et cogitatione relicta, animum ad divina intenderent, atque ut procul a populi tumultu viventes (1) Præpositis obedirent (2), sibique manuum labore victum quærerent (3), & corpus castigarent (4). Habebant tamen singula monasteria propriam ac peculiarem regulam; quædam scriptis legibus utebantur; quibusdam regulæ loco erat vivendi ratio probata Majorum consuetudine ac traditionem, quibusdam autem Abbatis voluntas, quæ explicabatur, uti se se dabat occasio (5). Sed quoniam omnium regularum unum erat propositum, ut scilicet Monachi procul a cura & sollicitudine rerum humanarum divinis vacarent, idcirco Rectorum arbitrio nova etiam in uno monasterio regula interdum recipiebatur, et interdum plures in uno eodemque cœnobio obtinebant regulæ, aut additis aut demptis, quæ temporum ac locorum ratio postulare videbantur (6).

(1) S. Hieronymus *ep.* 125 *ad Rustic. c.* 8 *t.* 1 *opp. col.* 931 *ed. Ve-*

ronæ 1734 reprehendit Monachos, qui in civitate vivere cupiebant: *Quid desideramus*, inquit, *urbium frequentiam*, *qui de singularitate censemur?* Antonium dicere solitum tradit Sozomenus *l.* 1 *c.* 13 *p.* 28 *edit. Valesii Cantabr.* 1720, *pisces quidem aqua nutriri*, *monachis vero ornamento esse solitudinem*; *& quemadmodum illi*, *simulatque terram attigerint*, *vitam amittunt*, *sic istos*, *cum ad urbem accedunt*, *monasticam gravitatem perdere*. Agitur etiam ea de re *in Leg.* 1 *Cod. Theod. de Monachis*, *in L.* 26 *cod. Justin. de Episc. & Cleric.*, *& Novell.* 113 *c.* 42.

(2) *Prima apud eos*, inquit Hieronymus *ep.* 22 *ad Eusthoc. c.* 35 *t.* 1 *opp. col.* 117 *ed. Veron.* 1734, *confœderatio erat*, *obedire majoribus*, *& quidquid jussissent facere*. Quare Monachi, qui hæc Præfectorum jussa despexissent, Eucharistia, sacrisque omnibus interdicebantur, ac censuris, aliisque ecclesiasticis pœnis plectebantur. Cassianus *de Instit. Cœnob. lib. c.* 16 *p.* 27, *l.* 4 *c.* 16 *&* 20 *p.* 58 *et* 62, *et collat.* 2 *c.* 5 *p.* 240 *edit. Francofurti* 1722, Socrates *l.* 4 *c.* 23 *p.* 238 *cit. ed. Valesii.*

(3) Laborem hunc manuum, in quo sese Monachi exercebant, tum ut sibi victum compararent, tum ut aliis opem ferrent, tum denique ut omne otium procul haberent, memorant Cassianus *Instit. l.* 10 *c.* 23 *d.* 169 *ed. indic.*, Hierony. *ep.* 125 *ad Rust. c.* 11 *t.* 1 *opp. col.* 933 *ed. Veronæ* 1734, *et epist.* 22 *ad Eustoch. l. c.* Epiphanius *Hæres.* 80 *n.* 6 *p.* 1072 *opp. t.* 1 *ed. Paris.* 1622, Sozomenus *l.* 6 *c.* 28 *p.* 257 *Lugd. ed.*, Augustinus *de Morib. Eccles. c.* 31 *col.* 710 *opp. t.* 1 *ed. Maurin. Venet.* 1729.

(4) Hinc Hieronymus *Advers. Vigilantium c.* 16 *col.* 401 *opp. t.* 2 *edit. Vallasii Veron.* 1735 monachi institutum *vitam plangentis* appellat, *& Præfat. in Regul. Pachomii col.* 53 *cit. tom.* 2 insulam Canopum, ubi Tabennenses Monachi vitam agebant, vocat insulam *metanoeæ*, hoc est insulam pœnitentiæ.

(5) Testatur Cassianus *de instit. cœnob. l.* 2 *c.* 2 *p.* 13 *ed. Francof.* 1722, quod *tot propemodum typi*, *ac regulæ* erant *quot cellæ*, *ac monasteria.*

(6) Vide Mabillonium *in Præfat. ad Annales Benedictin. n.* 18 *t.* 1 *p.* XXXIV *ed. Lucæ.*

§. 6. In tanto hoc regularum discrimine magna tamen erat inter omnes monachos consensio animorum, una societas, unumque corpus, nulla prorsus vestium diversitate discretum (1). Quare facilis, ac promiscuus erat ex uno in aliud monasterium transitus, non modo Latinorum inter se, sed etiam Latinos inter & Græcos, quibus satis erat in novo monasterio stabilem, firmamque moram constituere. Verum S. Benedictus Monachos suos obstrictos perpetuo voluit regula, quam semel essent amplexi, atque ita sublatum est Rectorum arbitrium, & Monachis adempta libertas, quam pridem habebant, mutandi regulam, & monasterium (2).

(1) *Verum illo ævo*, inquit Mabillonius *loc. cit. n.* 19, *cum unius*

esset monasticus ordo, necdum in varias classes divisus, illa regularum diversitas, quæ uniformes censebantur, nullam inducebat ordinum diversitatem, uti nec modo diversæ in eamdem regulam constitutiones, quas variæ unius, ejusdemque Ordinis Congregationis sibi præscribunt, unitati Ordinis haud officiunt.

(2) S. Benedictus *Regul. c.* 58 *t.* 1 *p.* 131 *ed. cit.* Vide Joann. Mabillonium *cit. n.* 19, & *n.* 28 *p. XXXVIII*, ubi adversus Lucam Holstenium demonstrat, S. Benedictum non tantum dedisse regulam Casinensi Cœnobio, sed etiam Ordini universo; & vide etiam eumdem Mabillonium *Acta Sanctor. Ord. S. Benedict. præfat. ad sæc.* 4 *par.* 1 *t.* 5 *n.* 52 *et seq. p. XVII et seq. ed. Ven. an.* 1735.

§. 7. Sæculo XI instituti fuerunt Canonici Regulares, quorum multa sunt nomina, sed celeberrimi sunt, qui in Lateranensi Basilica ab Alexandro II recepti, Lateranensium nomen acceperunt. Ex Canonicis Regularibus processit S. Dominicus, qui ordinem instituit Praedicatorum ad eliminandas hæreses Albigensium, publicisque concionibus pravos hominum mores corripiendos, quem Ordinem probavit Innocentius III & Honorius item III confirmavit. Eadem tempestate suum etiam creavit Ordinem cum lege summæ paupertatis, exemplo Christi, atque Apostolorum, S. Franciscus Assisiensis, & eum etiam idem Honorius approbavit.

§. 8. Annis autem consequentibus alii instituti sunt Ordines regulares, ut certa charitatis officia præstarent, atque ut clericis opem ferrent in iis, quæ clericalis muneris propria sunt. Nec prætereundi Ordines equestres & militares, qui præsertim a cruciatis atque expeditionibus in Saracenos ortum habuerunt, & quos inter celeberrimi sunt equites Hierosolymitani, qui Rhodo pulsi habuerunt Melitam acceptam a Carolo V, & in quos potissimum Anastasius IV multa contulit privilegia.

§. 9. Monachi olim ordinibus initiati non erant (1), & ideo si quis eorum gravioris criminis reus esset, plectebatur pœna excommunicationis, non suspensionis aut degradationis, quæ ad Clericos pertinebant (2). Sed interdum eorum aliquis Episcopi beneficio inter clericos referebatur, præsertim ut in sacello monasterii rem divinam conficeret (3). Denique propter utilitatem Ecclesiæ receptum est, ut Monachi sacris initientur ordinibus (4); & ideo nunc passim monachi clerici sunt, exceptis illis, qui famulatui, ac vilibus ministeriis reservantur, quos vulgo *laicos* appellamus.

(1) *Alia*, inquit S. Hieronymus *ep.* 14 *c.* 8 *t.* 1 *opp. col.* 43 *ed.* 1734, *monachorum est causa, alia clericorum.* Idem habent S. Leo M. *ep.* 94 *c.* 6 *par.* 2 *opp. p.* 361 *ed. Romæ* 1755, Conc. Chalcedon. *can.* 2 & 4 apud Labbæum *t.* 4 *col.* 1682 & *seq. edit. Venet.* & Trullanum *can.* 24 *col.* 1358 *t.* 7 *ejusdem collect.* ubi Monachi a Clericis distinguuntur. Verum eos non meros laicos fuisse, constat *ex c.* 3 *Chalcedonens.* ubi Monachi, æque ac clerici, sæcularia negotia exercere prohibentur.

(2) Conc. Chalcedonense *l. c. can.* 2. *Si quis*, inquit, *sequester, & intercessor adeo turpibus, & nefariis lucris apparuit, hic quoque, si sit quidem clericus, proprio gradu excidat, si sit autem laicus, vel monachus, anathematizetur.*

(3) Monachos Clericos memorant Cassianus *Collat.* 3 *c.* 1 *p.* 254 *collat.* 4 *c.* 1 *p.* 267 *cit. ed. Francof.*, Sozomenus *l.* 2 *c.* 23 *p.* 74 *cit. edit. Cantabr.*, Liberatus *Breviar. c.* 11 *p.* 61 *ed. Garnerii Paris.* 1675, S. Athanas. *Ep. ad Dracont. c.* 7 & 8 *opp. t.* 1 *par.* 1 *pag.* 110 *ed. Patavii* 1777, S. Augustinus *ep.* 60 *col.* 148 *opp. t.* 2 *ed. Maurin. Ven.* 1729, S. Epiphanius *Exposit. fid. n.* 21 *t.* 1 *opp. p.* 1104 *ed. Petavii Paris.* 1622, Zosimus *in Decret. c.* apud Pithœum *Cod. can. Eccl. Roman. p.* 214 *Paris.* 1687, Concilium Agathense *can.* 27 *col.* 526 *t.* 5, & *Ilerdense can.* 3 *col.* 751 *t.* 5 apud eumdem Labbæum. Præsertim cum monasterium ita aberat ab Episcopali aut Parochiali Ecclesia, ut Monachi ad illam commode accedere non possent, unus aut alter eorum ordinabatur Presbyter, qui divina perageret in sacello monasterii, & sæpe Episcopi vocatos ex eo monachos in Ecclesiæ ministerium ordinabant, & huc spectat *L.* 32 *Cod. Theod. de Episc. & Cleric.*; quam in Legem consule notas Jacobi Gothofredi *Cod. Theod. l.* 13 *tit.* 2 *t.* 6 *par.* 1 *p.* 76 *ed. Lipsiæ* 1743. Quin etiam exempla Monachorum, qui ad Episcopatum delati sunt, habet Athanasius *l. cit.*, Severus Sulpicius *in Vit. S. Martini n.* 10 *opp. t.* 1 *p.* 17 *edit. Veron.* 1741, & Jo. Moschus *c.* 124 *p.* 893 apud Rosweydum *Vit. PP. Antuerp.* 1615. Ita Basilius *Ep.* 218 *ad Amphilochium p.* 331 *opp. t.* 3 *ed. Paris.* 1730 meminit Alexandri Corydalis in Lycia, qui ex Monacho Episcopus factus est; uti etiam Severus ex Monacho Episcopus evasit, sicuti narrat Marcellinus *in Chronico indic. VI Clement. & Prob. coss. p.* 529 *t.* 9 *Biblioth. PP. edit. Lugd.*

(4) Quod *ad ampliationem divini cultus* perpetua lege constituit Clemens V *in Clem. I. de Stat. Monach.*

§. 10. Regulares omnes, quatenus clerici sunt, habent ea, quæ sunt clericis communia; propterea fruuntur clericalibus privilegiis, iis præsertim quæ *fori*, & *canonis* nuncupantur. Quatenus vero sunt Regulares, habent ea, quæ sunt Regularium propria. Eorum quædam peculiaria sunt, & propria cujusvis Ordinis, quædam communia universis.

§. 11. Propria sunt ordinum singulorum privilegia, quæ in illos præsertim Romani Pontif. contulerunt. Est etiam cujusvis Ordinis proprium institutum, & regula, quam se-

mel rite susceptam quilibet servare ac retinere debet (1); communia autem non pauca sunt.

(1) Primus S. Benedictus mutandæ regulæ licentiam coercuit, adempta Monachis libertate deserendi institutum, quod semel susceperant; atque eum vel primum, vel inter primos fuisse, qui professionis formam modumque præscripsit, inquit Mabillonius *cit. Præf. in 1 par. sæc. 4 Benedictin. n.* 53 *p.* XVIII.

§. 12. Primum est, ut præter peculiarem Regulam, quam profitentur, castitatem (1) etiam, obedientiam (2) & paupertatem servare debeant omnes Regulares (3), iisque sese voto obstringere (4); alterum, ut quisquis profiteatur Ordinem ab Apostolica Sede approbatum (5); tertium, ut domus quæque Regularium suos ministros habeat, & præfectos omnesque uni capiti, tamquam summo moderatori, subjiciantur; quartum, ut quælibet Regularium familia propriam habeat Ecclesiam, seu sacellum, ubi non solum illi preces Deo fundant, sed etiam privilegio Sedis Apostolicæ liturgiam celebrare, & plura sacra facere possint, quæ propria sunt Ecclesiarum Cathedralium & Parochialium: quintum, ut Regulares omnes sint exempti ab Episcopi potestate, & sedi Apostolicæ subjecti (6), quod intelligendum secundum mentem Concilii Trident., & recentiores constitutiones Pontificum Roman. (7). Ac præsertim Episcopi jurisdictio sese exserit in Regulares animarum curam exercentes, qui in iis, quæ ad hanc curam & sacramentorum administrationem pertinent, illius jurisdictioni, visitationi & correctioni immediate subsunt (8).

(1) Castitatis votum non tantum in eo positum est, ut Regulares domitas habeant libidines, quod Christianis omnibus commune est, verum etiam ut se a nuptiis abstineant. Agam ea de re copiose in Libro II.

(2) Tria potissimum in Monachorum obedientia desiderat S. Benedictus *Regul. c.* 5 apud Holstenium *Cod. Regular. t.* 1 *p.* 118 *ed. August. Vindelic. an.* 1759. scilicet ut Monachi pareant suis præpositis *sine mora, non tepide, et cum bono animo.*

(3) Paupertatis, quam profitentur, causa, nihil proprium habere possunt Regulares, & si quid tale aliquis habuerit, invito, vel inscio Præposito, fracti voti reus utriusque suffragii jure biennio privabitur, & aliis etiam pro criminis gravitate pœnis mulctabitur, moriens autem, nisi res omnes numerato dimiserit, sepelietur extra commune cœmeterium *Cap.* 4 *de Stat. monach. Conc. Trid. Sess.* 25 *cap.* 2 *de Regul.* Atque huc spectat regula, quod quidquid acquirit Monachus ad monasterium pertinet.

(4) *Cap.* 16 *de Regular.*

(5) *Cap. un. de Vot. in* 6; *et cap. ultim. de Relig. dom.*

(6) Exemptionis ab Episcopi jurisdictione, quam Regularibus Summi Pontif. concesserunt, exempla sunt apud S. Gregorium M., aliosque antiquissimos Summos Pontif., illaque sæpe, ipsis rogantibus Principibus, attribuita fuit, quæ omnia accurate describunt Thomassinus *Vet. et nov. Eccles. discipl. par.* 1 *l.* 3 *c.* 30 *et seq.*, Bianchius *dell' Esterior polizia della Chiesa, l.* 2 *c.* 2 §. 5 *t.* 4 *p.* 360 *et seq.* Multa etiam habes hujusmodi exemptionum monumenta apud Du-Chesnium *Hist. Franc. t.* 1 *p.* 662, Ughellium *Ital. Sac. t.* 4 *col.* 955 *ed. Venet. an.* 1719, Mabillonium *Annal. Bened. t.* 1 *l.* 13 *n.* 3 *p.* 345, *et in Append.* 3 *ejusdem t. n.* 17 *et* 18 *p.* 633 *et* 634 *ed. Lucæ* 1739, *et Acta SS. Benedictin. in Vit. S. Bertulfi, n.* 7 *t.* 2 *p.* 151 *ed. Venet.* 1733, *et de Re diplomatica l.* 1 *c.* 3 *n.* 12. Præcipuas vero, easque justissimas exemptionum concedendarum causas enumerat Petrus Blesensis *Ep.* 68 *ad Alexand. III p.* 103 *ed. Paris.* 1667: *Scimus*, inquit, *quod ob quietem monasteriorum, et Episcoporum tyrannidem has exemptiones plerumque Romani Pontifices indulserunt.* Earumdem querelarum contra Episcopos, qui Regulares vexabant; unde harum exemptionum origines repetit ipse Van-Espenius *par.* 3 *tit.* 12 *c.* 2, mentio est in Concilio Toletano IV *Can.* 51 *t.* 6 *Concil. coll.* Labbæi *col.* 1465, & in Conc. Toletano IX *cap.* 2 *t.* 7 *col.* 466 *ed. Venet.* Sed ea de re sermo redibit II Libro, cum de Monasteriis agemus. Graviter autem & copiose, præter eos, quo supra descripsi, de Regularium exemptione disputant Mamachius *Contra Auctor. opusc. Quid est Papa? ep.* 3 §. 14 *t.* 1 *pag.* 272 *et seq.*, & Zacharia *in Anti-Febronio par.* 2 *l.* 5 *c.* 1 *n.* 5 *et seq.*, *et in Anti-Febron. vindic. Dissert.* 10 *Cap.* 4.

(7) Vid. *Titul.* II *Sect.* I. §. XIII *et seq.* ubi omnem explicavimus delegatam jurisdictionem, quam Episcopus in Regulares habet.

(8) Conc. Trident. *Sess.* 25 *c.* 11 *de Regul.*, Gregorius XV *Constit. Inscrutabili* 50 §. 4 *t.* 5 *p.* 1 *Bullar.* Qua Tridentina lege Capellanos etiam Religionis Hierosolymitanæ curam animarum exercentes obstrictos declaravit S. Pius V *Const.* 104 *et* 187 *p.* 49, & 180 *par.* 3 *t.* 4 *Bullar. ed. cit.*, & Gregorius XIII *Constit.* 125 *eodem loc. p.* 456, itemque Parochos Regulares Indiarum Orientalium, & Occidentalium Benedictus XIV *Const. Quamvis* 1 *t.* 2 *ejus Bullar. p.* 1. Vide etiam Constitutionem *Firmandis* ejusdem Bened. XIV *in ejus Bullar. t.* 1 *p.* 163, in qua describitur quidquid præstari potest ab Episcopo visitationem obeunte in Ecclesiis Regularium, quibus animarum cura conjuncta est.

§. 13. Professio regulæ facit aliquem Regularem (1). Ea vel tacita, vel expressa est: tacita, quæ ex prespicuis certisque actibus educitur (2); expressa, quæ fit palam ac publice coram Regularis familiæ moderatore; recitata formula professionis, adhibitis etiam aliis solemnitatibus, secundum receptos ordinis cujusque ritus. Ut professio vim habeat, fieri debet post sextum decimum (3), et post exactum probationis annum (4), eumque integrum atque per-

petuum, gestato habitu, actaque vita toto illo temporis cursu intra claustra designati monasterii, in quo tyrones instituendi sunt (5); debet esse libera, non extorta vi metuque gravi (6), facta ab homine, qui suæ voluntatis habeat arbitrium, non a servo, invito domino (7), non ab Episcopo, ignaro Summo Pontif. (8); non a viro, qui sospitem habet uxorem, ea dissentiente (9), denique Regularis instituti nomine accipienda est ab eo, cui jus est accipere, ratamque habere professionem (10).

(1) Diu viguit disciplina, quam memorant Hieronymus *Ep.* 107 *ad Lætum n.* 3 *et* 6 *col.* 647; *et* 673 *opp. t.* 1 *ed. Vallarsii Veronæ*, & Salvianus *Advers. avarit. l.* 1 §. 4 *p.* 231 *ed. Pedeponti* 1734; ut parentes infantes filios non modo clericatui offerrent, ut demonstratum supra est, sed etiam monasterio: pro qua disciplina acerrime propugnarunt Petrus Damiani *Opusc.* 16 & Rabanus Maurus singulari libello, quem composuit adversus quosdam, qui eidem disciplinæ resistebant: idque argumentum late persequitur Gratianus *caus.* 20 *qu:* 1. Atque hi quidem pueri a parentibus monasterio oblati, cum puberes evaserant, discedere non poterant ab eo vitæ instituto, cui semel addicti fuerant. Hinc illud Toletani Concilii, quod etiam memorat Clemens III *in c.* 12 *de Regular.*, *monachum aut paterna devotio, aut propria professio facit*; & Concilium Wormatiense anni 868 *Can.* 22 apud Labbæum *t.* 10 *col.* 459 *ed. Venet.*, *si pater*, inquit, *vel mater filium, filiamque intra septa monasterii in infantiæ annis sub regulari tradiderint disciplina, non liceat eis, postquam ad pubertatis pervenerint annos, egredi, & matrimonio copulari*. Et *Can.* 23 *Monachum ergo*, ait, *aut paterna devotio, aut propria professio facit. Quidquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proinde huic ad Mundum reverti intercludimus aditum, & omnes ad sæculum interdicimus regressus*. Solemnis formula ejus oblationis ex S. Benedicti regula *cap.* 59 apud Holstenium *Cod. cit. Regul. t.* 1 *p.* 132 *ed. August. Vindelic.* 1759 erat, ut manus pueri oblati in altaris palla involveretur; quæ erat mappa altari superimposita; idque testimonium erat oblationis, qua sic involutus puer Dei obsequio addicebatur. Gratianus *Can.* 4 *caus.* 20 *qu.* 2 Lambertum quemdam oblatum memorat, qui tum propter non servatam solemnem hanc formulam oblationis, tum propter alias causas votis solutus declaratus fuit; & S. Bernardus *ep.* 1 *n.* 8 *opp. t.* 1 *ed. Ven.* 1765 Robertum consanguineum suum ob neglectos solemnes illos ritus oblatione parentum obstrictum negat. Rothardus *in Reg. S. Bened. Delect. actor. col.* 318 *t.* 2 *ed. Lugdun.* 1706 describit formulam, in qua Pater dicebat: *volo tradere filium meum Deo omnipotenti ad serviendum sibi in hoc monasterio*; tum Abbas præsentibus ajebat *auditis, fratres, & videtis quid iste dicat*; hi respondebant: *audimus, & videmus*. Abbas benedictionem dabat oblato, qui ita cooptatus censebatur in ordinem monachorum, in quo deinceps vitam omnem traducere debebat. Confer Rabanum Maurum *in eamdem regul. c.* 59 *opp. t.* 6 *p.* 321 *ed. Colon.*

Agrippin. 1626, & confer etiam Mabillonium *Anaclet. p.* 155, ubi variæ describuntur formulæ oblationis puerorum. Neque solum filios jam natos vovebant parentes, sed eos etiam, qui nondum nati in matris utero latebant, cujus rei multa collegit exempla Balutius *in Not. ad Salvian. advers. avaris. l.* 2 *p.* 428 *ed. Iedeponti* 1743. Confer Mabillonium *in Præf. ad sæc. VI Benedictin. n.* 36 *p.* 148 *ed. Venet.*, & *t.* 2 *Anaclet. p.* 530, Muratorium *Antiquit. Italic. medii ævi Diss.* 65 *col.* 380. & *seq. t.* 5, Calmetum *in Regul. S. Benedicti c.* 59, Hæftenum *Disquisit. monastic. par.* 2 *l.* 4 *tract.* 2 *disquis.* 5. Hæc de filiis monasterio offerendis disciplina viguit usque ad ætatem Cœlestini III Pontificis, qui eam moderatius temperavit, dicta lege, ut puer monasterio oblatus, cum *ad annos discretionis pervenerit, & habitum retinere noluerit monachalem, si ad hoc induci nequiverit, non est ullatenus compellendus*, uti sancitum est *c.* 14 *de Regular.*, & consentit Innocent. III *l.* 15 *Ep.* 116 *ad Episcop. Lugdun. p.* 644 *t.* 2 *ed. Balutii Paris.* 1682. Licet autem Cœlestinus huic disciplinæ modum imposuerit, non eam tamen sustulit, aut abrogavit; quinimo nunc etiam, nisi obstent, & impediant peculiares leges, quibus Regularia Instituta reguntur, aut recentiores Pontificiæ constitutiones, quæ iis tantum, qui certam ætatem nati sunt, in monasterio pernoctare sinunt, secundum jus Decretalium vetitum non est offerre filios impuberes monasticæ vitæ instituto, integro semper jure, quod de ætate ac tempore Tyrocinii, & Professionis a Synodo Tridentina constitutum est. Quæ oblatio efficit primum, ut filius impubes a Religione recipi possit; deinde ut pater in ipsum patria potestate amplius uti nequeat, ut eum ad sæcularem vitam revocet: denique ut etiamsi filio impuberi ante annos pubertatis monasterii claustra deserere non liceat (quod tamen ipse facere potest, cum ad eam pervenit ætatem, in qua plenum habet suæ voluntatis arbitrium) potest tamen Religio proprio jure uti, ut eum dimittat etiam ante annos pubertatis, nisi forte se onere obstrinxerit eum retinendi, donec pubes evadat. Confer Benedictum XIV in literis datis ad Petrum Hieronymum Guglielmum, quæ extant in ejus Bullar. *Const.* 54 *t.* 3 *p.* 259 *ed. an.* 1754, & confer etiam Petri Magagnotti dissertationem *de antiquo ritu offerendi Deo pueros adhuc impuberes præsertim sub regula S. Benedicti* apud Fleuryum *Disciplina populi Dei t.* 3 *diss.* 48 *p.* 259 *ed. Venet.* 1782.

(2) *Cap.* 23 *de Regul.*, *c.* 1 *eod. in* 6. Tacitæ professionis exemplum est in eo, per quinquennium tacuit, cum irritam emisisset expressam professionem, vel quia vi, metuque coactus, vel quia nondum justam ætatem attigerat. In ceteris tacita professio tantum obtinet in iis ordinibus, in quibus in habitu professorum, & non professorum nullum discrimen est.

(3) S. Basilius *Regul. fus. tract. c.* 15 *p.* 357 *opp. t.* 2 *Paris.* 1722, S. Ambrosius *de Virgin. c.* 7 *n.* 39 *col.* 275 *opp. t.* 3 *ed. Venet.* 1751, & Alexander III *in c.* 8 *de Regul.* ætatem postulant perfectæ & absolutæ rationis. Capitula Theodori Cantuariensis apud Harduinum *t.* 3 *Conc. col.* 1778 *c.* 118 in maribus annos 15, in fœminis 16 aut 17 constituunt. Ipse Basilius *Ep. ad Amphiloc. Can.* 18 *p.* 292 *opp. t.* 3 *ed. indic.* annum memorat 16 aut 17, denique Conc. Trid. *Sess.* 25 *c.* 15 *de Regul.* annum 16 exactum definivit.

Vide Pallavicin. *Histor. Conc. Trident.* *l.* 24 *c.* 6. Verum Tridentini Patres cum ætatem constituerunt annorum sexdecim, minime improbarunt peculiares quorumdam Ordinum constitutiones, quibus major ætas requiritur, quod & Sacram Congreg. Concilii declarasse testatur Fagnanus *in c. Nullus de Regul. n.* 15.

(4) Monasterium ingressi apud Orientales in eo per triennium manere debebant, antequam professionem emitterent, quod testatur Justinianus *Novell.* 5 *c.* 2, idque a S. Pachomio institutum fuisse scribit Palladius *in Lausiac. c.* 38 *p.* 736 *cit. ed. Antuerp.* Idem jus in Occidente interdum obtinuisse constat *ex Can. un. dist.* 53, & *Can.* 3 *c.* 17 *q.* 2, puta si non satis explorati essent mores ejus, qui professionem emittere debebat. Interdum vero requirebatur biennium, uti patet *ex Can.* 6 *cap.* 19 *q.* 3. At S. Benedicti regula annum præfinivit, quod probavit Synodus Trident. *loc. cit.*

(5) Clemens VIII *Constit. Nullus omnino* 242 *t.* 5 *par.* 2 *p.* 340, Urbanus VIII *Const. Sac. Congregatio* 77 *t.* 5 *par.* 5 *p.* 271, & *Constit. Religiosis* 363 *t.* 6 *par.* 1 *p.* 271. Confer Pirhing. *Jus can. l.* 5 *t.* 31 *sect.* 2 §. 3.

(6) *Cap.* 1 *de His quæ vi metuq.* Et Synodus Tridentina *Sess.* 25 *cap.* 18 *de Regul.* anathemati subjicit omnes, qui invitam mulierem cogunt, *præterquam in casibus in jure expressis, ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum cujuscumque Religionis, vel ad emittendam professionem*, quique in eo facinore opem, consilium, auctoritatem, consensum præbent.

(7) Concilium Chalcedonense, *Can.* 4 *col.* 1683 *t.* 4 *concil. collect.* Labbæi *edit. Venet.*, *Can. Si quis cap.* 17 *quæst.* 2.

(8) *Cap.* 18 *de Regul.*, *cap.* 10 *de Renunc.*

(9) *Cap.* 12 *de Convers. conjugat.* Confer S. Basilium *Regul. fus. tract. c.* 12 *opp. t.* 2 *p.* 354 *ed. Paris.* 1722, S. Hieronym. *Ep.* 112 *ad Rusticum c.* 4 *opp. t.* 1 *indic. ed.*, S August. *Epist.* 127 *ad Armentar.*, & *Paulin. col.* 373, & *Ep.* 262 *ad Ecdiciam c.* 1 & 2 *col.* 889 *opp. t.* 2 *ed. citat. Venet.* Hinc S. Paulinus *Ep. ad Celantiam c.* 28 *in append. opp. c.* 741 *ed. Veronæ* 1736 vehementer improbat mulieres, quæ viros sine ipsorum consensu deseruerant. Conjugum vero, qui mutuo consensu voverunt castitatem exempla sunt apud Socratem *Histor. l.* 4 *c.* 23 *p.* 236 *ed. Valesii Cantabrig.* 1720, Heribertum Rosvveydum *Vit. PP. l.* 1 *c.* 9 *p.* 158, *l.* 6 *n.* 3 *p.* 652, & *l.* 10 *c.* 108 *p.* 858 *Antuerp.* 1615, Victorem Uticen. *de Persec. Afric. l.* 1 *p.* 678 *t.* 8 *Bibliotb. PP. ed. Lugd.* (10) *Cap.* 16 *de Regul.*

§. 14. Cum hæc omnia servata sunt, prohibetur quis in posterum deserere institutum, quod semel amplexus est, nisi aut arctius amplectatur (1), aut a Sum. Pontif. veniam obtineat (2). Præterea nihil amplius acquirere sibi potest, & amittit beneficia, si quæ habet; dirimitur matrimonium ratum, non consummatum; tollitur patria potestas (3), & vis extinguitur simplicium votorum, quæ ante professionem emissa sunt (4).

(1) *Cap.* 18 *de Regul.*, *Extrav.* 1 *eodem tit. inter communes.* Ita S. Bernardus *ep.* 382 *n.* 3 *opp. t* 1 *p.* 148 *ed. Venet.* 1765. Thomam de

S. Audamaro a Benedictinis ad Claravallenses transire volentem non esse prohibendum docet, quod *votum parentum* (qui filium in monasterio obtulerant) *integrum manet, et oblatio eorum non est exinanita, sed cumulata.* Quid autem servari debeat, ut quis arctiorem regulam rite ac recte suscipiat, explicat Schmalzgrueb, *Jus eccles, univer. l.* 3 *par.* 4 *tit.* 31 §. 8 *n.* 225 *et* 226. Nunc ut ea res exitum habeat celeriorem, Regularibus, qui in arctiorem Religionem conferre se cupiunt, *postquam voluntatis suæ causas*, ut inquit Giraldus *Exposit. Jur. Pontif. par.* 2 *sect.* 50 *p.* 865 *t.* 3, *coram competentibus Apostolicæ Sedis Tribunalibus exposuerint, atque probaverint, haud ægre a Romano Pontifice indulgentur opportunæ facultates in quibus derogatio super consensu Superioris Ordinis laxioris includitur.*

(2) Summum Pontificem Regularibus tribuere posse facultatem deserendi institutum suum, ac redeundi ad hominum communem vitam, sive, ut inquiunt, *ad sæculum*, inter omnes constat. Sunt tamen e Theologorum familia, qui, auctore præsertim S. Thoma 2,2 *qu.* 88 *art.* 11, negant, eum solvere Regularem posse solemnibus votis, quæ emisit; sed contra hos disputant Schmalzgrueb *loc. cit.* §. 7 *n.* 211, & Pirhing *Jus canon. l.* 3 *tit.* 31 *sect.* 5 §. 8 *n.* 144. (3) *Auth. Ingressi C. de Sacros. Eccles.*, *Auth. Presbyteros C. de Episc.*, *et Cleric.* (4) *Cap.* 4 *de Vot. et vot. redempt.*

§. 15. Quod si aliquid prætermissum est eorum, quæ servare oportebat, irrita est professio, & qui eam emisit, reclamare intra quinquennium potest (1), elapso quinquennio non potest, nisi ex justa causa fuerit a Pontifice restitutus (2). Nemo autem audietur, qui Regularem habitum dimisit, nisi primum eum denuo susceperit, ac redierit ad monasterium, unde discesserat (3). Nam qui habitum, & Monasterium sua sponte deseruit, tamquam Apostata habetur, & punitur pœnis, quibus puniuntur Apostatæ (4), quales sunt illi, qui prorsus retinendæ Religionis animum abjecerunt.

(1) Conc. Trident. *Sess.* 25 *cap.* 19 *de Regul.*
(2) Vide *Constitutionem Si datam* 49 Benedicti XIV *p.* 236 *t.* 2 *ejus Bullar.* ubi etiam accurate præscribitur judicii ratio, quam servare oportet, cum quæritur de nullitate professionis.
(3) Conc. Trid. *loc. cit.*, & *cit. Constit.* 47 Benedicti XIV.
(4) Apostatarum pœnas diligenter enumerat Lucius Ferraris *Bibliotb. verb. Apostata n.* 50 *et seq.*

§. 16. Et quoniam Regulares, antequam vota suscipiant, suis sese bonis abdicare solent, eaque in alios conferre, idcirco constitutæ sunt certæ leges, ut eorum renunciationes recte expediantur. Nimirum eorum obligationes ac renunciationes non valent, nisi emittantur cum venia Epi-

scopi aut ejus Vicarii generalis intra duos menses proximos ante professionem, & tantum post eamdem editam vim atque exitum habent, ita ut nullius momenti sint, nisi professio absolvatur (1).

(1) Conc. Trid. *Sess.* 25 *cap.* 16 *de Regul.*

§. 17. Monachorum instar sunt Moniales seu Sanctimoniales, fœminæ scilicet, quæ solemnibus votis emissis (1) sese Deo consecrarunt; & quæ certa obstrictæ regula vitam ducunt in Monasterio sub regimine Episcopi, & interdum etiam Regularium. Eadem tempestate qua Monachorum, etiam Monialium cœnobia instituta sunt (2). Præcipua earum est clausuræ lex, qua Moniales egredi prohibentur e septis monasterii, nisi cogat exire vis major, quæ superat legum potestatem, ut magnum incendium, vel morbus leprae, aut epidemiae; qui morbus, præter Superiorem, cui Monialis subest, etiam Episcopo cognitus, scriptoque probatus esse debet (3).

(1) De solemnibus hisce votis, quorum originem aliqui a Sancto Ambrosio repetunt, adeundus est Orsius *Istoria Ecclesiastica l.* 17 *n.* 82 *p.* 528 *seq. tom.* 7 *ed. Rom.* 1752.
(2) Vide Tomassinum *p.* 1 *l.* 3 *cap.* 44 *& seq.*, Muratorium *Diss.* 66 *pag.* 106 *tom.* 3 *par.* 2 *ed. Romæ*, Ballerinios *in Zenon. dissert.* 3 *cap.* 1 *p.* CXXVII *tom.* 1 *ed. August.* 1758.
(3) *Can.* 1 *de Stat. Regul. in* 6, S. Pius V *Constit. Circa pastoralis* 13 *p.* 292 *t.* 4 *par.* 2, *& Constit. Decori* 139 *p.* 96 *t.* 4 *par.* 3 *Bullarii.* Cum autem S. Pius V tres hasce causas expresserit *magnum incendium*, *lepram*, *epidemiam*, hoc est morbum contagiosum, quo ceteræ Moniales infici possunt, quæsitum est ab interpretibus Juris canonici num alia etiam possit esse causa, propter quam Monialibus exeundi e monasterio facultas concedatur. Late ea de re disputat Benedictus XIV *De Synod. Diœces. l.* 13 *c.* 12 *n.* 26 *& seq.*, ubi ostendit, alias etiam ob causas cum venia Sedis Apostolicæ Moniales exire posse e septis monasterii, puta si qua earum gravi correpta morbo suasu medicorum locum mutare debeat, ut convalescat. Quod autem de incendio dicitur, id etiam pertinet ad aquarum inundationem, hostium impetum, monasterii ruinam, & similia, quæ subitam fugam postulant, *cum ab omni lege extrema necessitas sit exempta*, ut inquit Pontifex *in Cap.* 3 *§. profecto de verb. signific. in* 6.

§. 18. Ceteris vero eadem ingredi claustra vetitum est, sine venia Episcopi, & regularis Superioris, si cui subest monasterium (1); atque hæc venia concedenda est ex justis & necessariis causis, puta propter commune servitium,

aut valetudinem, aut salutem animarum (2). Quæ salus ut bene considerata atque provisa sit, præter communem & ordinarium Confessarium, debent Moniales bis aut ter in anno extraordinarium obtinere, cui liberius intimos animi sensus patefaciant (3).

(1) Concilium Trid. *Sess.* 25 *c.* 5 *de Regul.* licentiam postulat Episcopi vel Superioris, & ideo quæsitum est, num ingressuro monasterium Regularibus subjectum satis sit veniam regularis Superioris. Sed tum ejus, tum Episcopi veniam desiderari, ut quis hujusmodi monasteria ingrediatur, nisi diuturna consuetudo unius Episcopi veniam postulet, plus semel responsum est a Sac. Congregatione Concilii, uti patet *ex l.* 14 *Decretor. p.* 300 *l.* 15 *p.* 14 *&* 465 *l.* 16 *p.* 86 *& seq. l.* 17 *p.* 520 *& seq.*

(2) Ad hanc clausuræ legem diligenter custodiendam pertinent *Constit. Ubi gratiæ* 44 Gregorii XIII *Bullar. t.* 4 *par.* 3 *p.* 398, *Constit. Facultatem* 117, Pauli V *p.* 245 *t.* 5 *par.* 3, ejusdem *Constit. Monialium* 203 *p.* 102 *t.* 5 *par.* 4 *Constit. Apostolatus* 198. Clementis X *p.* 330 *t.* 7, *& Constit. Salutare* 40 Benedicti XIV *p.* 64 *t.* 1 *ejus Bullarii edit. Romæ* 1754.

(3) Conc. Trid. *Sess.* 25 *c.* 10 *de Regu.* Vide Constit. *Pastoralis* 56 Benedicti XIV *p.* 281 *t.* 2, ubi multa habentur de extraordinario Confessario, qui non solum universis Monialibus, sive toti monasterio dandus est, sed etiam singulis, quæ illum ex justa causa petunt; præterea Superiores Regulares jubentur saltem semel quotannis Monialibus sibi subjectis concedere extraordinarium e sæculari Clero Confessarium, vel ex altero Regulari Instituto Sacerdotem; iisque id negligentibus, Episopus efficere debet, quod Regularis Superior præstare debuisset.

§. 19. Monialium regimen, quod præsentem custodiam postulat, totum est permissum Episcopis, vel ut Ordinariis, vel ut Sedis Apostolicæ Delegatis, si monasteria exempta sunt, & Sedi Apostolicæ immediate subjecta, nisi vel a certis Capitulis, vel ab aliis Regularibus gubernentur (1). Verum in his quoque monasteriis, quæ Regularibus subsunt, Episcopo una cum Regulari Superiore quovis anno reddenda est gestæ administrationis ratio, & Episcopus ipse malum administratorem ab officio dimovet, nisi ab eo monitus Superior id pridem fecerit, atque etiam animadvertit in Regulares, qui in bonorum monasterii administratione deliquerunt (2).

(1) Conc. Trid. *Sess.* 25 *cap.* 9 *de Regul.* (2) Gregor. XV *Constit. Inscrutabili* 50 *t.* 5 *p.* 1 *Bullarii ed. cit.*

§. 20. Atque hæc Episcopi cura & solicitudo in Moniales non tantum sese explicat in illa, quam diximus, bon-

rum administratione, atque in clausura diligenter custodienda, quæ tota est ejus juri commissa, ordinario in monasteriis sibi subjectis, delegato in exemptis (1), adeout recte puniat ipsos quoque Regulares, qui peccant in clausuram Monialium sibi subjectarum (2); sed etiam in electione Abbatissarum, quæ monasterio praeficiuntur. Nam Episcopo nunciandus est futuræ electionis dies, etiam cum monasteria subsunt Regularibus, & ipse una cum Regulari Superiore interesse, ac præesse electioni potest (3).

(1) Conc. Trid. *Sess.* 25 *c.* 5 *de Regul.* Vide *Constit. Gravissimo* 22 Benedicti XIV *t.* 3 *p.* 57 *ejus Bullarii*, ubi multa habentur de iis, qui ad monasteria accedunt, ut cum Monialibus colloquantur.

(2) Gregorius XV *cit. Const. Inscrutabili* §. 4. Atque huc etiam spectat *Constit. Felici* 492. Alex. VIII *t.* 6 *par.* 6 *p.* 34 *Bullar.*, qua sancitum est, ut Superior Regularis semel tantum in anno visitationis causa monasterii septa ingrediatur; quod si necessitas eum pluries ingredi cogat, id ei tantum licet, præsente Episcopo, aut aliquo ecclesiastico viro, quem Episcopus speciatim constituit.

(3) *Cit. Const. Inscrutabili* Gregorii XV §. Monet tamen Benedictus XIV *de Synod. diœces. l.* 5 *c.* 12. *n.* 4, satius esse Episcopo semel in synodo declarare animum suum, quod ipse scilicet semper velit Abbatissarum etiam exemptarum electionibus interesse, quam id præstare singulis vicibus, quibus electio facienda est.

§. 21. Monialibus tempore præeunt virgines sacræ, quorum origo vel ab ipsis Ecclesiæ primordiis est repetenda (1). Eadem pene intra domesticos parietes illarum vivendi ratio, quæ postea Monialium fuit. Eas Episcopus, aut aliquis ejus mandato Sacerdos (2) præcipuo aliquo festo die (3) solemniter in Ecclesia consecrabat, eisque imponebat vestem quæ sacrarum virginum propria erat (4).

(1) Quemadmodum fuerunt in Ecclesia Ascetæ, antequam essent Monachi, ita fuerunt mulieres, quæ palam, ac manifesto virginitatem vovebant, antequam Moniales instituerentur. Atque hæ sunt virgines sacræ, quas sæpe memorant Cyprianus ac Tertullianus, & quas Sozomenus *l.* 8 *c.* 23 *p.* 353 *ed. Cantabr.* 1720 appellat *virgines ecclesiasticas*, Socrates autem *l.* 1 *c.* 17 *p.* 47 *ejusd. ed. Cantabrig. virgines in matricula Ecclesiæ adscriptas*, quoniam descriptæ erant in Ecclesiæ libris, seu canone; atque hinc interdum etiam *Canonicæ* dicebantur. Vide Valesium *Not. in Sozomen. l.* 8 *c.* 23 *p.* 355 *ed. Cantabrig.* 1720, Albaspinæum *Not. in Conc. Illiberit. Can.* 13 *p.* 165 *ed. Neapol.* 1770, Cotelerium *Not. in Constit. Apostol. l.* 8 *c.* 13 *p.* 408 *ed. Amstelod.* 1724.

(2) Etiam Presbyterum mandato Episcopi virgines consecrasse, ostendit Concil. Carthagin. III *Can.* 36 *t.* 2 *col.* 1404 *coll.* Lab-

bæi, cum inquit *Presbyter inconsulto Episcopo Virgines non consecret*, quod quidem habet Fulgentius Ferrandus *Breviar. Canon. can.* 91 apud Pithœum *Codex can. vet. Eccles. Rom. p.* 308 *Paris.* 1687.

(3) *Devotis quoque virginibus*, inquit P. Gelasius *in Decr. c.* 12 apud Pithœum *loc. cit. p.* 167, *nisi aut in Epiphaniorum die, aut in albis paschalibus, aut in apostolorum natalibus, sacrum minime velamen imponant, nisi forsitan, sicut de baptismate dictum est, gravi languore correptis, ne sine hoc munere de sæculo exeant, implorantibus non negetur.* Vide S. Ambrosium *de Virgin. l.* 3 *c.* 1 *col.* 208, & *de Laps. virgin. c.* 5 *col.* 386 *opp. t.* 3 *ed. Venet.* 1751.

(4) Concilium Carthaginense IV *Can.* 11 *col.* 1438 *tom.* 2 *collect.* Labbæi. Atque hunc sacrarum virginum habitum memorat etiam Arcadius *L.* 4 *C. de Episcop. audien.* ubi *mimæ, & quæ ludibrio corporis quæstum faciunt*, prohibentur uti *publice habitu earum virginum, quæ Deo dicatæ sunt.* Erat hujus habitus pars una *sacrum velamen*; unde *velatæ virgines*, apud Innocentium *Ep.* 2 *ad Victric. c.* 13 apud Coustantium *Epist. Roman. Pontific. col.* 756. sunt virgines Deo consecratæ.

§. 22. Ut virgines, ita etiam ecclesiastica viduas (1) habuit Ecclesia, antequam Monachorum & Monialium institutum agnosceret. Ex his autem viduis, ut plurimum, eligebantur Diaconissæ (2); quamquam sæpe etiam perpetuas virgines eo munere functas fuisse constat (3). Earum origo ab ipsa Apostolorum ætate repetenda est (4).

(1) Hieronymus *Ep.* 38 *c.* 4 *col.* 173, & *Ep.* 69 *c.* 7 *col.* 499 *opp. t.* 1 *ed. Veronæ* 1734, Conc. Arausicanum *Can.* 27 *t.* 4 *col.* 705 *coll.* Labbæi, Auctor. *Constit. Apostol. l.* 8 *c.* 25 apud Cotelerium *PP. Apostol. p.* 414 *t.* 1 *ed. Amstelod.* 1724, ubi tantum *cooptari in gradum vidualem* jubetur, quæ *jamdiu virum amisit, & caste & laudate vixit, & domesticorum diligenter curam habuit.*

(2) Quæ interdum Diaconissæ *viduæ* dicuntur, et earum officium *viduarum* appellant Tertullianus *l.* 1 *Ad uxor. c.* 7 *p.* 165, & *de Veland. virgin. c.* 9 *p.* 178 *ed. Ven.* 1744, S. Epiphanius *Hæres* 79 *n.* 4 *p.* 1060 *t.* 1 *opp. Paris.* 1622, S. Ignatius *Ep. ad Smyrn. n.* 13 apud Cotelerium *PP. Apostol. t.* 2 *p.* 38 *ed. Amstelod.* 1724, S. Hieronymus, *Ep.* 123 *ad Ageruchiam de monogam. c.* 6 *col.* 903 *t.* 1 *opp.*, eamque ob causam eas Epiphanius *loc. cit.*, & Concil. Laodicenum *Can.* 11 *t.* 1 *col.* 1534 & 1551 *collect.* Labbæi πρεσβυτιδας *viduas seniores* vocat. Sunt tamen distinguendæ Diaconissæ a viduis ecclesiasticis, quarum paulo ante facta mentio est. Non enim omnes hæ viduæ erant Diaconissæ, quamquam plerumque ex illarum corpore eligerentur, quæ Diaconissarum munus exercerent.

(3) Virgines, quæ Diaconissæ factæ sunt, memorant S. Ignatius *loc. cit.* ibique Cotelerius, S. Epiphan. *Exposit. fid. n.* 21 *p.* 1104 *ed. Paris.* 1722, Auctor *Const. Apostol. l.* 6 apud Cotelerium *t.* 1 *p.* 350 *ed. cit.*, Justinianus *Novell.* 6 *c.* 6, Sozomenus *l.* 8 *c.* 23 *p.* 355 *indic. ed. Cantabrig.*, Zonaras & Balsamon *ad c.* 19 *Nicæn.* apud Beveregium *Pandec. canon. t.* 1 *p.* 82 & 83 *Oxonii* 1672, ac Torregius *de Sac. Crypt. Vatican. par.* 2 *p.* 557 *ed. Romæ* 1639 memorat S. Martinam virginem & Martyrem, quæ Diaconissa fuit.

(4) S. Paulus *ad Roman.* XVI 1 memorat Phœben, quam *διακονον ministram* Ecclesiæ Cenchrensis appellat. Etiam Plinius Junior *l.* 10 *Ep.* 97 *ad Trajanum p.* 287 *ed. Oxonii* 1703 loquitur de duabus Christianis fœminis, quas ministras vocat; *qui magis*, inquit, *necessariam credidi ex duabus ancillis, quæ ministræ dicebantur, quid esset veri, & per tormenta quærere.*

§. 23. Nonnisi viduis unius viri, quæ jam erant ætate provectæ (1), inter Diaconissas dabatur locus. Munera earum erant Sacerdoti fœminas baptizanti præstare operam, ut sexus pudori consuleretur ea ætate, qua baptismus per immersionem conferebatur (2), catechumenas ad rem christianam domi instituere (3), fœminas ægrotas invisere (4), opem ferre martyribus, & confessoribus carcere detentis, cum ad eum Diaconis aditus non patebat (5), stare ad januas per quas mulieres Ecclesiæ navem ingrediebantur (6), & suum in ea locum cuique tribuere (7). His muneribus addicebantur Diaconissæ per manuum impositionem (8), quæ tamen non sacramentum erat, sed Ecclesiæ cæremonia, ad instar benedictionis, quam mulieres illæ accipiebant (9).

(1) De ætate Diaconissarum Apostolus *I. ad Timoth.* V 9 habet hæc: *Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor, in operibus bonis testimonium habens ... si omne opus bonum subsecuta est.* Ad hunc Pauli locum respexit Theodosius Imper. *in L.* 27 *Cod. Theod. de Episc. et Cleric.*, cum scripsit: *Nulla, nisi emensis sexaginta annis, cui votiva domi proles sit, secundum præceptum Apostoli ad Diaconissarum consortium transferatur.* Ipsam hanc ætatem annorum 60 memorant Tertullianus *de Virg. velant. c.* 9 p. 178 *ed. Venet. cit.*, & S. Basilius *Ep.* 199 *can.* 2 *ad Amphiloc. Can.* 24 *t.* 3 *opp. p.* 293 *ed. Paris.* 1730, & S. Hieron. *Comm. in Isaiam l.* 2. *c.* 3 *t.* 4 *col.* 53, *et Ep.* 69 *ad Salvinam c.* 2 *et* 7 *col.* 495 *et* 500 *t.* 1 *ed. Veronæ* 1734. Sed labentibus annis Chalcedon. Conc. *Can.* 15 *col.* 1707 *et* 1726 *t.* 4 *coll.* Labbæi sancitum est, ut Diaconissæ quadraginta annorum eligi possent, quam ætatem probavit etiam Conc. Trullanum *can.* 14 *t.* 6 *col.* 1354 *coll.* Labbæi *ed. Ven.*, & Justinianus *Novella* 123 *c.* 13. Ipse Justinianus *Novell.* 6 *c.* 6 in Diaconissis ætatem requirit annorum 50, quam eamdem ætatem definit *in L.* 9 *Cod. de Episc. et Cleric.*, si vera est lectio, quæ vulgo traditur. Nam Contius legendum esse putat non 50, sed 60, atque ita ab erroris & negligentiæ nota liberat Tribonianum, qui certe liberari non potest, si retineatur vulgata lectio, quæ his est concepta verbis: *Nulla, nisi emensis* 50 *ann.*, *secundum præceptum Apostoli ad Diaconissarum consortium transferatur.* Non enim *præceptum Apostoli* annos *quinquaginta*, sed *sexaginta* constituit. Contra sub Nectario Patriarcha Constantinopolitano fuisse Olympiadem Diaconissam quadraginta annis minorem scribit Sozomenus *l.* 8 *c.* 9 *p.* 337 *ed. Valesii Cantabrig.* 1720. Ex qui-

bus intelligitur, non unam semper eamdemque regulam fuisse, & multum ea in re Episcopi arbitrio datur. Quæ olim in Diaconissis requirebantur, explicat Jacobus Gothofredus *in Comment. ad cit. L. 27 C. Theod. de Episc. et Cler. t. 6 par. 1 p. 68 ed. Lipsiæ* 1743.

(2) Justinianus *Novell.* 6 *cap.* 6, & Auctor *Constit. Apostol. lib.* 3 *cap.* 16, ibique Cotelerius *PP. Apostol. t.* 1 *p.* 291.

(3) Auctor Commentariorum in epistolas sub nomine Hieronymi *Com. in Ep. ad Rom. XVI* 1 *col.* 898 *opp. Hyeronim. t.* 11 *ed. Veron.* 1742, Conc. Carthag. IV *Can.* 12 *col.* 1495 *t.* 2 *coll.* Labbæi *ed. Venet.*

(4) S. Epiph. *Hæres.* 79 *n.* 3 *p.* 1060 *t.* 1 *opp. ed. Paris.* 1622, S. Hier. *Ep.* 52 *ad Nepotian. c.* 5 *col.* 258 *t.* 1 *opp. ed. Vallarsii Ver.* 1734. Auctor *Constit. Apost. l.* 3 *c.* 15 *p.* 290 *l. c.* & Jacob Gothofredum *loc. c.*

(5) Vide Cotelerium *not. in Constit. Apostol. lib.* 3 *cap.* 15 *pag.* 290 *loc. cit.*, & Jacobum Gothofredum *loc. cit.*

(6) Auctor Epistolæ ad Antiochenos, quæ Ignatii nomine circumfertur, *n.* 12 apud Cotelerium *PP. Apostol. t.* 2 *p.* 152, Auctor *Constit. Apostol. l.* 2 *c.* 57 *p.* 266, *et l.* 8 *c.* 28 *p.* 416 *loc. cit.* Per januas autem intelligendæ sunt portæ interiores, per quas aditus patebat ad ligneos parietes, quibus mulieres a viris in Ecclesia dividebantur. Dicam ea de re late Libro II.

(7) Auctor *Constit. Apostol. lib.* 2 *cap.* 58 *p.* 270 *loc. cit.*

(8) Diaconissas nullam manuum impositionem accepisse quidam putant, atque ex eorum numero sunt Baronius *ad an.* 34 *n.* 283 *p.* 313 *t.* 1 *ed. Lucæ*, & Valesius *Not. in Sozomen. l.* 8 *c.* 9. *p.* 337 *ed. Cantabrig.* Moventur *Can.* 19 Conc. Nicæni *col.* 42 *t.* 2 *coll.* Labbæi, cujus hæc verba sunt: *Diaconissarum autem meminimus, quæ in habitu quidem censentur, quoniam nec ullam habent manuum impositionem, ut omnino inter laicos ipsæ connumerentur.* Quisquis tamen hunc canonem paulo diligentius expendat, facile deprehendet, eum non ad omnes generatim Diaconissas pertinere, sed ad eas tantum, quæ habitum sine ulla manuum impositione inter Paulianistas acceperant. Ceterum ipse Canon non obscure declarat, reliquas Diaconissas manuum impositionem habuisse, quod recte observarunt viri eruditi, præsertim Jo. Gaspar Svicerus *Thesaur.* Διακονισσα *num* 5 *p.* 867 *Amstelod.* 1682, Arcudius *Concord. Eccles. occid. & orient. l.* 6 *c.* 10, Christianus Lupus *Schol. in eumd. can. Nicæn. opp. t.* 1 *p.* 265 *edit. Venet.*, Gabriel Albaspinæus *Not. in eumd. can. p.* 199 *ed. Neap.*, Carolus Fabrotus *Not. ad Balsam. collect. constit. l.* 3 *tit.* 1 apud Justellum *Biblioth. Jur. Can. t.* 2 *p.* 1417 *Paris.* 1661, Gaspar. Juenin. *de Sacr. ordin. in commun. qu.* 5 *c.* 1 *p.* 532, Natal. Alex. *Histor. Eccles. sæc. c.* 5 *art.* 6 *n.* 21 *par.* 2 *p.* 145 *t.* 5 *ed. Venet.* 1776. Revera Concilia, & Scriptores, qui de Diaconissarum ordinatione loquuntur, manuum impositionem diserte memorant. Earum ordinatio *can.* 15 Concilii Chalcedon. *col.* 608 *t.* 2 *coll.* Harduini vocatur χειροτονια, & χειροθεσια, *manuum impositio*; quo eodem vocabulo utitur Concil. Trullanum *Can.* 14 *col.* 1665 *t.* 3 *ejusd. collect.*, & Sozomenus *l.* 8 *c.* 9 *p.* 337 *ed. Cantabr.*, cum de Olympiæ ordinatione disputat. Auctor *Const. Apost. l.* 8 *c.* 19 *p.* 412 *l. c.* Diaconissas ab Episcopo ordinari jubet cum manuum impositione, certaque oratione, quæ ibi describitur. Apud Latinos etiam hujus manuum impositionis meminit Concilium Wormatiense *Can.* 76 *col.* 747 *t.* 5 *collect.* Harduini & *Fortu-*

natus in Vit. Rudegund. apud Surium 13 *August. l.* 1 *c.* 6 *t.* 4 *p.* 665 *ed. Colon.* 1579 de Medardo Episcopo dicit hæc: *de manu superposita consecravit Diaconam.* Confer Cotelerium *in Constit. Aposto.. loc. indic.* Erat tamen hæc manuum impositio non sacramentum, sed Ecclesiæ cæremonia, quæ nullum imprimebat ordinis characterem, ad quem suscipiendum mulieres aptæ, & idoneæ non sunt Apposite S. Epiphanius *Hæres.* 79 *Collyrid. n.* 3 *p.* 1060 *t.* 1 *opp. edit. cit. Quamquam vero*, inquit, *Diaconissarum in Ecclesia ordo sit, non tamen ad Sacerdotii functionem, aut ullam ejusmodi administrationem institutus; sed ut mulieribus sexus honestati consulatur, sive ut baptismi tempore adsit; sive ut inspiciat, si quid passa sit, aut molestiæ pertulerit; sive ut cum nudandum est mulieris corpus, interveniat, ne virorum, qui sacris operantur, adspectui sit exposita, sed a sola Diaconissa videatur.* Consule Justellum *Biblioth. Jur. Canon. t.* 1 *not. in Conc. Nicæn. can.* 19 *p.* 75 *Paris.* 1661, Natalem Alexand. *loc. cit.* Jueninium *de Sacram. diss.* 8 *de Sacram. ordin. in commun. qu.* 5 *c.* 1, Salam *in Not. ad Bonam l.* 1 *c.* 25 §. 15 *p.* 358 *t.* 2 *opp. ed. Taurin.* 1749. Ritum a Græcis observatum in Diaconissarum ordinationibus describit Jacobus Goarius *in Eucholog. Græc. de Diaconissis p.* 262 *Paris.* 1647. De ordinandis autem tum Latinorum, tum Græcorum Diaconissis agit Morinus *de Sacr. Ordin. pat. part.* 3 *exerc.* 10 *c.* 1 & *seq.* Diaconissarum *consecrationes* sæc. XI memorat Joannes XIX literis datis ad Episcopum Silvæ Candidæ apud Mabillonium *Museum Ital. Ord. Roman. XI p.* 156 *t.* 2 *Paris.* 1724. Extat etiam apud Syros Diaconissarum ordinatio, quam una cum earum officio & potestate accurate describit Assemanus *in Dissert. de Monophysitis num.* 10 *tom.* 2 *Biblioth. Orient.*

(9) Duo postremo sunt observandâ, antequam hanc de Diaconissis tractationem absolvamus. Primum est, quod non uno & eodem tempore earum usus ubique sublatus fuit, qua de re videndi sunt Bona *Rer. litur. l.* 1 *c.* 25 §. 15 *t.* 2 *p.* 353, ibique Robertus Sala *in Not. p.* 359, Morinus *de Sacr. ordinat. part.* 3 *exerc.* 10 *c.* 3, Thomassinus *Vet. & nov. Eccles. discipl. p.* 1 *l.* 3 *c.* 51 *n.* 1; Juenin. *de Sacram. de ordin. in spec. dissert.* 9 *q.* 5 *c.* 2, Alterum est, quod interdum Diaconissæ etiam dicebantur Diaconorum uxores ante Diaconatum ductæ, eodem modo, quo illæ, quæ uxores Presbyterorum fuerant, Presbyteræ, quæ Episcoporum, Episcopæ vocabantur; atque huc spectat Concilium Turonense II *Can.* 13 & 19 *col.* 537 & 539 *t.* 5 *collect.* Labbæi, & Antisiodoriense *Can.* 21 *col.* 644 *eod. loc.* Vide Robertum Salam *in Not. ad Card. Bonam loc. cit.*

APPROBATIONES.

Jussus a Reverendiss. R. Magistro Sacri Palatii Apostolici legi primum tomum *Institutionum Canonicarum* Cl. Viri Joannis Devoti, olim Advocati, & antecessoris Romani, nuper ad Episcopatum Anagninum a *Pio Sexto P. M.* evecti; quod opus, exemplaribus universis cito distractis, iterum typis evulgatur nonnullis correctionibus, & additamentis doctissimi Auctoris. Nihil adversum regulis fidei, aut bonis moribus invenire est in hoc primo volumine; quam vero omnia, quæ in eo tradita sunt, omnigena eruditione, ut juris ecclesiastici peritia redundent, adeo novit Literaria Respublica, ut meis laudationibus celebratissimi operis famam augeri vix posse credam. Romæ ex Ædibus Magnæ Curiæ Innocentianæ III Non. Jul. MDCCXCII.

N. Riganti Majoris Præsidentiæ Abbr.
& AC. in Civilibus Locumtenens.

Institutiones juris ecclesiascici V. Cl. Joannis Devoti nunc Episcopi Anagnini cum primum in lucem prodierunt typis Romanis anno 1785, tanta omnium acclamatione exceptæ fuerunt, ut aucto in dies requirentium numero, brevi exemplaria defecerint, aliaque cudere necesse visum fuerit: id vero accidit percommode; eam enim occasionem arripuit Præsul præclarissimus opus suum retractandi, pluraque sparsim adjiciendi uberiori adolescentium in re canonica eruditione opportunissima. Quæ porro in vulgatis jam exemplaribus continebantur, præstantissimorum virorum judicio probata, tum publico testimonio celebrata, meo certe calculo non indigent ut iterum imprimantur: quæ vero nova huic primo volumine aspersa sunt, mandante Reverendissimo Sacri Palatii Apostolici Magistro, cum attente perlegerim, ea ex purioris doctrinæ fontibus hausta, & selectissima eruditione referta mihi videntur, proindeque dignissima quæ publicis juris fiant. Datum Romæ pridie Idus Septemb. anni MDCCXCII.

D. Coppola Proton. Apostolicus,
& Rit. C. Secretarius.

RECENSIO

CAPITUM, TITULORUM, SECTIONUM

TOMI I.

PROLEGOMENA.

FINIS TOMI PRIMI.

REIMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendiss. P. Magistro Sac. Palatii Apostolici.

Candidus Maria Frattini Archiepisc. Philipp. Vicesgerens.

REIMPRIMATUR,

Fr. Thom. Dom. Piazza O. P. Mag. & Socius
Rev. P. Mag. S. P. A.